

პოლიტიკა

რატომ იქმნება სატარიძის კვადრატული მთიან რაიონებში

ჩრდილოეთ საზღვრიდან მომდინარე სახეობის ხასიათის საფრთხეების აღსაკვეთად, მეორე წელია ხელისუფლება მეტად თამამ ექსპერიმენტს ატარებს და განსაკუთრებით მგრძობიარე მთიან რეგიონებში ადგილობრივი მცხოვრებლებისაგან სპეციალურ ქვედანაყოფებს აყალიბებს...

A3

ეკონომიკა

ქართულ კომპანიებს ურთიერთობის რეაბილიტაციის პროგრამაში მონაწილეობის შესახებ განცხადება

გუშინ ეკონომიკის, მრეწველობისა და ვაჭრობის სამინისტროში ქართული კომპანიებისათვის ურთიერთობის რეაბილიტაციის პროექტის პრეზენტაცია მოეწყო.

A4

უცხოეთი

ერაყელი დისიდენტის, სალამის ისტორია

ერაყის ომის დროს მანამდე ყველაზე უფრო არაბი სალამ პაკის დღიურს ანარქიზმად, სადაც ბაღდადში არსებულ ვითარებასა და მისი ოჯახის ყოფას აღწერდა. სალამ პაკის დღიურები ძალზე პოპულარული გახდა და რამდენიმე თარგმანი ჩვენს გაზეთშიც გამოქვეყნდა.

A5

საზოგადოება

შეადრეკელი თვითკმაცყოფილება

ასეთ რამეს, ანუ ცუდად დამალულ თვითკმაცყოფილებას, ძირითადად, ხელისუფალთა გამოსვლებში თუ მოისმენ. მონადეობით ისეთ ოპოზიციონერ ორგანიზაციას, როგორც პროფკავშირია, საქართველოსნაირ ქვეყანაში, სადაც ხელფასები, პენსიები, საერთოდ - სოციალური სფერო, მოსახლეობის მინიმალურ მოთხოვნებსაც კი ვერ აკმაყოფილებს, ამგვარი ემოცია არ უნდა ეუფლებოდეს.

A6

სამართალი

კიდევ ერთი ბარდაცვლილი პოლიციის საკანში

პოლიციის მუშაობის სტილი ბოლო ხანებში აშკარად შეიცვალა - თუ აქამდე დაკავებულები პერიოდულად პოლიციის შენობების ფანჯრებიდან ცვიოდნენ, ბოლო ხანებში მათ საკანებში პოლიციის გარდაცვლილებს.

A7

ანიმე

Table with weather forecasts for various cities: თბილისი 23, ქუთაისი 24, ბათუმი 23, სოხუმი 22, ფოთი 23, თელავი 23, ზუგდიდი 26, გორი 21, ახმეტა 24, ჭიათურა 22, ბაგრატ 22, სამცხე-ჯავახეთი 24.

უცხოური ვალუტის ოფიციალური კურსი

Table with exchange rates: აშშ დოლარი 2.1475, ევრო 2.5134, გირვანქა სტერლინგი 3.5129, რუბლი 0.0697.

"მოქალაქე ხელისუფლებას" ოპოზიციის რევოლუციას ვპირდება

ცესკო - უკვდავი კომჩეი, რომლის სული "უმრავლესობა & აღორძინება კომპანი"-შია



გაერთიანებულმა დემოკრატიულმა უარი თქვა ვაჭრობაში მონაწილეობაზე და შეუერთდნენ 'ახლებს' და 'ნაციონალებს'. რომლებიც პარლამენტში დაბრუნებას ქართველ ხალხთან ერთად აპირებენ.

ბიორგი ასანიშვილი მრავალჯერ ნაგინებმა და ნათახმა ცესკო-მ არსებობა შეინარჩუნა. ამასი მთავარი დამსახურება იმ საპარლამენტო ფრაქციების მიუძღვით, რომელთა ლიდერებიც ყველაზე ხმაბალსა საუბრობდნენ ცენტრალური საარჩევნო კომისიის "მაგნეტობასა" და "ფულიკობაზე". ვიტალი ხაზარაძეს, ირაკლი მინდელსა და ჯემალ გოციტიძეს ცესკო-ს ლანძღვა-გინებაში ბადალი არ ჰყავდათ, მაგრამ როდესაც საქმე-საქმეზე მიდგა, სწორედ მათ და მათმა თანაფრაქციელებმა გადაუსხეს ახალი სისხლი სახელგატვილ სტრუქტურას, რომელიც უკვე სასიკვდილო სარეცელზე იწვა. ხელისუფლებისა და მიმდევრების უნარის მქონე ოპოზიციის ასეთი ერთობლივი ქმედებით უკმაყოფილო ოპოზიციის, პროტესტის ნიშნად, სხდომათა დარბაზს ტოვებს და ამასთან, იქ ტრიუმფით დაბრუნებით იმუქრება. "ამ ფანჯრებიდან მალე ხალხის ხმას გაიგონებთ. ჩვენ პარლამენტთან მალე ქართველ ხალხთან ერთად დავბრუნდებით", - დარბაზიდან გასვლის წინ ხელისუფლებას მუშტს უღერებს "ნაციონალი" კობა დავითაშვილი. "შე ყოველთვის წინააღმდეგი ვიყავი რეველუციებისა, მაგრამ თქვენ საქმე იქით მიგყავთ, რომ რეველუციის მიღება", - ავტობიოგრაფიულ დასასრულს უწინასწარმეტყველებს მმართველ ძალას "ტრადიციონალისტი" ვუბაზ სანიკიძე. მისი თანაფრაქციელი მათა ნადირაძე კი ხელისუფლებას "მოძალადეს" უწოდებს და იქვე შენიშნავს, რომ ყველა უარყოფით მხარეს თან ახლავს დადებითი მომენტი, რაც ამ შემთხვევაში, იმასი გამოიხატება, რომ "პრო-ცესკო" გადაწყვეტილების მიღებით, ხელისუფლება ოპოზიციის კონსოლიდაციას უწყობს ხელს.

ბაგრატოვას A2 ბავარდვა

საქართველოს მოსახლეობა დაუცველი რჩება

თავი სოფარია სასამართლო პროცესი, რომლის ჩატარებაც დაცვის მხარის, ანუ ადვოკატების გარეშე დაუწყებელია; პოლიციის მიერ პაროზების დაკავების შემთხვევაში, ქვეყანაში არ იქნება უფლებამოსილი ადამიანი, რომელიც კანონის თანახმად, დაკავებულის უფლებებს დაიცავს... ამ სიტუაციაში ერთ-ერთი დაზარალებული მხარის - ადვოკატთა უმეტესი ნაწილი აცხადებს, რომ პირველი ივნისიდან ადამიანის უფლებების დარღვევებს ხელ-ფეხი გაეხსნება.

ბაგრატოვას A7 ბავარდვა

დეფოლტი თუ "ხარჯების შეზღუდვა"

რას აპირებს მთავრობა სინამდვილეში? ზურაბ ნოღაიძელი მთავრობა, წარმოდგენილია ცხრილში. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ შეზღუდვა რეალურად უკვე შეეხო ხარჯების ბევრად უფრო ფართო სპექტრს, მათ შორის - სოციალურ ხარჯებსაც: ხელფასებს, შემწეობებსა და პენსიებს. სანამ ვაჭარკევედით, რას აპირებს მთავრობა სინამდვილეში, გავანალიზოთ ხარჯების "შეზღუდვის" შემთავრებული მოდელი და მასთან ერთად გავანალიზოთ 2003 წლის ბიუჯეტიც.

ბაგრატოვას A4 ბავარდვა

ნახევარსაუკუნოვანი კონფლიქტის მოხარება რეალურ სახეს იღებს

ლევან ღირსიაშვილი ახლო აღმოსავლეთის კონფლიქტის დარეველორების საქმე ნელ-ნელა ახლო ვაჭარკევედით, რაც ორივე დაპირისპირებული მხარე ვაჭარკევედით ინიციატივით შედგენილი სამშვიდობო გეგმა "საგზაო რუკა" მიიღო, კონფლიქტის მოგვარებაში დადებითი გარდატეხა აშკარად შეიქმნევა. გუშინ ისრაელის და პალესტინის პრემიერ-მინისტრებმა იერუსალიმში მოლაპარაკებათა მეორე რაუნდი დაასრულეს. მომავალ კვირას კი, აშშ-ს პრეზიდენტის ჯორჯ ბუშის მეუღლის თანხლებით იორდანიაში ახლო აღმოსავლეთის სამიტი გაიმართება, რომელშიც მონაწილეობას ისრაელის ლიდერი არიელ შარონი და პალესტინის პრემიერ-მინისტრი აბუ მარუნ მიიღებენ.

ისრაელის მთავრობის წარმომადგენლების განცხადებით, შარონმა თავის პალესტინელ კოლეგას კვლავ შესთავაზა ისრაელის არმიის ნაწილების გაყვანა ლაზას სექტორის და მდინარე იორდანის დასავლეთ სანაპიროს იმ რაიონებიდან, სადაც პალესტინის ადმინისტრაცია მზად არის, საკუთარ თავზე აიღოს ვითარების კონტროლი. თავის მხრივ, პალესტინის ადმინისტრაციის წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ ისინი მოლაპარაკების მეორე რაუნდის შედეგებით კმაყოფილები არიან. მათ ამასთანავე, კვლავ დააყენეს თავიანთი მოთხოვნა ოკუპირებულ ტერიტორიებზე ებრაული დასახლებების მშენებლობის შეწყვეტის შესახებ. პალესტინის პრემიერ-მინისტრმა მაჰმუდ აბასმა, იგივე აბუ მარუნმა, გამოთქვა იმედი, რომ სულ მალე ის შეძლებს შეთანხმების მიღწევას ყველაზე მსხვილ ექსტრემისტულ დაჯგუფება "ჰამასთან" (ციხის შეწყვეტის თაობაზე).

ბაგრატოვას A5 ბავარდვა

23 წელი პირდაპირ ეთერში

ხვალ CNN-ის იუბილეა

23 წლის წინ, 1980 წლის 1 ივნისს, ეთერში პირველად გავიდა CNN-ი, საკაბელო ახალი ამბების ქსელი. იმ დღეს განხორციელდა უდიდესი რევილივი ტელე-მაუწყებლობაში. შეიცვალა ყველაფერი - საბაზრო კონკურენცია, ტელევიზორის ყურების კულტურაც, რეკლამების განთავსების ინტენსივობაც და, რაც ყველაზე მთავარია - ახალი ამბების მნიშვნელობა და მათი გაშუქების სისწორე. 1980 წლის 1 ივნისის შემდეგ ზოგადად ცნება - ახალი ამბავი 24-საათიანი ტერმინი გახდა. მან მოიცვა ადამიანების ცხოვრება ყველგან, სადაც იყო ტელევიზორი. და დღეს, ის უწყვეტად "მიმდინარეობს" ჩვენს ტელევიზორებში მამინაც კი, როდესაც ტელევიზორი გვიხანავს. ეს დეტალი ბევრს უფრთხობს ძილს, განსაკუთრებით იმ წუთებში, როდესაც ან "ჩველენჯერი" ენარცხება დადამინას, ან "ტყუპები" ინგრევა, ან სპარსეთის ყურის ომი გიზგიზებს, ან პრინცესა დაიანა ილუპება, ან ავღანეთი იბომბება და ან მეკავშირეები ბადადის იღებენ.



CNN-ის ცენტრი ატლანტაში.







# რატომ იქმნება საჭარისო ქვედანაყოფები მთიან რაიონებში

კობა ლიპლიძე  
"რაიონ თაბისულება"  
საპროდუქციო "24 საათისთვის"

ჩრდილოეთ საზღვრიდან მომდინარე სამხედრო ხასიათის საფრთხეების აღსაკვეთად, მცირე წელია ხელისუფლება მეტად თამამ ექსპერიმენტს ატარებს და განსაკუთრებით მკრძნობიარე მთიან რეგიონებში ადგილობრივი მცხოვრებლებისაგან სპეციალურ ქვედანაყოფებს აყალიბებს. გასულ კვირაში, თბილისში, ორბევის ბაზაზე, ე.წ. სვანური ბატალიონის ფორმირება დაიწყო, რომლის მებრძოლები სამხედრო ამოცანას მესტიის რაიონში შეასრულებენ. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი ტიპის სახალხო ლაშქარი გასამხედროებული სტრუქტურაა და მთლიანად თავდაცვის სამინისტროს ეროვნული გვარდიის დაქვემდებარებაში იმყოფება, ცალკეული პოლიტიკოსები საქართველოში ფიქრობენ, რომ სვანური ბატალიონი ხელისუფლებას დესტაბილიზაციის მოსაწყობად სჭირდება.



გასულ ზამთარში შექმნილი ხევსურულ ასეულს რამდენიმე ხნის წინ სვანურიც მიემატა.

ნული გვარდიის შემადგენლობაში შეიყვანა ადგილობრივი სვანებისგან შექმნილი ქვედანაყოფი; თავი აარიდა ზედმეტ დანახარჯებს, რაც თბილისიდან გადასროლილი სწრაფი რეაგირების ძალების როტაციასთან იყო დაკავშირებული და თავის გამართლებას კარგად საშუალებად გაუჩნდა გაეროს სამხედრო დამკვირვებლების წინაშე, რომლებიც პატაკს პატაკზე აგზავნიდნენ უშიშროების საბჭოში, ხეობაში რეგულარული ნაწილების ყოფნის გამო.

თანაც, ბატალიონის წევრების შრომის ანაზღაურებისა და მატერიალური უზრუნველყოფისთვის საჭირო თანხების ტრანსფერებმა მნიშვნელოვნად გააუმჯობესეს მალაღმთიანი რაიონის ეკონომიკური მდგომარეობა.

გარდა ამისა, ასეთი ტიპის გასამხედროებული რაზმების შექმნას მხარს უჭერს საერთაშორისო გამოცდილებაც. სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობის ექსპერტის, დავით სამხედრო სახელმწიფო ელიტებისთვის მილიციური (სახალხო ლაშქრის) ტიპის გასამხედროებული ორგანიზაციების არსებობა ლი-

რებულია, რადგან სიაფესთან ერთად, იგი პოლიტიკურად საეჭვო სამხედროთა განწმენის საშუალებას იძლევა. სწორედ ეს ლოგიკა იყო თავის დროზე ამერიკის ეროვნული გვარდიის ფორმირებისა და შტატების გუბერნატორებისადმი მისი დაქვემდებარების საფუძველი. პროფესიონალი კადრის სამხედროთა შევსება მოქალაქე-რეზერვისტით სასარგებლოა რიგი საბრძოლო ამოცანების შესასრულებლად.

თუმცა, სახალხო ლაშქრის პრინციპზე ეროვნულ გვარდიაში ბატალიონების მომარაგების წინააღმდეგ საქართველოში კრიტიკა განსაკუთრებით მას შემდეგ გაძლიერდა, რაც ანალოგიური დანაყოფები ჯერ ხევსურეთში, ხოლო შემდგომ მესტიამაც შეიქმნა. თანაც, ისინი ვერტიკალურ დაქვემდებარებაში არიან თავდაცვის მინისტრთან. სქემა ასეთია: სამხედრო ნაწილი - ეროვნული გვარდია - თავდაცვის მინისტრი. სამხედრო ექსპერტები ფიქრობენ, რომ ასეთი საბრძოლო ქვედანაყოფების შექმნა ეროვნული გვარდიის წესდების დარღვევაა, რომელიც საბრძოლო ფუნქციის შესრულებას არ ითვალის-

წინებს. სხვათაშორის, ამ შეუსაბამობის შესახებ საქართველოს დელეგაციას, ბრიუსელში ყოფნის დროს, ნატო-ს ექსპერტებმაც შეახსენეს.

“იყო შეკითხვები, რომელიც ეხება ეროვნული გვარდიის როლსა და ფუნქციას. აქ არის გარკვეული გეგმა, მაგრამ ჩვენი კოლეგები ითხოვენ, რომ ამ ორგანიზაციის მიზნები და ამოცანები შეაფიოდ განისაზღვროს თავდაცვის სამინისტროს ფარგლებში,” - აცხადებს საქართველოს თავდაცვის მინისტრის მოადგილე გელა ბეჟუაშვილი. არსებობს მეორე რიგის, პოლიტიკური ხასიათის შენიშვნები, რომელიც რამდენიმე დღის წინ საქართველოს პარლამენტის მაჟორიტარმა დეპუტატმა ლევან პირველმა გამოთქვა. დეპუტატის (რომელიც იარაღის მიმართ სულაც არ არის გულგრილი) თქმით, “შეიარაღებული სვანები ქვეყნისთვის საშიშროებას წარმოადგენენ და სვანური ბატალიონი საქართველოს ხელისუფლებას დესტაბილიზაციისთვის სჭირდება”.

სრულიად საპირისპიროშია დარწმუნებული კოლორის ხეობაში პრეზიდენტის რწმუნებული ემზარ კვიციანი, რომელიც შეთავსებით კოდორის ოპერატიული მიმართულების სარდალიცაა. კვიციანის აზრით, ადგილობრივი მოსახლეობით დაკომპლექტებულ ბატალიონში არ ყოფილა სანესდებო მოთხოვნათა დარღვევის შემთხვევა და ეს ქვედანაყოფი მაღალი საბრძოლო სულისკვეთებით გამოირჩევა, რაც რთული საბრძოლო დავალებების შესრულების დროს არაერთგზის დადასტურდა.

ცხადია, ამ კონცეპტუალურ დაპირისპირებაში ერთბაშად ჭირს ობიექტური ფეხმარების დადგენა. მით უფრო, როდესაც საზღვრისპირა რაიონებში არსებობს რეალური მუქარები და პერმანენტულად იქმნება დაძაბული ოპერატიული მდგომარეობა, რომელთან გამკლავება, ერთი ქართული ანდაზისა არ იყოს, შესაძლოა, უფრო უკეთ ადგილის მწვერებაზე შედგეს. მაგრამ გასათვალისწინებელია ის, რომ ამ მწვერებს საქართველოში ხშირად მგლებად ქცევის მიდრეკილება ახასიათებთ. ასე რომ, პოლიტიკოსებმა ნაკლები უნდა ილაპარაკონ სახალხო ლაშქრის მარგინალიზებაზე (თუნდაც მისი სტრუქტურა ბოლომდე არ შეესაბამებოდეს დასავლურ სტანდარტებს) და მეტი უნდა იზრუნონ იმაზე, რომ ხელისუფლებამ შეასრულოს მასზე ნაკისრი ვალდებულება, რადგან უკეთესი ჯარი და უკეთესი სამეთაურო კორპუსი საქართველოში, ჯერჯერობით, არ არსებობს.

## სამთა კოალიცია ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეაში

ნატო-ში განვერიანებისათვის ერთობლივი მოქმედების მიზნით, საქართველომ, აზერბაიჯანმა და უკრაინამ ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეის სესიის ფარგლებში კოალიცია ჩამოაყალიბეს. ასეთია სიახლე, რომელიც ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეაში საქართველოს პარლამენტის მუდმივმოქმედი დელეგაციის ხელმძღვანელმა გიორგი ბარამიძემ პრაიდან ჩამოიტანა. გიორგი ბარამიძემ 24-28 მაისს მონაწილეობა მიიღო ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეის საგაზაფხულო სესიის მუშაობაში.

“კოალიციის შექმნა საქართველოსთვის ძალიან სერიოზული და წინ გადადგმული ნაბიჯია ჩვენი ქვეყნის ნატო-ში განვერიანებისთვის. უკრაინისა და აზერბაიჯანის სახით ჩვენ გვეყოფილება არა მოაქეფები, არამედ მოკავშირეები...” - აღნიშნა ბარამიძემ. მისივე განცხადებით, სამი ქვეყნის კოალიციასთან შეერთებაზე მიმდინარეობს

კონსულტაციები სერბიასთან, მაკედონიასთან და ალბანეთთან. ბარამიძის ინფორმაციით, ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეაში გაიზარა საქართველოს პარლამენტის დელეგაციის წინააღმდეგ და ცენტრალური და ალბოსავლეთ ევროპის ნატო-ს საპარლამენტო ასამბლეის ქვეკომიტეტი უშუალოდ დაინტერესდება კავკასიის საკითხებით.

პრაიდან დაბრუნებულმა გიორგი ბარამიძემ უურნალობს გააცნო რუსეთის დელეგაციასთან გამართული დისკუსიის დეტალები; ისაუბრა იმაზე, რომ ქართულმა დელეგაციამ უკომენტაროდ არ დატოვა რუსი პარლამენტარების გამოხატული ჩენჩენისა და ბალტიისპირეთში რუსული მოსახლეობის უფლებების შელახვის თაობაზე, რადგან ეს თემები აქტიურად ეხმარება აფხაზეთში რუსული პასპორტების დარიგების რუსეთის მიერ დაგეგმილ სცენარსა და დღეს პანკისში შექმნილ სიტუაციას.

“24 საათი”

## ირაკლი წერეთლის სახიფათო წინასწარმეტყველება

ბელა მახარაძე

ირაკლი წერეთელი ახალ ამბულაში ევლინება საზოგადოებას. მას შემდეგ, რაც ამერიკამ წარმატებით დაასრულა ომი ირაკთან, წერეთელი დიდი სიამაყით აცხადებს, რომ მისი წინასწარმეტყველება გამართლდა და, მისი იმედების გამართლებისათვის, ამერიკის დიდად მადლიერი. ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის ლიდერი კიდევ ერთხელ გამოხატავს თავის სიმპათიებს ამერიკის პრეზიდენტის მიმართ, თურმე მის მიმართვას ამერიკა გამოხმაურებია და წერეთლისათვის მადლობაც გადაუხდია.

ამაყი და ბედნიერი წერეთელი იმდენად არის შეყვარებული ბუშზე, რომ ერთ დროს ლექსებსაც კი უძღვნიდა მას. ამჯერად მან გადაწყვიტა, კიდევ ერთხელ დაუმტკიცოს ამერიკელებს ერთგულება და ამბობს, რომ ირანთან ომში საქართველო აუცილებლად უნდა დაეხმაროს ამერიკას ცოცხალი ძალით. იმედებით აღსავსე წერეთელი ამერიკის გამარჯვებაში, რაღა თქმა უნდა, დარწმუნებულია და ამას წინასწარ ულოცავს კიდევ მის რჩელ ქვეყანას.

შეყვარებული და დახმარების სურვილით გამსჭვალული წერეთელი მიმართვის ტექსტს აცნობს ჟურნალისტებს. მიმართვის ადრესატები პოლიტიკური გაერთიანებები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციები და პარლამენტის გარკვეული წევრები არიან, თუმცა რა პრინციპით შერჩეულ პარლამენტარებს ხვდათ წილად წერეთლის მიმართვის მიღების ბედნიერება, გაურკვეველია. ტექსტის მთავარი პრინციპია, შე-

იქმნას “საქართველოს ნატო-ში განვერიანების ისტორიული პროცესის დაჩქარებისა და წარმატებით დასრულების საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ძალისხმევითა და კონტროლის ეროვნული ცენტრი (სნავეც)” ამ ორგანიზაციის შექმნის მოტივად ავტორი “საქართველოს ნატო-ში განვერიანების ისტორიული პროცესის დროულ, წარმატებულ და ღირსეულად დაგვირგვინებას” ასახელებს.

განცხადება, რომელიც წერეთელმა ერთი ამოსუთქვით ჩაიკითხა, ეძღვნებოდა მის ძველ წინასწარმეტყველებებს, რომელიც უკვე გამართლდა და ახალს, ირანის ომთან დაკავშირებით, რომელიც, მისი თქმით, ასევე გამართლდება - ამაში გულთმისანს ეჭვიც არ ეპარება. განცხადების ბოლო აბზაცი ასე ჟღერს: “ღმერთი ფარავდეს დამოუკიდებელ საქართველოს, ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და ანტიტერორისტულ კოალიციას!”

რაც შეეხება მის უფრო შორსმჭვრეტელობას, თურმე, არც ეს უჭირს, მაგრამ ამჯერად მხოლოდ ახლო მომავლით შემოიფარგლა და დანარჩენი საიდუმლოდ შეინახა. თუმცა, ის კი არ დამალა, რომ უკვე იცის, რომელი იქნება შემდეგი ქვეყანა, სადაც წერეთლის მუზა დემოკრატიასა და მშვიდობას დაამყარებს.

წერეთელი მიჩნევს, რომ საქართველოს შიდა საქმიანობაში ამერიკა არ უნდა ჩაეროს და კითხვაზე - დაგვეხმარება თუ არა ამერიკა აფხაზეთის დაბრუნებაში, ის ასეთ პასუხს იძლევა: “რად გვინდა ამერიკის დაბრუნებული აფხაზეთი, ჩვენ თვითონ უნდა დავიბრუნოთ”.

## ქალაქების/ქვეყნების კოდეზი ჯეოსელ ნფო-ში

# 700

**ბთაჰაზობთ Geocell ნფო-ს დამატებით ფუნქციას - ქვეყნების და ქალაქების კოდეზის მიღება მოქალაქეებს შტატური შეტყობინების (SMS) საშუალებით.**

- **ქალაქის კოდის მისაღებად SMS-ის მედიუში აკრიფეთ სიტყვა: qalaqi, ნფორკალის გამოტოვებით მიუთითეთ ქალაქის სახელი და გააგზავნეთ ნომერზე “700”**  
მაზ. qalaqi tbilisi
- **ქვეყნის კოდის მისაღებად აკრიფეთ სიტყვა: qvekana, ნფორკალის გამოტოვებით მიუთითეთ ქვეყნის სახელი და გააგზავნეთ ნომერზე “700”**  
მაზ.: qvekana italia

**მოგახსენებთ, რომ ჯეოსელის აბონენტებს ასევე შეუძლიათ შეიტყობთ ქალაქების და ქვეყნების კოდეზი Geocell-ის მედიუს საშუალებით. ამ შემთხვევაში ისარგებლეთ ჯეოსელის მედიუს კუდეზით "satelepono kodebi"**

*ნფორკალის შეკვეთა უფასოა, ხოლო ნფორკალის მიღების ლირაბულება შეადგენს 10 თეთრს.*

**დამატებითი ნფორკალისათვის დაგვიკავშირდით: 928 36 822 770177**

ჯეოსელის და ჯეო-ში-ს ყველა აბონენტისათვის

www.geocell.ge







# ნახევარსაუკუნოვანი კონფლიქტის მოგვარება რეალურ სახეს იღებს

პირველი გვარდია

თუმცა, თავად "ჰამასის" წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ მზად არიან, შეაჩერონ ტერორისტული კამპანიების მოქმედება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისრაელი მთლიანად შეწყვეტს აგრესიას პალესტინელი ხალხის მიმართ და ოკუპირებული ტერიტორიებიდან საჯარისო დანაყოფებს გაიყვანს. ამასთანავე, "ჰამასის" ხელმძღვანელებმა დააფიქსირეს თავიანთი პოზიცია ხუთშაბათს იერუსალიმში გამართული მოლაპარაკებების შესახებ. "ჰამასი" აბუ მაზენის და არიელ შარონის შეხვედრას სკეპტიკურად უყურებს და მიიჩნევს, რომ ასეთი მოლაპარაკებები შედეგს ვერ მოიტანს.

აბუ მაზენის და არიელ შარონის შეხვედრა იერუსალიმში სამ საათს გაგრძელდა. მოლაპარაკებების დასრულების შემდეგ, ისრაელის ხელისუფლებამ ოფიციალური განცხადება გააკეთა, სადაც ნათქვამია, რომ "პრემიერ-მინისტრმა არიელ შარონმა თავის პალესტინელ კოლეგას გადამწყვეტი მოქმედებები მოსთხოვა, რომელიც ტერორისტების დაპატიმრებას და იარაღის კონფისკაციას." ისრაელი აცხადებს, რომ ამის შემდეგ უკვე მზად არის, განახორციელოს ზომები პალესტინელებზე დანერგული მკაცრი რეჟიმის შემსუბუქების და დანატიმრებული პალესტინელების გათავისუფლების მიზნით.

რაც შეეხება პალესტინის ხელისუფლებას, იგი ხუთშაბათს გამართულ მოლაპარაკებებს დადებითად აფასებს. პალესტინის პრემიერ-მინისტრმა აბუ მაზენმა ჟურნალისტების წინაშე გამართული შეხვედრისას განაცხადა, რომ ისრაელმა პალესტინელების გადაადგილებაზე დანერგული ზოგიერთი შეზღუდვა უნდა მოხსნას და ციხეებიდან პალესტინელი პოლიტპატიმრები უნდა გაათავისუფლოს. ამასთანავე, პალესტინელი პრემიერი მიიჩნევს, რომ ტელ-ავივმა ოკუპირებულ ტერიტორიებზე გერაული დასახლებების შენებულობის პროცესს დაუყოვნებლივ უნდა შეაჩეროს.

ახლა, აბუ მაზენმა, უპირველეს ყოვლისა, ტერორისტულ დაჯგუფება "ჰამასთან" უნდა მიიღოს შეთანხმებას და ისინი ცეცხლის შეწყვეტაზე დაყოფილოს. ეს ყველაზე რთულად განახორციელებელი ამ-



მამუდ აბასი მოლაპარაკებების შემდეგ

ოცანაა, რადგან "ჰამასი" შეიარაღებული ბრძოლის გარდა, სხვა მეთოდებს არ ცნობს.

ამასობაში კი, პრეზიდენტ ბუშის მეთაურობით ახლო აღმოსავლეთის სამიტიც ახლოვდება, რომელიც მომავალ კვირას იორდანიაში გაიმართება. მანამდე თეთრი სახლის მეთაური ეგვიპტის კურორტ შარმ ელ-შეიხში არაბული სამყაროს ლიდერებს შეხვდება.

ისრაელი თეთრი სახლის მეთაურის ამ ინიციატივას მიესალმა. **"პრეზიდენტი ბუში არ შენუხდება, იმედი რომ არ ჰქონდება, რომ ამ სამიტიზე მოლაპარაკებები განახლება შესაძლებელია. მე დიდი იმედი მაქვს, რომ ჩვენი იორდანიადან მოლაპარაკების განახლების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილებით დავბრუნდებით,"** - განაცხადა ისრაელის საგარეო საქმეთა მინისტრმა სილვან შალომ.

სამიტზე მიწვეული არ არის პალესტინის ავტონომიის ხელმძღვანელი ისირ არაფატი. ამკარაა, რომ ისრაელის და აშშ-ს მიერ ის დიპლომატიურ იზოლაციაშია მოქცეული.

ცხადია, თავად არაფატი ამას მშვენივრად ხედავს. სწორედ ამიტომ, მან მსოფლიოს საზოგადოებისათვის თავის შესხენება გადაწყვიტა და განაცხადა, რომ პალესტინაში კვლავ ფლოზს ძალაუფლების რეალურ და სერიოზულ ბერკეტებს. მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს ბერკეტები ნელ-ნელა პრემიერ-მინისტრ აბუ მაზენის ხელში იყრის თავს. თუკი ის უახლოეს დღეებში მართლაც შეძლებს "ჰამასთან" შეთანხმების მიღებას და მათ დათანხმებას ცეცხლის შეწყვეტაზე, არაფატი პოლიტიკური პროცესების მიღმა დარჩება. ამის შემდეგ კი უკვე რეალურად დაიწყება სამშვიდობო გეგმის "საგზაო რუკის" განხორციელება, რომელიც სამ ფაზად არის დაყოფილი.

გეგმის პირველი ეტაპი პალესტინელებთან მშვიდობის გამოცხადებას, პალესტინური ტერიტორიებიდან ისრაელის არმიის გაყვანას, რეალური დასახლებების შენებულობის გაყენებას და პალესტინაში დემოკრატიული არჩევნების ჩატარებას ითვლისწინებს. მეორე ეტაპი 2003 წლის დეკემბრამდე უნდა

დასრულდეს. ამ ხნის განმავლობაში უნდა მოხდეს პალესტინის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს გამოცხადება, რის შემდეგაც ჩატარდება საერთაშორისო კონფერენცია და გეგმის მონიტორინგისათვის საერთაშორისო დამკვირვებელთა ჯგუფი შეიქმნება.

"საგზაო რუკის" მესამე და საბოლოო ფაზა კი 2004-2005 წლებში უნდა განხორციელდეს. მესამე ეტაპზე ჩატარდება მეორე საერთაშორისო კონფერენცია, რომელზეც მოხდება კონფლიქტის დასრულების ოფიციალური გაფორმება, სახელგერების დემარკაცია, იერუსალიმის საკითხის გადაწყვეტა და არაბული ქვეყნებსა და ისრაელს შორის სამშვიდობო ხელშეკრულების გაფორმება. ცხადია, საბოლოო მშვიდობამდე ჯერ კიდევ უამრავი საკითხი გადასასწავლია. წინ ჯერ იორდანიაში პრეზიდენტ ბუშის ვიზიტია, რომლის შედეგებზეც ამ გეგმის განხორციელების ბედი დაამოკიდებულია. თუ რამდენად შეძლებს თეთრი სახლის მეთაური ამ მისიის შესრულებას, მომავალ კვირაში ვნახავთ.

## ირაკელი დისიდენტის, სალამის ისტორია

ერაყის ომის დროს მანამდე ყველაისთვის უცნობი არაბი სალამ პაკის დილორს აწარმოებდა, სადაც ბაღდადში არსებული ვითარებასა და მისი ოჯახის ყოფას აღწერდა. სალამ პაკის დილორები ძალზე პოპულარული გახდა და რამდენიმე თარგმანი ჩვენს გაზეთშიც გამოქვეყნდა. არაბინ იცოდა მისი ვინაობა, არც ის, რეალურად არსებობდა, თუ - არა იგი. "ვარდიანის" ჟურნალისტმა მაინც მიაკვლია მის კვალს - 29 წლის მშვიდად მოლაპარაკე არქიტექტორს.

ბაღდადში არაბინ იცოდა, ვინ იყო იგი, ან რა რისკზე მიდიოდა. რამდენიმე ახლო მეგობრის გარდა, არც ახლა იცნობს ვინმე სალამს. ტელევიზორი და ინტერნეტი აქ, რეჟიმის დამხობის შემდეგ, არ მუშაობს. თავად ერაყელები სალამის დილორებს არ კითხულობდნენ. ქვეყნის გარეთ კი ბევრს არ სჯეროდა, რომ სალამ პაკის საერთოდ არსებობდა. ეს ომის ირონია იყო. მაშინ როდესაც ნამყვანი ვაზუტები და ტელეკომპანიები მილიონობით ვირვანჯა სტერლინგს ხარჯავდნენ ომის გასაშუქებლად, ერთი ახალგაზრდა, ჭკვიანი ერაყელი ომის დროს მიმდინარე ცხოვრებას ყველაზე უფრო დამაინტრიგებლად აღწერდა.

გასული წლის ივნისში სალამმა (ეს მისი ნამდვილი სახელია) არქიტექტურის ფაკულტეტი დაამთავრა და თავის სახლში მშობლებთან და ძმასთან ერთად ცხოვრობდა. მისი საუკეთესო მეგობარი რაფდი კი იორდანიაში სწავლობდა. რადედათ მისი მიმონურა ჭირდა, ამიტომ სალამმა თავისი წერილების ვებგვერდზე განთავსება დაიწყო, ისე რომ, რადეს წერილების წაკითხვა ყოველთვის შეეძლო. მან თავის წერილებს სათაურად დაარქვა: სად არის რაფდი?

თავდაპირველად სალამის ვებგვერდზე არაფერი შედიოდა. მასზე უზარალო ნიუსები იყო. "არ მეგონა, შემდეგ ასეთი აურხაური თუ ატყვებოდა", - ამბობს სალამი.

თუმცა, მოგვიანებით, მან იმ საშინელ ყოფაზე დაიწყო წერა, რომელიც ერაყელებს სადამ ჰუსეინის პარანორმული რეჟიმის გამო უხდებოდათ ცხოვრება. ის უფრო დიდ რისკზე ნასვლას ვერც შეძლებდა. სადამ ჰუსეინის მმართველობის დროს 2000 ადამიანი გაცილებით ნაკლები "დანაშაულისათვის" გააქრეს, ვიდრე სალამი ჩაიღოდა.

სალამი არამარტორ რეჟიმს აკრიტიკებდა, არამედ არც ის დაუფარავს, რომ ციხეშია. ეს რეჟესიული რეჟიმის მმართველობის დროს გაბედული აღიარება იყო, რომელიც ომის შემდგომ ერაყშიც კი დიდ რისკთან არის დაკავშირებული. "მე პირველი არ ვაპირებ დროით ხელში გამოვალს, მე კომპიუტერის ეკრანის უკან ვინახავ", - ამბობს ის.

რისკის მიუხედავად, სალამი დილორების წინაშე გაიტაცა. ის "სასტუმრო პაკისის" ცხოვრების შესახებ უზარალო გადაწყვეტილებებს იღებდა. სალამი ასე საკუთარ საცხოვრებელ სახლს უწოდებს. ის ხან პომიდურის გაფორმებაზე წერდა და ხან მის მეზობლად ბაასის პარტიული მითვისების დაბანაკებაზე. სალამი ამ საკუთარი ფირმის ოფისში წერდა, ან საკუთარ საძინებელ ოთახში.

სალამის ოთახის ფანჯრებზე სამი კომპიუტერის ეკრანი აფრთხილებს, კედელზე კი ფლემ "შატრისას" უძაგატაში პრეზიდენტ ბუშის ვიზიტია, რომლის შედეგებზეც ამ გეგმის განხორციელების ბედი დამოკიდებულია. თუ რამდენად შეძლებს თეთრი სახლის მეთაური ამ მისიის შესრულებას, მომავალ კვირაში ვნახავთ.

## პუტინი „ევროპაში გახავალ ფანჯარას“, აფართოვებს

დღეს რუსეთში ჩრდილოეთი დედაქალაქის 300 წლის იუბილე აღნიშნავენ. სატვიმო ლინისძიებებზე 40-მდე ქვეყნის პრეზიდენტმა მოიყარა თავი. პრეზიდენტის თვალსაზრისით იქნება საინტერესო. ბევრი მათგანი ერაყის ომის შემდეგ ერთმანეთს პირველად ხვდება.

პუტინბურგში სატვიმო ლინისძიებები 3 დღეს გაგრძელდება. სპეციალურად ამ დღისათვის ქალაქი დიდი რემონტი ჩაუტარდა, რაც 1,5 მილიარდი დოლარი დაჯდა. პუტინბურგთან მსოფლიოს უდიდეს სახელმწიფოთა ლიდერები საფრანგეთში გადაინაცვლებენ, სადაც დიდი რეიანის სამიტი შედგება.

დღეს პუტინბურგში საფრანგეთის პრეზიდენტი, გერმანიის კანცლერი და ბრიტანეთის პრემიერ მინისტრს ელიან. ზემოთ ევროკავშირის ყველა ახლანდელი და მომავალი წევრი ქვეყნის ლიდერი მიიღებს მონაწილეობას, გარდა ესპანეთის პრემიერისა, რომელიც, ტურქეთის გამო, სამშობლოში დარჩა.

ზემოთ მონაწილე ლიდერებს აშშ-ს პრეზიდენტი ბუშმა შაბათს შეურიგდება. მისი და პუტინის შეხვედრა პუტინბურგის სასახლეში უნდა შედგეს. პუტინბურგში უფრო ადრე ჩავიდნენ დღეს-სახელმწიფოთა ლიდერები. მათ მორის ავადმყოფობის გამო არ იყო აზერბაიჯანის პრეზიდენტი ალიევი. პუტინბურგში არიან, აგრეთვე, ჩინეთის პრეზიდენტი ვუცაი.

## ნფორმაცია ბონიე გაურინარდა

ანგოლის აეროპორტიდან სამეზავრო თვითმფრინავი "ბონიე-727" გაუჩინარდა. აშშ-ს ოფიციალურმა პორტმა უკვე გამოთქვა შეფიქვნი მისი აფეთქების შესახებ, რადგან შესაძლებელია, თვითმფრინავი ტერორისტული მიზნებისათვის იქნას გამოყენებული. ამის შესახებ ტელეკომპანია "ვიზის" ოუნება. "დილი ნიუსის" ცნობით, თვითმფრინავი ანგოლის ავიაკომპანია "ვარანგოლს" ეკუთვნის. ის ოთხი დღის წინ დაიკარგა და არანაირი ცნობები მის ადგილმდებარეობის შესახებ არ არსებობს. სხვადასხვა მონაცემებით, უცნობი ჩრუმად შეიპარა აეროპორტის ტერიტორიაზე, გატყვის თვითმფრინავის კარები, თავადვე ჩაასხეს სანავიე და ლაინერი გაიტაცეს. აეროპორტის ერთ-ერთი თანამშრომლის განცხადებით კი, თვითმფრინავი თეთრკანიანმა პირუნემ გაიტაცა. როგორც ცნობილი გახდა, ავიაციონერი, ტექნიკური თვალსაზრისით, გაუმართავ მდგომარეობაში იმყოფებოდა, ის დაახლოებით ერთი წლის წინ გასაცხადდა გამოიტანეს და სანაყის ფასად 600 ათასი დოლარი დააფასეს.

ტელეკომპანია "ვიზის" ყველაზე სავანგაში იმის შესაძლებლობას მიიჩნევს, რომ თვითმფრინავის გატაცება შეიძლება "ალ-ქაიდას" ტერორისტულ გეგმებში შედიოდეს. აშშ-ს ოფიციალური პორტი აცხადებენ, რომ მათ ჯერჯერობით ასეთი ინფორმაცია არ გააჩნიათ.

## ბასკი ტერორისტები ბრძოლას აგრძელებენ

სამი ადამიანი დაიღუპა და რამდენიმე დაიჭრა ჩრდილოეთ ესპანეთის ქალაქ სანგუესაში, მანქანაში ჩამონტყვებული ბომბის აფეთქების შედეგად. ადგილობრივი ხელისუფლება აცხადებს, რომ ტერორიზტი ამკარად შეიმჩნევა ბასკური ტერორისტული ორგანიზაციის - ეტას ხელნართ. ტურქეთის საბაზად, როგორც ჩანს, კავრას გამართული მუნიციპალური არჩევნები იქცა, რომელიც ბასკების პარტიას "პეტასუნას" ეტასთან თანამშრომლობის გაზო, მონაწილეობის ნება არ დაართო. გაგრძელებული ინფორმაციით, მოკლული ორი პოლიციელი. "ეტას ისევ განახლდა მკვლელთა სერია," - განაცხადა ვიცე-პრემიერმა მარიანი რაბოში. ტურქეთის გამო, პრემიერ-მინისტრმა ზანრამ რუსეთში დაგვემლი ვიზიტი გააუქმა.

## რუსი ჟურნალისტები ომით გვიმაპრებიან

მოთა უტინაპილი

"ნეზავისიმია ვაზეტამ", რომელმაც გუშინწინ წარმატებით დაიწყო ომი ერთი მხრივ ირანს, მეორე მხრივ კი საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის, გუშინ იგი ირანის გადამწყვეტი გამარჯვებით დაამთავრა. ვაზეტის აზრით, ირანი არაშობლოდ მიზანთან გაასწორებს სასრუთ კავკასიის ორი ქვეყნის დასახლებულ პუნქტებს, არამედ "მისი ფანატოკოს ჯარისკაცები" სამ დღეში აიღებენ ბაქოს და შედეგ საქართველოსაც მიადგებიან.

მაინც რას გვერჩის ირანი? რუსი ჟურნალისტების აზრით, ვაშინგტონმა გადაწყვიტა, რომ თეირანის კონსერვატიული რეჟიმის დამხობის მიზნით, ირანში სამხედრო ოპერაციები განახორციელოს. აშშ-ს სურს, საქართველო და აზერბაიჯანი სამხედრო პლაცდარგებად გამოიყენოს. ამ მიზ-

ნით, ვაშინგტონი უკვე აწარმოებს კონსულტაციებს ამ ორ ქვეყანასთან. ირანის დაზვერვას ეს ინფორმაცია შეუტყვია და ბაქო და თბილისი გაუფრთხილება, რომ თუ ისინი ამერიკულ ჯარისკაცებს თავიანთ ტერიტორიაზე შემოუშვებენ, მაშინ თეირანი პრევენტიულ დარტყმებს განახორციელებს. "ნეზავისიმიაას" ვარაუდით, ბაქო და თბილისი ვაშინგტონს უარს ვერ ეტყვიან. ამდენად, ირანის მხრიდან მათზე დარტყმის მიყენება, ფაქტობრივად, გარდაუვალია.

ამ მოსაზრებას კომენტარი პირველად ამერიკის ელჩმა საქართველოში რიჩარდ მაილსმა გაუკეთა, რომელმაც განაცხადა, რომ ეს ინფორმაცია, ალბათ, "ზეურნობაა". აშშ-ს ელჩმა აზერბაიჯანში როს უილსონმა განაცხადა, რომ მის მთავრობას "ასეთი გეგმები არ გააჩნია".

უფრო მკვეთრი იყო რუსეთში ირანის ელჩის გოლამრეზა შაფვის კომენტარი. მან გავრცელებულ ცნობას

"პროვოკაცია" უწოდა და განაცხადა, რომ არც ახლა და არც მომავალში, საქართველოსთან არ რომელიმე სხვა ქვეყანასთან ირანი ომის დაწყებას არ აპირებს. "ბოლოხანს ჩვენს სამეზობლოში ორი ომი მოხდა, რაც საკმარისზე მეტია", - დასძინა მან.

ირანთან საომარი გეგმების არსებობა აშშ თავდაცვის მინისტრმა, დონალდ რამსფელდმაც უარყო. "ამგვარი გეგმების შესახებ მე არაფერი ვიცი," - განაცხადა მან.

"უნებებთაშორისი შეხვედრა, რომელიც ვაშინგტონში უნდა გამართულიყო და ირანთან დაკავშირებით აშშ-ს პოლიტიკის შესაძლო ცვლილება განეხილა, გაურკვეველი დროით (ზოგიერთების აზრით, სამუდამოდ) გადაიდო.

აზერბაიჯანულ პრესაში რუსი ჟურნალისტების განცხადებამ დიდაურზაური გამოიწვია. ეს ინფორმაცია ბაქოში მაშინვე "რუსეთის გარკვეული წრეების" პროვოკაციად მო-

ნათლეს, რომელიც ირანსა და აზერბაიჯანს შორის ურთიერთობების გაფუჭებას ისახავს მიზნად.

აზერბაიჯანული გამოცემები იმაზეც მიანიშნებენ, რომ ინფორმაცია ირანის წინააღმდეგ შესაძლო ომში აზერბაიჯანის გამოყენების შესახებ პრეზიდენტ სოხბერე წყაროებში გამოჩნდა. სოხბერე ანალიტიკური ცენტრის "პერსპექტივას" ხელმძღვანელმა და სომხეთის პრეზიდენტობის ყოფილმა კანდიდატმა არამ კარაპეტიაშვილმა დასაშვარა გამოიყენოს.

ერთი სიტყვით, ირანი, ჯერჯერობით მაინც, არაფერს გვერჩის, რასაც რუს ჟურნალისტებზე ვერ ვიტყვი.

## რისტოვის ვიობით?

მოთა უტინაპილი

დიდი ბრიტანეთის პარლამენტის თემთა პალატის 72-მა წევრმა მოანერა ხელი პეტროვისას, რომელიც პრემიერ-მინისტრს სთხოვს, წარმოადგინოს ის სადაზვერეო ინფორმაცია, რომლის მიხედვითაც დასავლეთი განადგურების იარაღის არსებობას ადასტურებს.

აშშ თავდაცვის მინისტრის დონალდ რამსფელდის განცხადებას, რომ სადამად, შესაძლოა, მის ხელთ არსებული მასობრივი განადგურების იარაღი ომის დაწყებამდე განადგურებას, ბრიტანეთში დიდი აუთოტაჟი მოჰყვა. ცეცხლზე ნავთი დაასხა რამსფელდის მოადგილის, ვოლფოვიცის ინტერვიუმ, რომელშიც ნათქვამია, რომ აკრძალული იარაღი ომისათვის მხოლოდ "ბიუროკრატიული საბაბი" იყო.

თუ ერაყს არ ჰქონდა მასობრივი განადგურების იარაღი და იგი არათუ ევროპისა და ამერიკისათვის, მისი უშუალო მეზობლებისთვისაც არ ნარმოადგინდა სერიოზულ საფრთხეს, მაშინ რეგულაციის გააუზანა ბრიტანეთმა 40 ათასი ჯარისკაცი სპარ-



ბლერს ვარშავაში მოუწია ბრალდებებზე პასუხის გაკეთება.

სეთის ყურეში - კითხულობს "ამბოხებულთა" ლიდერები, ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრი რობინ კუკი და ყოფილი თავდაცვის მინისტრი პიტერ კოლილოუი. ისინი იხსენებენ პრემიერ ბლერ-

ის განცხადებას, სადაც საუბრობდა იერონი და საჭიროების შემთხვევაში, ერაყს სულ 45 წუთი სჭირდება იმისათვის, რათა განახორციელოს ტექნიკა ქიმიური და ბიოლოგიური იარაღის გამოყენებით. კუკის გან-

ცხადებით, ერაყში შეჭრიდან უკვე 45 დღე გავიდა, მაგრამ აკრძალული იარაღი ჯერ არ არის ნაპოვენი.

ლობერალი პარლამენტარების ნაწილი მოითხოვს, რომ შეიქმნას სპეციალური საგამოძიებო კომისია, რომელმაც პასუხი უნდა გასცეს ბრალდებაზე, რომლის თანახმადაც ტონი ბლერმა პარლამენტი განზრახ შეიყვანა შეცდომაში. "უკვე გამოჩნდნენ" ანონიმი მალა-ლიჩინონები", რომლებიც ამტკიცებენ, რომ მთავრობამ შეგნებულად შეცვალა სადაზვერეო უწყებების მიერ მოპოვებული ინფორმაციები და ერაცადან მომავალი საფრთხე მნიშვნელოვნად გააზვიდა. ანალოგიური ბრალდებები გაისმის ამერიკაშიც, სადაც სადაზვერეო სამსახურების რევიზიასაც მოითხოვენ.

ბლერი ყველა ბრალდებას უარყოფს და აცხადებს, რომ საცხებით დარწმუნებულია იმაში, რომ მასობრივი განადგურების იარაღს აუცილებლად ადმოაჩენენ. მისი მომხრეები კი აცხადებენ, რომ მისი მთავალი კვირას, როდესაც ბლერი საზღვარგარეთული ტურნად დაბრუნდება, ამ საკითხზე საპარლამენტო მოსმენების დაწყებას აპირებენ.



### კომარსკიული საქმეებისა და ნარკომანების ამახვი



სკოლის მერიდიან სექსუალურ ბაზარზე მოხვედრისთვის.

განსაკუთრებული არაფერი მომხდარა. ცივილიზებული მსოფლიო ძველებურად ცდილობს ურთიერთობას კომერციულ სექსუალურებთან (ახლა ასე უძახიან მეძაგებს) და ნარკომანებთან, რათა ისინი, მათი კლიენტები და გარემოცოები ხალხი სოციალურად საშიში დაავადებებისგან დაიცვას. ამ მიზნით, დიდი თანხებიც იხარჯება, მაგრამ მაინც მზარდი ტემპებით ვრცელდება შიდსი, ჰეპატიტი, სიფილისი და სხვა ინფექციური დაავადებები.

### ზაზა ფაჩავაშვილი

ინტრავენური ნარკომანია და კომერციული სექსომანია საქართველოში შიდსისა და სხვა ინფექციური დაავადებების გავრცელების ძირითადი წყაროა. შიდსის ვირუსით ინფიცირებულთა 70 პროცენტი სწორედ ინტრავენური ნარკომანია. პეტროსესკიული კონტაქტით კი 25 პროცენტი დაავადდა. ამიტომ, ბუნებრივია, ექსპერტთა კვლევის საგანიც ეს ორი რისკის ჯგუფია.

ჩვენთან ამჟამად მიმდინარეობს აშშ-ს საერთაშორისო სააგენტოს მიერ დაფინანსებული კვლევა, რომლის მიზანია სიტუაციური ანალიზის გაკეთება და პრობლემის მოსაგვარებელი რეკომენდაციების შემუშავება. შეკვეთას ასრულებს საერთაშორისო ორგანიზაცია "გადარჩინი ბავშვები". კონკრეტულ კვლევას კი ახორციელებს მისი პარტნიორები: შიდსისა და კლინიკური იმუნოლოგიის ცენტრი, ნარკოლოგიის ს/კ ინსტიტუტი, არასამთავრობო ორგანიზაციები - "თანადგომა" და "ბავშვნი".

გამოკვლეულია 304 ნარკომანი და 158 სექსუალური. სურათი შემაშფოთებულია. მაგალითად, ინტრავენური ნარკომანების 80 პროცენტი შიდსზე გამოკვლეული არ ყოფილა. არადა, მათ შავით ცოლები, სხვა სექსუალური პარტნიორები და "თანამშრომლები."

ასეთი ვარიანტების შედეგია ის, რომ შიდსის ვირუსით ინფიცირებულთა რიცხვში 34 ოჯახური წევრია და ყველა მა-

### ინფორმაცია

#### "ატსტუნიკები" ბურჯანაძეს ითხოვენ

ე.წ. "ატსტუნიკებმა" (მეგობრებებმა) გუშინ პარლამენტის შენობის წინ საპროტესტო აქცია გამართეს, შენობის ზედა შესასვლელთან ცოცხალი ჯაჭვი გააკეთეს და იქ არაერთი უშვებელი აქცია მოწინააღმდეგე პარლამენტის თავმჯდომარისთან შეხვედრას ითხოვეს. მათი განცხადებით, ყველა სასამართლოს მათი ინტერესებისა და უფლებების შემლახველი გადაწყვეტილებები გამოაქვს. ამის გამო, "ატსტუნიკები" პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტს მიმართავენ და "დროებითი საცხოვრებელი ადგილით სარგებლობის შესახებ" კანონში ცვლილებების პროექტის მომზადებას სთხოვენ. ამავე მოთხოვნით მათ საპროტესტო აქციები პარლამენტთან ერთი თვის წინაც გამართეს, აქციის ერთ-ერთმა მონაწილემ მაშინ ერთი კვირის განმავლობაში იმიშილა კლდეც. ინტერ-პრესი

#### ქალები - პოლიტიკაში

აშშ-ს მთავრობის და აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს ინიციატივით, სასტუმრო "მეტეხში" მიმდინარეობს კონფერენცია - "ქალები პოლიტიკაში". კონფერენციის ძირითადი საკითხებია ქალთა მონაწილეობის გააქტიურება საქართველოს საარჩევნო პროცესისა და პოლიტიკური დიალოგებში. კონფერენციამ მონაწილეობას იღებენ: აშშ-ს ელჩი საქართველოში რიჩარდ მაილსი, ქალთა საკითხებზე გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კომისიის ელჩი ელენ საუნიერი, აშშ-ს კონგრესის ყოფილი წევრი და სოფლის მეურნეობის მინისტრის ყოფილი მოადგილე ჯოლ ლინგ ტომპსონი, საქართველოს სახალხო დამცველი ნანა დევიდარიანი, პარლამენტარები - ელენე თვადარიანი, მარია ნადირაძე, ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივნის მოადგილე რუსუდან ბერიძე, სახელმწიფო ბლოკის - ახალი საქართველოსთვის" სპიკერი, ედვ-ს ლიდერი ირინა სა-რიშვილი-ჭანტურია, არასამთავრობო ორგანიზაციების წევრი ქალბატონები - თინათინ ხიდაშელი, ნანა კაკაბაძე და სხვები. გუშინ ამერიკელი პოლიტიკოსი ქალბატონები ქართველ კოლეგებს საკუთარ პოლიტიკურ ბიოგრაფიას აცნობდნენ და თავიანთ გამოცდილებასაც უზიარებენ.

"ნუ შეიცვლით პოლიტიკურ პარტიებს, რადგანაც ეს იმას ნიშნავს, რომ არ ხართ კარგი და საიმედო პოლიტიკოსი", - უთხრა აშშ-ს ქალბატონი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კომისიაში ელენ სოდეურმა ქართველებს.

დღევანდელი პოლიტიკაში აქტიურად მონაწილე, ამ მისით დაინტერესებული ქალებისათვის იწყება ოთხდღიანი ტრენინგი, რომლის ძირითადი თემები ისევე საარჩევნო კამპანია და არჩევნებთან დაკავშირებული საკითხები იქნება. ინტერ-პრესი

## ხეიდრეკელი თვითმკაცრობილია

### მაკა ჭანიანი

ასეთ რამეს, ანუ ცუდად დამაღწეულ თვითმკაცრობილებას, ძირითადად, ხელისუფალთა გამოსვლებში თუ მოისმენ. მოწოდებით ისეთი ოპოზიციონერი ორგანიზაციის, როგორც პროფკავშირია, საქართველოსნაირ ქვეყანაში, სადაც ხელფასები, პენსიები, საერთოდ - სოციალური სფერო, მოსახლეობის მინიმალური მოთხოვნებსაც კი ვერ აკმაყოფილებს, ამგვარი ემოცია არ უნდა ეუფლებოდეს. როგორც ჩანს, ირაკლი ტულუშის უწყებამი სხვაგვარად ფიქრობენ.

"ჩვენ არა ერთი ღონისძიება ჩავატარეთ, წლების განმავლობაში დაგროვილი სახელფასო დავალიანების დაფარვის მოთხოვნები: დავაგზავნეთ წერილები, მიმართვები, მოვანყეთ არა ერთი პრესკონფერენცია, დისკუსია. კარგად ვიმუშავეთ, მაგრამ ვითარება კიდევ უფრო გაუარესდა. შაორპესზე, მაგალითად, ახლაც მიმდინარეობს ხალხი, 23-თვიანი მიუღებელი ხელფასებიდან 3 თვისა მაინც რომ ჩაურციხონ", - ასე საინტერესოდ ხსნის



ტულუშის მოთხოვნები ხელისუფლების მიმართ ლოიალურია.

## სამიათასლოვან ქალაქში საქონელი ნახივრობს

ქართველი და გერმანელი არქეოლოგების ერთობლივი უნიკალური პროექტი, რომლის საერთო ღირებულებაც ექვს მილიონ ამერიკულ დოლარს აღწერს, გაჭიანურდება სასამართლო პროცესების გამო, შესაძლოა, სამუდამოდ ჩაიშობს. საქმე ეხება დავით გარეჯის სამიათასლოვანი ქალაქისა და უდაბნოს არქეოლოგიურ გათხრებს, რომელსაც მთლიანად უცხოელები აფინანსებენ.

### თიარი მამალაშვილი

გერმანელები უძველესი ქალაქისა და უდაბნოს არქეოლოგიით მას შემდეგ დაინტერესდნენ, რაც ამ ორწლის წინათ საქართველოდან სამშობლოში დაბრუნებული, დავით გარეჯით მოხიზული ტროას ექსპედიციის ხელმძღვანელი კოფ მანი გარეჯის შესახებ დიდხანს ლაპარაკობდა. "მე ახლა უძველეს ადმონსაველეთში ვიმყოფები", - უთქვამს კოფ მანს უდაბნოს ტერიტორიაზე ფეხის დადგმის შემდეგ.

რამდენიმე წლის წინათ კახეთის სასმარეო არქეოლოგიური კვლევის ცენტრის უფროსის კიაზო ფიცხელაურის ხელმძღვანელობით, არქეოლოგების ჯგუფმა შემთხვევით უძველესი ქალაქის ოთხი უნიკალური

სიტუაციის საქართველოს პროფკავშირების გაერთიანების ლიდერი.

არ გვეგონოთ, ირაკლი ტულუშს მისი უწყების დანიშნულება არ ესმოდეს. "სახელფასო პრობლემატიკა, მისი მასშტაბების ზრდის პროპოციულია, ჩვენთვის უფრო მნიშვნელოვანი უნდა გახდეს, ამასთან დაკავშირებით უკვე მეხუთედ ვატარებთ საბჭოს სხდომას", - ამბობს იგი. რა შეიძლება ითქვას ასეთი განცხადების პასუხად? ორი რამ - ან გაერთიანებას მოუძველდა პროტესტის ფორმები, ან ხელისუფლება არ ავდებს ჩირად მის თავყრილობებსა თუ სხდომებზე დამსწრე და თვალმეჩეული ირაკლი ტულუშის ორგანიზაციის მოთხოვნებს.

ეს მოთხოვნები, როგორც წესი, ლოიალურია. იმავე ენერგოსექტორის მუშაკთა მიმართ არსებული დავალიანების დაფარვის მოტივით, სახელმწიფო კანცელარიაში გამართულ თათბირს, რომელზეც წლების განმავლობაში გაჭიმული ამ პროცესის დაჩქარება და ამისთვის, ერთი თვის ფარგლებში კიდევ ერთი სახელმწიფო კომისიის შექმნა გადაწყდა, ამჯერად, სახელმწიფო მინისტრის ხელმძღვანელობით, გაერთიანების ლიდერი წარმატებულს უწოდებს. ამ პათოსს ატარებს მის მიერ მთავრობისა-

ს სამუშაო ტერიტორია - 302 ჰექტარი, დაიცულ ზონად გამოცხადდა. პრეზიდენტის განკარგულებით, დაცული ზონიდან მინის ნაკვეთების გასხვება სასტიკად აიკრძალა.

არქეოლოგებს უკვე მუშაობა უნდა დაეწყოთ, რომ უცხათ ექსპლდციამ გათხრებისთვის ხელის შემშლელი გარემოებები აღმოაჩინა - საგარეჯოს მაშინდელ გამგებელს, დაცული ზონის მნიშვნელოვანი ნაწილი კერძო პირებზე მრავალწლიანი იჯარით ჰქონდა გაცემული. მოიჯარა ძირითად დადგომებში მოსახლეობა, რომელიც მინის ნაკვეთებს საძოვრებად და სახნავ-სათესებად იყენებს. არქეოლოგების თქმით, მოსახლეობა მათი სამუშაო შენობაც საკონლის სადგომად უქცევია და იქ ახალა საშინელი ანტიმონეტარია სუფევს. "შენიშნის წინ იხმელა ნავთობი დაახლოებით შიშით შიგნით ვერ შევდევართ", - ამბობს კიაზო ფიცხელაური.

ბუნებრივია, ამის შემდეგ არქეოლოგები ახმარდნენ, მიდგენენ-მიდგენენ და იმას მაილნიეს, რომ საგარეჯოს რაიონის ამჟამინდელმა გამგებ-

დმი შეთავაზებული წინადადებებიც, იმისთვის, რომ პრობლემა მოიხსნას, ტულუშის აზრით, საჭიროა, შეიქმნას ინტერსექტორული კომისია, რომელიც თვეში ერთხელ მოისმენს ქვეყნის მასშტაბით ხელფასების გაცემისა და ძველი დავალიანებების დაფარვის შესახებ ინფორმაციას; კვარტალში ერთხელ კი ასეთი ინფორმაცია მთავრობის სტრუქტურაზე უნდა მოისმინონ. ეს ორი მნიშვნელოვანი, როგორც ავტორი უწოდებს, წინადადება გაცილებით გააუმჯობესებს არსებულ სავალალო მდგომარეობას. ამით პროფკავშირებს გაერთიანებული პროფკავშირების ნოვატორია.

ირაკლი ტულუშის განცხადებით, საქართველოს პროფესიული კავშირების გაერთიანება დღეს 600 ათას წევრს ითვლის. ორგანიზაციის ანგარიშზე ისინი ყოველთვიურად რიცხვან თითო პროცენტს საკუთარი ხელფასიდან. გაერთიანების ხელმძღვანელობა მონდომებით ცდილობს, ის 3-მილიარდიანი ქონება, რომელიც პროფკავშირებს სსრკ-ს დროს ეკუთვნოდა, თავის მფლობელობაში მოაქციოს. ღარიბიაო, - დღესაც ვერ იტყვი ამ ორგანიზაციაზე, თუმცა, მის წევრებს მდიდარი და, შესაბამისად, გავლენიანი პატირონის ყოლისა არაფერი ეტყობათ.

ბელმა საიჯარო ხელშეკრულებები გააუქმა და არქეოლოგებს სამუშაოდ გაზა გაუხსნა.

გაბრაზებულმა მოიჯარებებმა ამ ოთხიოდე თვის წინათ რაიონულ სასამართლოს მიმართეს და მოსამართლისგან გაუქმებული ხელშეკრულებების აღდგენა მოითხოვეს.

ამჟამად საქმეს საგარეჯოს რაიონული სასამართლო განიხილავს. არქეოლოგების თქმით, საქმის არსებითი განხილვა ხან მოსარჩელე მხარის, ხანაც საკითხის მოუშვადებლობის გამო, უკვე რამდენჯერმე გადაიდო. არქეოლოგების ადვოკატი თემურ გოგასაძე ირწმუნება: "ამასობაში გერმანულ მხარეს მოთხოვნის ფინალ აევსება და დიდი ალბათობაა იმისა, რომ მათ პროექტზე საერთოდ უარი განაცხადდნენ, რადგან ჩვენი პარტნიორები ხშირად ამბობენ, რომ მათ ყოველი დაყოვნება ძალიან ძვირი უჯდებათ".

მოიჯარებებსა და არქეოლოგებს შორის დაპირისპირება საგარეჯოს რაიონულ სასამართლოში 3 ივნისს განახლდება.

## ინგილოები პრაიმიდინს აღნაგებებენ

შაულბენ და თავს მიტოვებულად და უპატრონოდ გრძნობენ. მათი განცხადებით, ინგილო ქართველებს არ აქვთ საშუალება, საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია შეისწავრონ, რადგან აზერბაიჯანში ამგვარი სახელმძღვანელოების შეტანას უკრძალავენ, საინგილოში დაოფისში საინგილოში მცხოვრებ ქართველებს სახელმძღვანელოების უფლებას არ აძლევენ, დარ გამოც, ხშირად ბავშვი 3-4 წლის ასაკს ისე აღწევს, რომ სახელი არ ჰქვია. ინგილო ქართველების თქმით, ბოლო პერიოდში დაიხურა ბევრი ქართული საბავშვო ბაღი და სკოლა, სას-

კოლო ზემოებზე ქართველ ბავშვებს არც ქართული ლექსების თქმის უფლება აძლევენ. აზერბაიჯანული გვარის მქონე ქართველები საკუთარი გვარების დაბრუნებას ითხოვენ, თუმცა, როგორც ამბობენ, მათ ხელს არავინ უწყობს. რაც შეეხება ტელევიზიას, საქართველოს ტელევიზიის პირველი არხი იქ მხოლოდ ზოგიერთ რაიონში გადაიცემა. ინგილოელი ქართველები განცხადებით, ისინი სავალაბული სამშენებლო სამსახურს ახერგავენ არმიში ვადაინ, მაგრამ იმის გამო, რომ იქაურ ქართველებს წინადაცვთა არ აქვთ გაკეთებული,

ინტერ-პრესი

## ნაყინის ტანსირება-დებუსტაცია ყველასთვის ტახილად არ მთავრდება

### ბევრი ღირსება და ნანღავის ჩხირები

მოყვარულების მიერ ჩატარებული დეკუსტაციის შედეგად საუკეთესო ხარისხი, ანუ "ქართული ხარისხი" მხოლოდ ერთს - კომპანია "სამგორის" ვანილის ნაყინს მიანიჭეს.

ტესტირებისა და დეკუსტაციის ორგანიზატორის, ფონდი "ქართული ხარისხის" პრეზიდენტის, გიგლა კუჩუქიას განცხადებით, ეს პროცესი გუმინდელით, ყველა ნესის დაცვით, საქართველოში არასდროს ჩატარებულა. სამწუხაროა, რომ ზაფხულის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული პროდუქტის ცალკეული სახეობა სხვადასხვა სახის ბაქტერიებით დაბინძურებული აღმოჩნდა, რითაც სერიოზული საფრთხე ექმნება მომხმარებლის და, განსაკუთრებით, ბავშვების ჯანმრთელობას. ასეთ ნაყინებს შორის თბილისში საკმაოდ პოპულარული გურჯაანის, თელავისა და "სელას" ვაფლის ჭიქის ნაყინები მოხვდა. დამოუკიდებელი ექსპერტების დასკვნით, ამ ნაყინებში მიკრობიოლოგიური დაბინძურება დასაშვებ ნორმას 4-7-ჯერ აღემატება.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ ამ პროდუქტებში ნანღავის ჩხირებიც აღმოჩნდა. გამოკვლევის მასალები საინტარულ ინსპექციასა და საქსტანდარტს გადაეგზავნება, რათა მათ აღნიშნული პროდუქტის რეალიზაციიდან ამოღებულ იზრუნონ. ტესტირების უარყოფითი შედეგების მქონე პროდუქტია შემდგომ ეტაპზე - დეკუსტაციაზე საქსპერტო კომისიამ არ დაუშვა.

დეკუსტაციაში ექსპერტებთან ერთად ნაყინის დიდმა მოყვარულემაც, მათ შორის, უურნალისტებმაც მიიღეს მონაწილეობა. დასახელებული კომპანიების რვა სახეობის ნაყინი დეკუსტატორებს დანომრილი სახით დაურიგდათ, ანუ არც ერთმა მათგანმა არ იცოდა, რომელი კომპანიის პროდუქტს აგემოვნებდა. საინტერესოა, რომ ექსპერტთა და მოყვარულეთა დეკუსტაციის შედეგები, თითქმის, იდენტური აღმოჩნდა. ამ შედეგების თანახმად (იხ. ცხრილი), რვა სახეობის ნაყინიდან მხოლოდ ერთმა - "სამგორის" ვანილის ნაყინმა დაიმსახურა შეფასება "საუკეთესო". გიგლა კუჩუქიას თქმით, თუ კომპანია "სა-

გორი" ასეთ სურვილს გამოთქვამს, "ფონდი ქართული" ხარისხი კომპანიაში ხარმისის მართვის, სადისტრიბუციო და რეალიზაციის სისტემებსაც

შეამონმებს და თუ ისინიც სათანადო სტანდარტების შესაბამისი აღმოჩნდება, კომპანიის პროდუქტია "ქართული ხარისხის" ნიშანი მიენიჭება.

ფონდი "ქართული ხარისხი" პროდუქციასა და მომსახურების ტესტირებას მომავალი კვირიდან კვლავ გააგრძელებს.

### გვანცა კვინიძეა

ფონდმა "ქართული ხარისხი" გუშინ პროდუქციისა და მომსახურების ტესტირების პროცესი ნაყინის ლაბორატორიული ტესტირების შედეგების გამოქვეყნებითა და დეკუსტაციით დაიწყო. შვიდი ქართული კომპანიის ვაფლის ჭიქის ნაყინს დამოუკიდებელ ლაბორატორიაში მიკრობიოლოგიური ანალიზი ჩაუტარდა, რომლის შედეგადაც სამი კომპანიის: შპს "სელას", შპს "ვანოსა" (თელავი) და შპს "აისის" (გურჯაანი) ნაყინის სხვადასხვა სახის მიკრობიოლოგიური (მათ შორის, ნაწლავის ჩხირებით) დაბინძურება დაფიქსირდა. დანარჩენი ოთხი კომპანიის: "სანტე ულუღ პროდუქტის", "სამგორის", "ამალთასა" და "ქართუს" ნაყინებმა "ქართული ხარისხის" მოსაპოვებლად სადეკუსტაციო მაკიდელები გადაინაცვლეს. საბოლოოდ, ექსპერტებისა და

ნაყინის დასახელება												
სახე	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა	სადა
სამგორის	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
სელას	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
ვანოსა	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
აისის	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
სანტე ულუღ	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
ამალთასა	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
ქართუს	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

\* - მნიშვნელობა: ● - არასაკმაყოფილებელი, ○ - დასაკმაყოფილებელი, ● - დასაკმაყოფილებელი, ○ - დასაკმაყოფილებელი, ● - დასაკმაყოფილებელი, ○ - დასაკმაყოფილებელი







### ახლოვდება მარსზე მისიის დასაწყისი

ნასა-მ გამოაცხადა, რომ წინასწარ შეგულებული 155 ადგილიდან არჩეულია ორი, სადაც იენისის დასაწყისისთვის დაგეგმილი მარსის ექსპედიციის დროს მოხდება მარსზე მავალი რობოტების (მარს იქსპლორერიზ როვერ) დაჯდომა. პირველი გეგმავალი კრატირი სახელად „გუსევი“, სადაც, როგორც ვარაუდობენ, ოდესღაც ტბა უნდა ყოფილიყო. მეორეა „მერიდიანი პლანუმ“, სადაც მიწერალ ჰემატიტის ფენები ნითელი პლანეტის ზედაპირზე ამოსული. სწორედ ამ ადგილებზე განხორციელებენ რობოტები თავიანთი საკვლევ პროგრამას. მათ ამოცანას წარმოადგენს მარსის ზედაპირიდან გრუნტის ნიმუშების შესწავლა, წყლისა და, რაღა თქმა უნდა, სიცოცხლის ნიშნების ძებნა.



პირველი მარსზე მავალის გამოცემა 2003 წლის 5 ივნისსაა დაგეგმილი. წინასწარი გათვლით, იგი ნითელ პლანეტზე 2004 წლის 4 იანვარს დაჯდება. მეორე სტარტს აიღებს 2003 წლის 25 ივნისს და

მარსის 25 იანვარს ენეგა. რობოტები მზის ენერჯიას იყენებენ, რის გამოც მათი მარსზე ყოფნის ვადად 92 დღეა დადგენილი. ამ დროის განმავლობაში მზის ელემენტების ზედაპირი მტკვრი იფარება, რაც ელემენტების მუშაობის ეფექტურობას ამცირებს. აპარატების მარსის ზედაპირზე დაჯდომის სიჩქარე 64 კმ/სთ იქნება. ყოველი მათგანი 180 კილოგრამს იწონის და უნარი აქვს, განავითაროს 18 კმ/სთ სიჩქარე. სულ კი, სამი თვის განმავლობაში ნავარაუდებია, რომ თითოეული რობოტი მარსის ზედაპირზე 660 მეტრს გაივლის. პირველი აპარატის გაშვება თავდაპირველად 30 მაისისთვის იყო დაგეგმილი, მაგრამ წარმოიქმნა ტექნიკური

პრობლემები, რომლებიც დღეისათვის უკვე აღმოფხვრილია. აპარატმა უკვე გაიარა სრული შემოწმება და 27 მაისისთვის იგი რაკეტასთან ერთად უკვე სასტარტო მოედანზე უნდა გადაეტანათ.

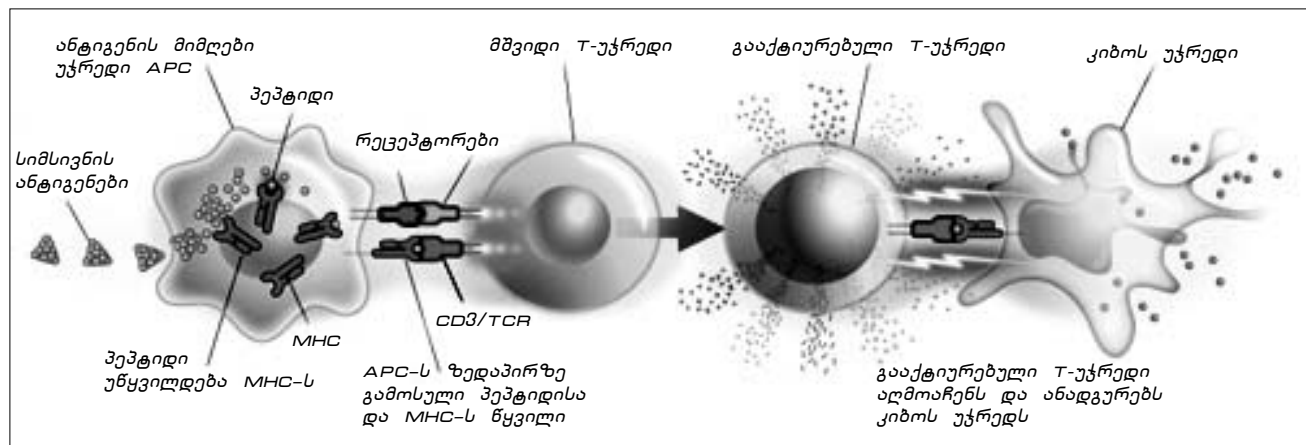
# კიბოს სანიტაქმდებო უნივერსალური ვაქცინა

დაბადებისას, მაგრამ უფრედის ჩამოყალიბების შემდეგ მას დანიშნულება ეკარგება. აღსანიშნავია, რომ ტელომერასს გადაჭარბებული რაოდენობით წარმოშობს კიბოს უფრედები, რომლებსაც სიცოცხლის აღწერა სტადიაში ასევე ესაჭიროება დაცვა და სწორედ ამ პროტეინის საშუალებით ახერხებენ უკვე მიღებულია.

ემა მკურნალობის აღნიშნულ მეთოდს ადამიანის ორგანიზმი. ამ ფაზაში დგინდება მეთოდის უსაფრთხოება, რის შემდეგაც გამოკვლევის მომდევნო ფაზის დრო დგება. „გერონი“ აცხადებს, რომ პირველი ფაზის გამოკვლევები ნაწილობრივ დამთავრებულია. „რამდენადაც ტელომერასის

პარატის შექმნა“, - განაცხადა დიუკის უნივერსიტეტის გენეტიკური თერაპიის განყოფილების დირექტორმა ელი ჯილბოამ. მსგავსი მეთოდით მუშაობს მანჩესტერის პატერსონის ინსტიტუტის კიბოს კვლევის ცენტრი, რომელიც მთავარ იარაღად სისხლის თეთრი უფრედების გამოყენებას ცდილობს.

## როგორ აბრძვის T-უჯრედი კიბოს უჯრედს



ადამიანის იმუნური სისტემა ისეა დაპროგრამებული, რომ აღმოაჩინოს და განადგუროს ორგანიზმში სხვადასხვა გზით მოხდენილი უცხო სხეულები. დანყებული ყველა ტიპის ვირუსით და დამთავრებული ავთვისებიანი სიმსივნეებით. T-უჯრედები მამინე გამოკვლევის, როცა ისინი აღმოაჩენენ უცხო სხეულების ანტიგენებს. ეს მამინე ხდება, როცა სპეციალური უჯრედი (APC - ანტიგენ პრეზენტინგ სელ. იგივე ანტიგენის მიმღები უჯრედი) მიიღებს კიბოს უჯრედის მიერ გამოყოფილ ანტიგენებს და მათ საკუთარ პეპტიდებთან შეწყვილებით გარდაქმნის ენ. შეთავსებადობის კომპლექსად (MHC). რომელიც მამინე APC-ს ზედაპირზე გამოდის და იქიდან T-ლიმფოციტის T-უჯრედის რეცეპტორთან (TCR) რეაგირებს. ეს უკანასკნელი ინფორმაციის გადასცემს CD3 სასიგნალო კომპლექსს, რომელიც T-უჯრედის გააქტიურებას იწვევს. აღსანიშნავია, რომ ყოველ ცალკეულ T-უჯრედს თავისი „შესაბამისი“ ანტიგენის გამოცნობის უნარი გააჩნია. ადამიანის ორგანიზმში მილიარდობით T-უჯრედებს შეიცავს. იმადროულად, ადამიანის სხეულში მილიარდობით TCR რეცეპტორი არსებობს. შესაბამისად, კიბოს ანტიგენების საშუალებით მხოლოდ შესაბამისი „გასაღების“ მფლობელი T-უჯრედები გააქტიურდება ხდება. უცხო სხეულებთან წინააღმდეგობის დანგების კვალად, აქტიურდებიან სხვა T-უჯრედებიც, რომლებიც მანამდე არ იყვნენ სპეციალიზირებული მოკვლევი ანტიგენებზე. ხდება იმუნური სისტემის სტიმულირება კონკრეტული „მტრის“ წინააღმდეგ და „მკვლელი“ T-უჯრედები ადვილად უმკლავდებიან ისეთ პათოლოგიებს, როგორებიცაა სიმსივნეები და ვირუსები.

### მოყვარული კოსმონავტი გაფრენაზე ოცნებობს

ბრიტანელმა მოყვარულმა კოსმონავტმა სტივ ბენეტმა დაასრულა მუშაობა თავის მეორე საფრენ აპარატზე, რომელსაც „ნოვა II“ უწოდებს და იმედოვნებს, რომ გახდება პირველი, ვინც თავისი ხელით შექმნილი რაკეტით შემოვლავს კოსმოსში გაფრენას. საკუთარი კომპანია „სტარჩიუზერის“ საწარმოში ბენეტი, კარგა ხანია, მუშაობს თავისი კონსტრუქციის რაკეტის შექმნაზე. ერთადერთი ანტიგენი „ნოვა II“ მისი პოლო ნაშუქებია და ამ აპარატის საშუალებით კოსმოსში უკვე გაფრენებული ადამიანი თავისი ოდინდელი ოცნების ასრულებას გეგმავს. ახალი რაკეტა გამოსაცდელად მალე გაუდგება აშშ-ის გზას, სადაც ტესტებს გაივლის არიზონას შტატში მდებარე „ნითელი ტბის“ დაშვების ზონის თავზე. „ნოვა II“ სატვირთო თვითმფრინავით ატარდება იქნება ათი კილომეტრის სიმაღლეზე და იქიდან ხმელეთზე დაშვებას „ეცდება“. რა თქმა უნდა, გამოცდის დროს აპარატში არაფერ იქნება. გამოცდის წარმატებით ჩატარების შემთხვევაში, ბენეტი კავსულაში თავად ჩაჯდება და ასე ჩაატარებს მეორე გამოცდას. „ჩვენი ყველაფერი უამრავჯერ გაეთვალა და რაკეტის და კავსულის სხვადასხვა ელემენტები გამოცდით კიდევ. ახლა იმის დროა, რომ მსოფლიოს დაგანათო, რისი თავი გვაქვს“, - განაცხადა ბენეტმა, რომელიც წარმოშობით მანჩესტერელია.

უპილოტო ტესტების შემდეგ, ზაფხულში დაგეგმილია პილოტირებული ტესტების ჩატარება, რის შემდეგაც „სტარჩიუზერი“ დაიწყებს რაკეტის, სახელად „თანდერბერტ“ მშენებლობას. კომპანია იმედოვნებს, რომ „თანდერბერტი“ 2005 წლისთვის იქნება მზად და მამინე მოახდენს ისტორიულ გაფრენას, რისი წყალობითაც „სტარჩიუზერი“ და მისი მფლობელი ბენეტი პრიზის სახით 10 მილიონი დოლარი მოგებას აპირებენ. ეს პრიზი დაწესებულია საინიციატივო ჯგუფის მიერ, რომელმაც გამოაცხადა კონკურსი სახელწოდებით X-პრაიზ. ჯილდო გადაეცემა იმ სამოყვარულ ჯგუფს, რომელიც თავისივე კონსტრუქციის რაკეტით კოსმოსში მინიმუმ სამი ადამიანის გაყვანას შეძლებს და უზიფათოდ დაბრუნებს ხმელეთზე. რაც შეეხება ბენეტს, რაკეტების მოყვარული ის ათი წლის წინ გახდა და მას აქვთ ოცნებად აქვს გადაეცემა საკუთარი წარმოების აპარატით კოსმოსში გაფრენა. „რაც თავი მასსოვს, იმაზე ვოცნებობდი, რომ კოსმონავტი გაემხდარიყო“, - ამბობს ბენეტი, ვისაც თავისი პროექტის განხორციელებაზე უკვე დახარჯული აქვს 2 მილიონი გირგანა სტერლინგი და როგორც ამბობს, ამდენივე სჭირდება, ოცნების ასრულებისთვის.



## ჰიბრიდული ტურბოპროპანული თვითმფრინავი



ჰიბრიდული საფრენა აპარატმა, რომელიც ნაწილობრივ ვერტმფრენია, ნაწილობრივ კი ჩვეულებრივი თვითმფრინავი და სამოქალაქო ავიაციის თვისობრივად შეცვლა ხელეწიფება, მარტის დასაწყისში პირველი ფრენა განახორციელა. ლაპარაკია ტექსასურ კომპანია „ბელ-აგუსტა აეროსპეისზე“, რომელმაც მოამზადა ტურბოპროპანული საფრენი აპარატი BA 609. ამ აპარატმა პირველი ტესტის დროს მაქსიმუმ 200 მეტრის სიმაღლე აიღო, მაგრამ კომპანიის ექსპერტთა განცხადებით, ტესტებმა შესანიშნავად ჩაიარა. აპარატს აქვს ორი ტურბოპროპანული აგრეგატი, რომლებსაც ჰორიზონტალურიდან ვერტიკალურ მგვომარეობაში, 90 გრადუსით მოტრიალების უნარი აქვს. ამის ხარჯზე თვითმფრინავს ადგილიდან ვერტიკალურად აფრენა შეუძლია, რის შემდეგაც ჩვეულებრივი თვითმფრინავის მსგავსად მოძრაობს. კომპანია იმედოვნებს, რომ ტესტების შემდეგ აშშ-ის ავიაციის ფედერალური ადმინისტრაციისგან სამოქალაქო ავიაციის სერტიფიკატს მიიღებს. არადა, პირველი მსგავსი თვითმფრინავი, რომელიც სამხედრო დანიშნულების იყო და ჯერ კიდევ 2000 წელს გამოიცადა, დაწუნებულ იქნა. ეს იყო V-22 „ოსპრი“, რომელმაც ორი კატასტროფა განიცადა და მათ შემდეგაც ოცნება შეწყვიტა უკვე შენობაში.

რინავის მსგავსი) აეროდინამიკის ხარჯზე ორჯერ მეტ სიჩქარესაც ავითარებს. ჰიბრიდული საფრენი აპარატის ფრენის სიზოურ კი 750 საზღვაო მილია, რაც გაიცელებით მეტია ვერტმფრენის შესაბამის მონაცემზე. ვერტიკალური აფრენიდან სულ რაღაც ოც წამში ძრავები ჰორიზონტალურ პოზიციას იჭრის და ჩვეულებრივ რეჟიმში ფრენის საშუალებას იძლევა.

BA 609-ს შექმნაში ამერიკული „ბელ ჰელიკოპტერისა“ და „ტექსტრონის“ გარდა მონაწილეობდა იტალიური კომპანია „აგუსტა“. აქედან წარმოსდგება საფრენი აპარატის აბრევიატურა: B - „ბელ ჰელიკოპტერის“ აღნიშვნელია, A კი - „აგუსტის“.

იტლება ჩავარდა, ან სულაც დაცემა გამოიწვიოს. ამგვარი მოვლენები მეტწილად მამინა მოსალოდნელი, როცა აგრეგატი პოზიციას იცვლის, რათა აფრენა ან დაფრენა განახორციელდეს. იმ ორი კატასტროფიდან, რომლებიც „ოსპრიმ“ (ეს აპარატი „ბოინგისა“ და „ტექსტრონის“ ერთობლივი ნაშუქვარია) განიცადა, ერთი სწორედ ამგვარი ჩავარდნის შედეგია. თუმცა, საავიაციო უსაფრთხოების ექსპერტები თვლიან, რომ ამგვარი მოვლენა სამოქალაქო ჰიბრიდული თვითმფრინავებისთვის პრობლემა არ უნდა იყოს, რადგან მათ არ ესაჭიროებათ აბსოლუტურად ვერტიკალური აფრენ-დაჯდომა. რაც შეეხება „ოსპრის“, დესანტის გადასხმის დროს მას გარკვეული რიგობი მკვეთრად კარგავს სიმძლავრეს, რამაც შე-

რინავის მსგავსი) აეროდინამიკის ხარჯზე ორჯერ მეტ სიჩქარესაც ავითარებს. ჰიბრიდული საფრენი აპარატის ფრენის სიზოურ კი 750 საზღვაო მილია, რაც გაიცელებით მეტია ვერტმფრენის შესაბამის მონაცემზე. ვერტიკალური აფრენიდან სულ რაღაც ოც წამში ძრავები ჰორიზონტალურ პოზიციას იჭრის და ჩვეულებრივ რეჟიმში ფრენის საშუალებას იძლევა.

BA 609-ს შექმნაში ამერიკული „ბელ ჰელიკოპტერისა“ და „ტექსტრონის“ გარდა მონაწილეობდა იტალიური კომპანია „აგუსტა“. აქედან წარმოსდგება საფრენი აპარატის აბრევიატურა: B - „ბელ ჰელიკოპტერის“ აღნიშვნელია, A კი - „აგუსტის“.

იტლება ჩავარდა, ან სულაც დაცემა გამოიწვიოს. ამგვარი მოვლენები მეტწილად მამინა მოსალოდნელი, როცა აგრეგატი პოზიციას იცვლის, რათა აფრენა ან დაფრენა განახორციელდეს. იმ ორი კატასტროფიდან, რომლებიც „ოსპრიმ“ (ეს აპარატი „ბოინგისა“ და „ტექსტრონის“ ერთობლივი ნაშუქვარია) განიცადა, ერთი სწორედ ამგვარი ჩავარდნის შედეგია. თუმცა, საავიაციო უსაფრთხოების ექსპერტები თვლიან, რომ ამგვარი მოვლენა სამოქალაქო ჰიბრიდული თვითმფრინავებისთვის პრობლემა არ უნდა იყოს, რადგან მათ არ ესაჭიროებათ აბსოლუტურად ვერტიკალური აფრენ-დაჯდომა. რაც შეეხება „ოსპრის“, დესანტის გადასხმის დროს მას გარკვეული რიგობი მკვეთრად კარგავს სიმძლავრეს, რამაც შე-

**ბიორედაქცია ლახანაზა მისისა და შერაც ბრენაზი**  
საკუთრების ან სარეკლამო უზღუნის სახარო ორნისტოში ორნისტრაციისა?

გვლერი მისისა და უბრავი ქონების შეუქნის წინაწარმად გადაამოწმით ინფორმაცია და დარწმუნება მის ხელსაქმეში

გვლავირობათ დამარბება მისის ნაკვეთების შეუქნისას, ან შეგუქნით პრობლემა მისის ნაკვეთის, ან ნებისმიერი უბრავი ქონების საკუთრებისა და ფლობისათვის დაკავშირებით?

**ბიორედაქცია - მისის მისაკუთრების უზღუნის სახარო ორნისტრაციისა**

**ასოციაცია გთავაზობთ შემდეგი სახის მომსახურებებს:**

- შედარებით ანუ მოდავე მხარეებთან მოლაპარაკება,
- კერძო არბიტრაჟი,
- ხალხმრთობის მხარის ინტერესების დაცვა,
- უფასო თვითმფრინავი კონსულტაცია,

ჩვენი დახმარებით დახლოვდით დროს და ენერჯიას, თქვენი უფლება კი გარანტირებულია იქნება დაცული.

**და გვიკავშირდით**

თქვენი საინფორმაციო ასოციაციის ცენტრალური და რეგიონალური ოფისები: თბილისი, ვაჟა-ფშაველას 1 შენობა, N8, ტელ: 877 458 651; 899 982 809, 931 969; ქუთაისი, 899 587 094; ვორო 893 336 683; ოსურეთი 899 966 488; ახალციხე 899 572 669; ვარკეთილი 899 271 812.



ნომრის პერსონა

23 წელი პირდაპირ ეთერში

AI გვიჩვენებს

აბა, როგორია, ტეკნოლოგიები... აბა, როგორია, ტეკნოლოგიები... აბა, როგორია, ტეკნოლოგიები...

ბატონი ტერნერი უკვე აღარ არის ფინანსური ნარეზების გამომცემი... ბატონი ტერნერი უკვე აღარ არის ფინანსური ნარეზების გამომცემი...



CNN-ის მთავარი ოფისი ატლანტაში

...მესაძლია, მას დღეს წარსული ისე ნათლად აღარ ახსოვს... მას დღეს წარსული ისე ნათლად აღარ ახსოვს...

ტერნერმა ბიზნესი 34.5 მილიონი დოლარით დაიწყო... ტერნერმა ბიზნესი 34.5 მილიონი დოლარით დაიწყო...

ტერნერმა ბიზნესი 34.5 მილიონი დოლარით დაიწყო... ტერნერმა ბიზნესი 34.5 მილიონი დოლარით დაიწყო...

წყებლო ქსელზე გადამყვანების, თეორიის სახლის ამბები... წყებლო ქსელზე გადამყვანების, თეორიის სახლის ამბები...

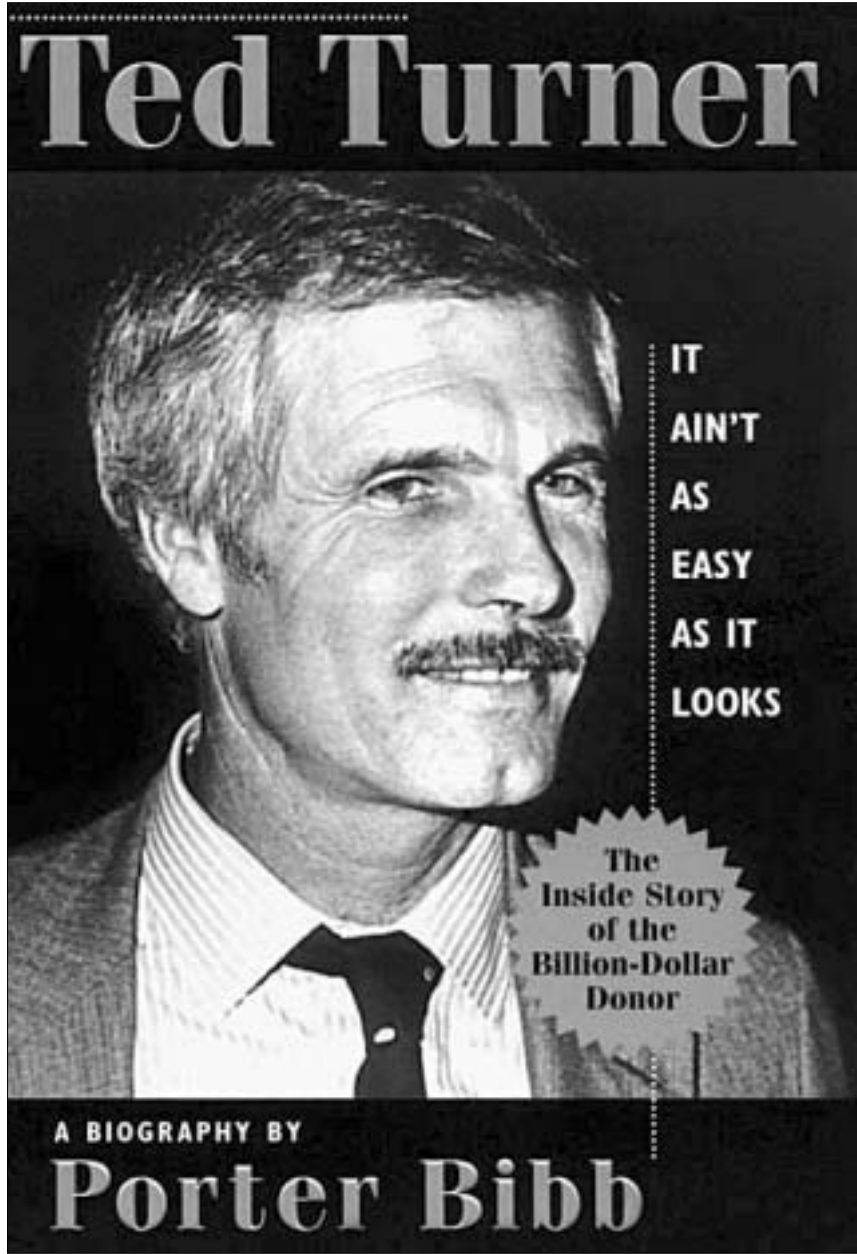
ცხადია, რეიტინგის ამაღლებაში მას გლობალური მოვლენები დაეხმარა... ცხადია, რეიტინგის ამაღლებაში მას გლობალური მოვლენები დაეხმარა...

CNN-ი იყო ყველაზე და მთელი დღის განმავლობაში ატრიალებდა ახალ ამბებს... CNN-ი იყო ყველაზე და მთელი დღის განმავლობაში ატრიალებდა ახალ ამბებს...

ქტის ამბავს, მერე ბრიტანეთის პრიონი... ქტის ამბავს, მერე ბრიტანეთის პრიონი...

თუმცა, ის, რასაც მსოფლიოს სატელევიზიო ეთერი... თუმცა, ის, რასაც მსოფლიოს სატელევიზიო ეთერი...

ამ თვისებათა ნაზავი ალექსანდრა ოსიპოვნას... ამ თვისებათა ნაზავი ალექსანდრა ოსიპოვნას...



ტედ ტერნერი თავის წიგნში 'CNN-ის ამბავს გვიჩვენებს

დაპირ ცხელი ნერტილიდან აყურებული... დაპირ ცხელი ნერტილიდან აყურებული...

... CNN-ი ერთ-ერთი იმ თემათაგანია... ... CNN-ი ერთ-ერთი იმ თემათაგანია...

დონში თენდება და CNN-იც ახლადგაღვივებული... დონში თენდება და CNN-იც ახლადგაღვივებული...

23 წლის იუბილეს კი CNN-ი ხვდება... 23 წლის იუბილეს კი CNN-ი ხვდება...

ეს გრანდიოზული მსოფლიო ეპოპეა... ეს გრანდიოზული მსოფლიო ეპოპეა...

ლარმონტოვის იდეალური სატრფო და იმპერატორის ფაქტორი

ქართული წარმომავლობის პეტერბურგელი ქალი რომანტიზმის ეპოქიდან

მორანა ლახანიძე

სამიტი შეხვედრა იგივე სახე იმზირება... სამიტი შეხვედრა იგივე სახე იმზირება...

მას სასახლის კარის სამკლავი რიტუალის... მას სასახლის კარის სამკლავი რიტუალის...

ქალი, რომელიც არა მხოლოდ ლერმონტოვის... ქალი, რომელიც არა მხოლოდ ლერმონტოვის...

მას ხატავდნენ იოსებოვიჩის ხავერდის... მას ხატავდნენ იოსებოვიჩის ხავერდის...

მას ფილოსოფიურ, რელიგიურ, ლიტერატურულ... მას ფილოსოფიურ, რელიგიურ, ლიტერატურულ...

გოლი, ტურგენევი... გოლი, ტურგენევი...

მისი სალონიდან ატრიალებდა ახალ ამბებს... მისი სალონიდან ატრიალებდა ახალ ამბებს...

მემუარები სიცოცხლის ბოლოს ფიზიკურად... მემუარები სიცოცხლის ბოლოს ფიზიკურად...

მას 70 წელს გადაცილებული საიდუმლო მრჩეველი... მას 70 წელს გადაცილებული საიდუმლო მრჩეველი...

მთელი ახალგაზრდობა მეჯლისებზე გაატარა... მთელი ახალგაზრდობა მეჯლისებზე გაატარა...

ლი საზოგადოებასთან გაქცევის, სოფელი ჩაკეტვის... ლი საზოგადოებასთან გაქცევის, სოფელი ჩაკეტვის...

თუმცა, მისი ცხოვრება "მყუდრო ოთახითა... თუმცა, მისი ცხოვრება "მყუდრო ოთახითა...

დედა - ნადეჟდა - გერმანული ლორისა... დედა - ნადეჟდა - გერმანული ლორისა...

დედა - ნადეჟდა - გერმანული ლორისა... დედა - ნადეჟდა - გერმანული ლორისა...

ალექსანდრა ოსიპოვნას გერმანული... ალექსანდრა ოსიპოვნას გერმანული...

ულ-ქართული-იტალიური წარმომავლობის... ულ-ქართული-იტალიური წარმომავლობის...

ქალმა როსტებისაგან მემკვიდრეობით... ქალმა როსტებისაგან მემკვიდრეობით...

გზა მალაღობა საზოგადოებისაკენ პეტერბურგის... გზა მალაღობა საზოგადოებისაკენ პეტერბურგის...

სასწავლებლის წარმატებით დასრულების... სასწავლებლის წარმატებით დასრულების...

ზღვარდაუდებელ მეგობრობაზე პეტერბურგში... ზღვარდაუდებელ მეგობრობაზე პეტერბურგში...

რომლის განმავლობაშიც დედობა გვერდობდა... რომლის განმავლობაშიც დედობა გვერდობდა...

ალექსანდრა ოსიპოვნა გამოცდას გაუძლო... ალექსანდრა ოსიპოვნა გამოცდას გაუძლო...

მისი მესაბურობის საფუძველი გახდა... მისი მესაბურობის საფუძველი გახდა...

იმპერატორისა და ფრედიანის ზღვარდაუდებელ მეგობრობაზე... იმპერატორისა და ფრედიანის ზღვარდაუდებელ მეგობრობაზე...

ზღვარდაუდებელ მეგობრობაზე პეტერბურგში... ზღვარდაუდებელ მეგობრობაზე პეტერბურგში...







# შეავსეთ ანკედა და გამოგვიგზავნეთ

გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით.	გლანკი უფასოა.
<p>სამაგისტრო კომპანია "რუსთავი 2" არ არის ვალდებული, გაეზიაროს თუ არა მონაწილეობას თქვენი "ხალხის პირისპირ". თქვენი შედეგების შედეგად, დაგისაზიარებთ მაგისტროს კომპანიაში ან ანკედის შედეგით თქვენს ეთერში. თქვენს "ხალხის პირისპირ" ნაშრომს და აქვეყნებს.</p>	

ანკედა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მიიტანეთ მისამართზე:

სამაგისტრო კომპანია "რუსთავი 2",  
ტელევიზორის "ხალხის პირისპირ",  
ვაჟა-ფშაველას 45, 300077 თბილისი

კონკურენტები ტელევიზორებისთვის "ხალხის პირისპირ" შეიქმნა ანკედის საფუძველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკედა.

სახელი და გვარი

ოჯახური მდგომარეობა:  
დაქორწინებული, დაუქორწინებელი, გაყრილი, ძვრივი

მისამართი:

შვილები: (თუ გააქვთ)

საფოსტო ინდექსი:

განათლება:  
საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური

საკონტაქტო ტელეფონის ნომრები:

პროფესია:

ასაკი:

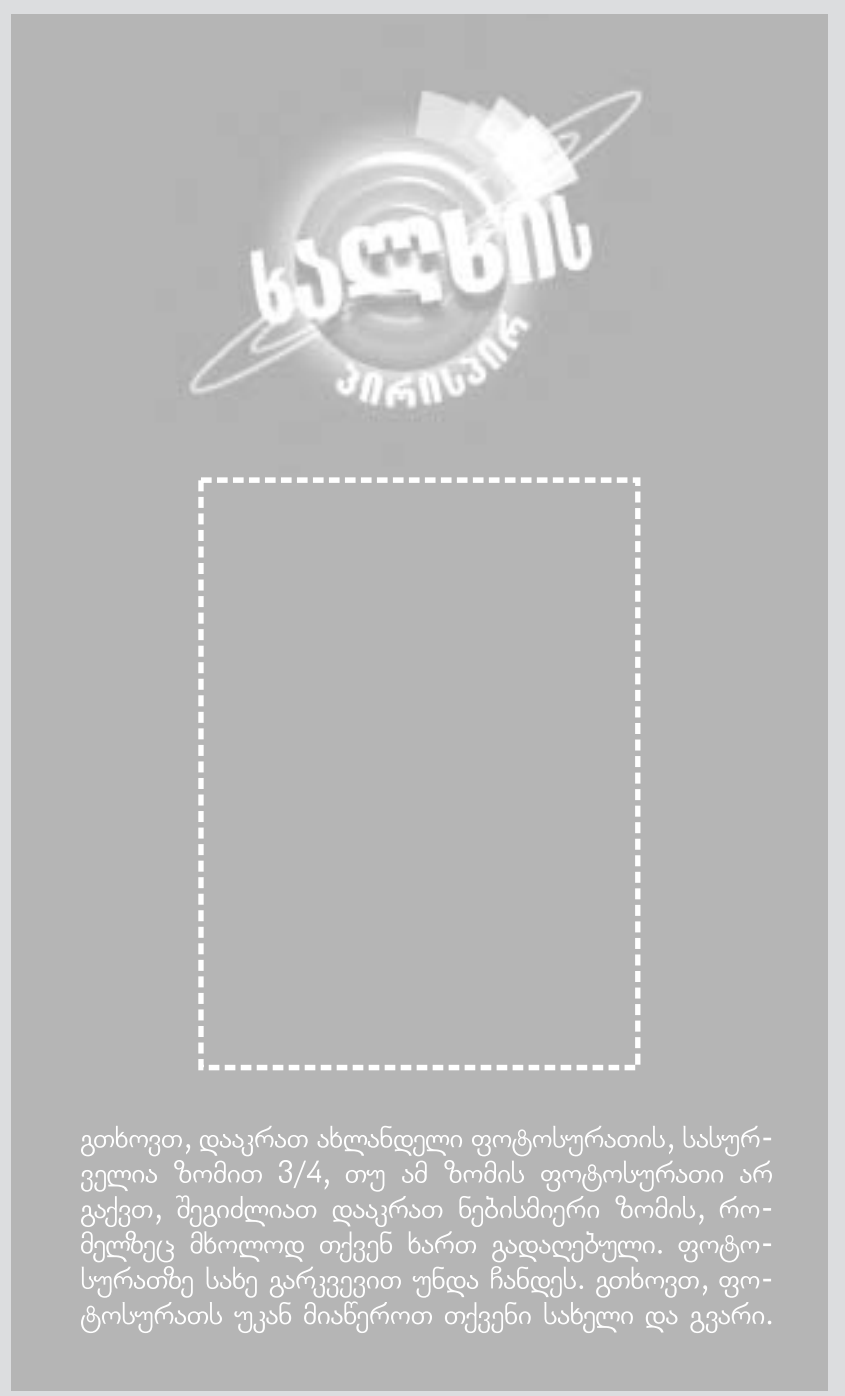
სამუშაო ადგილი

დამხმარე კატეგორია: (თუ თქვენს კატეგორიას, რომელიც აკრძალავს თქვენს მონაწილეობას ანკედაში, გთხოვთ, აღწეროთ ანკედაში, ან ნი-ინსტრუქციის მეშვეობით, ან ა.შ.)

შინაური ცხოველები: (თუ გააქვთ)

თქვენი ინტერესები და ჰობები:

შეხვედრიხართ თუ არა, პირადად, ცნობილ ადამიანს? ვის, სად და როდის?



როგორ გაატარებდით თქვენს იდეალურ დღეს?

გიყვარებთ თუ არა მომგზავრება? (თუ გთხოვთ, აღწერეთ საბავშვო ბავშვი და სად?)

არჩევანი რომ გქონდეთ, რომელ ცნობილ ადამიანთან ისუბრებდით შეხვედრას, სად ნახვიდით მასთან ერთად და რატომ?

როგორი სატელევიზიო გადაცემები მოგწონთ და რატომ?

არჩევანი რომ გქონდეთ, სად ნახვიდით სამომავლოდ და რატომ?

რომ შეგიძლოთ მხოლოდ ერთი რამის შეცვლა საკუთარ გარემოებას ან ხასიათში, რას შეცვლიდით და რატომ?

როგორია თქვენი საყვარელი მხარე და საყვარელი ლიტერატურული ნაწარმოები?

გაქვთ თუ არა მიზანი, რომლის მიღწევაც მოგწონთ?

რომ შეგიძლოთ მხოლოდ ერთი ნაბიჯის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?

როგორი მუსიკა გიტყვებთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიჭი?

მიგიწვევით ან გავიკეთებთ თუ არა ისეთი რამ, რითაც ამაყობთ?

თქვენი აზრით, რომელ ზღაპრულ პერსონაჟს ვგავხართ ყველაზე მეტად და რატომ?

რა ჟანრის ფილმები მოგწონთ და როგორია თქვენი საყვარელი ფილმები?

გაქვთ ან გქონდათ თუ არა რაიმე მატარებელი? კონკრეტულად რა?

ფილმი რომ გადავლოთ თქვენზე, რომელი ცნობილი მსახიობი შეასრულებდა თქვენს როლს?

გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, როდის და რა ავეჯებით?)

გაქვთ თუ არა ურვეულო ნიჭი? (მაგალითად, უნდა იცოდეთ თუ არა სტატიის ავტორების "მედიის სწავლის" შესახებ, ან ამინდის პროგნოზის დასადგინად?)

ყველაზე უხერხული სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:

რატომ გინდათ მიიღოთ მონაწილეობა ჩვენს თავაშობი?

ურვეულო ან სინტეზური რამ თუ გავაგებინათ თქვენს? კერძოდ რა?

ყველაზე ცუდი სამუშაო თქვენს ცხოვრებაში:

დღეს რომ მოგცენ 2000 ლარი, რას გააკეთებდით?



რამბი

ქართულ ბავშვებს ინტელისუალები ზრუნავენ



კონ ბრედფუტი და ზიზინა გეიცი

დაახლოებით ერთი წლის წინ რაგბის საერთაშორისო ასოციაციამ (IRB) რუმინული რაგბის დახმარება განიზარა. უფრო სწორად, ბავშვთა რაგბის, რადგან დიდებს IRB მანამდეც ეხმარებოდა. პროექტის სახელწოდება იყო "SOS Romania IRB Kit Aid". რუმინეთში ერთწლიანი წარმატებული მუშაობის შემდეგ IRB-ს ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა, პროექტში ჩართო აქტიური საკლუბო ევროპის სამი ქვეყანა: საქართველო, მოლდოვა და ბულგარეთი. ამ მიზნით საქართველოს ესტუმრა პროექტის დამფუძნებელი, ინგლისელი ჯონ ბრედფუტი, რომელმაც გუშინ სპორტის სახელმწიფო დეპარტამენტში პრესკონფერენცია გამართა. პროექტი, რომლის სახელწოდებაც "SOS Georgia IRB Kit Aid", ქართველი ბავშვებისთვის სათამაშო ფორმით, ბუციებით, ბურთებით დახმარებას ითვალისწინებს. იმის გამო, რომ პროექტის იდეა ინგლისელს ეკუთვნის, მისი მთავარი მონაწილე იც ინგლისელი არიან - ინგენტარს ინგლისელი ბავშვები შეაგროვებენ. ბრედფუტის თქმით, პროექტს ინგლისში დიდი მხარდაჭერა ჰქონია - ვისაც კი დახმარება ეთხოვე, უარი არავისგან მიმიღია. "რუმინეთში რომ ვიყავი, ვნახე უამრავი ბავშვი, რომელთაც რაგბის თამაში

სურდათ, მაგრამ საშუალება არ ჰქონდათ. არც ფორმა, არც ბუცი, არც ბურთი. სამწუხაროდ, არც რუმინეთის რაგბის ფედერაციას გააჩნდა სახსრები ბავშვთა რაგბის გასაფრთხილებლად. ჩვენს პროექტს რუმინეთში დიდი წარმატება ჰქონდა. უამრავმა ბავშვმა დაიწყო რაგბის თამაში. ახლა საქართველოში ვიმუშავებ და აქედან მანამდე არ წავალ, სანამ ბავშვთა რაგბის საქმე არ გაბნეულია. ახალგაზრდობა რაგბის მომავალია. საქართველო დიდი პოტენციალით გამოირჩევა და, იმედი მაქვს, მომავალში თქვენს ქვეყანას ევროპის უძლიერეს შვიდ სახელმწიფოს შორის მოისწავინებენ", - აღნიშნა ბრედფუტმა (ცნობისთვის: ცოტა ხნის წინ ჯონ ბრედფუტი IRB-მ მსოფლიო რაგბის განვითარებაში შეტანილი წვლილისთვის საგანგებო მედლით დააჯილდოვა. - რედ.).

როგორც გაირკვა, ინგენტარის გარკვეული ნაწილი, რომელიც ქართველ ბავშვებს უნდა დაუროგდეთ, ინგლისელებს უკვე შეგროვებული ჰქონიათ. ახლა ბრედფუტი იმას არკვევს, ქართველებს რა უფრო სჭირდებათ - ბუციები, ფორმები თუ ბურთები. როცა ამას გაარკვევს, ტვირთიც მამინ დაიძვრება საქართველოსკენ.

ინფორმაცია

ანჩრელოტი მომავალზე ფიქრობს

ჩემპიონთა ლიგის თასის დასაკუთრება, როგორც ჩანს, საქმარისი არ არის კარლი ანჩრელოტის ამბიციების დასაცხრომად. დრამატული ფინალის მეორე დღესვე "მილანის" მწვრთნელმა უფრანკისტის განუცხადა, კიდევ მინდა ტიტულუმი. "იმედია, ეს თასი ჩემთვის და "მილანისთვის" პირველი და უკანასკნელი არ იქნება. წინ იტალიის თასის ფინალი, რომელიც ასევე უნდა მოვიგოთ. მომავალ წელს კი ისევ მინდა ფინალში გასვლა და ჩემპიონთა ლიგის მეორედ მოგება. "მილანს" შენეებს ამის ძალა. სეზონის ბოლოს დეზებს თუ შევასრულებთ, არაჩვეულებრივი იქნება. ეს ორი თასი გადაწოვს ჩემს ყველა იმ უსაიფრთხილად და სიმწარეს, რაც ცხოვრებაში შემიძვედრია", - თქვა მილანელთა ამბიციებმაღალბულმა ხელმძღვანელმა.

ანჩრელოტი კმაყოფილი დარჩა, როცა "ოვენტუსის" ფეხბურთელებმა და მწვრთნელმაც მიულოცეს წარმატება. "ჩემიან მოედნენ მარჩელო ლიპი, ლუჩანო მოჯი და ფეხბურთელები, რომელთაც კარგი თამაშისთვის შეგაქვს და თასის აღება მოგვილოცეს. ეს ნამდვილად კეთილმოზღუდო სატყეილი იყო მათი მხრიდან". - კმაყოფილი ჩანდა ანჩრელოტი.

მანჩესტერიდან დაბრუნებულ "მილანს" კი მალეწინას აეროპორტში დახვდა უამრავი გულშემატკივარი, რომელთაც ტრიუმფალური შეხვედრა მოუწყვეს "ოლდ ტრაფორდის" გმირებს. ძლიერი წვიმის მიუხედავად, სანამ ფეხბურთელები გარეთ არ გამოვიდნენ, ადგილიდან არავინ დაძრულა. პირველად გამოჩნდნენ კარლი ანჩრელოტი და პაოლო მალდინი, რომელთაც ვერცხლისფრად მოეღვარა თასი ამაყად წარუდგინეს საზოგადოებას და გამაყრუებელი ოვაციაც დაიმსახურეს.

TV-სპორტი შაბათი. 31 მაისი

Table with TV sports schedule for Saturday, May 31st, listing channels like HTB+ and EUROSPORT with program times and titles.

მისილ აბიჯილი

თბილისის "დინამომ" სეზონი თავსებად წავიდა, მცხეთაში, დავით ყიფიანის თასზე ჩატარებული მატჩით დაიწყო და თავსებად წავიდა, "სიონთან" მატჩით დაამთავრა. მცხეთაში "დინამომ" ადგილობრივ "მცხეთასთან" 6:0 გაიმარჯვა და დასაბამი დაუდო დავით ყიფიანის თასისკენ ტრიუმფალურ სვლას. გუშინ საქართველოს ყველა დროის საუკეთესო გუნდმა შედარებით მოკრძალებულ ანგარიშში გაიმარჯვა, თუმცა, ეს სრულიად საქმარის აღმოჩნდა იმისთვის, რომ 48 ქულა დაეგროვებინა და მიუწვდომელი გამხდარიყო კონკურენტებისთვის.

"24 საათში" უკვე გამაზავილა ყურადღება იმ კურორტზე, რომელიც ამ მატჩს უსწრებდა წინ: "სიონს" ხელს აძლევდა მხოლოდ... დამარცხება, რადგან, ასეთ შემთხვევაში, "დინამომ" ჩემპიონი გახდებოდა, ხოლო ბოლნისური კლუბი, როგორც თასის ფინალისტი, უფვას თასის საგზურს მიიღებდა. მასპინძლები სწრაფი გოლის გატანას ცდილობდნენ, მაგრამ "სიონი" ისე თამაშობდა, თითქოს ამ მატჩში წარმატება სარგებელს მოუტანდა.

შეხვედრის მეორე ნახევრის დაწყებამდე წვიმა შეწყდა, მაგრამ დაიწყო სხვა - გოლების წვიმა "სიონის" კარში. ჯერ გოგობერიშვილმა, შემდეგ დარასელიანმა, ბოლის კი ალექსიძემ, 20 წუთის განმავლობაში სამჯერ დააშამათეს სტადიონთა მეკარე. "დინამომ" ამის შემდეგაა მოუშვა და კიდევ ერთ დინამოელს, "სიონში" იჯარით განათხოვრებულ შავგულიძეს პრესტიჟის გოლის გატანის საშუალება მისცა.

ანიშვილის საფინალო სასტევენმა დინამოელთა ზეიშს დასაბამი დაუდო. მიუდინებ "დინამოს" ერთგული გულშემატკივრები გადმოვიცვიდნენ. საქართველოს ჩემპიონს ოქროს მედლები გადასცეს საქართველოს სპორტის სახელმწიფო დეპარტამენტის თავმჯდომარე ირაკლი მექმარიაშვილმა და საქართველოს ფეხბურთის ფედერაციის ვი-

ფეხბურთი

სამი წლის უმცროსი

"დინამომ" წვიმით დაიწყო და ოქროს მედლებით დაამთავრა



"დინამომ" ჩემპიონია!

დინამომ 3:1 (0:0) სიონი
ეროვნული სტადიონი, 400 მაყურებელი
დინამომ: ზოიძე, კარლისი და როჩა (ახალია, 73'), ხიზანიშვილი, შაშიაშვილი, ამისულაშვილი, სხვაძე, გოგობერიშვილი, ბურდული, ანჩაბაძე (კანდელაკი, 77'), დარასელია, ალექსიძე. მთავარი მწვრთნელი: ივო შუშაკი.
სიონი: ვოლკოვი, ბურნაძე, გოგიტაძე, ხუჯაძე, სვანიძე, ვაბისკირია, ფანჩულიძე (ისიანი, 64'), დაუშვილი, დათვაძე (შავგულიძე, 61'), ბაქრაძე, ვეასალია. მთავარი მწვრთნელი: თემურ მახარაძე.
გოლები: 1:0 გოგობერიშვილი 56', 2:0 დარასელია 62', 3:0 ალექსიძე 75'. 3:1 შავგულიძე 77'.
გაფრთხილება: ხიზანიშვილი.
მსაჯი: ზურაბ ანიშვილი.

ცეპრეზიდენტმა რომან შოთაძემ.

ივო შუშაკი: "ჩემპიონატის დაწყებამდე დავისახეთ მიზანი - "დინამოსთვის" ქართული საკლუბო ფეხბურთის ლიდერის ფუნქცია უნდა დაგვებრუნებინა. ამისთვის ძალზე გრძელი, წინააღმდეგობებით სავსე გზა გავიარეთ, ყველა სინდელე გადავლახეთ და დამსახურებულად გავხდით ჩემპიონები. ყურადღებას გავამახვილებ ერთ ფაქტზე: სეზონის უმეტესი ხნის განმავლობაში სატურნირო ცხრილის პირველ საფე-

ხურზე ვიყავით. გეჰონდა ცალკეული წარუმატებლობები, მაგრამ ამით კარგ გაკვეთილს ვიღებდით და დამუშავებულ შეცდომებს ვასწორებდით. თუ ვინმე იტყვის, რომ "დინამომ" ლირსეული ჩემპიონი არ არის, ამორალური ადამიანი იქნება. დიდი მადლობა მინდა გადავუხადო მთავარ სპონსორს, ბატონ ბადრი პატარკაციშვილს, კლუბის ხელმძღვანელობას და მომსახურე პერსონალს, გულშემატკივრებს და მედიას. ამ წარმატებაში ყველამ შეიტანა წვლილი. გა-

საკუთრებულ მადლობას ვუხდით ჩემს ბიჭებს, რომლებმაც ძალები არ დაიშურეს და ამ დიდ გამარჯვებას მიიღწიეს. მე ხორვატის ნაკრებთან ერთად მსოფლიო ჩემპიონატის ბრინჯაოს მედლის მფლობელი გავხდი. მერნმუნეთ, საქართველოს ჩემპიონატის ოქროს მედალი და თასი ჩემთვის ისევე მიწვენილად ვანია, როგორც ის "ბრინჯაო". ორ დღეს ვიზეიმებთ, მეც კი ახალი მიზნისთვის დავიწყებთ მუშაობას, რადგან შიდა სარბიელზე მოპოვებული წარმატებებით ვერ დავკმაყოფილებდით. "დინამომ" მუშაობდა უნდა წარმოაჩინოს ქართული ფეხბურთი ევროსარბილზე. მე მჯერა ჩემი გუნდის."

გივი ნოდია ("დინამოს" ტექნიკური დირექტორი): "ორი წლის განმავლობაში მოვდივართ ამ ტიტულუბისკენ. ბატონი ივო შუშაკის მოსვლის შემდეგ შევძელით ჩვენ ჩანაფიქრის რეალიზაცია. ძალიან გვიხარია. რაც მთავარია, სწორ გზაზე ვდგავართ. რაც მთავარია, მიღწეულს არ დავჯერდებით."

დავით პეტრიაშვილი ("დინამოს" მმართველი დირექტორი): "დინამომ" საწვლანი პაუზის შემდეგ დაიბრუნა ჩემპიონის ტიტული. თასი კი ბოლოს სუთი წლის წინ მოვიგეთ. ამიტომ "დუბლი" ორმაგად სასიხარულოა. ეს ასევე უნდა მომხდარიყო. პირადად მე ძალიან გახარებული ვარ, რადგან კლუბის ხელმძღვანელის რანგში ასეთ წარმატებას პირველად მივხვდი. დიდი მადლობა ჩვენს სპონსორს, ბატონ ბადრი პატარკაციშვილს. რომ არა მისი მხარდაჭერა, გვერდში დგომა, ნდობა და რწმენა, ამ მიზნის მიღწევა წარმოუდგენელი იქნებოდა.

ახლა ჩვენი ორიენტირი უფვას ჩემპიონთა ლიგაა. წილსკარა 20 ივნისს გაიმართება. მას შემდეგ, რაც ჩვენი მეტოქე ცნობილი გახდება, გუნდი მომზადებას დაიწყებს - 22 ან 24 ივნისს სანერონელ შეკრებაზე გერმანიაში გავემგზავრებით. აუცილებლად დავიმსახებთ ახალ ფეხბურთელებსაც, თუმცა, ამ თემაზე დღეს კონკრეტულს ვერაფერს გეტყვით. დღეს ჩემპიონები ვართ და ვზეიმობთ."

კალათბურთი

სორვატებმა "დინამოეზი" გააჩეხიონ

პაატა თოთაძე

ერთი კვირის წინ დაწყებული ფინალი გუშინ "დინამოს" გამარჯვებით დასრულდა. ხორვატმა დრაჟენ ბრაიკოვიჩმა თანამემამულე ივო შუშაკს აუბა მხარი - იმან დინამოელი ფეხბურთელები, ამან კი კალათბურთელები გააჩემპიონა.

"ბორომ", - თქვა ბრაიკოვიჩმა მატჩის შემდეგ და კმაყოფილება ცერის აწვეით გამოხატა. მერე კი გვერდზე გადაგა. მეტოქეს კარგი თამაში მოულოცა, გუნდიც მეუქო. თავდაცვითი მილოცევიბა, ილიმებოდა, მაგრამ მაინც გვერდზე იდგა. თითქოს რაღაცის ერიდებო. უხაროდა, თანაც, ძალიან. სახზე გეყობოდა, მაგრამ როგორღაც მალავდა ამ სიხარულს.

მატჩის პირველ წუთებში ბათუმელები დანიშნულდნენ, მაგრამ ანგარიშში ამ უპირატესობამ მხოლოდ ექვს წუთს გასტანა. იქიდან მოყოლებული, წინ სულ "დინამომ" იყო და მეოთხედედან მეოთხედამდე ზრდიდა სხვაობას ანგარიშში. პირველი ათი წუთის შემდეგ მასპინძლები 4 ქულით იგებდნენ, მეორეს შემდეგ - უკვე 10 ქულით, ბოლო ათწუთეულის დაწყებამდე კი "დინამოს" უპირატესობამ 22 ქულას მიაღწია.

არ გამოვიდა მეხუთე მატჩი ისეთი, გულშემატკივრები რომ ელოდნენ. ისეთი იყო, როგორც ამ გუნდების პირველი შეხვედრა, როცა ბათუმელებმა ყველაფერი დაჯაბნეს მეტოქე, ოლონდ გუშინ როლები გაცვალეს - მასპინძლებმა პირწმინდად დაჯაბნეს "ბასკო". გადაღლილები ჩანდნენ ბათუმელები. ფიზიკურად, ემოციურადაც. ამან, ბუნებრივია, თავისი კვალი დააშინა მათ თამაშს, თუმცა, არც დინამოელთა ჩინებულ თამაშმა დასაწყინებელი.

გულთკაც "დინამოს" ამ გამარჯვებას. რა თქმა უნდა, სამწუხაროა, რომ წავაგეთ. თასი მოვიგეთ, ჩემპიონობის მოგებით გვიწოდოდა, დუბლი



12 წლის შემდეგ "დინამომ" ჩემპიონობა დაიბრუნა

დინამომ 86:67 ბასკო
დინამომ: აბრამიძე (20), ხოშტარია (15), ბუფანიშვილი (8), თორთლაძე (3), მინაშვილი (17), ოგანესიანი (8), ვენსკუნასი (6), ჩუბინიძე (6), ჩხეიძე (3)
ბასკო: ბერიშვილი (3), შაბაძე (11), წოწელია (5), ნიკოლაძე (1), ცინცაძე (3), კეშელავა (5), ქარაბაჟი (22), კეიძია (6), როდუმტა (9), შენგელია (2)

გაგვეკეთებინა, მაგრამ არ გამოგვივიდა. არა უშავს, ბრაიკოვიჩთან პირადი ანგარიში 3:3-ია და, იმედი მაქვს, ეს დაპირისპირება მომავალ

წელსაც გაგრძელდება. შარშანდელი ფინალიდან წლეულს ჩვენს გუნდში მხოლოდ ერთი კალათბურთელი თამაშობს, - როდუმტა. ის, რომელიც გა-

სულ სეზონში საშუალოდ 3 წუთს თამაშობდა. "დინამომში" კი 7-8 კაცია ისეთი, რომელსაც ფინალი აქვს ნათამაშები ან "ბასკომ", ან "დინამომში". მეტოქედ სწორედ გამოცდილებით და გრძელ სერიის კვანძი გაგვიტანა. ჩვენ გუნდს არავფერი აკადია. უბრალოდ, მოკლე სკამი გვექონდა, ბიჭები კი ახალგაზრდები და გამოუცდილები იყვნენ. ყველაფრის მიუხედავად, მაინც წარმატებული სეზონი იყო ჩვენთვის - თასი მოვიგეთ, ჩემპიონატის ფინალში ვითამაშეთ. ორ მოთამაშეს "ბენეტონში" ვუშვებთ, სამს ბრაიკოვიჩი ნაკლებში იწვევს. შარშანდელისგან განსხვავებით, გადახალისებულმა გუნდმა მთელი სეზონი მალაღ დონეზე ჩაატარა. დღეს ვეღარ ითამაშეს, ძალიან ძნელია, სუთი ასეთი მნიშვნელობის მატჩი მალაღ დონეზე ჩაატარო", - გულდაწყვეტილი, თუმცა, იმედინი იყო ნუგზარ კანდელია.

"დღევანდელი დღე არასდროს დამავიწყდება, პირველად გავხდი საქართველოს ჩემპიონი. ანგარიშში სხვაობა დიდი კი იყო, მაგრამ ნურავის ეგონება, რომ ადვილად მოვიგეთ. დიდი მადლობა ყველას, ვინც გვემხარებოდა. მერნმუნეთ, დღევანდელ გამარჯვებაში მამყურებელმა უდიდესი როლი შეასრულა", - ნამატყვეს აღნიშნა ვახტანგ მინაშვილმა.

რაც შეეხება "დინამოს" მწვრთნელებს, აზრი გავგიზიარა ზურაბ ტომარაძემ: "საერთო ანგარიშიდანაც ჩანს, როგორი ფინალი იყო. "დინამომ" ამ ხნის განმავლობაში შემაჯგუფებლობის ძიებაში იყო და, როგორც იქნა, მივგენით იმ შემაჯგუფებლობას, რომელმაც საქმე ბოლომდე მიიყვანა. ამ მატჩებს მეტოქის სუსტი მხარეების გათვალისწინებით ვთამაშობდით, მაქსიმალურად ვცდილობდით, ჩვენი უპირატესობები გამოგვეყენებინა. დღევანდელ მატჩში "ბასკო" გადაღლილი მექნება. ბუნებრივია, მის თამაშზე ამანაც იმოქმედდა. რაც უნდა იყოს, ჩემპიონები გავხდით და ამით ძალიან ბედნიერი ვარ."



გეგმაპროექტით „ლაგუნა ვიკი“





Roland Garros

# პაროზში აბასის პრობლემა არ აქვს

სპეციალისტები მიიჩნევენ, რომ სატურნირო ბაღის მიხედვით საფრანგეთის ღია ჩემპიონატის ნახევარფინალში აბასი, ჰოუიტი, მოია და ფერერო უნდა გაეციდნენ. ყოველ შემთხვევაში, ამ ჩოგბურთელებს სხვებთან შედარებით თოხიულში შესვლის უკეთესი შანსი აქვთ. სპეციალისტები ასე კი ფიქრობენ, მაგრამ ადვილი შესაძლებელია საჩოგბურთო ფორტუნამ სხვაგვარად განსაზღვროს და თოხელის საეზური სხვა, შედარებით უსახელო, მაგრამ ამბიციურ ჩოგბურთელს უბოძოს.

ყოველ შემთხვევაში, ფაქტია, რომ რაც უფრო ნინ მიიჩნევენ, ტურნირის ფავორიტებს უფრო დიდი ნიხაზღმდეგობა ხვდებათ. მაგალითად გუშინ, არგენტინელ ხუნა იგნასიო ჩელასთან შეხვედრაში ძალიან გაუჭირდა ტურნირის მეოთხე ნომერ კარლოს მოიას. არაფერი იცის, როგორ დამთავრდებოდა მატჩი, მესხეთე სეტში არგენტინელს მოიასისთვის უკვე წართმეული გეიმი რომ არ გავლევდნენ.

მოიამ ზედიზედ რამდენიმე შედეგად დაუშვა და მესხეთე სეტის მესხეთე გეიმში თავისი მოწოდება წაავი. ანგარიში ესპანელისთვის საგანგაშო გახდა - 3:2 ჩელას მოწოდებაზე, მაგრამ სენსაციია არ შედგა. მოიამ დაადასტურა, რომ სათამაშო კლასით ბევრად აღემატება თავის არგენტინელ კოლეგას და ზედიზედ ოთხი გეიმი და ამაასთან მატჩიც თავისი სასარგებლოდ დაასრულა. "დღეს დავრწმუნდი, თუ რა საზიზნი ყოფილა თვითდაჯერება" - ამბობს მოია და არც გაემტყუვება. ესპანელი მატჩის მსვლელობისას - 2:0-ს იგებდა, მაგრამ ორმაგი და უნებელი შეცდომების გამოსობით იმდენი მოახერხა, გამარჯვების მოსაპოვებლად ხუთი სეტი დასჭირდა.

მოიასგან განსხვავებით ანდრე აგასის "როლან გაროსის" კორტებზე პრობლემები ჯერ არ შექმნილა. ავსტრალი



მოიას გაუჭირდა, მაგრამ მიიწვ მოიგო

### პარიზი. საფრანგეთის ღია ჩემპიონატი. "დიდი სლემის" ტურნირი. მესამე წრა.

გაგეები:	
მარიანო საბალეტა (არგენტინა) - იუნეს ელ აინაუი (მაროკო, 23)	6:2, 6:4, 3:6, 7:6 (7:2)
ანდრე აგასი (აშშ, 2) - ქსავიერ მალისი (ბელგია, 26)	6:4, 7:5, 7:5
გილოერმო კორია (არგენტინა, 7) - ატელა საკოლტი (უნგრეთი)	6:4, 6:1, 6:1
რანდრი შუტლერი (გერმ, 11) - უინ ფერერო (სარ, 22)	6:3, 1:6, 7:6 (7:3), 2:3
რანდრი შუტლერი (გერმ, 11) - უინ ფერერო (სარ, 22)	6:4, 7:5, 5:6, 6:2
მარტინ ვარკერი (პოლანდია) - ვისენტე სპავიდა (აშშ, 29)	5:7, 6:4, 6:2, 7:5
ფლავიო სარტა (ბრაზილია) - გალო ბლანკო (ესპანეთი) 7:6 (7:3), 6:3, 22	ბლანკომ თამაში შეწყვიტა
კარლოს მოია (ესპანეთი, 4) - ხუნა იგნასიო ჩელა (არგენტინა, 31)	6:3, 6:2, 3:6, 2:6, 6:3
<b>ქალები:</b>	
სერენა უილიამსი (აშშ, 1) - ბარბარა შეტი (ავსტრალია)	6:0, 6:0
ჩანდა რუბინი (აშშ, 8) - ლაურა გრანპრე (აშშ, 31)	2:6, 6:1, 6:3
აი სუგაია (იაპონია, 16) - მეგან შოუსი (აშშ, 18)	6:1, 6:4
ამელი მორეში (საფრანგეთი, 5) - ფაბიოლა სულუაგა (კოლუმბია)	6:3, 6:4
ჟოსტინ ენინი (ბელგია, 4) - დალი რადრიანტევი (მადაგასკარი)	6:1, 6:1
პეტრა მანდულა (უნგრეთი) - ფლორან პენეტა (იტალია)	6:2, 6:4
პატი შინაიდერი (შვეიცარია, 19) - ელენი დახილდუ (საბერძნეთი, 14)	6:3, 6:4
მეგი სერნა (ესპანეთი) - ემლი პარკროლუდი (აშშ)	3:6, 6:1, 6:2



Giro d'Italia

# ფანების დღეობის დღეობის იყო!

### ირაკლი ბარიაშვილი

ალბები რომ ბევრს გაამწარებდა, ნინდანინვე იყო ცნობილი. გასარკვევი მხოლოდ ის იყო, რამდენი ჩაიქნედა და აუ ხელს, რამდენი დაემშვიდობებოდა სახუკვარ მიზანს და, ბოლოს, რამდენი გაიზრდებოდა სხვაობა ლიდერსა და მის უახლოეს მდევრებს შორის.

მეთვრამეტე ეტაპი წლებანდელ ჯიროში ყველაზე რთული ეტაპია. პელოტონს ორი უღელტეხილი ჰქონდა გადასავლელი. პირველი ზღვის დონიდან ორი ათას ოთხას მეტრზეა, მეორე - ორი ათას სამასზე. ფინიში კი ცხრამეტეკილომეტრიანი აღმართი იყო.

როცა, ჩემი ვარაუდით, ძირითადი ჯგუფი პირველი უღელტეხილის მისაღწევით უნდა ყოფილიყო, "ევროსპორტი" როლან გაროსის ცენტრალური კორტიდან მსოფლიოს პირველი წოგის ლიეტიჩო პოულის მეორე ტურის მატჩს გადმოსცემდა. ბუნებრივია, ტელეარხის ხელმძღვანელმა აცდია ავსტრალიელს მეორე პარტიის მოგება და მხოლოდ ამის შემდეგ გადართო ჯირო დ იტალიაზე.

პირველი, რაც ეკრანზე გამოჩნდა, დთოვლილი ასფალტი და ველოსიპედებიანი ჩამოსვლილი რამდენიმე მრბოლი იყო. ჯერ ვიფიქრე, ადრე გაზაფხულის რაღაც ტურისტული ლაშქრობის კადრებს უჩვენებნენ მეთუი. მაგრამ როცა მდევართა საკმაოდ მოზრდილი ჯგუფიც აჩვენეს, მაივარევი, რომ ნამდვილად ჯიროს ვუყურებდი. ობიექტური ისევე ნინ ნახულ ოთხელში მიუზრუნდა. სპორტსმენები უკვე ველოსიპედებზე ისხდნენ და ფრთხილად მიიკვლევდნენ გზას თოვლ-ჭყაპში.

მსგავსი რამები არაერთხელ მომხდარა ჯიროზეც და ტურ დ ფრანს



დარიო ფრიგო და კლბერტო სიმონი

### ტაქსიკური შედეგები XVIII ეტაპი. სასტუორიოვიკო - კიანალე. 175 კმ.

1. დარიო ფრიგო ("ფანა ბარტოლი", იტალია)	5 სთ. 23 წთ. 43 წმ.
2. ჯილბერტო სიმონი ("საეკო", იტალია)	+10 წმ.
3. გეორგ ტონიგი ("გეორგტაინერი", ავსტრია)	+2 წთ. 38 წმ.
4. იაოსლავ პოპოვიჩი ("კოლნაგო", იტალია)	+3 წთ. 12 წმ.
5. რაიმონდას რუმსასი ("ლაშპრე", ლიეტუა)	+4 წთ. 01 წმ.
6. ანდრეა ნოე ("ალესიო", იტალია)	იგვე დრო.

საერთო ჩათვლა	
1. ჯილბერტო სიმონი	79 სთ. 24 წთ. 54 წმ.
2. სტეფანო გარაქლი	+7 წთ. 08 წმ.
3. იაოსლავ პოპოვიჩი	+7 წთ. 19 წმ.
4. ანდრეა ნოე	+9 წთ. 19 წმ.
5. გეორგ ტონიგი	+9 წთ. 29 წმ.
6. რაიმონდას რუმსასი	+10 წთ. 14 წმ.

სტეც, რამდენჯერმე საკუთარი თვალითაც მიხანდა თოვლიანი უღელტეხილები, მაგრამ თოვლის უშუალოდ გაზაზე პირველად ვხედავდი. იტალიაში ზაფხული იწყება, ჯი-

როს მეთვრამეტე ეტაპზე კი ერთი ჩვეულებრივი ცივი, ნილიანი ზამთრული დღეა. არც ისხლი, არც მე-დთოვლილი ასფალტი, ველოსიპედის ბალონებისგან დატოვებული ვინრო

ლისი ღია პირველობის არ იყო, აგასი პარიზშიც ისე გრძნობს თავს, როგორც საკუთარ სახლში. ამკარაა, რომ ბებერი ამერიკელი შესანიშნავ ფორმაში იმყოფება და სამართლიანად არის მიჩნეული ტურნირის მთავარ ფავორიტად. აგასიმ მესამე წრეში დიდხანს აწვალა ბელგიელი ქსავიერ მალისი, მაგრამ ბოლოს მაინც სამ სეტში იძალა.

ტურნირის გამოებითა ქართველი ირაკლი ლაბაძის მძლეველი, ამერიკელი ვინსენტ სპადა. მის დამარცხებას პოლანდიელმა მარტინ ვარკერმა ოთხი სეტი მოიხდოდა. ასევე ოთხ სეტში იზიმა გამარჯვება არგენტინელმა მარიანო საბალეტამ. მან ტურნირის 23-ე ნომერი, მაროკოელი იუნეს ელ აინაუი დაამარცხა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ გადაწყვეტ სეტში არგენტინელს ამკარად გაუმართლა. მაროკოელი უნებელი შეცდომების მსვერპლი გახდა. მომდევნო ეტაპზე უპრობლემოდ გავიდა გილიერმო კორიაც. მან უნგრელ ატელა საკოლტს მანის არ დაუტოვა - 6:4, 6:1, 6:1.

ქალთა ნახევარში ფავორიტებმა გამარჯვებები მოიპოვეს. ტურნირის აგრძელებენ სერენა უილიამსი, ჟოსტინ ენინი, ჩანდა რუბინი და ფრანგების იმედი ამელი მორეში, რომელმაც გუშინდელი კომპარის შემდეგ ფრანგებს ხასიათი გამოუკეთა და კოლუმბიელი ფაბიოლა სულუაგა ორ სეტში დაამარცხა. ტურნირის პირველმა ნომერმა სერენა უილიამსმა შემოწყალოდ გაანადგურა ავსტრიელი ბარბარა შეტი და მას ერთი გეიმის აღების საშუალებაც კი მოუსპო - 6:0, 6:0. უმცროს უილიამსს ბელგიელმა ჟოსტინ ენინმაც მიზაბა, ოღონდ მან მადგასკარელი დალი რადრიანტევის ნიხაზღმდეგ შეხვედრაში შედარებით თანამდებობა გამოიჩინა. 6:1, 6:1 - ბელგიელის სასარგებლოდ.

ზოლები და სისინა ქარი. გზის ორთავე მხარეს კი ეს უცნაური სურათი - ფერად-ფერადი ბაირალეგითა და ლოზუნგებით შეიარაღებული ათასობით დამთხვეული ფანი!

ერთ დღე მწერალს რატომღაც ძალიან ვაპკვირვია, რამ აიკვანა ლეოპარდი კილიანჯაროზეო. ერთი სულელი ლეოპარდის საქციელმა გააკვირვა.

ახლა ალბებში ვართ. ზღვის დონიდან ორი ათას ოთხას მეტრზე. სანვიმარ ლაბაზელსა და თხელ სპორტულ ქურთუკებს ტკაცატკუცი გაუდით. გათოშული ხელების უკრავები ტაშს და დანამდვილებით ვიცი, იქამდე იდგებიან, სანამ უქანასკნელი ველომრბოლები არ გადავიდის უღელტეხილს. მხოლოდ ამის მეგრე დაემშვიბიან ქვევით - იქ, სადაც სახლები, სითბო და კარს მომდგარი ზაფხულია.

ეს წერილი მთლიანად ჯიროს ლიდერის, ჯილბერტო სიმონის მომავლი და აუცილებელი გამარჯვებისთვის მიხდომი მიმეძღვნა, მაგრამ არ გამოვიდა. პო, რა თქმა უნდა, მაგრამ ბჭია, უქანასკნელ მთაზე გაქვევლებიც დაიჭირა და ფინიშზეც დარიო ფრიგოსთან ერთად მივიდა, რითაც ლამის რვა წუთამდე გაზარდა თავისი უპირატესობა სტეფანო ვარკერისთან, მაგრამ...

საქმე ის არის, რომ არ არსებობს სპორტი იმთა ვარემე, ვისი სახელებიც არასოდეს ხვდება გაზუთის ფურცლებზე, ვისაც არც ტაშს უკრავენ და არც მილიონობით პონორებებს უხდიან; არ არსებობენ ჩემპიონები იმთა ვარემე, ვინც საათობით დგას თაკრა მუშეზე და გულს ფანცქალით ელის თითოეულ დარტყმას, თითოეულ მოქმენას, თითოეულ თუნდაც სულ პატარა გმირობას.

ეს წერილი იმითაია, ვისაც ყოველგვარი საზღაურების ვარემე უყვარს და მისი ციარი რამ, რასაც სპორტი ჰქვია. ფანების დღეგრძელობის იყო!

## NBA

# დალასმა გამოცდას ვერ გაუძლო

**დალასი - სან-ანტონიო 78:90**  
(სერიის ანგარიში 2-4)

დასავლეთ კონფერენციაში, როგორც იქნა, დასრულდა ტენასური და პირისპირება. "დალას მავერიკსმა" დასავლეთის ფინალური სერიის გადამწყვეტი შეხვედრა დაუთმო ამბიციურ "სფურსს" და ამით დაასრულა ბოთოქარი სეზონი. ეს იმას ნიშნავს, რომ NBA-ის წლებანდელი ჩემპიონატის ფინალში დაშლისავლეთის საუკეთესო გუნდი "ნიუ-ჯერსი ნეთსი" და დასავლეთის ტრიუმფატორი "სან-ანტონიო სფურსი" დაუპირისპირდებიან ერთმანეთს. ფინალური სერია ოთხმხაბათის დაიწყება, მაგრამ ამერიკელებმა ის უკვე მონათლეს ტიმი დანკანისა და ჯეისონ კიდის დაპირისპირება და ფსონებს ტენასელებზე ჩადიან.

ეს იმიტომ, რომ სან-ანტონიოს მიმდინარე სეზონში იაუმარცხებია ისეთი გრანდები, როგორც არიან დალასი და "ლოს-ანჯელეს ლიქერსი". კიდევ იმიტომ, რომ "სფურსი" ერთობ მეტეგანიზმით თამაშობს გამორჩევა და დაცემაც არა უშავს რა. "ჩვენთვის, რა თქმა უნდა, სასიამოვნოა, როცა ფავორიტად გვეადრევენ, მაგრამ მინდა გულშემატკივარს შევხატო, რომ ეს NBA-ის ფინალია. ფინალური ფავორიტის ცნება მეტად ზოგადი და, მიძილება ითქვას, ვირტუალურია", - თავს

იზღვევს "სფურსის" მწვრთნელი გრეგ პოპოვიჩი, რომელიც წლებულს საუკეთესო სპეციალისტად აღიარეს.

პოპოვიჩმა, როგორც ჩანს, მართლაც კარგად იცის წარმატების გასაღები და გადაწყვეტ მომენტებში ისეთი ნაბიჯს დგამს, რომელსაც სასწაულის მოხდენა შეუძლია. ტენასური სერიის გადამწყვეტ შეხვედრაშიც სწორედ გრეგ პოპოვიჩის ფანცხაზის ნაყოფი იყო მოედანზე 37 წლის ვეტერანი სვეტლანა სტეპკოვის გამოშვება. სტეპკოვი NBA-ის ოთხგზის ჩემპიონია და თამაში არ ესწავლება, მაგრამ ასაკის გამო წლებანდელ სეზონში ხშირად ივდა სათადარიგოთა საკაზე. სან-ანტონიოს მწვრთნელს კი კერი მალენ გაასხენდა, როცა გუნდს ყველაზე ძალიან გაუჭირდა.

სამი მეოთხედის შემდეგ "მავერიკსი" 13 ქულას იგებდა (69:56) და ისეთი პირი უჩანდა, რომ ფინალისტის გამოსავლენად მეშვიდე შეხვედრა გახდებოდა საჭირო. სწორედ ამ დროს მისცა პოპოვიჩმა ვეტერან მცველს მანისა და სტეპკოვიც იხსნა თავისი გუნდი. მის მიერ ნატყორცნი ოთხივე სამქულაიანი კალათში ჩაეშვა და ამან გადაწყვიტა კიდევ მატჩის ბედი. ის მოხაკეციო სან-ანტონიომ 23:0 მიოტირის ცნება მეტად ზოგადი და, მიძილება ითქვას, ვირტუალურია", - თავს

ვერც ერთი ქულის მოპოვება ვერ მოახერხეს. ასეთ ჩავარდნებს კი ლეიოფი არ პატიობს. ბოლო მოთხედტიმი დანკანის გუნდმა - 34:9 მოიგო და, მასთან ერთად, მთავარი ფინალის საფურცელს გაიხსნა.

დალასმა ვერ გაუძლო მძიმე გამოცდას და თავისი გერმანული ლიდერის, დირკ ნოვიციკის გარეშე ვერ შეაჩერა სან-ანტონიო. "ბუნებრივია, სანჯენია, როცა გამარჯვებას ხელიდან გაუშვებ, ჩვენ ამისთვის საკმარისზე მეტი მანის გეგონდა, მაგრამ მეოთხე მეოთხედი საკრალური აღმოჩნდა ჩვენთვის. ახლა ძნელი სათქმელია, რა მოხდებოდა იმ შემთხვევაში, დირკ ნოვიციკის რომ ეთამაშა, მაგრამ ფაქტია: გერმანული ჩვენი გუნდის ლიდერია და მისი გამოჩენა "მავერიკსის" თამაშს უფრო ეფექტურად წარმოადგინა, - განაცხადა დალასის მწვრთნელმა დონ ნელსონმა. "სფურსის" შეუძლია, ოთხმხაბათამდე დაისვენოს და ფინალურ სერიაში სცადოს ბედი. "გამარჯვებით უარესად შედეგად ვარ, მაგრამ, რომ გითხროდა, ნეტარებას მივეცემით-მეთუი, მართალი არ ვიქნები. ერთ-ორ დღეს დავისტყავთ, შემდეგ კი ფინალზე დავიწყებთ ფიქრს. ფინალი ზომის მოვლენაა, რისკენაც მთელი სეზონის განმავლობაში მივსწრაფობით" - ამბობს გრეგ პოპოვიჩი.

**NBA-ის მთავარი დრამა ოთხმხაბათის კი იწყება, მაგრამ გუნდები უკვე მომავალ სეზონზე ფიქრობენ. როგორც ჩანს, სანანტონიოელი ტონი პარკერი გასხვისებას გადაურჩა და მომავალ სეზონშიც "სფურსის" ღირსებას დაცავს. შეგახსენებთ: იმ შემთხვევაში, თუ "სფურსი" "ლიქერსისა" და შემდეგ "მავერიკსის" ბარიერს ვერ დაძლიებდა, კლუბი ფრანგ პლიმუთის ტრანსფერზე დაეყენებდა. ტონი პარკერის შემცველად მოიარჩებდნენ "ნეთსის" ლიდერს, ჯეისონ კიდს, რომელიც ფინალში შეეცდებოდა, ბევრი პრობლემა შეუქმნას სან-ანტონიოს დაცავს. თუმცა, ირკევა, რომ "ნეთსი" არ აპირებს ჯეისონ კიდან განმორებას და მას ახალ, ფანცხასტურ კონტრაქტს სთავაზობს.**

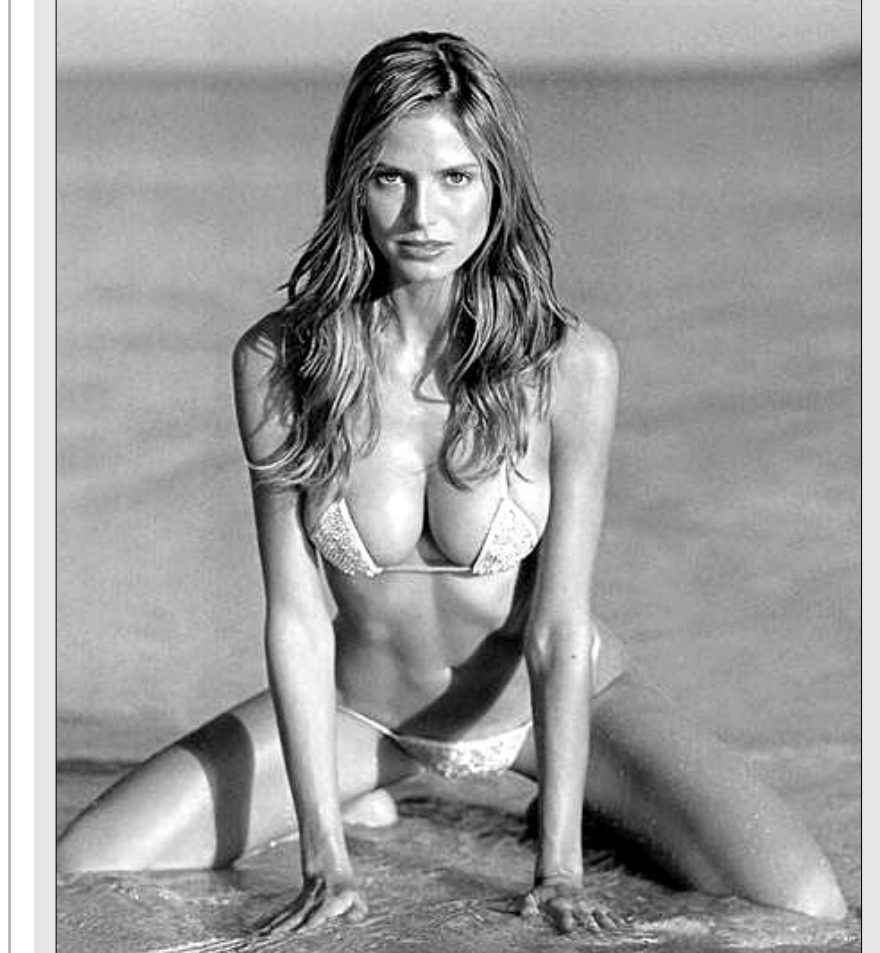
შეიძლეოდა გრანდებლობაში კიდევ 121 მილიონ დოლარს მიიღებს. ბუნებრივია, ასეთ გულშეხ ნინადგებაზე კიდევ უარის თქმა ნამდვილად გაუჭირდება. მან უკვე განაცხადა: "ყველაზე რეალური "ნიუ-ჯერსი ნეთსთან" ახალი კონტრაქტის გაფორმებაა". ეს კი ნიშნავს, რომ ჯეისონ კიდი თავის კლუბთან ახალ კონტრაქტს გააფორმებდა. მით უფრო, რომ სან-ანტონიოს ბოიკების თქმით, კლუბი ჯეისონ კიდზე უფრო ჯერემის რ/ნილით არის დაინტერესებული.

# კახეკახეი

ნიმუ I



## მოდელის მოყვარული იტალიელი



შეიდე კლუბი

ფორმულა 1-ის ერთ-ერთი წარმატებული საჯინიბოს, ფრანგული "რენოს" იტალიელი ბოსი ფლავიო ბრიატორე საუკეთესო მაგალითია იმისა, თუ როგორ შეიძლება მთებში დაბადებული, არაფრის მქონე ადამიანი მილონიერად იქცეს. 53 წლის ბრიატორე დღეს ფორმულა 1-ის ყველაზე წარმატებული და ცხოვრებისგან განხიზღებული საქმოსანი. არც ფული აკლია, არც სახელი და არც ქალები. ნებისმიერი სურვილის შესრულება შეუძლია. კენიაში აქვს უზარმაზარი სახლი, რომელიც მის საკუთარ, ხუთკილომეტრიან პლაჟზე დგას. სანაპიროს ამ ნაწილში უცხო პირს არაფერ გააჭაჭანებს - ის იტალიელი ბიზნესმენის საკუთრებაა. ბრიატორეს უძრავი ქონების სიაში შედის, აგრეთვე, აპარტამენტები ნიუ-იორკსა და ლონდონში, საკუთარი იახტები და თვალისმომჭრელი მანქანები. მოკლედ, ის ზღაპრულად მდიდარია.

ფლავიო ბრიატორე ჩირდილოეთ იტალიის ერთ-ერთ სოფელში დაიბადა. სანამ ფორმულა 1-ის ბიზნესში ჩაერთებოდა, ხან თხილამურებზე სრიალს ასწავლიდა მდიდარ ტურისტებს, ხან რესტორანში მუშაობდა. 1974 წელს ლუნანო ბენეტონს შეხვდა. იმ დღიდან მისი ცხოვრება რადიკალურად შეიცვალა. ბენეტონთან თანამშრომლობამ ბრიატორეს ჯერ რელი მოუტანა, შემდეგ კი - სახელი. 1994 წელს "ბენეტონის" პილოტმა მიახალ მუშაბერმა მსოფლიო ჩემპიონის ტიტული მოიპოვა. ეს ბრიატორეს პირველი დიდი ტროფეო იყო. შემდეგ ბრიატორე მთლიანად სიტუაციის ბატონ-პატრონად იქცა. 2000 წელს "რენომ" "ბენეტონი" შეისყიდა, ბრიატორე კი ახალი საჯინიბოს მუშე გახდა.

სახელი, ფული და დიდება ბრიატორესთან მაშინ მივიდა, როცა იტალიელი "პლეი ბოი" უკვე საკმაოდ ასაკოვანი იყო. ამის მიუხედავად, მან ისეთ ქალიან შეშლი რომანის გაბაზა, რომ მთელი მსოფლიო პირდაღებული დატოვა. უმშვენიერესი შეგკანიანი მოდელი ნაომი ქემპბელი სერიოზულად ჩანდა მეყვარეული ასაკი ბებრად უფროს საქმოსანზე. ბრიატორეც ძალიან ბედნიერად გრძნობდა თავს. ჯერ ისე კარგად არ იცნობდა ნაომის ბუნებას და ფიქრობდა, რომ "შავი ვეზაზა" მხოლოდ გარეგნობით იყო ასე ეგზოტიკური და არაორდინარული, მაგრამ... ნაომის უაღრესად ექსცენტრული ხასიათი აღმოაჩინდა. თუ საწყალი ფლავიო გაბედვად და შეეკამათებდა, ნაომი ისტერიკებს აწყობდა. ვერ იტანდა, როცა ეწინააღმდეგებოდნენ და სურვილს არ უსრულებდნენ. "რენოს" ბოსის აღარც ასაკი უწყობდა ხელს და არც საზოგადოებრივი მდგომარეობა, რომ ნაომის ასეთი ზღვაგადასული ქორეგული არა იყო. მათი ურთიერთობა სულ მალე შეწყვეტიდასრულდა და ბრიატორე ისევ მარტო დარჩა. მარტობის კი ძალიანი ემონია ფორმულა 1-ის დიდ საქმოსანზე, არ მინდა, სიბერეში გვერდით არაფერ მყავდესო, - არაერთხელ უთქვამს მეგობრებისთვის. ამის მიუხედავად, დიდხანს ვერ შეშლი ისეთი ქალის მოძებნა, რომელიც მისი სიმდიდრით კი არა, პირადი ღირსებით იქნებოდა მოხიბლული.

როცა გერმანული მოდელი ჰაიდე კლუმი ბრიატორეს საზოგადოებრივ პირველად გამოჩნდა, ფრანგისტიტებმა მაშინვე სენსაციის სუნი იყნოსეს, იმის მიუხედავად, რომ ჰაიდე ყველას არმეზუნდა, ეს მხოლოდ საქმიანი ურთიერთობაა. ბიზნესი მალე სიყვარულით გადაიზარდა. ჰაიდე კლუმი ბრიატორეზე 23 წლით უმცროსია, მაგრამ ასაკობრივი სხვაობა არაფერში უშლის. ჰაიდე იმ უკვე მოსწონი ერთხელ გათხოვება და ქმართან გაშორება. შემდეგ ერთხანს მეგობრობდა როკის ვარსკვლავთან ენტონი კიდისთან, რომელიც მომიხივლელი მოდელი ყოფილ მეგობარ ქალიან ლალაბეტსა. ჰაიდის ისლა დარჩენილად, ამ ურთიერთობისთვის წერილი დაეცვა.

2003 წელი ჰაიდისთვის ბრიატორესთან ურთიერთობით დაიწყო. პრესამ ისინი წლის ყველაზე საინტერესო წყვილად აღიარა. ბრიატორეს გავლენით, ჰაიდე დაინტერესდა ფორმულა 1-ით. ამჟამად ბრიატორე და მისი სატურთო მონაკომი არიან, სადაც კვირას მორიგი რბოლა უნდა გაიმართოს. კვირას ჰაიდის დაბადების დღეცაა: მშვენიერი ტომ-მოდელი 30 წლის ხდება. ბრიატორე უკვე იზრუნა იმაზე, რომ 2003 წლის 1 ივნისი მის სატურთოს არასოდეს დაავიწყდეს. ჰაიდე კლუმის საოცარი ზეიმი, რომელსაც მონაკო ყველაზე ძვირ საკონდტროში გამოიმცხვარი უზარმაზარი ნაღების ტორტი გააღამავებს.

ჯერჯერობით მომავალზე არც ერთი არ ფიქრობს. ორივენი ტკბებიან იმ ბედნიერებით, რასაც მათ ანმყო სთავაზობს. "ჩვენ არაფერს ვგეგმავთ, არც მე და არც ფლავიო. ერთმანეთის არაჩვეულებრივად გვესმის. ის შესანიშნავი პიროვნებაა, მაგრამ საერთო მომავალზე ჯერ არ გვიფიქრია", - ამბობს ჰაიდე. ძნელია მომავალზე ფიქრი, როცა წარსულთან ყველა ძაფი ჯერ კიდევ არ არის განწყვეტილი. ყოფილი ქმარი რეკ პაპინო და ყოფილი საყვარელი ენტონი კიდი ჰაიდის ჯერაც არ ასვენებენ, იმის მიუხედავად, რომ მის გვერდით უკვე სხვა მამაკაცია. გერმანული მზეთუნახავი იონშუნება, რომ უკვე დიდი ხანია, ორივე დაიფრცა და ახლა მხოლოდ ბრიატორეზე ფიქრობს. ჰაიდე ხმამაღლა აცხადებს, რომ სიაშონებით იქნებოდა არც უმეტეს, რომ უკვე ფიქრობს სიბერის წლებზე. ერთი სიტყვით, მათ საერთო მომავალს თითქოს ხელს არაფერი უნდა უშლიდეს...

## ილეთაბი ქართული ჭარბიტონი

**საქართველოს თავდაცვის სამინისტრომ და საქართველოს ჭიდაობის ეროვნულმა ფედერაციამ შემოირანდუმის გააფორმეს**

შემოირანდუმის მიზანია თავდაცვის სამინისტროსა და ფედერაციის შორის თანამშრომლობა სამხედრო მოსამსახურეთა ზნეობრივი და ფიზიკური მომზადების თვალსაზრისით. "თუ ქართველ ჯარისკაცს ეცოდინება, თუნდაც, რამდენიმე ილეთი, ეს ისევე ქართულ ჯარს გამოადგება. ჩვენთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ქართველი ჯარისკაცის ფიზიკური მომზადების დონის ამაღლება", - განაცხადა თავდაცვის მინისტრმა. ანალოგიური თემორანდუმები საქართველოს თავდაცვის სამინისტრომ ქართ







# ლარიმონტოვის იდეალური სატრფო და იმპერატორის ფავორიტი

ბი ბავარდოდა

“შავთვალა როსეტის” რომანტიკული თავგადასავლები ცხოვრებისეული კარიერის პირველ საფეხურზე ასვლისთანავე იწყება. ერმიტაჟის ახალმა ბინადარმა ელვისებურად მოხიბლა გარშემომყოფნი. მოხიბლულთა შორის იმპერატორის შვილებს აღშრიდელი, პოეტი ვასილ შუკოვსკიც აღმოჩნდა. 45 წლის რომანტიკოსი 19 წლის ფრელინას ეგზამეტრით დაწერილ ლექსებს უძღვებოდა. მათშია სითბო და ნაზი გრძნობა, რომელსაც ალექსანდრა სიყვარულითვე პასუხობდა. სიყვარული ქორწინებამდე არ მისულა. “შავთვალა როსეტის” სააკობრივზე მეტად მატერიალური ბარიერი აფიქრებდა. ღარიბები იყვნენ. ობოლი, უსახლკარო, ოთხი მცირეწლოვანი მისი მარჩენალი ოსიპოვნა მარია ფიოდოროვნას შემოწირულობებით საზრდოობდა. ფრელინებს გასამრჯელო არ ეძლეოდათ. ისინი, ფაქტობრივად, სახელმწიფოს კამაფლაზე იმყოფებოდნენ.



ალექსანდრა ოსიპოვნა სმირნოვა-როსები

როსები ცხოვრებისაგან გაცილებით მეტს მოელოდა. მას ლურჯ ხიდთან ჩარიგებული სასახლეები იზიდავდა. მას ელიტარული საზოგადოების წევრობა სურდა. სურვილი ინსტიტუტის დამთავრებისა ნამოქროლა დილემამ ლამის თვითმზნად, ამბიციად, მამობრავებულ ძალად უქცია. დიდი თავადის მეუღლის ელენას მიერ, საეჭვო წარმომავლობის საბაბით ათავალუნებულს, საკუთარი კეთილშობილების დასამტკიცებლად და ფრელინობის თვრების მოსაპოვებლად გენეალოგიური კვლევის ნამოწყება დასჭირდა. თუმცა, დედოფლის გუნდის წევრობისათვის გვარის გადაკეთებაც საკმარისი აღმოჩნდა. ერმიტაჟში ფეხის შედგენილი დარს სასუ-რისო მადლიანის, ქალაქის ცენტრალურ უბანში. დედა იტა-ტელ: 95-21-46 დღისით ლ ი ე ლ ი 79-44-03 საღამოს ირაკლი. ალექსანდრა რო-



როსების ბიუსტი პუშკინის ფონზე

სესტი ფრანგ როსეტად გადაიტაცა, ანუ გვარს ბოლო ასო – ჩამოშორდა. პრობლემა კი კვლავ პრობლემად დარჩა ოსიპოვნასათვის, რომელსაც, საგარეოდ, სწორედ უარყოფითი გამოხედვით არასრულფასოვნების კომპლექსი უმძაფრებდა თავდაცვის ინსტიტუტს, მატყბად სტიმულს, უყალიბებდა ცხოვრების წესს.

ამიერიდან მისი ყოველდღიურობა აღსაყვამ იყო შეხვედრებით, მეჯლისებით, წვეულებებით, რაც, წესისამებრ, კარამზინების სალონის სტუმრობით მთავრდებოდა. სალონის ძალად საზოგადოებას ქალი სილამაზითა და მრავალმხრივი მისწრაფებებით ხიბლავდა. იგი იცნობდა რუსულ და საზღვარგარეთულ ლიტერატურას, ფილოსოფიას. უკრავდა ფორტეპიანოზე. ერკვეოდა მათემატიკაში, პოლიტიკონომიაში, ბოტანიკაში. აგროვებდა უშუალოდ მცენარეების ჰერბარიუმებს. ფლობდა რუსულს, უკრაინულს, ფრანგულს, გერმანულს, ინგლისურს, იტალიურს. წინინდა მამების წერილების ორიგინალში წასაკითხად რამდენიმე თვეში შეისწავლა ძველბერძნული და ძველბერძნული.

ალექსანდრა ოსიპოვნას შესახებ ლეგენდები იქმნებოდა. ლეგენდებმა პუშკინამდეც მიიღწია. პოეტმა ქალის გაცნობა გადაწყვიტა. ნაცნობობა 1828 წლის ზამთარში ერთ-ერთ მეჯლისზე შედგა. დარბაზის კუთხეში, მოცეკვავე წყვილებისაგან განსაკვეთებულ მდგარ ოსიპოვნას შავ ფრიაკში გამოწყობილი თმახუჭუჭა უცნობი წარუდგინეს.

ქალს პუშკინის პოეზია, პუშკინის როსეტის რუსული ხიბლავდა. მანაც ვერ დამეგობრდნენ. “თავკრიან საზოგადოებაში ცხოვრობდით. არც მე ვაფასებდი მას, არც ის – მე,” – ამბობდა ალექსანდრა. მაგრამ გაივლის დრო და 1831 წლის ზაფხულში ახალმშობლად ნატალისთან ერთად თაფლობის თვის გასატარებლად ცარსკოე სელში ჩასული პუშკინი ალექსანდრა როსეტს ხელახლა აღმოაჩინა. ქალი პოეტის ხშირი სტუმარი გახდებოდა. “რისი ბრალაა, რომ ჩვეულებრივ მოწყენილი და სიტყვათყუნი პუშკინი თქვენთან ხალიხსანი და ენამჭერი დედაა,” – იტყვის ეჭვებით შეპყრობილი ნატალი, რაზეც ალექსანდრა ხმაბალდა გაიცინებს და მეორე სართულზე, ხელნაწერებში ჩაფულულ პოეტთან ავა, რამდენიმე წუთში კი მათ ვასილ შუკოვსკი და პავლოვსკიდან ფეხით ჩამოსული ნიკოლაი გოგოლი შეუერთდება.

მაგრამ ეს იქნება შემდეგ. ჯერ კი 1828 წელია და იმპერატორის ფრელინა 55 წლის თავად სერგეი მიხაილოვიჩი გალიცინზე დაქორწინებას აპირებს. ქორწინება ქვიანადება. თავადის მეუღლეს ევდოკია ივანოვნა გალიცინა-იმიხაილოვა სერგეი მიხაილოვიჩთან გაყრა არ სურს.

ევდოკია ივანოვნა ქმარზე ბევრად ახალგაზრდა, ლამაზი და საინტერესო ქალი იყო, რელიგიური მოღვაწისათვის დამახასიათებელი ასკეტური გამომეტყველებით, ხორბლისფერ სახეზე აღმტყდილი სევდით, რაც, საგარეოდ, პიროვნული ტრადიციის კვალი უნდა ყოფილიყო. ლიტერატორები პიროვნული ტრადიციის მიზეზად მის უიღბლო ქორწინებას მიიჩნევენ. ცოლ-ქმარს ერთმანეთი არ უყვარდა. ცალ-ცალკე დასახლდნენ. ევდოკია ივანოვნას მდიდარი ბინის კარი, გალიცინის გარდა, ნებისმიერი სტუმრისათვის საღამოს ექვს საათზე იღებოდა და გათენებამდე არ იკეტებოდა. დღისით ქალს სტუმრებისათვის არ ეცალა. ექნა, ისევენება. ღამით

ცხოვრობდა – სისხლსაცვდ, მქეფარედ და, ერთი მიზეზი გამო, არაფრის შეცვლას აპირებდა: ახალგაზრდობაში მკითხავა, თურმე, გააფრთხილა, დღის ნუ გეგინია, სიკვდილი ღამით გეგევიყო. ალბათ, ამიტომაც შეარქვეს “ღამის პრინცესა”, რომელმაც მრავალთა შორის პუშკინიც მოხიბლა და რომელსაც ერთხელ თვითონაც შეუყვარდა – თავდავიწყებით, უსაზღვროდ... და აცრემლებული ევდოკია ივანოვნა, პირველად თავის სიცოცხლეში, გალიცინს მუხლებში ჩაუყვარდა. მისი გულგრილობისა და სიამაყისაგან აღაზარეო დარჩენილიყო. მას ქრისტიან ერთადერთი რამ – განქორწინება – სურდა.

გალიცინმა, გაუგებარი ახირების გამო, კატეგორიული უარი განაცხადა. წლების შემდეგ “ღამის პრინცესაში” სერგეი მიხაილოვიჩი იმავე მეთოდით იძია შური. გალიცინისა და როსეტის გზები გაიყარა. ალექსანდრა ოსიპოვნამ საქმროს ჩაწეპარი ძვირფასეულობა, ფული უკლებლად დააბრუნა, პოლონეთის აჯანყების ჩასახშობად ჯარში განკვეული მისი მიერ დახარჯული 17 ათასის გარდა, რამაც, ფაქტობრივად, ალექსანდრას ბედი გადაწყვიტა. როსეტმა ნიკოლაი მიხაილოვიჩი სმირნოვის წინადადება მიიღო.

თავადი სმირნოვი საგარეო საქმეთა სამინისტროს ჩინოვნიკად მსახურობდა. პეტერბურგში იმპერატორის სასახლის შესაფერისად მოწყობილი ბინა ჰქონდა. ბინა, რამდენიმე მამულთან და 22 ათას დესეტინა მიწასთან ერთად, დედამისის წინაპარმა, პეტერბურგის ერთგულმა ჯარისკაცმა სერგეი ბუხვოსტოვმა უშეშკვიდრა. ბავშვობაშივე დაობლებული, ბრწყინვალე განათლების მიღების შემდეგ, დიპლომატიური კარიერის უმაღლესი საფეხურისაკენ მიმავალ გზას დადგა. ჯერ საგარეო საქმეთა სამინისტროს მოხელე იყო, შემდეგ ობაოზისა და გერმანიაში გახსნილი რუსეთის საელჩოს თანამშრომელი, კალეგის გუბერნატორი, პეტერბურგის სამოქალაქო გუბერნატორი, სენატორი, საიდუმლო მრჩეველი... მართალია, როსეტის სამეცნიერო წრისაგან განსხვავებით, შინაგანი სამყაროს სიღრმით, ინტერესთა მრავალფეროვნებით, ინტელექტუალობით არ გამოირჩეოდა და არც გარეგნულად ბრწყინავდა (პუშკინი მას “ნითელთვალა ბაჭისა” ეძახდა), მაგრამ ძალზე წესიერი, განონასწორებული ადამიანი იყო. ერთადერთი ნაკლი ჰქონდა – კაზნიოებში სიარული, უზარტული თამაშები უყვარდა, რაც სმირნოვის უსაზღვრო შემოსავალს თვალსა და ხელს შუა გაქრობით ემუქრებოდა.

ალექსანდრა ოსიპოვნამ დაიჯერა, რომ სმირნოვი მისი ოცნების რაინდი იყო: “შემეწიერი დღეა. ოვალური ფანჯრიდან შემოჭრილი სხივები კაბას უცნაური ფერებით მიმოკობს. მშვიდობით, ძვირფასო და საყვარელო ნიკოლა! ვისთვის, ეჭვს ნუ შეიტანო ნაზი და ერთგული მეგობრის გრძნობები?” – სწერს ალექსანდრა საქმროს, ხოლო პუშკინის ფრაზას – “რთა სისუღელეს სჩადისხართ... ის ხომ ვერასდროს შეგიქმნით მდგომარეობას მალე საზოგადოებაში”, პასუხობს: “ჯანდაბას მდგომარეობა საზოგადოებაში. გულს სიყვარული სწადია, სიყვარული კი არ ჩანს.”

საოცარი შეება – გოგოლი, დიდ მწერალთან მეგობრობა, სამასზე მეტი ფილოსოფიური, სიყვარულით გამოზარეოლი და თანამედროვეთა არცთუ უსაფუძვლო დაეჭვება:

“არ ვიცი, რამდენად სერიოზული იყო გოგოლის სწრაფვა სოლოგზბისა და ვიელგორსკაისადმი, მაგრამ სმირნოვა კი მთელი არსებით უყვარდა. შესაძლოა, შინაგანი სიმძლისა და სისუფთავის, მკაცრად მონაზვნური ცხოვრების წესის მიუხედავად, გოგოლი მოიხიბლა ქალით, რომელშიც მონანიე მაგდალინელს ხედავდა, ხოლო საკუთარ თავს მისი სულის მსხნლად წარმისახავდა,” – წერს აქსაკოვი. გოგოლისა და როსეტის ნაცნობობა ლიტერატურულ თანამშრომლობასა და ქველმოქმედებაში გადაიზარდა. იტალიაში მყოფი მწერლისათვის ალექსანდრამ მეფის ოჯახს პენსია დაანიშნინა. გოგოლს “რევიზორს” დადგამასა და “მკვდარი სულების” პირველი ტომის გამოქვეყნებაში დაეხმარა. მეორე ტომის ახალდასრულებულ ქვეთავებს სპასკოვს მამულში იმეზნდა და თავს პერსონაჟ ბარინია ჩაგარნოვას პროტოტიპად მიიჩნევდა.

გოგოლთან მეგობრობა როსეტს ძვირად დაუჯდა. იტალიიდან დაბრუნებულს, იმპერატორის ოჯახი ცივად შეხვდა. ნიკოლოზ პირველის მეუღლე ალექსანდრა ფიოდოვნა, რომელსაც მშვენიერ როსეტთან საუბარი, მისთვის გულის გადაღლა სულიერ მოთხოვნილებად ჰქონდა ქცეული, ორი თვის განმავლობაში არ შეხიანებია. ბოლოს ყინული გალხვა და ქალს, სამეფო ოჯახის წევრებთან ერთად, ყველა დიდგვაროვნამ ფართოდ გაულო სახლის კარი.

ამსობაში 60-იანი წლებიც დადგა. ალექსანდრა ოსიპოვნას ცხოვრებდან ნელ-ნელა ნაიღინე აბრეუული ახალგაზრდობის მეგობრები: პუშკინი, ლერმონტოვი, გოგოლი, შუკოვსკი. გარდაიცვალა მეუღლე. გაიზარდნენ და თავიანთ გზას დაადგნენ შვილები. უკან დარჩა პროვინციული კალეგის მონოტონური ყოფაც და პეტერბურგის სისხლსაცვ ცხოვრებაც. მოვიდა უფერული და მოსაწყენი ხანდაზმულობა, გარდასულ დღეთა ნოსტალგია, იო, მეღაწეოლითა და უსიამოვნო აღმორენით: ლეგენდები დაიშხვრა. ალექსანდრა ოსიპოვნა უკვე აღარ იყო სასურველი ქალი. 60-იანი წლების დამდეგს ბედზე-ბადენში იგი ლეე ტოლსტოის შეხვდა.

ტოლსტოი გერმანიას პედაგოგიურ საკითხების კვლევის მიზნით ეწვია, მაგრამ სკოლების ნაცვლად პირველივე დღეს კაზინოსკენ გაემართა. თამაშის შედეგი ძალიან სამწუხარო აღმოჩნდა: ტოლსტოიმ ფული წააგო და არამცთუ სასტუმროს ხარჯების დაფარვა, რუსეთისაკენ გასამგზავრებელი ბილეთის შეძენაც ვერ შეძლო. სხვა გზა რომ არ ჰქონდა, ფულის სასესხებლად ნაცნობებს მიმართა. ყველამ უარი უთხრა. უმედეგო აღმოჩნდა პარიზიდან საშუალოდ მოხიბლილი მეგობრის – ტურგენევის მცდელობაც. დახმარების სურვილი მხოლოდ სმირნოვამ გამოთქვა, მაგრამ მის გულისხმობებებს მადლიერება არ გამოუწვევია. ტურგენევი ბოტკინს სწერდა, ფული კი მოგვცა, მაგრამ ძველებურად ერთ ენაშაურ, კაპას ქალად რჩებოა. ოდესლაც რომანტიკოსთა მთელი თაობისათვის სათავგანებელ როსეტს შთაბეჭდილება არც დამწყვე მწერლად ტოლსტოიმ მოუხდენია. მიზეზი ერთია:

დრონი იცვალნენ. რომანტიზმს კრიტიკული რეალიზმი მოჰყვა. ტოლსტოის გმირი ქალები არაფრით ჰგვანან პუშკინის ტატიანას. გადახალისდა გემოვნება, მოთხოვნილებები. შეიცვალა დამოკიდებულება ძველი თაობის წარმომადგენლებს, თვით ალექსანდრა ოსიპოვნას მიმართ, რომლის სილამაზეს წლებმა თავისი კვალი დააჩინა, ხოლო კრიტიკულმა რეალიზმმა მისი რომანტიკული სულისკვეთების მიღმა ყაყღასული სენტიმენტალიზა, პათეტიკა დაინახა.

საზოგადოებაზე არანაკლებ მკაცრი აღმოჩნდნენ შვილები, ოღეა, ნადეჟდა, მიხეილი, მამის გარდაცვალების შემდეგ კაზინოებში კონების ნაშთის დაუბრკობლად გაყოფის მიზნით, დედის მეურავცხადობის დამტკიცება რომ მოინდომეს და ექსპერტის დასკვნამ შეიღწე იმედი არ გაუმართლა, ოსიპოვნას შემოიღობა არ დადასტურა, მაგრამ ქალი მანაც დამარცხდა. მას შვილებმა უღალატეს.

ალექსანდრა ოსიპოვნა – ოდესლაც იმპერატორის ფავორიტი, უცხოეთში რუსეთის მეფის ოჯახის წევრის სტატუსით მიღებული მეჯლისების დედოფალი, პოეტების მუზა, მამაკაცების გულთა მყრობელი, ცხოვრებამ გაროყა, პარიზის პატარა ბინაში ყველასაგან, თვით შვილებისაგან უარყოფილი გამოკეტა.

და ამ გარიყულობაში როსეტმა კვლავ მიავნო შეებას – მეზუარებს, მოგონებებს, გარდასულ დღეთა ქრონიკას. ახ, ეს ყველაფერი იყო, იყო...

სმირნოვა გარდაიცვალა პარიზში, 1882 წლის 7 ივნისს, დაკრძალულია მოსკოვში, დონის მონასტრის ეზოში.

თითქოს აღარ არსებობს საიდუმლოება. რა ხანია, გაიბიჯრა როსეტის ცხოვრების თითოეული ფურცელი, მაგრამ ლიტერატორთა ნაწილის მიერ გამოთქმული დაეჭვება, ნადეჟდას მამა “ნითელთვალა ბაჭისა” სმირნოვი იყო, თუ უფელში მოკლებული რომანტიკოსი ლერმონტოვი, ფრელინის გარდაცვალებიდან საუკუნის მერეც კვლავ უპასუხოდ ტოვებს ქათხვას: მანც ვინ იყო ეს უჩვეული კალი, ალექსანდრა ოსიპოვნა სმირნოვა-როსებტ?



## ბასული ქვირის ყვალაზა ზომოსავლიანი ფილმები

ფილმი/კომპილტაქი	საარბი შემოსავალი	რეჟისორი	მსახიობები
Bruce Almighty	\$85,734,045	ბრამ შელიაკი	ჯიმ კერი, ჯენიფერ ანიტონი, მორგან ფრიმენი
The Matrix Reloaded	\$209,481,877	ენდი და ლერი ვაზოვსკები	კეანუ რიუზი, ლორენს ფიშბერნი, შინიკა ბელეჩი
Daddy Day Care	\$73,254,194	სტეი კერი	ელი მერფი, ჯერ გერლანი
X2:X-Men United	\$192,197,843	ბრაიან ზინგერი	პოუ შექმენი, პალი ბერი, რუტკა რომან-სტამოსი, იან მაქსელნი
The In-Laws	\$9,222,334	ენდრიუ ფლემინგი	მაიკლ ფუკლასი, ალბერტ ბრუკსი
Down with Love	\$14,582,029	პიტონ რიდი	რენე ზელდერერი, ევან მაკატეგორი
The Lizzie McGuire Movie	\$37,599,278	ჯემ ფოლი	პილარი დიფი, ადამ ლებლერი
Holes	\$60,235,819	ენდრიუ დევისი	სიგურნი უიფერი, პატრიკია არკეტა, ჯონ ვოლტი
Identity	\$49,263,016	ჯუანს მენგოლდი	ჯონ კოუ ზუკა, რიკი დოტა
Anger Management	\$131,745,970	პიტერ სიგალი	ადამ სენდლერი, ჯეკ ნიკოლსონი, მარიაა ტომეი
Bend it Like Beckham	\$17,776,783	გურინდერ ჩანდა	პარმინდერ ნანდა, კერია ჩანდა
A Mighty Wind	\$14,461,645	კრისტოფერ მსტი	ბარ ბალაბანი, ჯენიფერ კელეჯა, კრისტოფერ გესტი
Ghosts of the Abyss	\$9,654,424	ჯუანს კაპურინი	ბილ პექსტონი
Bringing Down the House	\$129,833,337	ადამ შტენქენი	სტეი მარტინი
Chicago	\$168,269,003	როზ მარშალი	რინარდ ვირი, კეტრინ ზეტა-ჯონსი, რენე ზელდერერი
The Dancer Upstairs	\$1,442,749	ჯონ მალკოიჩი	ხაიერი მარდუმი, ლაურა მიონატე
Nowhere in Africa	\$3,977,818	კარლონი ლინკი	მერას ნინიფი, ჯულიუსი
Malibu's Most Wanted	\$33,534,875	ჯონ უაიტსელი	ჯემი კენდი, ენტონი ანდერსონი
Winged Migration	\$866,036	ტაკ პერინი	ტაკ პერინი
How to Lose a Guy in Ten Days	\$104,602,764	დონალდ პეტრი	კიტ ჰალსონი, მეიოუ მატეონაში



## MTV-ს ბასული ქვირის ვიდეო-მუსიკალი

მიმდებარი/ჯგუფი	ვიდეო
1. ჯო ზადენი	Pump it Up
2. Fabolous III'Mo	Can't Let You Go
3. 50 Cent და Nate Dogg	21 Questions
4. ზასტა რიშინი და მურაია ქერი	I Know What You Want
5. როტსი და ქოლდი ჩენაბერი	The Seed 2.0
6. Evanesence	Bring Me To Life
7. ჯენიფერ ლოპესი	I'm Glad
8. კელი კლარკსონი	Miss Independent
9. ჯასტინ ტიმბერლეუკი	Rock Your Body
10. აეროლ ლაეირი	Losing Grip
11. რუნი	Blueside
12. The White Stripes	Seven Nation Army
13. ნესი	I Can
14. Chevelle	Send the Pain Below
15. ლუდაკრისი	Act a Fool
16. Linkin Park	Somewhere I Belong
17. A.F.I.	Girls Not Grey
18. P.O.D.	Sleeping Awake
19. Floetry	Say Yes









კობეტიშვილის ქუჩა მინის ძვრის შემდეგ



**ძველი თბილისი**

# თბილისელი ხუროთმოძღვრები და მშენებლები 1801-1917

ვახტანგ ბერიძის "თბილისის ხუროთმოძღვრების" მიხედვით

XIX საუკუნის I ნახევარში, სამოციან წლებამდე, არქიტექტორთა დიდ უმრავლესობას ჩამოსული პირები შეადგენდნენ - უცხოელები, რომელთაც რუსეთის ქვეყნებში მოხალისეობით მიღებული, ან რუსები. ახლა არქიტექტორთა დამწებელთა შორის დიდად მატულობს თბილისის და, საერთოდ, საქართველოს მკვიდრთა რიცხვი.

თუ მანამდე ერთადერთი ქართველი ინჟინერი - ვახტანგ ბაგრატიონ მუხრან-ბატონი - ჩანს, XIX საუკუნის მიწურულიდან და XX საუკუნის დასაწყისში ასპარეზზე გამოდის რამდენიმე ქართველი არქიტექტორი და სამოქალაქო ინჟინერი, რომელთაც სპეციალური უმაღლესი განათლება აქვთ მიღებული. არქიტექტორი სიმონ კლდიაშვილი, ინჟინრები გრიგოლ ქურდიანი, იოსებ ანდრონიკაშვილი, პეტრე მახარაძე, ლევან დიასამიძე, მიხეილ გურამიშვილი, იოსებ ვანაძე, გიორგი თუმანიშვილი, გიორგი მუხაძე და სხვები.

პირველი ორის (განსაკუთრებით პირველის) პროექტებით თბილისში ბევრი სახლია აშენებული, სხვები კომუნალური და საგზაო მშენებლობის დარგში იღვწოდნენ, ზოგჯერ კი სახლების პროექტებსაც ადგენდნენ. რევოლუციის წინა წლებში რამდენიმე ქართველი ტექნიკოსიც გვხვდება, რომელნიც აგრეთვე პროექტებდნენ მცირე საცხოვრებელ სახლებს და ხელმძღვანელობდნენ მშენებლობას: პეტრე ნასიძე, ანდრია კლდიაშვილი, ვასილ კერვალიშვილი, ი. ბახტაძე, პ. გიორგობიანი.

კლდიაშვილი სიმონ გრიგოლის ძე (1865 2/14-1920.26.V) - პირველი ქართველი ხუროთმოძღვარი, რომელმაც ევროპული ტიპის სპეციალური აკადემიური განათლება მიიღო. დაიბადა სოფელ ქვიშხეთში. მამამისი სამხედრო პირი იყო. დედა - ეკატერინე კლდიაშვილი, ყიფიანის ქალი - საზოგადო მოღვაწე, ქართული თეატრის მოამაგე, თვით სცენისმოყვარე და ლიტერატორი. კლდიაშვილების მრავალრიცხოვანი ოჯახიდან კულტურის სხვა მოღვაწეებიც გამოვიდნენ: სიმონის და, მარიამ ძნელაძე - პირველი ქართველი მომღერალი ქალი, რომელმაც კონსერვატორია დაამთავრა (1880 წელს მისი მონაწილეობით ქართულად დაიდგა ოდრანის ოპერეტა "მასაკოტა"), სიმონის ძმა, ალექსანდრე (საბა), თვალსაჩინო ქიმიკოსი, ოდესის უნივერსიტეტის ასისტენტი, რომელიც 1905 წელს დაიღუპა რუს შაჟრაზმელთა მიერ ებრაელთა დარბევის დროს.

სიმონმა საშუალო განათლება ქუთაისში მიიღო, მერე თბილისში, სამასწავლებლო ინსტიტუტში განაგრძო სწავლა, შემდეგ მოსკოვს გაემგზავრა უმაღლესი განათლების მისაღებად "ფერინერის, ქანდაკების და ხუროთმოძღვრების სასწავლებელში", რომელიც 1895 წელს დაასრულა ვერცხლის მედლით და არქიტექტურის საკლასო მხატვრის წოდებით "С предоставлением ему по званию права пачин XIV класса и с правом производить постройки". ამის შემდეგ ერთხანს კერძო საქმეებზე მუშაობდა კონსტრომის გუბერნიაში. 1896-1899 წლებში სოხუმის ქალაქის არქიტექტორად იყო. 1899 წელს თბილისს მიიწვიეს სათავადანაზნაურო სკოლის ("ქართული გიმნაზიის") შენობის პროექტის შესადგენად და თვით მშენებლობის სახელმძღვანელოდ. 1899 წელსვე კლდიაშვილმა შეადგინა პროექტი. 1900 წლის 14 ოქტომბერს სკოლის საბინაკველი ჩაუყარეს. 1906 წელს შენობა არსებითად მზად იყო და სკოლა შეიჭრა კიდეც. სიმონ კლდიაშვილი მთელი ამ ხნის განმავლობაში მშენებლობას უშუალოდ ხელმძღვანელობდა.

სათავადანაზნაურო გიმნაზიის - ანდრეი უნივერსიტეტის - შენობა სიმონ კლდიაშვილის უმთავრესი ნაწარმოებია, რომლითაც მან არსებითი წვლილი შეიტანა თბილისის მშენებლობაში და საპატიო ადგილი დაიმკვიდრა ახალი ქართული კულტურის ისტორიაში.

XX საუკუნის დასაწყისის ერთი უდიდესი ნაგებობათაგანი, თბილისის ქართული გიმნაზიის შენობა, სათავადანაზნაურო სკოლა, ანუ როგორც მას ჩვეულებრივ უწოდებდნენ - ქართული გიმნაზია, 1879 წელს დაარსდა და რევოლუციის წლებამდე არსებობდა. ეს ქართული კულტურის ერთი უმთავრესი კერააგან იყო იმდროინდელ თბილისში - ქართულ თეატრსა და ქართულ ჟურნალ-გაზეთებთან ერთად. თავისი არსებობის თითქმის 40 წლის მანძილზე იგი თავს უყრიდა საუკეთესო შედარებას, რომელნიც მარტო პრაქტიკოსი მასწავლებლები კი არ იყვნენ, არამედ ცნობილი მეცნიერნი და საზოგადო მოღვაწეები (თვით ქართული გიმნაზიაში მასწავლებლობაც ხომ თავისთავად საზოგადო მოღვაწეობა იყო).

1899 წელს სექტემბრიდან სკოლა უკვე რეაკლასიან გიმნაზიად იქ-



თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი

ცა, მისთვის ხელშესაწყობად იმთავითვე არსებობდა ე.წ. "ტფილისის სიმონ კლდიაშვილის საზოგადოება შეუძლებელ მოსწავლეთა შემწეობისთვის", რომელსაც სათავეში 1898 წელს მინის ნაკვეთილი სიმონ კლდიაშვილი - პირველი ქართველი ხუროთმოძღვარი, რომელსაც ევროპული აკადემიური განათლება ჰქონდა მიღებული.

1899 წელს, თებერვალში, კლდიაშვილი უკვე მზად ჰქონდა ესკიზური პროექტი, ხოლო 1900 წელს, 14 (26) ოქტომბერს დიდადი საზოგადოების თანხმობით, სკოლის ახალი შენობის აგება დაიწყო. "ცნობის ფურცლებში - ძმებმა ზუბალაშვილებმა და დავით სარაჯიშვილმა - დიდი თანხა გაიღეს ამ საქმისთვის. არსებითი როლი ითამაშა ნ. ცხევედაძის თავდადება მუშაობამ და პრაქტიკულმა უნარმა. მთელი ეს ნაშრომზე ბევრჯერ ბეჭეზე ეკიდა, მაგრამ მაინც მოხერხდა მისი ხორცშეხხმა. ამ მშენებლობას, ცხადია, გაცილებით უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, ვიდრე ერთი სასკოლო შენობის აგებას შეიძლება ჰქონდეს. რუსეთის ცარიზმის პირობებში ის დიდი პატრიოტული საქმე იყო, "დიდებული საქმე ქართველი ერისა", როგორც მასინ წერდნენ.

სკოლის მშენებლობა ან კერძო პირი - კაპიტალისტი კი არ აშენებდა, როგორც ზემოთ განხილულ სხვა შენობებს, არამედ თვით ქართველობა, რომელსაც ამითაც სურდა

დამემტკიცებინა (სხვისთვისაც და თავისთვისაც) თავისი ეროვნული ღირსება, თვით თავისი ეროვნული არსებობაც კი.

სკოლის ასაგებად ვინმე ცნობილი, თბილისელი არქიტექტორი კი არ მოიწვიეს, არამედ - ესეც ნიშანდობლივია - ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, ნაკლებ გამოცდილი სიმონ კლდიაშვილი - პირველი ქართველი ხუროთმოძღვარი, რომელსაც ევროპული აკადემიური განათლება ჰქონდა მიღებული.

1899 წელს, თებერვალში, კლდიაშვილი უკვე მზად ჰქონდა ესკიზური პროექტი, ხოლო 1900 წელს, 14 (26) ოქტომბერს დიდადი საზოგადოების თანხმობით, სკოლის ახალი შენობის აგება დაიწყო. "ცნობის ფურცლებში - ძმებმა ზუბალაშვილებმა და დავით სარაჯიშვილმა - დიდი თანხა გაიღეს ამ საქმისთვის. არსებითი როლი ითამაშა ნ. ცხევედაძის თავდადება მუშაობამ და პრაქტიკულმა უნარმა. მთელი ეს ნაშრომზე ბევრჯერ ბეჭეზე ეკიდა, მაგრამ მაინც მოხერხდა მისი ხორცშეხხმა. ამ მშენებლობას, ცხადია, გაცილებით უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, ვიდრე ერთი სასკოლო შენობის აგებას შეიძლება ჰქონდეს. რუსეთის ცარიზმის პირობებში ის დიდი პატრიოტული საქმე იყო, "დიდებული საქმე ქართველი ერისა", როგორც მასინ წერდნენ.

სკოლის მშენებლობა ან კერძო პირი - კაპიტალისტი კი არ აშენებდა, როგორც ზემოთ განხილულ სხვა შენობებს, არამედ თვით ქართველობა, რომელსაც ამითაც სურდა

ხლოებით რუსულ ასო ქ-ს ჰგავს, მხოლოდ შუა კიდური განაპირებზე დირსება, თვით თავისი ეროვნული არსებობაც კი.

სკოლის ასაგებად ვინმე ცნობილი, თბილისელი არქიტექტორი კი არ მოიწვიეს, არამედ - ესეც ნიშანდობლივია - ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, ნაკლებ გამოცდილი სიმონ კლდიაშვილი - პირველი ქართველი ხუროთმოძღვარი, რომელსაც ევროპული აკადემიური განათლება ჰქონდა მიღებული.

1899 წელს, თებერვალში, კლდიაშვილი უკვე მზად ჰქონდა ესკიზური პროექტი, ხოლო 1900 წელს, 14 (26) ოქტომბერს დიდადი საზოგადოების თანხმობით, სკოლის ახალი შენობის აგება დაიწყო. "ცნობის ფურცლებში - ძმებმა ზუბალაშვილებმა და დავით სარაჯიშვილმა - დიდი თანხა გაიღეს ამ საქმისთვის. არსებითი როლი ითამაშა ნ. ცხევედაძის თავდადება მუშაობამ და პრაქტიკულმა უნარმა. მთელი ეს ნაშრომზე ბევრჯერ ბეჭეზე ეკიდა, მაგრამ მაინც მოხერხდა მისი ხორცშეხხმა. ამ მშენებლობას, ცხადია, გაცილებით უფრო დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, ვიდრე ერთი სასკოლო შენობის აგებას შეიძლება ჰქონდეს. რუსეთის ცარიზმის პირობებში ის დიდი პატრიოტული საქმე იყო, "დიდებული საქმე ქართველი ერისა", როგორც მასინ წერდნენ.

უზარმაზარი თეთრი მასივი. სამი ფასადი - ბალისკენ, ქუჩისკენ და მდინარე ვერეს ხევისკენ - მას დამუშავებული აქვს ერთნაირი დიდი სარკმლების მწკრივს არადგევს მხოლოდ ბალის ფასადის შუა რიზალი. II სართულის დონეზე ამავალი პანდუსებითა და ფართო კიბით, სამი შესასვლელი შენობისთვის, კლდიაშვილის განაშენებულ (ბოლო დრომდე) ერთადერთი გრაფიკული საბუთია. ეს, ბუნებრივია, დიდად ზრდის ვაგებულები სარკმლითა და ბრტყელი ორდერთი, ნახევარსფერული გუმბათითა და გლობუსების სფეროებით. იგი ნათლად გამოიყოფა, როგორც მთელი კომპოზიციის შემკვერელი ცენტრი. ფასადების ხუროთმოძღვრული დამუშავება არსებითად იმავე რენესანსულ-ბაროკულ რეპეტიციურ ემპირება, რომელსაც სასამართლო შენობის ფასადი, მხოლოდ აქ სხვა ფაქტურაა - თეთრად შუქლი კედლებზე რუსტიკის იმიტაცია გლუვ სიბრტყეებს უპირისპირდება; სარკმლების დამუშავება უფრო მარტივია, განსხვავებულია მათი პროპორციებით - აქ ნამდვილი სასკოლო სარკმლებია. ჩვეულებრივზე უფრო ფართო, ორი-ორი დგარი დაყოფილი, ნაცვლად თითოსი.

შენობის გარეგნობა საესკეპტო მუშაობა, სიმეტრიული ფორმები, ყველა შესაძლებელი იმიტაცია სასამართლო შენობის ფასადი, მხოლოდ აქ სხვა ფაქტურაა - თეთრად შუქლი კედლებზე რუსტიკის იმიტაცია გლუვ სიბრტყეებს უპირისპირდება; სარკმლების დამუშავება უფრო მარტივია, განსხვავებულია მათი პროპორციებით - აქ ნამდვილი სასკოლო სარკმლებია. ჩვეულებრივზე უფრო ფართო, ორი-ორი დგარი დაყოფილი, ნაცვლად თითოსი.

მნიშვნელობა ქალაქის განაშენიანებაში. მამინ იგი შორეულ განაპირას იყო და, ზაქარია ჭიჭინაძის სიტყვით, ცხვენადეს "...შვიცხვენდენ მრავალნი ყვედრებით, ვერის მელევისა და ტურებისთვის უყიდნია სკოლის ადგილი". დღეს ამ შენობით იხსნება ქალაქის ახალი რაიონი და იგი მაინც გამოიყოფა, როგორც მთელი ამ რაიონის ხუროთმოძღვრული დომინანტი.

1912 წელს სიმონ კლდიაშვილმა მონაწილეობა მიიღო თბილისის სათავადანაზნაურო საადგილმამულო ბანკის შენობის პროექტისათვის გამოცხადებულ კონკურსში. კლდიაშვილის პროექტი ფიურამ საყურადღებოდ მიიჩნია და მისი შექმნა ურჩია ბანკს.

1912 წელს კლდიაშვილმა მონაწილეობა მიიღო თბილისში ბევრი კერძო სახლის დაპროექტებაში. სცია-ს ფონდში იხსნება მისი სამოცზე მეტი პროექტი. ყველაზე ადრინდელი 1899 წელს მიეკუთვნება. ამათგან ყველა არ განხორციელებულა. ზოგი სახლი კი გამარტივებული სახით აშენდა. 1902 წელს მან კაპიტალურად გადააკეთა და სრულიად ახალი ფასადით შეამკო ქობულაშვილების დიდი სახლი გრიბოედოვის ქუჩაზე (მარცხენა ნახევარი არმაკუნისეული სახლისა, აწინდელი სამხატვრო აკადემია). მის კლიენტურას შეადგენდნენ ქართული არისტოკრატის, ბურჟუაზიისა და ინტელიგენციის წარმომადგენლები, ხშირად არაქართველნიც, საერთოდ, უმეტესად მაინც, საშუალო შეძლების ხალხი. სახლები დიდი ზომისა არაა, უმეტესად ორ-სამსართულიანი.

სიმონ კლდიაშვილი, ისევე როგორც მისი თანამედროვე სხვა თბილისელი არქიტექტორები, ეკლექტიზმის ხანის ტიპური წარმომადგენელია. მის შენობებში გვხვებით "რენესანსულ-ბაროკულ" ფასადებსაც XIX-XX საუკუნეთა დამახასიათებელი ინტერგრეტაციით, გვხვებით (საკმაოდ ხშირად) "მოდერნსაც". უნივერსიტეტისა და სამხატვრო აკადემიის შენობებს გარდა, შეიძლება მოვისხენიოთ შემდეგი სახლები, რომლებიც დღესაც არსებობს: ვასილ გაბაშვილის (თარხნიშვილის №11), 1900 წელი (ახლა მეორე სართული აქვს დაშენებული); გ. ქართველიშვილის მემკვიდრეთა - ვარდციხის №4, 1902 წელი (მესამე სართული და სამსართულიანი კორპუსი მიუშენდა); სულხან ჭავჭავაძის სოფელ ურიათუბანში, 1904 წელი; ასათიანისა, ბაქოსა და კლარა ცეტკინის ქუჩების კუთხეში, 1905 წელი; ყარაბაზ ჩიქოვანისა კლარა ცეტკინის №15, 1908 წელი; ერისთავისა, გოციოძის ქ. №39 1914 წელი.

სიმონ კლდიაშვილი აქტიურად მონაწილეობდა ქართულ კულტურულ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. 1902 წელს მან საქართველოს სამხრეთ რაიონებში იმოგზაურა ექვთიმე თაყაიშვილთან ერთად, ქართული ხუროთმოძღვრების ისტორიულ ძეგლთა გასაზომად. გაზომა ოცამდე ძეგლი, მათ შორის ზოგი დიდად მნიშვნელოვანიც: ჩაისი, ვაშლის, ამპური, ჩომარდო, კოტასი, სანსუტი, ველი, ური, ერუშეთი, ჯავახეთის წყაროსთავი, ზეგანი, გოგუბა და კიადმისალთი, სოლომონ-ყალა, ჩამხესი, დასასრულ, ბანას სახელგანთქმული ტაძარი, ადრინდელ-ფეოდალური ხანის საქართველოს ერთი უმთავრეს ძეგლთაგანი. ამ უკანასკნელის გარდა, ყველა სხვა მნიშვნელოვანი შენობისთვის, კლდიაშვილის განაშენებულ (ბოლო დრომდე) ერთადერთი გრაფიკული საბუთია. ეს, ბუნებრივია, დიდად ზრდის ვაგებულები სარკმლითა და ბრტყელი ორდერთი, ნახევარსფერული გუმბათითა და გლობუსების სფეროებით. იგი ნათლად გამოიყოფა, როგორც მთელი კომპოზიციის შემკვერელი ცენტრი. ფასადების ხუროთმოძღვრული დამუშავება არსებითად იმავე რენესანსულ-ბაროკულ რეპეტიციურ ემპირება, რომელსაც სასამართლო შენობის ფასადი, მხოლოდ აქ სხვა ფაქტურაა - თეთრად შუქლი კედლებზე რუსტიკის იმიტაცია გლუვ სიბრტყეებს უპირისპირდება; სარკმლების დამუშავება უფრო მარტივია, განსხვავებულია მათი პროპორციებით - აქ ნამდვილი სასკოლო სარკმლებია. ჩვეულებრივზე უფრო ფართო, ორი-ორი დგარი დაყოფილი, ნაცვლად თითოსი.

შენობის გარეგნობა საესკეპტო მუშაობა, სიმეტრიული ფორმები, ყველა შესაძლებელი იმიტაცია სასამართლო შენობის ფასადი, მხოლოდ აქ სხვა ფაქტურაა - თეთრად შუქლი კედლებზე რუსტიკის იმიტაცია გლუვ სიბრტყეებს უპირისპირდება; სარკმლების დამუშავება უფრო მარტივია, განსხვავებულია მათი პროპორციებით - აქ ნამდვილი სასკოლო სარკმლებია. ჩვეულებრივზე უფრო ფართო, ორი-ორი დგარი დაყოფილი, ნაცვლად თითოსი.

შენობის გარეგნობა საესკეპტო მუშაობა, სიმეტრიული ფორმები, ყველა შესაძლებელი იმიტაცია სასამართლო შენობის ფასადი, მხოლოდ აქ სხვა ფაქტურაა - თეთრად შუქლი კედლებზე რუსტიკის იმიტაცია გლუვ სიბრტყეებს უპირისპირდება; სარკმლების დამუშავება უფრო მარტივია, განსხვავებულია მათი პროპორციებით - აქ ნამდვილი სასკოლო სარკმლებია. ჩვეულებრივზე უფრო ფართო, ორი-ორი დგარი დაყოფილი, ნაცვლად თითოსი.



# კანონი ქალაქის დასაცავად იქმნება

## თენგიზ ანდელაძე

*ქ. თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარეს ბ-ნ მ. სააკაშვილს ქ. თბილისის მერს ბ-ნ ა. ზოდელავას საქართველოს მშენებლობისა და ურბანიზაციის სამინისტროს ბ-ნ მ. ნიკოლეიშვილს ქ. თბილისის მთავარ არქიტექტორს ბ-ნ ირ. როსტომაშვილს საქართველოს არქიტექტორთა კავშირის თავმჯდომარეს ბ-ნ დ. აბულაძეს*

2003 წ. 3 მაისის ვაზეთი "24 საათში" ნაციონალური საქართველოს არქიტექტორთა კავშირთან არსებული, "თბილქალაქპროექტის" შემოქმედთა კავშირის არქიტექტორთა კრიტიკული ანალიზი". გაკრიტიკებულია საქართველოს მშენებლობისა და ურბანიზაციის სამინისტროში დამუშავებული, ქ. თბილისის ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ნუსები (უფლებრივი ზონირება).

უპირველესად, უნდა ვაღიაროთ, რომ მოულოდნელი იყო ჩვენი კოლეგების განწყობის ასეთ ფორმებში გამოხატვა, მაშინ როცა "უფლებრივი ზონირების" ტექსტზე მუშაობისას, ყველას ჰქონდა თავისი აზრის გამოთქმისა და ცვლილებების შეტანის საშუალება; რაც რეალურად გაკეთდა კიდევ, და არა ფორმალურად, როგორც "კრიტიკის" ავტორები ამტკიცებენ (იხ. უფლებრივი ზონირების ტექსტის ბოლო ჩანართები, სადაც მკითხველთათვის "შენიშვნა მიღებულია", "შესწორება შეტანილია" და მოცემულია შესწორებული ტექსტები).

"კრიტიკის" ავტორებს, უნდათ დააჯერონ გაუთვინცობიერებელი მკითხველი, რომ "უფლებრივი ზონირება" სრულფასოვნად მოქმედებს და მან "სრულიად გამოუსადეგარი და არაპრაქტიკული ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტის" სახელი დაიბკვიდრა, რაც სიყალბეა, თუნდაც იმიტომ, რომ არსებობს მხოლოდ ტექსტური ნაწილი. დანართი (ზოგადი და კონკრეტული რუკები) უნდა დამუშავდეს, შეთანხმდეს და მხოლოდ ამის შემდეგ შევა ძალაში. სადღეისოდ, ნომინალურად მოქმედებს "უფლებრივი ზონირების" გარდამავალი პერიოდისეული მოთხოვნები; ანუ კანონი დაუპირისპირდა მაგანთა უკანონო ინტერესებს და რეაქციამაც არ დააყოვნა, შეითხზა "კრიტიკული ანალიზი". ნერილი ძალიან რომ არ გაგვიგრძელდეს, შევეცდებით "კრიტიკულ ანალიზში" მოცემულ უმეტეს ბრალდებაზე დასაბუთებულად ვუპასუხოთ. მაგალითად: რას უნდა ნიშნავდეს ის, რომ "უფლებრივი ზონირებას" ადანაშაულებენ მინების უპროექტებოდ და უკანონოდ გაყიდვის ხელშეწყობაში? მაშინ, როცა ეს პროცესი, "ზონირების" კანონის ტექსტის გამოსვლამდე, თითქმის დამთავრებული იყო (80 პროცენტზე მაინც). ეს ხომ "მგელი და კრავის" იგავისეული მგლის ლოგიკაა, კრავს რომ ამხელს მის (კრავის) დაბადებამდე მომხდარ დანაშაულში (ყველაფრის შემონება ქრონოლოგიურად,

თარიღებითაა შესაძლებელი).

"კრიტიკულ ანალიზში" ნათქვამია, რომ "უფლებრივი ზონირება" იქმნებოდა როგორც დროებითი კანონი. არც ეს შეესაბამება სინამდვილეს (ეს ტყუილი, ალბათ, იმისთვის შეთხზეს, რომ კანონს უფრო ადვილად გაუქმლავდნენ). "ზონირების" კანონი იქმნება, როგორც ქალაქგეგმარებითი საკანონმდებლო სისტემის ერთ-ერთი მთავარი, ხანგრძლივმოქმედი შემადგენელი ნაწილი და არა - დროებითი, როგორც სურთ გაასაღონ.

ის უკანონობანი, რაც დღეს დაპროექტება-მშენებლობაში ხდება, ძირითადად, იმაში მდგომარეობს, რომ ისტორიულად ჩამოყალიბებულ განაშენიანებაში პროექტდება და იგება შეუფერებელი ფუნქციისა და გაბარიტების შენობები, რომლებიც მთლიანად არღვევენ ძველი უბნების განუყოფრებელ კოლორიტს; ისინი მორალურად და მატერიალურად აოფსაურებენ მოქალაქეთა ორ-სამსართულიან სახლებსა და ეზოებს (რაც არანაკლები დანაშაულია) და რაც მცხოვრებთა სამართლიან აღშფოთებას იწვევს. რომ ასე არ ვაშენოთ, საბჭოთა კავშირის ნორმატივებშიცაა მოცემული, იმ ნორმატივებში, რომელთა მიმართ ნოსტალგიაც ასე მძლავრად იღვრება "კრიტიკული ანალიზიდან", მაგრამ მაგანნი ამ ნორმატივებსაც არად დაგიდევენ (ეს ნორმები უფრო მკაცრია, ვიდრე "უფლებრივი ზონირების" შეზღუდვები). რაც შეეხება პრესაში მზრუნავ აზრს იმის შესახებ, რომ შეუსაბამო შენობები მოცილებად უნდა გაკეთდეს, რადგანაც სხვანაირად არ შეიძლება ამორტიზებული სახლების მოვლა - არ მიგვაჩნია გამართლებულ საბუთად. რა თქმა უნდა, ინვესტორები უნდა მოიგზილოთ, მაგრამ უნდა არსებობდეს პროცესის წარმართვის სწორად შემუშავებული პოლიტიკა (რის მიღწევაც, სურვილის შემთხვევაში, არცთუ ისე ძნელია) და არა ის დამანგრეველი ქაოსი, რასაც დღეს ვხედავთ. მშენებელს უნდა ჩამოვამოროთ ყველა ხელის შემშლელი და პარაზიტი, რომელთა "მოღვაწეობაც" ასე აძვირებს და "ასუქებს" შენობებს.

რაც შეეხება ზოგიერთ საგაზეთო ნერილში გამოთქმულ უზუსტობას, რომ "უფლებრივი ზონირების" კანონით იკრძალება მშენებლობაში ინვესტიციები - ეს დივერსიის რანგის სიყალბედ უნდა ჩაითვალოს. ასეთი ინფორმაცია გასაოცარი სისწრაფით ვრცელდება მთელ მსოფლიოში და ფრიალ საზიანოა ქვეყნის იმიჯისათვის.

ისტორიულ უბნებში, არქიტექტურულ-სივრცობრივად ჩამოყალიბებული გარემოსათვის ზიანის მიუყენებლად, საშუალოდ, 40-50% და ზოგან მეტი საერთო ფართის დამატებაა შესაძლებელი. დღევანდელ პირობებში, ინვესტორი (ზემით ნახსენებ უკულმართობათა, ასევე დამატებითი ღირებულების გადასახადთა თუ პირადი მადის გამო) 70%-ს და მეტსაც ითხოვს. მაშინ, როცა დამთავრებული ბინის ყოველი კვადრატული მეტრის ღირებულება, მარტივი გაანგარიშებითაც ჩანს, რომ სააფერ და უფრო მეტადაც აღემატება თვითღირებულებას. თუ ამ თანხას, მოგებას (ნორ-

მალურ ფარგლებში დაგვეგვისას) და სხვა კანონიერ გადასახადს გამოვკლებთ, სოლიდური თანხა იფლანგება პარაზიტულ რგოლებში. ყოველივე ეს ხელაურდება შენობის გაბარიტების (ძირითადად სიმაღლის) ზრდის ხარჯზე. ასე ხელოვნურად გაზრდილი შენობა "დოვლაითი" ავებს მაგანთა ჯიბეებს. ქალაქზე, ქვეყანაზე ფიქრი და ურვა ასეთი მენტალიტეტის ხალხისთვის საჭილიკო სენტიმენტალიბაა და მეტი არაფერი. გარწმუნებთ, ნათქვამი პირდაპირი გავებით არ ეხება "კრიტიკული ანალიზის" არც ერთ ხელის მომწერს, მაგრამ რა უნდა ვუწოდოთ მათ, თუკი ისინი, ნებით თუ უნებლიეთ, ასეთ "მოღვაწეთა" დაკვეთას ასრულებენ? რატომ უნდა იყვნენ ისინი "უფლებრივი ზონირების" წინააღმდეგნი? მათ, როგორც სპეციალისტ-დამპროექტებლებს, პროცესში სინათლისა და გამჭვირვალობის შეტანის გამო, მშენებლობის გაიაფებისას, უფრო მეტი მოქალაქე არ დაუკვეთათ პროექტებს? უფრო მეტი მოქალაქე არ იქნება დაკმაყოფილებული და ამასთან, ქალაქის იერსაზე შენარწუნებული? ნაცვლად იმისა, რომ "უფლებრივი ზონირებას" "კბილებით" იცავდნენ, მის გაუქმებას ითხოვენ. რასთან გვაქვს საქმე?

ისე, ისიც უნდა შევიგნოთ, რომ სახელფასო თანხის სხვაობა, რომელიც "დიდისა" და "ნორმალური" სახლების პროექტირებისას არსებობს და ამ თანხას ე.წ. ინვესტორები ისე იხდიან, თითქმის უდრდეს ქველმოქმედებას ენდოდნენ, მომავალში, როგორც იტყვიან, ათმაგად უბრუნდებათ უკან. ისინი კითხვა: ვისთვის არვებით, ბატონებო? ასეთი გზით აღებული "ხელფასი" ქრთამია და არა ჰონორარი. არ გირჩევნიათ ნორმების დაცვით აპროექტოთ? მოქალაქეებიც მადლიერები დარჩებიან და როგორც აღვნიშნეთ, ნელ-ნელა, გამჭვირვალობის ხარისხის მიღწევაც, სურვილის შემთხვევაში, არცთუ ისე ძნელია) და არა ის დამანგრეველი ქაოსი, რასაც დღეს ვხედავთ. მშენებელს უნდა ჩამოვამოროთ ყველა ხელის შემშლელი და პარაზიტი, რომელთა "მოღვაწეობაც" ასე აძვირებს და "ასუქებს" შენობებს.

რაც შეეხება რეკონსტრუქციის პირობებში "უფლებრივი ზონირების" ხარვეზებს, აქ შეიძლებოდა "კრიტიკული ანალიზის" ავტორებს დავთანხმებოდით, ერთი გარემოება რომ არა: "უფლებრივი ზონირებას" არ გაუუქმებია და დღემდე მოქმედი არც ერთი ნორმა თუ კანონი (ჯერჯერობით მაინც), არ აუკრძალავს "სამეზობლო" თუ "საზიარო" კედლის ცნება, აღიარებს საკუთრებათა ყოველგვარ ფორმას, მათ შორის, გერეთ ნოდებულ "კონდომინიუსსაც" და ის 20 კვადრატული მეტრი, რომელსაც 100 კვ. მეტრ ფარგლებში იკრძალებოდა გამოყენებაც არ გვერინია სწორი. მაშ რაღა ინვესტორია? არ რომ, "უფლებრივი ზონირების" ენაზე "ნათარგმნ" პროექტებში ისეთი გამჭვირვალება და სიყალბედ იქნება, ყალბისმქმნელებს, ბუნებრივია, უნდა ემინოდეთ. ემინოათ კიდევაც და თქვენ ვისთვის ირჯე-

ზობელ ნაკვეთებთან ერთობლიობაში, მთელი კორომი მივიღოთ. ამის შესახებ იციან "კრიტიკული ანალიზის" ავტორებმა, მაგრამ სიყალბედ რომ ჭეშმარიტებად მოგვაჩვენონ, ძნელია და "თვალეში ნაცვარს გვაყრიან".

როგორც "უფლებრივი ზონირების" ცხოვრებაში დანერგვის მოსურნე განყოფილების თანამშრომელი, მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ: "ზონირების" ტექსტში და მის "გაკრიტიკებულ" კოეფიციენტში მოცემული რესურსები საშუალებას იძლევა ქალაქგეგმარებითი პროექტების შექმნისას დაპროექტდეს, როგორც ნაკვეთებიანი ერთბინიანი, ასევე ნებისმიერი ფორმისა და კონფიგურაციის, მათ შორის: "გლდანის", "ვაზისუბნის" და სხვა ამგვარი განაშენიანებაანი (რის მიღებასაც ისტორიულ ქალაქში ესწრაფვიან "ზონირების მტრები").

კონკრეტული შენობის დაპროექტებისას ის საშუალებას იძლევა დაპროექტდეს, როგორც მინიმუმემა მრავალსართულიანი ნაგებობა, ასევე პოსტსაბჭოურ სივრცეში არარსებული ცაათმზენიცი კი. ნათქვამი არ გამოირცხავს, რომ შესაძლებელია იყოს კოეფიციენტთა სხვა, არანაკლებ მობილური სისტემაც, რასაც, ალბათ, არც "ზონირების" კანონის ავტორები უარყოფენ (ალტერნატივის არსებობა არ შეიძლება კანონის ნაკლებ ჩაითვალოს). ესეც რომ არ იყოს, როგორც ყველა ახალი კანონი, "უფლებრივი ზონირებაც" არაა კანონიკური "წმინდა წერილი", საჭიროების შემთხვევაში, მასში ცვლილებების შეტანა რომ არ შეიძლებოდეს. "ზონირების" კანონის შესაძლებლობათა დემონსტრირებისათვის შეგიძლია ვთქვათ: გსურთ ერთბინიანი სახლებით განაშენიანებული, უწყვეტი, პერიმეტრული გეგმარება გააკეთოთ? გამოიყენეთ კ=0,4 კ2=0,8 კოეფიციენტები და ნაკვეთები, მეორე მხარეს, სიღრმეში განავითარეთ. სხვა მიზანი გაქვით? კი ბატონო, გამოიყენეთ შესაბამისი კოეფიციენტები, ისეთები, რომლებიც ჩანაფიქრს ზედმინვეით გაგაბორციელებინებენ. როგორც ვხედავთ, სულაც არ არის 5-მეტრიანი დამორების (როგორც "სერტიკაშია") აუცილებელი. ამის შესახებაც იციან "კრიტიკული ანალიზის" ავტორებმა, მაგრამ მათი მიზანი სანინაღმდეგეოს დამტკიცებაა, გაყალბების ამგვარი ფაქტები უწყინარ ტყუილთა ჩარჩოებს ცვლდება. რასთან უნდა გვექონდეს საქმე?

იმის შემდეგ, როცა ზოგად თუ კონკრეტულ ქალაქგეგმარებით დაწვევებებს "უფლებრივი ზონირების" მოთხოვნებისა და ნესების მიხედვით "დამუშავებენ" ანუ ყველასათვის ადვილად მისახვედრ ენაზე "თარგმნიან", მოისპობა მანიპულაციის საშუალებები: ვერც მოქალაქეს მოატყუებენ და ვერც ინვესტორს (ინვესტორთან მიმართებაში უპოთეტ "გაძვალტყავებულის" გამოყენებაც არ გვერინია სწორი. მაშ რაღა ინვესტორია? არ რომ, "უფლებრივი ზონირების" ენაზე "ნათარგმნ" პროექტებში ისეთი გამჭვირვალება და სიყალბედ იქნება, ყალბისმქმნელებს, ბუნებრივია, უნდა ემინოდეთ. ემინოათ კიდევაც და თქვენ ვისთვის ირჯე-

ბით, ბატონებო?

რაც შეეხება მოსკოვის "უფლებრივი ზონირების" კანონით მანიპულირებას, მათ სხვა, უფრო დაკონკრეტებული კანონები აქვთ და იმიტომაც "შესაძლებელია ყველაფერი, რაც აკრძალული არ არის". ჩვენს შემთხვევაში, აკრძალულ ობიექტთა სია რომ შეედგინათ, შეუძლებელი იქნებოდა - ვთქვათ, ვილაცას, საცხოვრებელ ზონაში, ძაღლების სასაფლაოს (ტერმინს პირდაპირი მნიშვნელობით ვხმარობთ, ე.წ. Pet cemetery) გამართვა მოესურვოს. ან დაეუფვათ, ქიმიური, ბაქტერიოლოგიური, ატომური იარაღის საწარმოს აშენება მოუნდეს მაგანს...

ასაკრძალავ ობიექტთა სიის ოდენობისა და ამორეფულობის ხარისხის განსაზღვრა მკითხველისათვის მიგვიწვდია. ესეც რომ არ იყოს, რითია მოსკოვის "უფლებრივი ზონირების" კანონი, ნიმუშად და საინფორმაციო ბაზისად აღებულ ფრანგულ, ესპანურ, უკრაინულ, ბელორუსიულ თუ ამერიკულ კანონებზე უკეთესი?

რაც შეეხება "დასაშვებ" და "ზონალური ნებართვით" დასაშვებ ობიექტთა სიას. ასეთი დაყოფა არსებობს და ამრობირებულია ზოგიერთ განვითარებულ (განვითარებად) ქვეყნებშიც. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების არჩევითობის პირობებში არჩეულ ჩინოვიცს ეცოდინება თავისი კომპეტენციის ჩარჩოები და არ დაარწმუნებს იმ კანონს, რომელიც შეითანხმბა და ხელმოწერილთა დადასტურა. სადღეისოდ, ინკონკრეტოდ დარჩნის მსურველი ჩინოვიცის ზენოლის ქვეშ მოქცეული დამპროექტებელ-მშენებელი თუ დარგის მაკონტროლებელი ორგანოების ხელმძღვანელები, უმწიოდ "ფართხალებენ" სამსახურებრივი კოფენა-არყოფნის ზღვარზე. ესეც რომ არ იყოს, რა შეიცვლებოდა, ეს სიები რომ გაგვეერთიანებინა? ალბათ ის, რომ ზემდგომ, არაპროფესიულ ინსტანციებში, ერთპიროვნულად გადაწყვეტდნენ ყველაფრს, და არა ქალაქმშენებელთა წარდგინებულს დადასტურებდნენ.

"უფლებრივი ზონირების" ერთ-ერთი მთავარი დანაშაული, თურმე, ქალაქგეგმარებითი პროექტების სრული იგნორირებაა. კომენტარების გარეშე მოგვყავს რამდენიმე ამონარდი კანონის ტექსტიდან:

მუხლი 5, პუნქტი 1. საქართველოს კანონმდებლობა, სახელმწიფო სორმატივები და ნუსები, ქ. თბილისის მოქმედი გენერალური გეგმა, აგრეთვე, სხვა მოქმედი ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაცია ქმნის წინამდებარე ნესებით, ქ. თბილისის ტერიტორიაზე უძრავი ობიექტების განთავსების სამართლებრივი რეგულირების საფუძველს.

მუხლი 7, პუნქტი 4. უფლებრივი ზონირების რუკები, როგორც ნუსი, წარმოდგენენ ზოგადი (გენერალური გეგმა) და დეტალური (დეტალური დაგეგმარების პროექტი, განაშენიანების პროექტი) ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტაციის შემადგენელ ნაწილს.

მუხლი 8, პუნქტი 14. უფლებრივი ზონირების დამოუკიდებელი საავადებულ რუკებით აკრძალულია მოქმედი გენერალური გეგმით განსა-

ზღვრული ქალაქმშენებლობითი ზონირების პოზიციებში და ჩამოყალიბებული განაშენიანებით განპირობებული ზონის სახეობებში ცვლილებების შეტანა.

მუხლი 12, პუნქტი 1. უფლებრივი ზონირების განხორციელების მიზნით დედაქალაქის ტერიტორია იყოფა:

ა) გენერალური გეგმის გადაწყვეტიების შესაბამის ზოგად ფუნქციურ ზონებად

(ჩამოთვლილია ზონები).

როგორც ვხედავთ, "კრიტიკული ანალიზის" ავტორებს "კრიტიკა" და "გაყალბება" სინონიმები ჰგონიათ და ასე აპირებენ საზოგადოების შეცდომამში შეყვანას. ისმის კითხვა, რატომ?

შეგიძლია ვთქვათ, რომ "კრიტიკული ანალიზის" ერთადერთი მიზანი ზემდგომი ორგანოების შეცდომამში შეყვანის, მათი დეზორიენტაციის, ყურადღების არეაღობი ყოფნის და პროექტირებაში მონოპოლისტურ სტატუსზე ჩაბლაუჭების დამუშაველი მცდელობაა. არქიტექტორთა კავშირის "თბილქალაქპროექტის" შემოქმედთა კავშირს (როგორ მოგწონთ? კავშირი კავშირში" მიკროსეპარატიზმის უწყინარი ფორმაა?) ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.

ჩვენ მიგვაჩნია, "კრიტიკული ანალიზი" უწყინარი ფორმაა? ურჩევნია "თბილქალაქპროექტის" თანამშრომელთა, მართლაც მაღალინტელექტუალურ, მაღალპროფესიულ პოტენციალს "ჩაბლაუჭოს", რაც მართლაც უდიდეს ალიარებას მოუტანს სამომავლოდ და ნუ შეიცვდება თანამშრომელს, ხელი მოაწერინოს "კრიტიკული ანალიზის" მსგავს პასკვილებზე.









ერთი სახლის ისტორია

დაზინდა არქიტექტურული ძეგლი. ვინ აბეზს პასუხს?

ნესტან ტათარაშვილი

არსებულ კანონმდებლობაზე დაყრდნობით და შესაბამისი პარაგრაფების მოხმობით ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა და დანაშაულზე პასუხისმგებელ პირთა დასახელება რთული არ არის, აგრეთვე ადვილია იმის თქმა, თუ ვის ევალება დანაშაულის გამოსწორება, ან დამნაშავეთა დასჯა, მაგრამ ქვეყანაში არსებული კორუფცია, სახელმწიფო ჩინოვნიკთა უსუსურობა, და უკვე ტრადიციულ ქვეყნულ დაუსჯელობა, საჩუქრო, რომ ასეთი კითხვა-პასუხით გამოვასწოროთ, თუმცა საზოგადოებისათვის სწორი ინფორმაციის მინოდება და მიუხედავად საკითხებზე საჯარო მსჯელობა, ფიქრობთ, რომ აუცილებელია.

სტატიის სათაურში დასმულ კითხვას კი, უმჯობესია, საქართველოს არქიტექტურული ძეგლების მთავარმა მუშატრონემ - კულტურის სამინისტრომ და მისდამი დაქვემდებარებულმა ძეგლთა დაცვის დეპარტამენტმა გასცეს ამომწურავი პასუხი და საზოგადოებას აცნობოს თავისი დამოკიდებულება მსგავსი ფაქტებისადმი. გასათვალისწინებელია, რომ ჩვენს მიერ განსახილველი საკითხი ის შემთხვევაა, როცა, საბედნიეროდ, ძეგლზე ჩადენილი დაზიანება სრულ გამოსწორებას ექვემდებარება. ამიტომ, ძალზე მნიშვნელოვანია, ამ უწყებების მიერ საჯაროდ, ამავე გაზეთის საშუალებით დაფიქსირებული პოზიცია ძეგლის მომავალი ბედის შესახებ. საინტერესოა, რა ელის მას: თავდაპირველი იერის დაბრუნება თუ, როგორც "შემოქმედებითად ახალ ობიექტს" - არქიტექტურული ძეგლის სტატუსის დაკარგვა და რიგით ნაგებობად ქცევა. იმედს ვიტოვებთ, აღნიშნული სამსახურები დროულად გამოგვეხმაურებიან და გვაცნობებენ თავიანთ მოსაზრებას.

სახლი, დაეთა აღმაშენებლის №27/6, რომლის ცენტრალური, ქუჩის მხარეს გამოშვებული ფასადი სერიოზულად გადააკეთეს ახალმა მფლობელებმა - არქიტექტურის ძეგლი და მოდერნის სტილის თვალსაჩინო ნიმუშია. თავად მოდერნის სტილს, მის მნიშვნელობას და საქართველოში გავრცელებას - ფართოდ შევხებით თუნდაც ამავე გაზეთში გამოქვეყნებულ პუბლიკაციებში (მინისძვრით დაზიანებული სკოლები თბილისში - მოდერნის სტილის არქიტექტურული ძეგლები. გაზეთი "24 საათი". №27; 29.06.2002. არქიტექტურული ძეგლის სტატუსი. გაზეთი "24 საათი". №23/235/ და 24/236/; 2003 წ. ძველი თბილისელი მენარმების საცხოვრებელი სახლები. "24 საათი". №133/345/; 2003 წ.), ამიტომ, ამ საკითხზე აღარ შევჩერდებით. გვინდა მხოლოდ გაცნობით, რომ ეს შენობა თავიდანვე მოდერნის სტილით არ აშენებულა, ის ძველი თბილისური საცხოვრებელი სახლის მოდერნული რეკონსტრუქციის შედეგია და ამ მიმართებით მისი მნიშვნელობა ქართული არქიტექტურის ისტორიაში მეტად ღირებული და არგარიშვასწავია.

საქართველოს ცენტრალურ საისტორიო არქივში მივაკვლიეთ ფასადის გადაკეთების პროექტს, რომელიც 1905 წლით თარიღდება. სამწუხაროდ, შენობის თავდაპირველი ფორმის ამსახველი დოკუმენტები ჩვენ ვერ მოვიძიეთ, მაგრამ არსებული მდგომარეობის მიხედვით და აგრეთვე რეკონსტრუქციის პროექტის დახმარებით მწელი არ არის მისი ძველი და ახალი დეტალების გამოჩვენა. საერთოდ, საარქივო მასალებზე მუშაობამ დაადასტურა, რომ ხშირად, განხორციელებული ნაგებობა საცხებიტით არ ეთანადება ნინასწარ დამტკიცებულ პროექტს. ჩვენი განსახილველი სახლის შემთხვევაში კი ეს ასე არ არის, თუ არ ჩავთვლით სადარბაზო კარისა და აივნის დეკორს, აგრეთვე პირველი სართლის ვიტრინების განსხვავებულ მორჩარობას - სახლის ფასადი პროექტის იდენტურად არის განხორციელებული, რაც კიდევ უფრო მეტ მნიშვნელობას სძენს ამ საინტერესო არქიტექტურულ ძეგლს.

შენობა განკუთვნილი იყო ერთი ოჯახისათვის და ამ ოჯახის მომსახურე პერსონალისათვის. პირველ სართულზე მალაზიები იყო განთავსებული. სახლს გააჩნია ანფილადური გეგმარება. ცნობილი მეცნიერისა და "თბილისის არქიტექტურის" ორტომიანი ავტორის ვახტანგ ბერიძის მიხედვით, ანფილადური გეგმარება ჩვენთვის გენეტიკურად ძირითადი და მასში აღსანიშნავია აივნის, როგორც გეგმის უმთავრესი და აუცილებელი ელემენტის არსებობა, რაც ამასთანავე ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანია სხვა ქვეყნებში გავრცელებული ამავე ტიპის ნიმუშებისაგან. ჩვენს მიერ განსახილველი სახლის გეგმაც ტრადიციულად თბილისურია: ერთ მწკრივად დლაგებული ოთახები და მათი გყოლებით არსებული, ღამის ოთახების სივანისხელა ხის ფართო აივანი, რომელიც ქუჩის მხარეს არის მიმართული. ეზოს მხარის ფასადს კი მხოლოდ ერთი, II სართულზე არსებული ლითონისმოაჯირიანი მოდერნული აივანი გააჩნია. ქუჩიდან შემოსასვლელის - სადარბაზოს არსებობა გა-



ნაპირობებს თბილისში შენობათა აგების საჯარაურო პერიოდს - XIX საუკუნის II ნახევარს, თუმცა სანამ არ მოხდება ამ სახლის ძირეული შენახვა, სარდაფის, სადარბაზოსა და ორივე სართლის გამოკვლევა, შენობის დათარიღებისაგან ჯერჯერობით თავს ვიკავებთ.

როგორც აღვნიშნეთ, ეს თბილისური, ტრადიციული საცხოვრებელი სახლი, ძირითადად კი მთავარი, ქუჩის მხარეს გამავალი ფასადი 1905 წელს თავიდან განახლდა და იმ დროს თვითონ ნიმუშებს. ამ შენობას, ერთადერთს საქართველოში დღემდე შემორჩენილი ნაგებობაში, I სართულზე მოდერნული ნახატი გაფორმებული მინის ვიტრინები ჰქონდა, რომლებიც საბოლოოდ ორი წლის წინ განადგურდა. საბედნიეროდ, მოვასწარით მათი ფრაგმენტების ფოტოზე აღებქვა.

1997 წლამდე თითქმის თავდაპირველი სახით შემორჩენილი ნაგებობა, ამჟამად გადაკეთებული და დაზიანებულია, და რაც ყველაზე მეტად საგანგაშოა, ეს ყველაფერი უცებ, ერთ და ორ დღეში არ მოხდარა. ამ არქიტექტურული ძეგლის ხელყოფის თაობაზე როგორც საქართველოს ძეგლთა დაცვის დეპარტამენ-

ტი, ასევე რაიონის გამგეობის ყველა შესაბამისი სამსახური დროულად გაფართოილეთ (აღსანიშნავია, რომ სასიგნალო მეტეოლოგიები მივანვადინეთ არა მხოლოდ ამ შენობის ხელყოფის თაობაზე. ამიტომ, მომავალში დაზიანებულ ძეგლთა სხვა არსებით მაგალითებსაც დავეურუნდებით განსახილველად), მით უმეტეს, რომ შენობა ცენტრალურ ქუჩაზე ისეთ ადგილას არის განთავსებული, რომ მისი ფასადის "რეკონსტრუქცია" გამგეობისა და პოლიციის წარმომადგენლებს შეუძინებდათ იქნებოდა. ყველა ისტორიის გაფორმებისა და გამოქვეყნებული პუბლიკაციის (რეალობა, რომელსაც ვვადრასად გავუქვეყნეთ. ჟურნალი "ქიმიკა", №4(54), 2001 წლის ოქტომბერი. გვ. 11) მიუხედავად, სადაც დაზიანების ჯერ კიდევ საწყისი ეტაპის ამსახველი ფოტოებიც კი იყო წარმოდგენილი, სახლის მოხინაღრეობა, II სართლის მაცხოვრებელმა და I სართულზე მალაზია "ფოლკსგაგენ აუდის" მფლობელებმა, 2001 და 2002 წლებში აუჩქარებულად, დაუმორჩილებლად შედგეს შენობის ფასადის თვითნებური, საკუთარი სურვილის მიხედვით შეცვლა-გადაკეთება.

ადრე, შენობის I სართულზე მო-



დების ატელიე იყო განთავსებული, შემდეგ მისი დიდი ნაწილი ახალმა მალაზიამ დაისაკუთრა. ძველი ვიტრინების ღიობები მთლიანად ახლით შეცვალეს და გარედან უხეში, ლითონის დასაკეცი დარბაზები დაამაგალეს. რაც შეეხება II სართულს, მისმა ახალმა მფლობელმა ფასადის ცენტრალური სარკმლის მარცხნივ მდებარე ფანჯარა კარად გადააკეთა და შესაბამისად, აივანიც ამ ახალ კარად გადააკეთა. საბედნიეროდ, მან ძველი აივნის ულამაზესი მოაჯირები არ გადაყარა (ასეთი შემთხვევებიც გვქონია) და კვლავ გამოიყენა რკინა-ბეტონით განახლებულ აივანზე. დაგრძელებული აივნის მოაჯირის ნინა მხარეს გვერდითა ნაწილები დაამატა, შემდეგ კი უკვე გადიდებული ახალი აივნის გვერდითა მოაჯირებისათვის ძველის მსგავსი ასლები დაამატა. მნახველი ადვილად შეამჩნევს, რომ ისინი თავდაპირველის უხეირო და დაბალი ხარისხის გამოერებას წარმოადგენს. გარდა ამისა, სადარბაზოს თავზე ახალი საპირფარეოს მოწყობის გამო იქ არსებული, ფასადზე გამოშვებული ფანჯარა აგურით ამოშენდა და მის ზედა ნაწილში მხოლოდ დაბალი და განიერი, სამწაწიანი ლიობი დატოვა. სხვა, ძველ სარკმელთა სწორკუთხა ალათები კი ფასადზე ტალღოვანი ფორმის უფელოვანი, ახალი ჩარჩოებით შეიცვალა.

სულ რამდენიმე წლის წინ, ამ ძველი და მოუყვლი სახლის ჯერ კიდევ თვითმყოფადი და ორიგინალური ფასადი დღეს მნახველში

სრულ გაუგებრობას იწვევს. აშკარა ნაგებობის მკვეთრი სახეცვლილება, რომელიც საცხებიტ უპასუხოდ და უყურადღებოდ რჩება უკვე ორ წელიწადზე მეტია. სახლის ფასადის შეუღებლობა ძლიერ დაზიანებულია, ამიტომ ადვილი შესაძლებელია, ხვალ ეს შენობა ამ "აქტიური" მფლობელების გამოისობით ისე დაგვხდეს გადაღესილ-გადაკეთებულად, მან ძველი აივნის ულამაზესი მოაჯირები არ გადაყარა (ასეთი შემთხვევებიც გვქონია) და კვლავ გამოიყენა რკინა-ბეტონით განახლებულ აივანზე. დაგრძელებული აივნის მოაჯირის ნინა მხარეს გვერდითა ნაწილები დაამატა, შემდეგ კი უკვე გადიდებული ახალი აივნის გვერდითა მოაჯირებისათვის ძველის მსგავსი ასლები დაამატა. მნახველი ადვილად შეამჩნევს, რომ ისინი თავდაპირველის უხეირო და დაბალი ხარისხის გამოერებას წარმოადგენს. გარდა ამისა, სადარბაზოს თავზე ახალი საპირფარეოს მოწყობის გამო იქ არსებული, ფასადზე გამოშვებული ფანჯარა აგურით ამოშენდა და მის ზედა ნაწილში მხოლოდ დაბალი და განიერი, სამწაწიანი ლიობი დატოვა. სხვა, ძველ სარკმელთა სწორკუთხა ალათები კი ფასადზე ტალღოვანი ფორმის უფელოვანი, ახალი ჩარჩოებით შეიცვალა.

სულ რამდენიმე წლის წინ, ამ ძველი და მოუყვლი სახლის ჯერ კიდევ თვითმყოფადი და ორიგინალური ფასადი დღეს მნახველში

რომ აღარაფერი ვთქვათ, მათი დარწმუნება სრულიად შეუძლებელია.

მიცემული შენიშვნის საპასუხო რეაქცია არის ამ ადამიანთა ისტორიული ტონის შემცველი კვილნარევი ლანდვა და ნერვიულობისაგან ფორმადაკარგული სახის ნაკეთები, რაც, დაგვერწმუნეთ, ჩვენთვისაც ძალზე მტკიცეულია, რადგან ისინი თავად არიან ერთი მხრივ უფიცობის, ხოლო მეორე მხრივ - ქვეყანაში გავრცელებული უკანონობის, ქაოსისა და კორუფციის მსხვერპლი. დაზარალებული კი საბოლოო ჯამში ისევ მხოლოდ საქართველო და მისი კულტურული მემკვიდრეობა გამოდის.

ეს სახლი ჯერ კიდევ საბჭოთა დროიდან არის აღრიცხული, როგორც საქართველოს ადგილობრივი მნიშვნელობის არქიტექტურული ძეგლი, და მთელ იმ პერიოდში, თუ დიდ ყურადღებას არ აქცევდნენ, არ აზიანებდნენ მინც. უკანასკნელ წლებამდე არავის მოსვლია აზრად მისი შეცვლა ან გადაკეთება. მაგრამ, რადგან უკანონობამ ბოლო დროს ყველა სფერო წარმატებით დაიპყრო, ხალხიც შეგნებულად თვითნებობს, ოღონდ ჯერჯერობით ვერ აცნობიერებენ, რომ ამით, პირველ რიგში, ისევ საკუთარ თავს ენებენ. კანონი ცალსახად ავალდებულებს ძეგლის მფლობელებს შენობაზე ზრუნვასა და ყურადღებას, და კანონივე სჯის მის დამზიანებლებს. თავს ნურავინ მოიტყუებს, ამის გათვალისწინება და დანაშაულზე პასუხისგება ადრე თუ გვიან ყველას მოუწევს.

კარგად უნდა გავაცნობიეროთ, რომ ძეგლის ნებისმიერი თვითნებური ცვლილება და გადაკეთება, მისი თვითმყოფადობის დარღვევას ან ნაგებობის სრულ განადგურებას უდრის, რადგან მას ავთენტური სახის მნიშვნელოვანი ნაწილის დაკარგვის გამო, შესაბამისად, არქიტექტურული ძეგლის სტატუსი ჩამოერთმევა და გადაიქცევა ჩვეულებრივ, რიგით ნაგებობად. ჩვენი ეროვნული სიმდიდრე კი ამით კიდევ ერთ ნიმუშს დაკარგავს, რაც დაუშვებელია. ბინების გადაკეთების დაუძლეველი ყინით შეპყრობილი ადამიანები ხშირად თავიანთი ხელით ანადგურებენ და აუფასურებენ არა მარტო საკუთარ ქონებას და საცხოვრებელ ადგილ-გარემოს, არამედ ხელყოფენ ეროვნულ მემკვიდრეობას, ამიტომ ისინი საცხებიტ იმსახურებენ მათ საკუთრებაში მყოფი შენობა-ძეგლის ჩამორთმევას და სათანადო პასუხისგებაში მიცემას. თუმცა, მიუხედავად დიდი რაოდენობის მსგავსი მანებლობებისა, რადგან ვინმეს დასჯის პრეცედენტი ჯერ არ გახმაურებულა, თვითნებობა არქიტექტურული ძეგლების დაზიანებაში უკვე პერმანენტულ ხასიათს იღებს.

მსგავს ფაქტებზე შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურების რეაგირების სისუსტე, და უფრო ხშირად, მათი სრული უმოქმედობა, ადასტურებს გულგრილობას დაკისრებული მოვალეობისადმი და სრულ შეუსაბამობას - მიჩინილი თანამდებობისადმი. დამნაშავე დაუსჯელი რჩება, დანაშაული - გამოუსწორებელი, პასუხგაუცემელი უკანონობა კი თავისთავად სხვა, უარესი შემთხვევის ხელშემწყობი ხდება. სწორედ დაუსჯელ და აღუკვეთელ უკანონობის ფაქტებს იშველიებენ ყველაზე ხშირად კანონდამრღვევები თავიანთი მავნელობის გასამართლებლად. "როგორ? თუ იმისთვის შეიძლება მე რა დავაშავებ ვერ ხედავთ, რუსთაველის პროსპექტზე ტრუტუარებისათვის ადგილი აღარ რჩება და ჩემი აივანი გაგისდათ სალაპარაკოდ?" - სამწუხაროდ, ასეთი რეკლიკები ხშირია ჩვენს რეალობაში.

ვითარება კი ძალზე მწვავედგანსაკუთრებით მაშინ, როცა ძეგლის სტატუსის მქონე შენობა ავარიულია და სასწრაფო შეკეთებას საჭიროებს. სახელმწიფო, ძეგლისადმი სავალდებულო წესების შესწავლის გარდა, სხვა ვერაფერი ეხმარება გაჭირვებულ მოხინაღრეობა და შესაკუთრებს. ამიტომ, მაცხოვრებლები თვლიან, რომ შეუძლიათ თვითნებურად იმოქმედონ. მაგრამ, ყველა გასაგონად ვიმოუბრებო, არქიტექტურული ძეგლი უფრო მეტია, ვიდრე ნებისმიერი მოხინაღრეობის საყოფაცხოვრებო ან სხვა არსებითი პრობლემა. თუ დღეს კანონის აღსრულება გართულებულია, ეს მხოლოდ დროებითი მოვლენაა - გამოწვეული ქვეყანაში შექმნილი მძიმე მდგომარეობით, რაც შეუძლებელია მუდმივად გაგრძელდეს. დაუმტკებელია ჩვენი ეროვნული სიმდიდრე დროის ავებითობას გადავყოლოთ, საქართველოს ამაზე მეტად რთული პერიოდიც ჰქონია, მაგრამ ჩვენსა წინაპრებმა დღემდე უშარბე არქიტექტურული ძეგლი, ბევრი შესანიშნავი ნაგებობა შემოგვინახეს. გავიფიქვსინოთ, რომ ეს ძველი და მოუყვლი, ჭუჭყლიანი და მძიმე დროის ავებითობას გადავყოლოთ და დაზიანებულსახურავიანი, დამტყვრილი, შელახული და დაზიანებული სახლები ჩვენი ქალაქის არქიტექტურულ ღირსებას წარმოადგენს და მათი დაცვა და შენარჩუნება ნებისმიერი ძნელადობის ფაშ ჩვენთვის მუდამ უმთავრესი და აუცილებელია.







ბინეტში უნდა ეკიდოს და მასში ავტორებზე ნაკლებად არ უნდა ერკვეოდნენ, მაგრამ სამწუხაროდ ასე არ ხდება, ვინაიდან ქალაქის მთავარ არქიტექტორებზე არა პროფესიული ნიშნით, არამედ პოლიტიკური ნიშნით ირჩევენ, ანუ ნიშნავენ. მათი საუკეთესო მრჩეველი ისევ საავტორო კოლექტივია. ასე რომ, ავტორები საკუთრების მფლობელები არ არიან. თქვენ მიერ სტანდარტული ხელშეკრულებიდან ამონარიდი ჩამონათვალი არ შეიცავს ქალაქგეგმარებით დოკუმენტებს, ამიტომ მისი მოტანა უადვილოა. ხელისუფლება ამკვიდრებს აზრს, რომ თბილისს არ გააჩნია გენგეგმა და ეს სიცრუეა, უნდა დავეთანხმებოდეთ ვატი ლეჟავას, რომ თბილისის ახალი გენერალური გეგმა სჭირდება, სწორედაც რეალური - ფუნქციონალური და შინაარსითაც, არც ეს არის სადავო არავის მხრიდან.

ბატონ ლეჟავას და ბატონ ვარლამიძეს გაზეთის ფურცლებზე წამოუწყიათ საუბარი იმის თაობაზე, როგორი უნდა იყოს თბილისის გენგეგმა და საკამათოს ხდიან გენგეგმის საბაზო მონაცემებს, რაც საგაზეთო კამათის თემად არ მერჩვენება. ძნელია, ფართო მკითხველს მიანოდო და მათთვის გასაგები გახადო პროფესიული საკითხები. რაც შეეხება პროფესიული ეთიკის ნორმების დაცვასა და დღეს მოქმედი არქიტექტორთა კავშირის მოღვაწეობას, ამ შემთხვევაშიც ლეჟავა მართალია, ხოლო ვარლამიძის საგაზეთო პასუხი სხვა არაფერია, თუ არა თავის ქება. საერთოდ, მგონი, ეს პოლიტიკა ურთიერთმიმართ კორექტულია და ძალიან მაგონებს გუგულისა და მამლის გაბასეებას.

ბატონ ვარლამიძის უნდა მოვასხენოთ, რომ არქიტექტორებს, სამწუხაროდ, ამქრული წესით ჯერ არ დაგვიწყია ცხოვრება, თორემ ბევრი არქიტექტორი შეენიერებოდა თავის უმსგავს საქციელს, არა ეთიკურს, არა კოლეგიულურსა და არა პროფესიულს. არქიტექტორები საზოგადოების ისეთივე წევრები ვართ, როგორც სხვა პროფესიის წარმომადგენლები. შეიძლება გიჟებიც გვერიოს. მთლიანად ხელისუფლების კისერზეა ნორმატიული შემოქმედებითი, შეჯიბრობითი, საუკეთესოს ამორჩევითი გარემოს შექმნა. როგორი იქნება მთავარი არქიტექტორის სტრუქტურა, როგორი ბარიერები შეექმნება უნიჭობას და როგორ ფართო გაზას მოცემთ ნიჭს. ჯერჯერობით კი პირიქით ხდება. დავესესხები ვია მაისაშვილს - ძალიან დიდი და გავლენიანი ბიზნესი საზოგადოებასა და სახელმწიფო პოლიტიკაზე უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს, იკარგება ბალანსირებისა და ურთიერთგადამომწმების მექანიზმი. დღეს ასეთი ვითარებაა, როდესაც ერთი ინტერესთა ჯგუფი, ერთმანეთთან დაკავშირებული ბიზნესით, ფლობს ყველა სადავეს - ქალაქის ხელისუფლების სახით, ქალაქის არქიტექტურის სახით და არქიტექტორთა კავშირის სახით - უზარმაზარ გავლენას

ახდენენ ჩინოვნიკებზე, ამ დიდი მონსტრების ხელში წერილი და საშუალო ბიზნესი, ჯანსაღი ეკონომიკური უჯრედები ფაქტობრივად კვდება, ეკონომიკა ინგრევა. მონოპოლიზებული პირობების ხელოვნურად შექმნა მთელი ქვეყნისათვის დამაქცევარია. ეს მდგომარეობა მთლიანად ეხება არქიტექტურისა და ქალაქგეგმარების, მშენებლობის სფეროში მიმდინარე პროცესებს. აქედან გამომდინარე შედეგებია ქალაქის ის "შედეგები", რომლებიც ჩამოთვლილია ბატონ დავით მალრადის მიწინააღმდეგე ერთი ინტერესთა ჯგუფის მიერ არის პრივატიზებული: არქიტექტურის სამსახური, არქიტექტორთა კავშირი და ქალაქის ხელი-სუფლება. დააკვირდით, ერთი და იგივე სახელები ტრიალებს ყველგან და ქმნიან იმ ატმოსფეროს, სადაც საღი აზრი იკარგება. ჩამოვითვალთ ეს სახელები? მე მგონი არ არის აუცილებელი, თქვენც კარგად მოგესხენებათ.

**თბილისის განაშენიანების წესების შესახებ**

1999 წლის 27 თებერვალს "დილის გაზეთში" გამოქვეყნებულ სტატიაში "თბილისის არქიტექტურული და ქალაქგეგმარებითი პრობლემები", ვწერდი: "...გადაუდებელია თბილისში დადგინდეს ზონები განაშენიანების მიხედვით, სადაც განსაზღვრული იქნება სართულიანობის ქვედა და ზედა ზღვარი. ეს საშუალებას მისცემს შეიქმნას მთავარ არქიტექტორს, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში გასცეს არქიტექტურულ გეგმარებითი დავალება სართულიანობის მითითებით და ააცილებს არქიტექტურულ საზოგადოებას ბევრ საჩივრო მომენტს და გაუფერობას". 2 წლის შემდეგ ქალაქის საკრებულომ მიიღო გადაწყვეტილება და მოქმედებაში შეიყვანა ქ. თბილისის ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულაციები - რეგლამენტი. ამ დოკუმენტის გამოქვეყნებამდე და მის მიღებამდე იყო მისი საზოგადოებრივი განხილვა. გამოითქვა მოსაზრებები და წინადადებები. მათ შორის მეც მქონდა პატივი, გამოემთქვა ჩემი ზოგიერთი მოსაზრება და შენიშვნები, რაც წერილობით მივართვი ბ-ნ ზურაბ ნემსაძეს - ეს იყო 2000 წლის დეკემბერში. ანუ არქიტექტურული საზოგადოება საერთოდ წინააღმდეგი არ იყოს რეგლამენტის მიღებისა, ვინაიდან "რეგლამენტი" მოიანზრებოდა, როგორც მარეგულირებელი დოკუმენტი უძრავ ქონებაზე კერძო საკუთრების ლეგალიზაციის პირობებში. რეგლამენტის შექმნა თავს იდო ურბანიზაციისა და მშენებლობის სამინისტრომ (ავტორები: ზ. ნემსაძე - თემის ხელმძღვანელი; ვ. ლეჟავა, თ. ჯეორჯიანი). ამ საქმიანობისათვის ხელი-სუფლებამ გამოჰყო 40 თასი ლარი. ავტორთა ჯგუფი რეგლამენტში მო-

ყვანილ განცხადებაში წერდა: "ცხადია ავტორები აცნობიერებენ იმ ფაქტს, რომ პირველი მცდელობა არ იქნება სრულყოფილი, მით უმეტეს, რომ წინამდებარე წესები შემუშავდა შეზღუდული დროით, მატერიალურ, ეკონომიკურ და პროფესიულ რესურსებზე დაყრდნობით". ეს იყო იძულებითი გადაწყვეტა, მაგრამ სარისკოც, რაც სულ მალე დაამტკიცა განვილიმა დრომ. იქნებ სჯობდა ამ თანხით მოგვეწვია ის მეცნიერული კადრები, რომლებიც მოღვაწეობდნენ "თბილზნიეში" და დაუსაქმებლობისაგან ვარ იმ აზრისაგან, რომ

"რეგლამენტი" საერთოდ მიუღებელია, მაგრამ მასში არის ურთიერთგამომრიცხავი მომენტები. მიუხედავად იმისა, რომ ბატონები ზურაბ ნემსაძე და ვატი ლეჟავა - რეგლამენტის ავტორები - საბჭოთა პერიოდის ქალაქმშენებლობით დოკუმენტაციას უნდოდნენ ექცვიან და საქმიანობა დადასტურებენ, რომელიც "რეგლამენტის" მე-5 მუხლის მე-2 პარაგრაფში ვკითხულობთ, რომ "განაშენიანების წესები, როგორც ადგილობრივი თვითმმართველობის სამართლებრივი აქტი, ავსებს და აზუსტებს, აგრეთვე ქალაქმშენებლობით დოკუმენტაციის სისტემას" (იგულისხმება მოქმედს. - ლ.გ.). მე-3 მუხლის 1-ლი პარაგრაფი: "ამ წესების მიზანია, ურბანულ მიწებზე კერძო საკუთრების პირობებში ქალაქმშენებლობის რეგულირების, მოქმედი სისტემის შევსების გზით, ცალკეული მიწის ნაკვეთების გამოყენებისა და განაშენიანების პირობების დადგენა". ამდენად, სიტყვა "ცალკეული" რეგლამენტის სათაურშივე უნდა ყოფილიყო გამოტანილი.

მე-7 მუხლის მე-4 პარაგრაფი ამბობს, "უფლებრივი ზონირების რუკები, როგორც წესი, წარმოადგენენ ზოგადი (გენერალური გეგმა) და დეტალური (დეტალური დაგეგმარების პროექტი, განაშენიანების პროექტი) ქალაქმშენებლობითი დოკუმენტაციის ნაწილს". შემდეგი რეგლამენტი წინააღმდეგება თავისივე მუხლის და "დეტალური და უფლებრივი ზონირების" რუკების შედგენის ორ სახეობას განიხილავს: დეტალური დაგეგმარების საფუძველზე და დამოუკიდებელი. აი, სწორედ ამ დაშვების გამო ქალაქის არქიტექტურის სამსახური შეუდგა დამოუკიდებელი უფლებრივი ზონირების რუკების შედგენას, სადაც ასახული იქნება მხოლოდ არსებული მდგომარეობა, რომელიც არავის არ სჭირდება. ასევე ამავ რეგლამენტის დარღვევით მუშავდება "ზოგადი უფლებრივი ზონირების რუკები", ასევე არსებული მდგომარეობის საფუძველზე. რეგლამენტში კი წერია: მუხლი 8, §2 - "უფლებრივი ზონირების პირველი ეტაპი - ზოგადი უფლებრივი ზონირება ეფუძნება მოქმედი გენერალური გეგმით დადგენილ ქალაქმშენებლობით ზონირებას და ასახავს გენერალური გეგმის მოთხოვნებსა და ზოგადი უფლებრივი ზონირებისათ-

ვის, ამ წესებით განსაზღვრული პირობების შედარება-შეჯერების შედეგებს".

მიუხედავად იმისა, რომ "უფლებრივი ზონირების დამოუკიდებელი სავალდებულო რუკებით აკრძალულია მოქმედი გენერალური გეგმით განსაზღვრული ქალაქმშენებლობითი ზონირების პოზიციები და ჩამოყალიბებული განაშენიანებით განვილიმა ზონის სახეობებში ცვლილებების შეტანა" (მუხლი 8, §14), ქალაქის არქიტექტურის სამსახური მაინც განაგრძობს დამოუკიდებელი სავალდებულო რუკების შედგენას არა ზემოხსენებული პარაგრაფის მიხედვით, არამედ არსებული მდგომარეობის მიხედვით, რომელიც, კიდევ ვიმეორებ, არავის არ სჭირდება. სამაგიეროდ, არქიტექტურის სამსახურმა თავის სტრუქტურაში შექმნა პროექტების შეთანხმების კიდევ ერთი ბარიერი, სადაც თავიანთივე შექმნილი ზონების მიხედვით დაგიდგენენ, რომელი ზონით და რომელი კოეფიციენტებით უნდა გესარგებლა. ამის თაობაზე მრავალი უსიამოვნება ხდება. კიდევ ერთი ბარიერი, კიდევ ერთი კორფიციის წყაროა. დღეს თუ არა, ხვალ მაინც (ამიტომაც არის, რომ ყველაზე მწარედ ამ სამსახურის თანამშრომლები იბრძვიან, რათა შენარჩუნებული იქნეს არსებული უაზრო ვითარება).

უფლებრივი ზონირების განხორციელების გარდამავალი პერიოდის პროცედურებში (მუხლი 9) პირველივე პარაგრაფში წერია: "უფლებრივი ზონირების ამოქმედების აუცილებელი წინაპირობას წარმოადგენს წინამდებარე წესებით განსაზღვრული უფლებრივი ზონირების რუკების შემუშავება". ხოლო იქვე, მეორე პარაგრაფშივე უარყოფილია ასეთი წინაპირობა: ვერ წესები შედის ძალაში და მერე ვეღარაა მერისა უზრუნველყო რუკების მომზადების სამუშაოების დაწყება - და ესევეა 9 თვე ზოგადი და ქალაქის ცენტრალური ნაწილის დამოუკიდებელი სავალდებულო რუკების შესადგენად, ხოლო 12 თვეში საშუალებად და პერიფერიული ნაწილის დამოუკიდებელი სავალდებულო რუკების შედგენა. 2001 წლიდან 2 წელი გავიდა და ეს რუკები მზად არ არის. ანუ "რეგლამენტს" იურიდიული ძალა არა აქვს. მიუხედავად ამისა, ქალაქის სამსახური ჯიუტად იყენებს და გასცემს ან არ გასცემს ნებართვებს.

ამ პროცესებში იგნორირებულია ქალაქმშენებლობის სახელმწიფო ნორმატივები და ქალაქის არსებული მოქმედი გენერალური გეგმა. ამან კი შედეგი გამოიღო, რომ ქალაქის სტრუქტურული ელემენტების (მიკრორაიონი, კვარტალი, სახლების ჯგუფი, კომპლექსი) პროექტირებისა და მშენებლობის დროსაც, ხელმძღვანელობენ რა "რეგლამენტის" წესებით, უგულბებლყოფილია ამ სტრუქტურული ელემენტების ფუნქციონირებისათვის ისეთი აუცილებელი ელემენტები, როგორებიცაა - საბავშვო

ბაღი, სკოლა, სპორტული მოედნები, საბავშვო მოედნები, გამწვანება, მანქანების სადგომები და ა.შ. ანუ შენდება ახალი ჯურღმულები მთანმინდაზე, ვერაზე, ვაკეში, მზიურში, სტუდენტულში, მეცნიერებათა აკადემიის ტერიტორიაზე, ყოფილი კერამიკული კომბინატის ტერიტორიაზე. მალე ეს პრესტიჟული უბნები დაკარგავს თავის მიზიდულობას და ხალხი მოტყუებული დარჩება.

"რეგლამენტი" გამოირცხავს თავის კოეფიციენტებში ისეთ არქიტექტურულ ხერხს განაშენიანებისა, როგორიცაა დაბალსართულიანი - მაღალი სიმჭიდროვის განაშენიანება, თუმცა მთელი ძველი თბილისი ამ პრინციპით არის განაშენიანებული. გამოდის, რომ ძველ თბილისში, სახლი რომ თავზე დაგვიგრეს, იგივეს ამტკიცებს ნებართვასაც ვერ მიიღებო. ასეთი მიდგომა დამლუპველია ქალაქისათვის.

რეგლამენტი არ შეიცავს ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ზონაში ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების რაიმე წესებს და გვერდს უკლავს მე-14 მუხლის მე-17 პარაგრაფით: "ქ. თბილისის ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ზონებში ტერიტორიებისა და განაშენიანების რეგლამენტები დგინდება საქართველოს კანონმდებლობით" (რომლით? - ლ.გ.) ამ წესებითა და "ქ. თბილისის ისტორიული ნაწილის სახელმწიფო დაცვის შემდგომი გაუმჯობესების ღონისძიებების შესახებ" საქართველოს მინისტრთა საბჭოს 1985 წ. 29.01.№76 დადგენილებით".

თბილისის არქიტექტურული ნაკრძალის ზონა, დღევანდელი გავებით, ანუ როგორც ეს ქალაქის გენგეგმაშია ჩადებული, მოიცავს არა მარტო ისტორიული განაშენიანების დეკლებს, არამედ ქალაქის თითქმის მთელ დღევანდელ ცენტრს თავისი რუსთაველით, სოლოაკით, ალბანელების გამზირით ვიდრე ეროვნულ სტადიონამდე, რომ აღარაფერი უთქვამთ ავლაზარზე, აბანოთუბანზე, ლეკლიძისა და ვერცხლის ქუჩის მიმდებარე ტერიტორიებზე.

1985 წლის დადგენილებაში საჭიროდ მიგვაჩნია, შეიცვალოს დამოკიდებულება განაშენიანების რეგულირების ზონის მიმართ. რეგულირებად ზონაში მშენებლობისა და ტერიტორიების სამართლებრივი უფლებების დაცვა მთლიანად უნდა მიენდოს მთავარი არქიტექტორის საბჭოს. ძეგლთა დაცვის სამმართველოს სამეცნიერო მეთოდურ საბჭოსთან შეთანხმების მოთხოვნა უნდა დარჩეს მხოლოდ სახელმწიფო დაცვის ზონისათვის, მით უფრო, რომ ეს საბჭო ძირითადად დაკომპლექტებულია ხელოვნებათმცოდნეებით, რომელთაც ქალაქგეგმარების საკითხების მიმართ არაადეკვატური მოთხოვნები გააჩნიათ, რაც იწვევს მშენებლობის ბლოკირებას.

რეგლამენტის წესებში გამოყენებული ძირითადი ცნებებისა და მათი განმარტების ჩამონათვალი არ ფი-

გურირებს ტერმინი-ცნება "ქუჩა და ქუჩის ნითელი ხაზები". ამ ტერმინის განმარტება ქალაქგეგმარების ცნობარში ასე უღერს: "საზღვრები, რომლებიც ანმხოლოებს ქუჩას განაშენიანებული ტერიტორიისაგან, რომლის იქით არ შეიძლება გამოადიდეს შენობა" - ასეთი აკრძალვის არშეტანა "წესებში", გამოიწვია გაძლიერებული შეტევა ტრეტუარებზე, სატრანსპორტო კვანძებში, სადაც შენდება ავტოგასამართი სადგურები, რესტორნები, კაფეები, ანუ ეს ტერიტორიები იყიდება.

ბოლოს, ნამდვილად ვერ გავიზიარებ ვატი ლეჟავას პირველ წერილში გამოთქმულ აზრს, რომ "რეგლამენტი" არის ბოლო დროის ევროპული აზროვნებით დაწერილი უმაღლესი რანგის დოკუმენტი. რეგლამენტის წესებში იგრძნობა ჯანმრთელი საწყისები, მაგრამ იქ, სადაც, თბილისის რეალობიდან გამომდინარე, სწორედ იმ "ფარსიველთა" გავლენა იგრძნობა, რომლებიც ამ "რეგლამენტის" შექმნის დროს ავტორებმა გვერდზე ამოიყენეს, იგრძნობა გადახრები "ინტერესთა ჯგუფის" სასარგებლოდ.

ამდენად, დასკვნა ერთია - ამ "რეგლამენტის" მოქმედება უნდა შეჩერდეს მისი საფუძვლიანად გადაშლამდე და, თუ ასე აუცილებელია, თავიდან მის მიღებამდე.

**P.S.** ბოლოდ მის მოეუხდი ყველას, ვისაც ეს წერილი კრიტიკულად შეეხო, მაგრამ უთქმელობა მეტს აფუჭებს. მინდობდა ერთი წერილი მომეცია ყველა აქტუალური პრობლემა. რა თქმა უნდა, ბევრიც უთქმელი დარჩა. ბევრი უკვე ნათქვამი მაქვს ჩემს საგაზეთო წერილებში, ძირითადად, "დილის გაზეთში" და ერთხელ ლიტერატურულ გაზეთში. მე ვიხივე "24 საათის" დამატების "იდეალური" რედაქტორს ბატონ დავით მალრადეს, კუპიურებას ნუ გაუკეთებთ ტექსტს. მე ვიცი თქვენი მოქალაქეობრივი ბუნება და თქვენი ვაჟკაცობა. ასევე მინდა დაგიდასტუროთ ჩემი პატივისცემა თქვენი პოეზიის მიმართ, რომელსაც თვალს ვადევნებ თქვენი ბავშვობიდან.

**მინანარი**  
ვასრულებთ ბატონ ლერი გომიძის თხოვნას და სრულად გეტყვით "დედაქალაქისთვის" შემოთავაზებულ წერილს. ამასთანავე, გვინდა აღვნიშნოთ, რომ თუ დღეს თბილისი ქალაქს ჰკავს, ჩვენი აზრით, უფრო შუა საუკუნეებსა და XIX-ს უნდა ვუმადლოდეთ, ვიდრე საბჭოთა პერიოდს. და ერთიც, ბატონო ლერი, თუ არსებულ ქაოსში, გენერალური გეგმის არსებობა-არარსებობის ფონზე "რეგლამენტის" უფლებამოსილებაც შევანერვივებ, ვანა უფრო მეტი ასპარეზი არ მიეცემათ, თქვენივე სიტყვით რომ ვთქვათ, თბილისის წინააღმდეგ შეთქმულებს!  
პატივისცემით - **დათო მღრიძე**



თბილისის ძველი უბანი



**განხილვის აქტი**

# ბრძოლა ქართული თეატრის წინააღმდეგ

მარიკა ნალაძე

ყველასათვის ცნობილია, რომ ძალიან რთულია ახალი საქმის წამოწყება, მაგრამ არანაკლებ რთულია მიღწეული შენარჩუნება. ეს განსაკუთრებით ეხება საზოგადოებისთვის საჭირო საქმეს. მას ყოველთვის მონინააღმდეგეები უწინდებ ხოლმე. ასევე გახლდათ პირველი ქართული პროფესიული თეატრის ცხოვრების გზაც, მით უფრო, რომ ამ თეატრის თავის მიზნად სინამდვილის კრიტიკულად აღქმა ჰქონდა დასახული და გამომდებოდა დასცინოდა საზოგადოების და მისი წევრების არასასურველ ზნე-ჩვეულებებს; იმას, რაც ხელს უშლიდა საუკეთესო ზნეობის არ აძლევდა მშვიდი, უდრტიკინევი ცხოვრების საშუალებას და ამდენად, ბევრი მონინააღმდეგე და მტერიც კი ჰყავდა.

თავიდან მონინააღმდეგენი თეატრს აშკარად არ უპირისპირდებოდნენ, ვინაიდან ძალზე დიდი იყო მონინააღმდეგეების და თვით მთავარმართებელი ვორონცოვის მხარდაჭერა, თუმცა უკანასკნელის პოზიცია ქართული ნაღები ფენის პოზიციისგან განსხვავდებოდა; მას თავიდან უფრო მოვლენების განვითარების მიმდინავე ადამიანის პოზიცია ეკავა და ელოდებოდა დროს, როდის "დაღვინდებოდა" ქართული თეატრი და შეასრულებდა თავისთვის - ვორონცოვისთვის სასურველ ფუნქციას. ამიტომ იგი აშკარად არ უპირისპირდებოდა ქართულ თეატრს. შეიძლება ითქვას, პირიქით, ერთი შეხედვით, ეხმარებოდა კიდევ მას არსებობაში. ამდენად, თავიდან ქართული თეატრით უკმაყოფილება მხოლოდ კულუარებში გამოითქმებოდა ხოლმე, ისიც ჩუმად, თუმცა უკმაყოფილება დიდი იყო, განსაკუთრებით რუსეთის მეფის მთავრობის წარმომადგენელთა შორის. ამას ადასტურებს იმ პერიოდში ამირკავკასიის სახაზინო პალატის მმართველის თანამდებობაზე მომუშავე ა. ხარტიონოვის მოგონებები, რომლებიც მან გვიან, ქართული თეატრის დახურვის დიდი ხნის შემდეგ, 1894 წელს, ყურნალ "რუსსკაია სტარინას" აპრილის ნომერში გამოაქვეყნა: "ვორონცოვის სურვილით იმეა ქართული თეატრი და პირველ პიესაში, რომელიც დაიდგა თბილისის გიმნაზიის დარბაზში, ორი როლი დატოვებული იყო რუსებისთვის - მექრთამე მოხელე და ლოთი მსახური. არც ერთ რუსს, გარდა თვით თავად ვორონცოვისა და საფანოვისა, ტაში არ დაუკრავს; შჩერბინინი, რომელიც მოხელის როლს ასრულებდა, ძლიერ შეწუხებული იყო, როცა წარმოდგე-

ნაში მონინააღმდეგეების მიღება სთხოვეს, არ იცოდა, რა როლი იყო, შემდეგ კი უარის თქმა ვერ მოახერხა. სცენაზე გასვლის წინ თქვა, რომ მიღის თავის შესარცხვენად. საგულისხმოა ის, რომ ავტორი მინარსით ამ ყოველად ბრიყული პიესისა, რომელსაც "გაყრა" ეწოდება, არის თავადი ერისთავი, რომელიც წინათ არსად მსახურობდა, პირდაპირ მეფისნაცვალთან დაინიშნა განსაკუთრებულ მინდობილობათა მოხელედ, რამაც მას არ შეუშალა ხელი წინანდებურად წიხით გამოწყობილი ევლო. ბევრი ლაპარაკი იყო ამის თაობაზე და ყველა უნდა იმას, რომ დაეცა პრესტიჟი მეფისნაცვლისა, რომლითაც ის სარგებლობდა, არა მარტო ამ მხარეში, არამედ მთელ რუსეთში. ამიტომ ჩვენ ნაწილობრივ კმაყოფილი ვიყავით, როცა მაისის ნახევარში (ივლის-სებტა 1854 წელი) თბილისიდან გაემგზავრა შიდა მხარეში".

მოგონებების ავტორს ეწოდება პიესა "გაყრა" პიესაში "დავა", მაგრამ ეს არ არის მთავარი. მთავარია, რომ ამ ამონაწერში ჩანს ქართული თეატრისა და მისი ხელმძღვანელის გარშემო შექმნილი ატმოსფერო. გიორგი ერისთავი კი პოზიციის დათმობას არ აპირებდა, რაც თავისთავად ზრდიდა ქართული თეატრით უკმაყოფილოთა რიცხვს. მათ შორის იყო თეატრის დირექციის შემადგენლობის დიდი ნაწილი, თეატრის დირექტორის ზოგადანოვის მეთაურობით. ამიტომ ქართული თეატრის ახალ შენობაში მოთავსებას (ივლის-სებტა ქარვასლის შენობა) ისინი თავიდანვე ხალისით არ შეხედნენ, უფრო მეტიც, ეს ამბავი არ ესიამოვნათ, მაგრამ უმაღლესი მთავრობის განკარგულებას ვერ გაეცინენ. თუმცა კი სწორედ ამ პერიოდში დაიწყო ქართული თეატრის წინააღმდეგ ბრძოლა...

თეატრით უკმაყოფილო იყო არა მარტო რუსი ჩინოვინიკების ფენა, არამედ ქართველ თავადაზნაურთა რეაქციული ნაწილიც, დიდი მოხელეები და ბურჟუაზია. სწორედ ისინი იყვნენ პირველები, ვინც ბოიკოტი გამოუცხადა ქართულ თეატრს და აღარ დადიოდნენ სპექტაკლებზე, ფიქრობდნენ, ამით თეატრის საღარიბო და ზარალი იქნებოდა. თეატრი გასულიყო ქართულ თეატრს და აღარ დადიოდნენ სპექტაკლებზე, ფიქრობდნენ, ამით თეატრის საღარიბო და ზარალი იქნებოდა. თეატრის ქანდარზე კინტობიც კი გამოჩნდნენ. ასე რომ, ქართული თეატრი ვერ დააზარალეს.

ახლა უკვე ბრძოლაში თეატრის დირექცია ჩაერთო: დაიწყო ქართული თეატრის შევიწროება - შეუწყვიტა რეპეტიციებისათვის სცენისა და დარბაზის მიცემა; ამის გარდა, ქა-



რთულ დასს წაართვა სპექტაკლების მიცემული დღეები და ქართული წარმოდგენები მიაბა რუსულ წარმოდგენებს და იტალიური ოპერის სპექტაკლებს თავსა და ბოლოში. ამან კი მასურებელთა დაბნეულობა გააძლიერა: იტალიურ ოპერას, რუსულ თეატრს და ქართულს თავისი მასურებელი ჰყავდა, კონტინგენტი განსხვავებული იყო. ამას ემატებოდა თეატრში შესასვლელი ბილეთების გაძირებაც, ყველაფერ ზევით ნათქვამს მიჰყავდა ქართული თეატრის ფინანსური კრიზისი - პარტერი თითქმის დაცარიელდა, თუმცა ქანდარზე მასურებელით რიცხვი ისევ იცვებოდა.

გიორგი ერისთავი და მსახიობები მინც განაგრძობდნენ ერთხელ არჩეული მიზანდასახულობით მუშაობას. საპასუხოდ დირექციამ რადიკალური ზომების მიღება გადაწყვიტა - პირველად დააყენა ოფიციალურად ქართული თეატრის დახურვის საკითხი, მაგრამ ვორონცოვი ამ ნაბიჯის გადადგმისგან თავს იკავებდა: ერისთავს ქართული თეატრის მონინააღმდეგეებმა ვერც ამ ეტაპზე მოიგეს.

დაიწყო წინააღმდეგობის ახალი ფაზა: თვით ქართველთა განათლებული ფენისაგან ხალხის დაპირისპირება თეატრთან - ამის საბაზი კი იყო ზურბანტონოვის პიესის "ლიტერატორთა მოგზაურობა ტივით" დადგმა, სადაც გმირთა პროტოტიპებად

ავტორის ისტორიკოსი პლატონ იოსელიანი და მხატვარი გრიგოლ გაგარინი ჰყავდა გამოყვანილი. მონინააღმდეგეებმა აირჩიეს დელეგაცია და მეფისნაცვალთან საჩივრით მივიდნენ: მეფის მოხელეებს სახელს გვიტყვენო. გიორგი ერისთავს მოსთხოვეს განმარტება. უკანასკნელმაც თავი იმართლა და საჩივარიც უყურადღებოდ დარჩა.

თეატრის მონინააღმდეგენი მაინც არ ცხრებოდნენ, იმიტომ, რომ გიორგი ერისთავიც არ იცვლიდა პოზიციას - თეატრი მისთვის ისევ "ცხოვრების სარკე" იყო... 1854 წელს თეატრის დირექციამ მოინგია თეატრების მუშაობის შესახებ თათბირი, რომელსაც ერისთავიც დაესწრო. თეატრის დირექციამ თათბირზე კატეგორიულად დასვა საკითხი ქართული დრამისთვის დოტაციის განახეგრებაზე: 4 000 მანეთის ნაცვლად 2 000 მანეთის მიცემაზე. დიდი ბრძოლის შედეგად გიორგი ერისთავმა დოტაცია შეინარჩუნა, მაგრამ დირექციამ თანხების მიცემა მაინც შეაჩერა. ერისთავმა ისევ ატყდა და და მოითხოვა კრედიტები, ხოლო ამის საპასუხოდ თეატრის დირექტორმა პოგდანოვმა ქართული დრამის გაუქმების საკითხი ხელახლა დასვა. დირექციის შუამდგომლობა ქართული თეატრის დახურვის შესახებ ისევ უარყოფილი იქნა და გიორგი ერისთავმა კიდევ ერთხელ გაიმარჯვა. ასეთი არეულობით დასრულდა

1853-54 წლების სეზონი.

სწორედ ამ ვითარების შემდეგ, 1854 წლის ივნისში, ე.ი. სეზონის დამთავრების შემდეგ, ხდება საინტერესო ფაქტი - გაზეთში "კავკაზი" ჩნდება ერთ-ერთი ავტორის ფსევდონიმით - "სტრანსტეგუუში ტეატრალ"-ის სამი წერილი თბილისის თეატრების შესახებ, რომელიც ყველაზე უკეთ გამოხატავდა მთავარმართებელი ვორონცოვის პოზიციას. პირველ წერილში ქართული თეატრის რეპერტუარია გაკრიტიკებული. ავტორის აზრით, საჭიროა, ქართველმა დრამატურგებმა დაანებონ თავი გრიბოედოსისა და შოლეის კომედიების ქართულ ენაზე თარგმნას და საერთოდ: "საქართველოსთვის დიდი ხანია დადგა ახალი ცხოვრება, ეს მოხდა მას მერმე, რაც გულში ჩაეკრა მისთვის კეთილი სურვილებით აღსავსე რუსეთს. და თუ ქართველი დრამატურგები ამ რწმენას განამტკიცებენ თავიანთ სცენურ ნაწარმოებებში, მაშინ მათ შეუძლიათ იმედი იქონიონ ადგილობრივ მკვიდრთა დიდი თანაგრძობისა". - ეს კი უკვე ხელისუფლებისგან აშკარა გაფრთხილება იყო... თუმცა, ამ გაფრთხილებას მოჰყვა კიდევ ერთი ფაქტი - მეფისნაცვლის ვორონცოვი ავადმყოფობის გამო გაზაფხულიდან ხანგრძლივ შეგუბლებაში წავიდა და საქართველოს ვასცლიდა. მთავარმართებლის მოვალეობის შესრულება დაევალა გენერალ რეადს. ამით ისა-

რგებლა თეატრის დირექციამ და ქართულ დასს 1 ივნისიდან ხელფასის მიცემა შეუწყვიტა. მსახიობები მთელი ზაფხულის განმავლობაში უხელფასოდ იხსდნენ. გიორგი ერისთავმა, მიუხედავად შექმნილი ვითარებისა, მაინც ისევ გაიბრძოლა - დაენერა განცხადება თეატრის დირექციისადმი, რომელიც საპროტესტო ხასიათის იყო. თეატრის დირექცია იძულებული იყო ან თვითონ გაეცა პასუხი, ან გაეგზავნა მეფისნაცვლის კანცელარიაში. ამჯერად დირექციამ გადაამტკრელი პასუხის გაცემისგან თავი შეიკავა და გადააგზავნა მეფისნაცვლის კანცელარიაში - "დავითხოვო თუ არა აღნიშნული დასი". ბოლოს და ბოლოს წერილი მოხვდა გენერალ რეადთან, ანუ მთავარმართებლის მოვალეობის შემსრულებელთან. მან კი ვორონცოვის აშკარა დასტურის გარეშე ვერ გადაწყვიტა ქართული თეატრის დახურვის საკითხი და დირექციის დაავალა საკუთარი სახსრებიდან გადაეხადათ მსახიობებისთვის ხელფასი.

თითქოს ისევ მოგვარდა საკითხი და გიორგი ერისთავი შეუდგა სეზონისათვის სამზადისს, მაგრამ აქ მეორე წინააღმდეგობა "წარმოიქმნა": დირექციამ ქართულ თეატრს არ მისცა გარდრობის შესაძენი თანხები, თუმცა ასეთი ხარჯები ბიუჯეტით გათვალისწინებული იყო. დირექცია ქართული თეატრის შევიწროებაზე ხელს არ იღებდა: ისევ აფერხებდა კრედიტების გახსნას, რასაც შედეგად მოჰყვა მსახიობთა ხელფასების ხანგრძლივი დროით დაგვიანება. გ. ერისთავმა კვლავ განაგრძო ქართული თეატრის უფლებებისთვის ბრძოლა. დირექცია კი დათმობაზე არ მიდიოდა. ამან გააძნევა გ. ერისთავსა და დირექციას შორის ურთიერთობა, რასაც შედეგად, ბოლოს და ბოლოს, 1954 წლის ნოემბერში მოჰყვა გიორგი ერისთავის დათმობა - მან ამ გაუთავებელი ბრძოლიდან გაცლა ამჯობინა...

ასე, ნელ-ნელა, თანდათანობით მოიშორეს თავიდან არასასურველი პიროვნება; ადამიანი, რომელიც საზოგადოებისთვის და საზოგადო საქმეებისთვის იბრძოდა; ადამიანი, რომელსაც უანგაროდ უნდოდა მომსახურებოდა თავის ერს.

ასე, ხმაურის გარეშე დაათმობინეს პოზიცია ხელისუფლებისთვის "არასამიედ" პიროვნებას; დაათმობინეს თავისი საყვარელი საქმე და არა მარტო საყვარელი, არამედ საქართველოსთვის საჭიროც. მისი თეატრიდან მოშორება უკვე ქართული დასის განირგას ნიშნავდა. და მართლაც, პირველმა ქართულმა პროფესიულმა თეატრმა გიორგი ერისთავის გარეშე მხოლოდ ორი წელი იარსება, მაგრამ მაინც იარსება, თუმცა ეს უკვე ცალკე საუბრის თემაა.

**აპოკა**







“გაზკრომი” საქართველოში -  
ეკონომიკური აზრისა თუ  
ხელსაყრელი კომერციული  
გარიგება

D2

ვარიაციები ეროვნული  
მეურნეობის განვითარების  
კოლექტიური თემაზე

D4

“იკოს-სიხეფტი” რუსული  
ბიგანტი მსოფლიოს სანავთობო  
გაზარზე

D5

დაბატები ანტიმონოპოლიური  
ორგანოს დამოუკიდებლობის  
შესახებ

D7

რით ემუქრება ევროპას  
დოლარის დაცვა?

D8

კოლონეთი და გარდაქმნა

D9

კოლხური თეთრიდან ლარამდე

D11

რობარტ მანდელი და  
თანამედროვე სავალუტო  
ფონები

D12

საუკუნენახევარი ამერიკელების  
სამსახურში

D13

სურნელოვანი და მალფუჭადი  
ბიზნესი

D15

მსოფლიოს ნომარ ვირვალე  
ბესტსელერი

D16



D11



# "გაზპრომი" საქართველოში - ეკონომიკური აბრუნება თუ ხელსაყრელი კომერციული ბარიერები

ექსპერტთა ვარაუდით, საქართველოს ენერგეტიკული უსაფრთხოება კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება

უახლოესი მომავლის ყველაზე რეზონანსულ ეკონომიკურ პროექტად, რომლის განხორციელებასაც ოფიციალური თბილისი გეგმავს, საქართველოს ბაზარზე "გაზპრომის" შემოყვანა იქცა. "გაზპრომის" ხელმძღვანელის ალექსეი მილერის თბილისში ვიზიტს დაუყოვნებლივ მოჰყვა დასავლეთის ოფიციალური მძაფრი რეაქცია. დღეს ამერიკის შეერთებული შტატები თავის პოზიციას უკვე მკვეთრად აფიქსირებს და საქართველოს ხელისუფლებას "მეტი სიფრთხილისკენ" მოუწოდებს, როცა საქმე ხანგრძლივ ეკონომიკურ პრიორიტეტებს ეხება.

## მაია ურუშაძე

ხელისუფლებამ უკვე გააკეთა განცხადება იმის თაობაზე, რომ იენისში რუსული გაზის გიგანტ "გაზპრომთან" ხელსაყრელ პირობებში გაზის გრძელვადიან შეთანხმებას გაზის სექტორში თანამშრომლობის შესახებ. როგორც პრეზიდენტ შევარდნაძის კაბინეტიდან გამოსული მილერი აცხადებდა, შეთანხმება მოიცავს საკითხთა მთელ კომპლექსს - გაზის ტრანსპორტირებას, მონოდებასა და უშუალოდ მომხმარებლებამდე მიტანას.

როგორც საქართველოს სათბობ-ენერგეტიკის მინისტრი დავით მირცხულავა აკონკრეტებს, ამ შეთანხმებაში "გაზპრომთან" ერთობლივი სანარმო-საქარუსგაზპრომის" შექმნა არ იგულისხმება - "ჯერჯერობით, საუბარი მხოლოდ გაზის მონოდებასა და ამ გაზის რეალიზაციის შედეგად მიღებული თანხების საქართველოს მაგისტრალური გაზსადენების რეაბილიტაციისაკენ მიმართვას ეხება."

თუმცა, მილერი საქართველოსთან მხოლოდ "ხანგრძლივ ურთიერთობას" გეგმავს. მისი ოფიციალური განცხადებით, "გაზპრომის" კომერციული ინტერესი საქართველოსადმი გაზის ბაზრის ათვისებაში გამოიხატება. "კიდევ ერთხელ მინდა ხაზი გაუსვას, რომ საქართველოს გაზის სატრანსპორტო საშუალებებში დიდძალი ინვესტიციები უნდა ჩაიდოს ("გაზპრომისა" და საქართველოს გაზის საერთაშორისო კორპორაციის წინასწარი გათვლებით, ამისათვის 250 მილიონი დოლარია საჭირო), მის დაბრუნებას კი, საშუალოვადიანი ინვესტირების პირობებშიც კი, ხანგრძლივი პერიოდი დასჭირდება. ამდენად, გაზის მონოდების საკითხში თანამშრომლობაც ასევე გრძელვადიან გათვლებზე უნდა აენციოს," - აცხადებს მილერი.

## რამ უბიძგა ხელისუფლებას "გაზპრომისაკენ"

საქართველოსთვის გაზის მიმწოდებელი ერთ დროს "უალტერნატივოდ" დასახელებულ "იტერასთან" ურთიერთობის გართულების შემდეგ, ხელისუფლება არჩევანის წინაშე დადგა: ან მომავალი არჩევნების წინ დიდძალი თანხები გაზის შესასყიდად უნდა მიემართა, ან გაზის მონოდების ისეთი წყარო მოეძებნა, რომლითაც "იტერასთან" ვაჭრობას გაიადვილებდა.

თავიდან "გაზპრომთან" წამოწყებული საუბარი ექსპერტებს არარეალურად მიაჩნდათ. მათი შეფასებით, "გაზპრომის" მასშტაბებისა და ამბიციებისათვის საქართველოს ბაზარი კომერციული თვალსაზრისით არ უნდა ყოფილიყო იმდენად მიმზიდველი, რომ რუსული გაზის გიგანტის ინტერესების სფეროში მოხვედრილიყო. ამ მოსაზრებას საფუძველი ჰქონდა, რადგან წლების მანძილზე "გაზპრომი" საქართველოსთან ერთობლივი სანარმოების შექმნისგან თავს იკავებდა და თურქეთის ბაზრისკენ გაზს "ცისფერი ნაკადის" ("ბლუსტრიმი") საშუალებით იკვლევდა.

საქართველოს გაზის ბაზრით "გაზპრომის" დაინტერესების იმედს სახელისუფლებო წრეებმა მას შემდეგ დაიბრუნეს, რაც, ამ ბოლო დროს, რუსულმა კომპანიამ დსთ-ს სივრცეში გავლენის სფეროების განმტკიცება-გაფართოება დაიწყო. ლატვიის, მოლდოვისა და უკრაინის შემდეგ "გაზპრომმა" საქართველოსთვისაც მოიცალა, რასაც ოფიციალური თბილისი დაუყოვნებლივ გამოეხმაურა. ალექსეი მილერთან შესახვედრად მაშინ მოსკოვს თვით სახელმწიფო მინისტრი ავთანდილ ჯორბენაძე ეწვია და, როგორც ჩანს, საკმაოდ დამაიმედებელი ინფორმაცია ჩამოიტანა, რადგან მთავრობამ "იტერასთან" სასაუბრო ტონი უცებ გაამკაცრა.

ნიშანდობლივია, რომ "გაზპრომთან" ურთიერთობების დათბობა და საქართველოს ენერგოსექტორის კურატორთა მოჭარბებული ვიზიტები მოსკოვში, სოჭში შევარდნაძე-პუტინის შეხვედრას მოჰყვა.

პარლამენტში გავრცელებული კულუარული ინფორმაციით, არსებობს საიდუმლო შეთანხმება, რომლის მიხედვითაც საქართველოს ხელისუფლება რუსეთს გალში ლტოლვილების შესაყვანად ნებართვას სთხოვს, სანაცვლოდ კი მზადაა, საქართველოს ენერგეტიკული სივრცე მთლიანად რუსული გავლენის სფეროში მოაქციოს.

## რას მოგვიტანს "გაზპრომი"?

დღეს საქართველოში იმედოვნებენ, რომ საქართველოს ბაზრის ათვისება "გაზპრომს" ალმოსავლეთ თურქეთის ბაზარზე შესასვლელად ესაჭიროება. ამდენად, ექსპერტთა ნაწილი მიიჩნევს, რომ საქართველო მისი სტრატეგიული ინტერესების სფეროში ექცევა და ოფიციალური თბილისი მისი შემოყვან-

ით გაზის ბაზარზე კონკურენციულ გარემოს შექმნის.

მაგრამ, არსებობს ექსპერტთა სხვა მოსაზრებაც. ზოგიერთი მათგანი მიიჩნევს, რომ საქართველოს მაგისტრალური გაზსადენების გაზის რუსული გიგანტის გავლენის სფეროში მოქცევა ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოებისთვის დამლუპველი იქნება.

მაგალითად, გასულ კვირას ნატოს ეგიდით საქართველოს ნავთობის საერთაშორისო კორპორაციაში გამართულ კონფერენციაზე, რომელიც საქართველოს ენერგეტიკული უსაფრთხოების საკითხებს მიეძღვნა, ექსპერტმა ლიანა ჯერვალდიძემ ხელისუფლებას "გაზპრომთან" ხანგრძლივი ურთიერთობის დამყარებაზე ფიქრისგან თავს შეკავება ურჩია.

"ენერგომატარებლების მონოდება - ნებისმიერი ერის უსაფრთხოების ქვაკუთხეა. დასავლეთისა და ახლო აღმოსავლეთის უახლოესმა ისტორიამ ეს აშკარად დაადასტურა. აშშ და ევროკავშირი, რომლებიც ენერგომატარებლებით დამოკიდებულნი არიან ახლო აღმოსავლეთზე, ცდილობენ ჰქონდეთ მონოდების მინიმუმ სამი წყარო. დასანანია, რომ საქართველოს, პოსტ საბჭოთა სივრცის სხვა ქვეყნების მსგავსად, არ აქვს ფუფუნება, აირჩიოს უფრო სანდო პარტნიორი ენერგომატარებლების რა-

მდენიმე მიმწოდებლიდან...

...მინდა თქვენი ყურადღება მივაპყრო იმ გარემოებას, რომ სხვა რუსული კომპანია საქართველოს ენერგეტიკულ ბაზარზე არ ნიშნავს სხვა ალტერნატიულ მომწოდებელს საქართველოსთვის. ეს ნიშნავს ახალ და უფრო მძლავრ კონტროლს რუსეთის მხრიდან. ეს, ჩემი აზრით, უფრო პოლიტიკური საკითხია, ვიდრე ...ეკონომიკური, ორივე - როგორც რუსული, ასევე ქართული მხარისთვის...

ამიტომ ჩვენ ვურჩევთ საქართველოს, თავი შეიკავოს "გაზპრომთან" ყოველგვარი ხანგრძლივი ურთიერთობისგან და შეინარჩუნოს საქართველოს ენერგოსექტორი სახელმწიფო საკუთრებაში მანამ, სანამ კომერციულად აქტიური ინვესტორები არ გამოჩნდებიან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ქვეყანა დაკარგავს შესაძლებლობას რეალურად განავითაროს ენერგორენტაბელური დარგები, რაც ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების აუცილებელი წინაპირობაა," - განაცხადა ლიანა ჯერვალდიძემ კონფერენციაზე.

მისი თქმით, საქართველო გაზის მონოდების საკითხში რუსეთზე დამოკიდებული იქნება 2006 წლამდე, ანუ მანამ, სანამ ბაქო-თბილისი-ერზერუმის პროექტი არ ამოქმედდება. "გაზპრომის" საქართველოს გაზის

სექტორში შემოყვანის შემთხვევაში კი ამ პერიოდამდე კავკასია მთლიანად დამოკიდებული გახდება მასზე და არ ექნება მნიშვნელობა, მერე ის რეგიონს რუსულ გაზს მოანდის, ყაზახურს თუ თურქმენულს. "იმ შემთხვევაში, თუკი ერთობლივი სანარმო შეიქმნა, შაჰდენისის პროექტის მთელი სიკეთე "გაზპრომთან" გაიყოფა და აზერბაიჯანული, ირანული და თურქმენული გაზის დილერი ის თავად გახდება," - მიიჩნევს ექსპერტი.

## დარეგულირდება თუ არა გაზის ფასი?

თანაბარი კონკურენციის პირობებში, რასაკვირველია, ეს შესაძლებელი იქნება. როგორც ექსპერტები იმედოვნებენ, "იტერასა" და "გაზპრომის" ერთობლივი ყოფნა საქართველოს გაზის ბაზარზე ამ საკითხს ქვეყნის სასარგებლოდ მოატრიალებს. თუმცა, ნაკლებსაგარაუდოა, ეს ასე მოხდეს და "იტერასა" და "გაზპრომს" შორის თანაბარი კონკურენტუნარიანი გარემო შეიქმნას. საქმე ისაა, რომ "იტერა" საქართველოს გაზს "გაზპრომის" მიღებით ანდის, მაგრამ "გაზპრომმა" უკვე გააფორმა თურქმენეთთან გრძელვადიანი ხელშეკრულება, რომლის მიხედვითაც, ფაქტობრივად, მთელი თურქმენული გაზის მარაგი წინასწარ



2002 წლის დეკემბერი. იგორ მაკაროვის კომპანია "იტერა" საქართველოში გაზის ექსპლუატიური მიმწოდებელია



შეისყიდა. შედეგად, მიუხედავად იმისა, რომ "იტერას" პრეზიდენტს იგორ მაკაროვს, რომლის თურქმენეთში ხანგრძლივი მოღვაწეობა და ამ ქვეყნის მაღალ ეშელონებთან არსებული მჭიდრო კავშირები საყოველთაოდ ცნობილია, თურქმენეთი გაზს "გაზპრომთან" (44 დოლარი) შედარებით უფრო იაფად (36 დოლარი) აწვდის, "იტერას" ხელშეკრულებას, "გაზპრომის" სურვილის შემთხვევაში, გაუქმება ელის. ბუნებრივია, ამ პირობებში "იტერასა" და "გაზპრომს" შორის ვითომდა მოსალოდნელ კონკურენციაზე საუბარი ზედმეტია.

რაც შეეხება თავად "გაზპრომის" მიერ შემოთავაზებულ ფასებს, ვითარება არც ამ მხრივ არის დიდად საიმედო. საქმე ისაა, რომ "გაზპრომის" მიერ დსთ-ს ქვეყნებისათვის მიწოდებული გაზის საფასური ყოველთვის არ ექვემდებარება კომერციულ ლოგიკას. სხვათა შორის, "გაზპრომი" ამ საკითხში გავლენას ახდენს სხვა მიმწოდებლებზეც, რომლებიც მისი მიღებით სარგებლობენ. შესაბამისად, მთელ დსთ-ს სივრცეში, ფასებს, ფაქტობრივად, "გაზპრომი" აწვდის. ვითარება კი შემდეგია: ბელორუსია, რომელიც თურქმენეთისგან უკრაინაზე უფრო შორსაა, იხდის იმის ნახევარს, რასაც უკრაინა. საქართველო კი, რომელიც ამ ორივეზე ახლოა თურქმენეთთან, ორივეზე გაცილებით ძვირს.

ამდენად, "გაზპრომის" მიერ შემოთავაზებული გაზის საფასური "იტერას" ტარიფზე იაფი ვერ იქნება. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ მოსახლეობის გადახდისუნარიანობა საქართველოში ძალიან დაბალია, "გაზპრომისათვის" გადასახდელი თანხის გასტუმრების შემდეგ, ქვეყნისშიდა ქსელების რეაბილიტაციისთვის ფინანსები აღარ დარჩება. იმ შემთხვევაში, თუკი "გაზპრომი" ქართულ მხარესთან ერთობლივ კომპანიას ჩამოაყალიბებს, ამ "მონარჩენი" თანხებით საქართველოს მაგისტრალური გაზსადენების რეაბილიტაციას თავადვე განახორციელებს. სავარაუდოა, რომ ქსელების რეაბილიტაცია უახლოეს მომავალში სწორედ იმ საბაზად იქცევა, რომელიც ხელისუფლებას გაზის სამომხმარებლო ტარიფის ზრდისთვის გასამართლებელ საბუთად გამოადგება. ასე რომ, "გაზპრომის" მიერ ხელისუფლებისათვის აღთქმული "იაფი გაზი" მხოლოდ სიმბოლური შემოთავაზებაა.

**ეკონომიკური პროფილის პოლიტიკური გადანყვეტილება**

ზოგიერთი ქართველი ექსპერტი მიიჩნევს, რომ თუკი 100-იანი კერძო კომპანია "იტერას" საქმიანობა საქართველოში ხშირად პოლიტიკურ მოტივებს უკავშირდებოდა, მაშინ გაცილებით რთული იქნება "გაზპრომთან" ურთიერთობა, რომელიც 38 პროცენტით სახელმწიფო სტრუქტურაა. ბუნებრივია, ეს სახელისუფლებო წრეებში ყველასათვის კარგად არის ცნობილი.



2003 წლის მაისი. ალექსეი მილერმა საქართველოში "იტერას" უაღრესად მნიშვნელოვან ნერტილი უნდა დაუსვას

ამდენად, უკვე კარგად ჩანს, რომ "გაზპრომის" შემოყვანა არა კომერციული, არამედ პოლიტიკური ნაბიჯია. სხვათა შორის, ამას მოწმობს "რაო ეეს როსსიი"-ს მხრიდან საქართველოს მაღალი ძაბვის ელექტროქსელების გენერაციის ობიექტების მიმართ გამოჩენილი მზარდი დაინტერესებაც. კულუარული ინფორმაციით კი, ფაქტობრივად, გადაწყვეტილია "ეი-ი-ეს კორპორაციის" მიერ "თელასის" აქციების ნაწილის "რუსეთის ერთიანი ენერგოსისტემისათვის" გადაცემაც.

აქვე უნდა გავიხსენოთ, თუ როგორ იყენებს ხოლმე რუსული მხარე გაზის ან ელექტროენერჯის მიწოდების შეწყვეტას საქართველოს ხელისუფლებაზე ზეწოლის ინსტრუმენტად. უმეტეს შემთხვევაში, ეს ზეწოლა - ქვეყნის სუვერენიტეტთან, ტერიტორიულ მთლიანობასა და პოლიტიკურ ორიენტაციასთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტას აჩქარებს ხოლმე.

ამ პოლიტიკის შედეგად კი საქართველო, შეიძლება ითქვას, საბოლოოდ მოექცევა რუსეთის გავლენის სფეროში.

**დასავლეთის რეაქცია**

ბუნებრივია, ეს ცვლილება დაუყოვნებელი გამოხმაურების გარეშე არ დარჩენილა. პირველი რეაქცია უკვე დაფიქსირდა ამერიკის ელჩის რიჩარდ მაილსის მხრიდან.

ალექსეი მილერის საქართველოში ვიზიტისა და "გაზპრომთან" დაკავშირებით სახელისუფლებო წრეების უახლოესი განზრახვის გახმაურებისთანავე, მაილსი სახელმწიფო მინისტრს ეწვია და საქართველოში

დაგეგმილი ყველა ენერგეტიკული პროექტის შესახებ დანერგვითი ინფორმაციის მიწოდება მოსთხოვა.

**"ამერიკის შეერთებული შტატებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ რუსული კომპანიების გამოჩენის გამო, შაჰდენიზის პროექტის ეკონომიკური სიცოცხლისუნარიანობა არ შესუსტდეს. ამიტომ, ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობა საქართველოს ხელისუფლების ყველა ენერგეტიკულ ინიციატივას სწორედ შაჰდენიზის პროექტის ინტერესებიდან გამომდინარე აფასებს,"** - განაცხადა ამერიკის სრულუფლებიანმა ელჩმა ავთანდილ ჯორბენაძესთან შეხვედრის შემდეგ.

თუმცა, როგორც ირკვევა, საქართველოს მხრიდან "გაზპრომთან" პარტნიორული თანამშრომლობა ამერიკის მთავრობას არ აბეზრებს. **"ამერიკის შეერთებული შტატები არ ენინააღმდეგება საქართველოს ხელისუფლების თანამშრომლობას რუსულ "გაზპრომთან", მაგრამ ეს თანამშრომლობა ნეგატიურად არ უნდა აისახოს შაჰდენიზის პროექტის განხორციელებაზე,"** - აკონკრეტებს მაილსი.

მის მიერ დაფიქსირებული პოზიციიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ დასავლეთს კარგად ესმის, თუ რა მნიშვნელობა აქვს საქართველოსთვის რუსეთის გაზის მოწოდების საკითხში, მაგრამ რუსულ კომპანიებთან საქართველოს გრძელვადიან ურთიერთობას არ იწონებს.

ამის გამო, მთავრობაში ვარაუდობენ, რომ საქართველოს ხელისუფლების "გაზპრომისაკენ" შებრუნებას დასავლეთისგ-

ან მძაფრი რეაქცია მაინც არ უნდა მოჰყვეს.

**პოლიტიკური გარიგების მოსალოდნელი შედეგები**

და ბოლოს: რა შედეგებს მოიტანს ხელისუფლების პოლიტიკური გარიგება რუსეთის ოფიციალურად?

უპირველეს ყოვლისა, დადებითს თავად მთავრობისათვის. "გაზპრომთან" მიღწეული შეთანხმების თანახმად, საქართველოს არჩევნებამდე გაზის მოწოდება გარანტირებული იქნება. თანაც, ყოველი თვის თხუთმეტ რიცხვში ფინანსთა სამინისტროს გაზის საყიდლად დამატებითი თანხები არ ექნება მოსაძიებელი. ამდენად, მოსახლეობის ვნებათაღელვა არჩევნების წინა პერიოდში ჩანსწარდება. მთავრობას მოპოვებული ექნება რუსეთის იმ წრეების კეთილგანწყობაც, ვისი გავლენაც "გაზპრომსა" და "რაო ეეს როსსიიზე" ვრცელდება. ეს კი, წინასწარჩვენოდ ხელისუფლებას, რომელმაც ჩრდილოელი მეზობელი დასავლეთთან დამთბარი ურთიერთობებით გააღიზიანა, მნიშვნელოვან დივიდენდებს მოუტანს.

რაც შეეხება მოსახლეობას, გარიგების შედეგები, პირველ ეტაპზე, საგრძნობი არ იქნება. თუმცა, თუ "გაზპრომი" გაზის ბაზარზე მკვიდრად დაფუძნდა, ბუნებრივია, ის თავისი პირობების კარნახს დაიწყებს, რაც, შესაბამისად, გაზის ტარიფზეც იმოქმედებს. არ არის გამორიცხული, მან საქართველოში სოციალური მომსახურების სფეროს გაფართოებაშიც მოსინჯოს ნიადაგი.

იქნება თუ არა გარიგების შედეგები ქვეყნისთვის უარყოფითი ეკონომიკური თვალსაზრისით, ამას მოლაპარაკებების პროცესში ქართული მხარის მიერ გამოჩენილი "მარიფათი" განსაზღვრავს. თუმცა, ძნელი სავარაუდოა, ოფიციალურმა თბილისმა ულტიმატუმების ენით მოახერხოს გაზის მსოფლიო გიგანტთან საუბარი. მით უმეტეს, რომ "გაზპრომის" მზარდ გავლენას თავად ევროკავშირის წევრი ქვეყნებიც კი უფროსიან და ყოველ ღონეს ხმარობენ, რათა ენერგომატარებლების მოწოდება "გაზპრომისაგან" დამოუკიდებელი გზებით უზრუნველყონ.

ამდენად, წინასწარ შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ საქართველოს ბაზარზე "გაზპრომი" დაახლოებით იმავე სცენარით შემოვა, როგორც თავის დროზე სომხეთში - რუსეთის კავკასიურ პლაცდარმზე შევიდა: იქ მან იტერას "არმროსგაზპრომი" 10-პროცენტითანი ნილი დაუკანონა და გაზის მთავარ მომწოდებლად დატოვა, მაგრამ შეპირებული ინვესტიცია არ განუხორციელებია (მიუხედავად საქართველოს მთავრობის ხმამაღალი განცხადებებისა, საქართველოს მაგისტრალური გაზსადენებიც მუშა მდგომარეობაშია და ძნელი დასაჯერებელია, რომ 250 მილიონ დოლარიან ინვესტიციას საჭიროებდეს).

შესაბამისად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ წინასწარჩვენოდ დივიდენდების მოპოვების მიზნით აშკარად არასასურველი ნაბიჯი გადადგა და საქართველოს დასავლეთის ეკონომიკურ სივრცეში ინტეგრაციისთვის აუცილებელი წინაპირობა საფრთხის წინაშე დააყენა.



# პარიასიები ეროვნული მემკვიდრის განვითარების პოლიტიკონომიკურ თემებზე

"გამოცდილი და შორსმჭვრეტელი პოლიტიკოსი ერთს ფიქრობს, მეორეს ამბობს და მესამეს აკეთებს"

უინსტონ ჩერჩილი

ლევან ძნელაძე

აკონომიკური მენეჯერის  
ანდრეასი, თსუ-ის დოცენტი

ჩვენი ქვეყნის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე, მაშინ როდესაც საზოგადოებაში წინასწარჩვენი პოლიტიკური აქტივობა პიკს აღწევს, პარტიათა და პოლიტიკურ მიმდინარეობათა დებატებში ეკონომიკური და სოციალური თემატიკა პრივალირებს. ჯანსაღი პოლიტიკური კონკურენციის პირობებში, ამასთანავე დემოკრატიის უგულვებელყოფით, ეროვნული მემკვიდრის განვითარების პერსპექტივებისათვის, ეს ბუნებრივი პროცესი უაღრესად მნიშვნელოვანი და ანგარიშგასაწევი. სწორედ წინასწარჩვენი ფორმატში მოქცეულ პოლიტიკოსთა აზრთა ჭიდილში ყალიბდება კიდევ ის სცენარი, რომლის მიხედვითაც ჩვენი (საზოგადოების, ელექტორატის) არჩევანითა და მხარდაჭერით უნდა განვითარდეს უახლოესი მომავლის ეკონომიკური გარემო.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ ნესით შექმნილ ეკონომიკურ კონსტრუქციაში ფუნდამენტური ელემენტები - საზოგადოებრივი თანაცხოვრების დემოკრატიული პრინციპები, დასავლეთზე ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკური მოდელი, მსოფლიო ეკონომიკურ სისტემაში ღირსეული ინტეგრაციის მაღალი ხარისხი და სხვა, აქსიომატურ ხასიათის ატარებს და ისინი ჩვენში კარგახანია დეკლარირებულია.

ეკონომიკური გარემო კი, რომელშიც, მეტ-ნაკლები აქტივობით, მოქცეულია საზოგადოების თითოეული წევრი, განისაზღვრება იმით, თუ როგორ ხორციელდება ხელისუფლების მიერ ეროვნული ეკონომიკის მართვა. თქვენი მონამორჩილის ამოცანაა წარმოგიჩინოთ ის ტენდენციები, რომლებიც ჩემს მიერ იქნა გააზრებული და შეფასებული.

უპირველეს ყოვლისა, ხელისუფლების მიერ განხორციელებული ეკონომიკური პოლიტიკა ეროვნულ მემკვიდრეობაში სტაბილური მაკროეკონომიკური გარემოს ფორმირებას უკავშირდება. ეს უკანასკნელი სისხლხორციელდა და დამოკიდებული იმაზე, თუ რა ხერხებითა და მეთოდებით ახერხებს მთავრობა, მიაღწიოს ეკონომიკური პოლიტიკის ოთხ უმნიშვნელოვანეს მიზანს:

დასაქმების მაქსიმალურ უზრუნველყოფას; სტაბილურ ფასებს სამომხმარებლო ბაზარზე და თავისუფალი ფასწარმოქმნის მექანიზმის ფუნქციონირებას;

ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფას; საგადასახდელო ბალანსის ნონასწორობასა და შესაბამისად ეროვნული ვალუტის კურსის სტაბილურობას.

თუ ჩავუფიქრებთ ეკონომიკის თეორიული საფუძვლებით განსაზღვრულ და ზემოთ ჩამოთვლილი მიზნების არსს, თვალწინ წარმოგვიდგება დღევანდელ საარჩევნო მარათონში და თუნდაც ახლო წარსულში ჩართული პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამების ეკონომიკური ბლოკის მრავალფეროვანი ლოზუნგები. მაგალითისათვის მილიონი სამუშაო ადგილით დაწყებული, მილებითა და ათასწილი სატრანზიტო მაგისტრალის ქსელებით დამთავრებული მონოდებების გრძელი ნუსხის მოტანაც საკმარისია. და ეს ბუნებრივიცაა, ვინაიდან მსოფლიოს ყველა ნორმალურად (ცივილურად) განვითარებულ ქვეყანაში მმართველი ძალაუფლების მთავრობათა თავისტიკვილი და ყოველდღიური საზრუნავი სწორედ რომ პოლიტიკოსების მიერ აღებულ ვალდებულებათა განხორციელება გახლავთ.

ამრიგად, მათ, ვისაც არჩევნებში გამარჯვებისა სჯერა და ხელისუფლებაში მოსვლას აპირებს, ვფიქრობთ, რეკომენდირებულია იკისროს მხოლოდ ის ვალდებულებები და იმ ოდენობით, რომლებიც აღსრულების თვალსაზრისით რეალობასთან (ეკონომიკის, საწარმოო ძალთა და წარმოებით ურთიერთობათა განვითარების საბაზისო დონის ობიექტურ განსაზღვრასთან) ახლოსაა, ამასთანავე, პროგრამულ ხასიათს ატარებს, სისტემურად და ვადაში განერილი მოქმედებათა გეგმის სახით არის წარმოდგენილი.

ის, რომ ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკური მოვლენების გავლენა პოლიტიკაზე წინასწარჩვენი პერიოდში უმაღლესი კონცენტრაციით ვლინდება, არახალია და მხოლოდ საქართველოს პოლიტიკონომიკური ცხოვრებისათვის როდი არის დამახასიათებელი. ვფიქრობთ, ცალკეულ ხელისუფალთა შეცდომა და პოლიტიკურ ახლომხედველობად შეიძლება ჩაითვალოს მათი თუნდაც გულწრფელი განცხადებანი და მოთხოვნებიც კი ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური ცხოვრებისა და ეკონომიკური მოვლენების ურთიერთგამიჯვნის, ეკონომიკის პოლიტიზირების დაუშვებლობის შესახებ. საერთაშორისო და ისტორიული გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ სწორედ ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკა ხდება ელექტორატის სიმპატიების საგანი და განსაზღვრავს კიდევ არჩევნების შედეგებს. ეკონომიკა ხომ ის ბაზისია, რომელიც განსაზღვრავს კიდევ მისი ზედნაშენის - პო-



ლევან ძნელაძე

ლიტიკის ხასიათსა და პრიორიტეტებს საზოგადოებრივი ცხოვრების მიკრო თუ მაკრო დონეზე. აღნიშნულის თვალსაჩინო მაგალითია ქვეყნის ბიუჯეტის კანონი, რომელსაც პოლიტიკურ ანტიურაჟს თუ მოვაცილებთ, იგი უმარტივეს საბუღალტრო ანგარიშგების დოკუმენტს - ბალანსს დაემსგავსება.

ამერიკელი ეკონომისტის რეი ფეიერის განმარტებით, არჩევნების შედეგებს ზუსტად ვინანსწარმეტყველებთ, თუ შევადგინებთ ქვეყანაში არსებულ ეკონომიკურ სიტუაციას. მაგალითისათვის, მოსახლეობის შემოსავლების ზრდა და ცხოვრების დონის გაუმჯობესება განაპირობებს მმართველი პარტიის გამარჯვებას, ხოლო ფასების ზრდას, საზოგადოების მიმართ კონსტიტუციურ ვალდებულებებთან დაბალ ფინანსურ უზრუნველყოფას და შესაბამისად ცხოვრების დონის გაუარესებას მმართველი პოლიტიკური ძალის გამარჯვების შანსები მინიმუმამდე დაჰყავს (რა თქმა უნდა დემოკრატიული არჩევნების ჩატარების პირობებში). აშშ-ში არჩევნების ისტორიული გამოცდილების საფუძველზე ფეიერმა გამოიყვანა უნივერსალური გათვლა, რომლის მეშვეობითაც შესაძ-

ლებელია გაკეთდეს არჩევნების შედეგების ზუსტი პროგნოზი და რაც მნიშვნელოვანია, იგი ეფუძნება ეკონომიკური და სოციალური შინაარსის ინფორმაციულ მონაცემებს, კერძოდ:

რომელი პარტია იმყოფება ხელისუფლებაში მოცემულ მომენტში;

აპირებს თუ არა მოქმედი პრეზიდენტი იყაროს კენჭი მომავალ საპრეზიდენტო არჩევნებში;

როგორი იყო წინასწარჩვენო ექვსი-რვა თვის განმავლობაში მოსახლეობის შემოსავლების ზრდის (ან შემცირების) საერთო დონე;

რა დინამიკით ხასიათდებოდა წინასწარჩვენო ორი წლის განმავლობაში ფასების ზრდის (ან შემცირების) ტემპი.

ცნობისათვის, ფეიერის აღნიშნული მეთოდით 1917 წლიდან მოყოლებული 1996 წლის ჩათვლით პრეზიდენტის 21 არჩევნებიდან 18 ზუსტად იქნა განსაზღვრული. დანარჩენი სამი შემთხვევა კი ერთი და იგივე პერიოდს ეხება, კერძოდ კენედი-ნიკსონის 1960, ხემფრი-ნიქსონის 1968 და კარტერ-ფორდის 1976 წლების არჩევნების პერიოდებს. კიდევ ერთი ნიშანდობივი მომენტი ის გახლავთ, რომ ფეიერმა ზუსტად იწინასწარმეტყველა ბუშის (მამის) 1988

წლის არჩევნების შედეგები, მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვის მონაცემებით იგი წინასწარჩვენო კამპანიის შედეგებით საკმაოდ მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა თავის კონკურენტს.

ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ სრულიად უსაფუძვლოა ცალკეულ ხელისუფალთა პრეტენზიები და მოჭარბებული ემოციები ეკონომიკის პოლიტიზირების შესახებ, ამ პროცესის სრულიად ობიექტურად მოსალოდნელ, მრავალფეროვან გამოვლინებებზე - მინიმალური ხელფასის, საგადასახადო კანონმდებლობის ლიბერალიზაციის, სატარიფო განაკვეთების შემცირების, "უფასო" სოციალური (განათლება, ჯანდაცვა, სოცურუნველყოფა) პაკეტების, სპეციალური ეკონომიკური ზონის და სხვა ინიციატივების სახით.

არ შევცდებით თუ ვიტყვით, რომ ერთის მხრივ ამგვარი მწვავე რეაგირება არსებული ხელისუფლების მხრიდან, ხოლო მეორეს მხრივ მისივე ქრონიკული უმოქმედობა ეკონომიკური მდგომარეობის ოდნავ მაინც გაუმჯობესების თვალსაზრისით, პოლიტიკურ ისტებლი-



# "იუკოს-სიბნეფტი" რუსული ბიზნისი მსოფლიოს სანავთობო ბაზარზე

ორი რუსული ნავთობკომპანიის – "იუკოსისა" და "სიბნეფტის" – გაერთიანებამ მთელ მსოფლიოში დიდი რეზონანსი გამოიწვია. ამ გარიგების შედეგად რუსეთში ყველაზე დიდი ნავთობკომპანია, ხოლო მსოფლიოში ნავთობის წარმოების მიხედვით მეოთხე კომპანია შეიქმნა. ახალი ნავთობგადამამუშავებელი საფუძვლად მსოფლიო სანავთობო ბაზარზე რუსეთის პოზიციების გამყარების სურვილის გარდა, შიდაპოლიტიკურ ასპარეზზე ოლიგარქების კავშირებიც ედო საფუძვლად.

## რეჟაზ ბახტაძე

გასულ თვეში რუსეთის სიდიდით მეორე ნავთობკომპანიის "იუკოსის" ხელმძღვანელმა მიხეილ ხოდორკოვსკიმ და რუსეთის სიდიდით მეხუთე ნავთობკომპანიის "სიბნეფტის" აღმასრულებელმა დირექტორმა ევგენი შვიდლერი რუსეთის ისტორიაში ყველაზე დიდი კორპორაციული გაერთიანების შესახებ ამცნეს საზოგადოებას.

**"უზარმაზარი სანარმოო და საფინანსო შესაძლებლობების მქონე ახალი ინდუსტრიული გიგანტი უფრო ეფექტიანი გახდება და კიდევ უფრო მიუზახლოვდება ჩვენს სტრატეგიული მიზანს - მსოფლიო ენერჯეტიკული ბაზრის ლიდერები გახდებით"**, - განაცხადა ხოდორკოვსკიმ, რომელიც გაერთიანებული კომპანიის ხელმძღვანელი იქნება, ხოლო შვიდლერი - დირექტორთა საბჭოს წევრი.

ხოდორკოვსკის თქმით, ორი ყველაზე სწრაფად მზარდი კომპანიის გაერთიანება იმის შესაძლებლობას შექმნის, რომ რუსეთში არსებული ყველაზე ძვირადღირებული და პერსპექტიული პროექტები განხორციელდეს, კერძოდ, აღმოსავლეთ ციმბირსა და კასპის ზღვის შეღებზე ახალი საბადოების ათვისება.

გაერთიანებული კომპანიის საბაზრო კაპიტალიზაცია 36 მილიარდი ამერიკული დოლარია. ახალ ნავთობკომპანია "იუკოსსიბნეფტ ოილს" ამერიკული "ექსონმობილის" შემდეგ მსოფლიოში ყველაზე დიდი ნავთობის რეზერვები აქვს - 19.4 მილიარდი ბარელი, ხოლო წარმოების მიხედვით მეოთხე ადგილზე დგას.

"როიტერის" ინფორმაციით, გაერთიანებული კომპანია ყოველდღიურად 2.3 მილიონ ბარელ ნავთობს აწარმოებს, რაც რუსეთის მთლიანი ნავთობის წარმოების 29 პროცენტია, რომელიც, თავის მხრივ, მსოფლიოში ნავთობის მეორე ექსპორტიორი სახელმწიფოა საუდის არაბეთის შემდეგ. გაერთიანებამდე რუსეთში მოპოვებული ნავთობის ყოველი მეხუთე ბარელი "იუკოსზე" მოდიოდა.

რუსეთში, ლიტვასა და ბელარუსში "იუკოსსიბნეფტ ოილი" 2500 ბენზინგასამართ სადგურსა და 10 ნავთობგადამამუშავებელ ქარხანას გააკონტროლებს. გაერთიანებული კომპანია თავის შესაძლებლობებით ფრანგულ "ტოტალფინანსსს" და ამერიკულ "შეფრონტექსაკოს" გაუტოლდება.

აღსანიშნავია, რომ ორივე კომპანია მიხეილ ხოდორკოვსკიმ და ბორის ბერეზოვსკიმ ელცინის დროს დანაწესებული პრივატიზაციის დროს ჯამში, სულ რაღაც, 259 მილიონ ამერიკულ დოლარად შეიძინეს.

მათ მიერ საბჭოური ყაიღის მმართველობაზე უარის თქმამ და კომპანიის დასავლელი მენეჯერების დახმარებით მართვამ "იუკოსი" და "სიბნეფტი" რუსეთის ყველაზე დინამიურ და სწრაფად მზარდ კორპორაციებად აქცია.

გაერთიანება ხოდორკოვსკისა და, სავარაუდოდ, მთავრობის გადაწყვეტილებამ დააჩქარა. არცერთს არ სურს, რომ რუსეთის ნავთობის რესურსების გაკონტროლების უფლება კიდევ ერთ უცხოურ გიგანტს გადასცენ. მიმდინარე წლის იანვარში "ბრიტიშ პეტროლიუმმა" რუსეთის ერთ-ერთ უმსხვილეს კომპანიის "ტიუმენ ოილს" მფლობელებს მათი აქციების სანაცვლოდ 6.75 მილიარდი დოლარი გადაუხადა და რუსეთის მსუყე საბადოების დამუშავების უფლებაც მოიპოვა.

"სიბნეფტის" ხელმძღვანელობამ კარგა ხნის წინ განაცხადა, რომ კომპანია იყიდებოდა და ანალიტიკოსთა უმრავლესობა ვარაუდობდა, რომ გარიგება "ტოტალფინანსსთან", "შელთან" ან "ექსონმობილთან" შედგებოდა. აღნიშნული კომპანიები "სიბნეფტის" შესყიდვით ყველაზე მეტად იყვნენ დაინტერესებულები. ყველასდა მოულოდნელად, მათ ხოდორკოვსკიმ აჯობა. ხელი-სუფლების დადებითი რეაქცია

კი ცხადყოფს, რომ მოსკოვი კომპანიის რუსების მფლობელობაში დატოვებას მიესალმა.

**"ახალი კომპანია რუსეთის ეკონომიკის ფლაგმანი გახდება"**, - განაცხადა პრემიერ-მინისტრმა მიხეილ კასიანოვმა გარიგების გამოცხადებისთანავე. **"უეჭველია, რომ კომპანიების გაერთიანება სახელმწიფოსა და კერძო მფლობელებს სარგებელს მოუტანს"**, - დასძინა მან, - **"ეს საერთაშორისო ბაზრებზე ახალი პოზიციების მოპოვებას ნიშნავს"**.

**"ეს გაერთიანება იმას ნიშნავს, რომ მომავალში უცხოურ კომპანიებთან ნებისმიერი გარიგება თანასწორთა ურთიერთობა იქნება"**, - განაცხადა ერთ-ერთმა უცხოელმა ბანკირმა.

**"გაერთიანებას თავდაცვით ნაბიჯად განვიხილავ"**, - აღნიშნა "ტროიკა დიალოგის" ანალიტიკოსმა ჯეიმს ფენკენერმა გარიგების შესახებ საუბრისას. მისი აზრით, ხოდორკოვსკიმ ძალ-ღონე არ დაიშურა, რათა "სიბნეფტის" რეზერვები ხელში ჩაეგდო, რომელსაც, სავარაუდოდ, რომელიმე დასავლური ტრანსნაციონალური კორპორაცია დაეუფლებოდა.

"იუნაიტედ ფაინენშლ გრუპის" ანალიტიკოსის სტივენ ო'სულივანის თქმით, აღნიშნული გაერთიანება ხოდორკოვსკისა და რომან აბრამოვიჩის ("სიბნეფტის" ყველაზე მსხვილი აქციონერი და ჩუკოტკის გუბერნატორი) გონივრული სვლაა, რათა პოლიტიკურად თავი დაიზღვიონ, მომავალი საპრეზიდენტო არჩევნების წინ რომელიც 2004 წლის მარ-

ტში გაიმართება. **"იუკოსი" გარკვეული თვალსაზრისით ხელშეუხებელი გახდება**, - აღნიშნა სტივენ ო'სულივანმა. **"გაერთიანების შემდეგ, "იუკოსი" მსოფლიოში რუსეთის ძალიან გავლენიანი მოთამაშე იქნება. ასე რომ, მთავრობას ყველა შემთხვევაში მხარს დაუჭერს და არ შეავინროვებს"**.

გაერთიანების მომხრეთა აზრით, ახალ კომპანიას იმდენი გავლენა ექნება, რომ მთავრობის პოლიტიკას თავის სასარგებლოდ შემოატრიალებს და შედავითიან უცხოურ კრედიტებსაც იოლად აიღებს, რათა კომპანიის გაფართოებისათვის აუცილებელი პროექტების დასრულება შეძლოს. აქ, პირველყოვლისა, ნავთობის ტრანსპორტირებისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის განვითარება იგულისხმება. შეზღუდული სიმძლავრის მოძველებული მილსადენები რუსული ნავთობის ექსპორტის ერთ-ერთი ხელისშემშლელი ფაქტორია.

ნავთობის ანალიტიკოსთა უმრავლესობის აზრით, "იუკოსსიბნეფტი" საერთაშორისო ექსპანსიას დაიწყებს და ახალ ბაზრებს მალე აითვისებს. ამ თვალსაზრისით, ყველაზე პერსპექტიული ჩინეთის სტაბილურად მზარდი ბაზარია. სწორედ ჩინეთის "დასაპყრობად" სჭირდება ყველაზე მეტად ხოდორკოვსკის "სიბნეფტი", რომელსაც აღმოსავლეთ ციმბირში უზარმაზარი აუთვისებელი საბადოები ეკუთვნის.

"იუკოსი" დიდი ხანია, რაც

გაზარძილება D5 გვარდუა



მიხეილ ხოდორკოვსკი და ევგენი შვიდლერი

REUTERS



# "იუკოს-სიბნეფტი" რუსული ბიზნესი მსოფლიოს სანავთობო ბაზარზე

D5 გვარდიანა

რუსეთისა და ჩინეთის მთავრობებთან მოლაპარაკებებს ანარმობდა, რათა ნავთობსადენი ანგარსკიდან ჩინეთის ქალაქ დაცინამდე აშენდეს. "იუკოსის" ინფორმაციით, რუსეთის მთავრობამ 2400 კილომეტრიანი მილსადენის გაყვანაზე თანხმობა უკვე განაცხადა, რომლის მშენებლობაც, ბრიტანული "ფაინენმლ თაიმსის" ცნობით, 1.7 მილიარდი ამერიკული დოლარი დაჯდება. ამ ნავთობსადენით 2005 წლისთვის ჩინეთში 20 მილიონი ტონა ნავთობი გადაიქაჩება ყოველწლიურად, ხოლო 2010 წლისათვის ეს მაჩვენებელი 30 მილიონ ტონას მიაღწევს. კომპანიის მესვეურთა განცხადებით, მშენებლობა 2003 წლის ბოლოს დაიწყება.

ზოგიერთებმა ორი კომპანიის გაერთიანებაში ნავთობის ფასების დაცემის წინ ხოდორკოვსკის კარგად გათვლილი

ნაბიჯი დაინახეს. უზარმაზარი რეზერვების მქონე გაერთიანებული კომპანია ნავთობის პროგნოზირებად დაბალ ფასებს გაცილებით იოლად გადაიტანს. რუსმა პოლიტოლოგებმა კი მთავარი აქცენტი ხოდორკოვსკის პოლიტიკურ ამბიციებზე გააკეთეს. "იუკოსის" შეფი არ მალავს, რომ 2008 წელს საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილეობის სურვილი აქვს.

თუმცა, ყველა ექსპერტი თანხმდება ორ საკითხზე: პირველი, "იუკოსისიბნეფტი" საერთაშორისო ურთიერთობებში რუსეთის ინტერესების გატარების ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური საშუალება იქნება და მეორე, საერთაშორისო ბაზარზე სერიოზული თამაშის მოსურნე ხოდორკოვსკი და კომპანია რუსეთის პოლიტიკას უფრო რაციონალურსა და დასავლეთზე ორიენტირებულს გახდიან.



რუსეთის ნავთობინდუსტრიას ახალი ლიდერი ჰყავს

## პარიასიები ეროვნული მაურნაობის განვითარების პოლიტიკონომიკურ თემაზე

D4 გვარდიანა

შემენტს აძლევს შესანიშნავ შანსს, მოიპოვოს განმსაზღვრელი უპირატესობა წინასაარჩევნო კამპანიაში. საქმე ისაა, რომ ყოველი ამგვარი "პოლიტიზირებული" ეკონომიკური ინიციატივის, როგორც ამბობენ ხოლმე "ცალსახად" უარყოფისას, მომენტალურად არ აყოვნებს ასევე ხელისუფლებისათვის გამოაგნებელი ერთი და იგივე შეკითხვა - "კარგი ბატონო, ჩვენს წინადადებას არ იღებ, მაგრამ ამ მიმართებით რას სთავაზობ მოსახლეობას სანაცვლოდ?" პასუხი ამ შეკითხვაზე მთავრობის მხრიდან მხოლოდ ეკონომიკის პოლიტიზირების მავნე პრაქტიკის შესახებ შეგონებებით და ჭკუის სწავლებით, ზოგჯერ კი ისტერიამდე მისული ბიზნეს-კლანების, ბიზნეს-გავლენის სფეროების და ა.შ. ჩემთვის ჯერჯერობით გაურკვეველი თეორიული ნიაღვრებით მთავრდება.

ისე კი, რადგან სიტყვამ მოიტანა, არც ბიზნეს-კლანების, ბიზნეს-გავლენის სფეროების, ფინანსური ოლიგარქიების ჩამოყალიბება და არსებობა გახლავთ საქართველოს ეროვნული მონაპოვარი. ამასთან ერთად, ვფიქრობ, არც ისე ცუდი უნდა იყოს ასეთი წარმონაქმნების არსებობა ამა თუ იმ ქვეყანაში, ოღონდ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მათ საქმიანობას ჰარმონიულად დაარეგულირებს ხელისუფლება და უპირატესად საზოგადოების საკეთილდღეოდ გამოიყენებს მათ შესაძლებლობებს. მხოლოდ ერთ მოკრძალებულ მაგალითს შეგახსენებთ, რომ ამასწინათ აშშ-ის მოქმედმა პრეზიდენტმა ამ-

ცნო რა საზოგადოებას საპრეზიდენტო არჩევნებში მისი კანდიდატურის ხელმეორედ წამოყენების შესახებ, მილიონი მონვევა დაუგზავნა ამერიკელ ოლიგარქებს, ბიზნეს-კლანების წარმომადგენლებს მისი საარჩევნო კამპანიის მხარდასაჭერად (ალბათ ძნელი მისახვედრი არ უნდა იყოს უპირატესად რა სახის მხარდაჭერა იგულისხმება ამ მიმართებაში).

არც ის უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ამგვარი ქვესისტემების ჩამოყალიბება ეროვნულ მეურნეობაში მხოლოდ და მხოლოდ უმაღლეს ხელისუფალთან მიერ ხელშეწყობილი ეკონომიკური პოლიტიკის ნაყოფია (კიდევ ერთხელ ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს და საქართველოს მოსახლეობამ უნდა იცოდეს, რომ მსოფლიო პრაქტიკაში ეს ჩვეულებრივი და პოზიტიური მოვლენაა) და ის რომ მათზე (მსხვილ ბიზნესზე) გავლენა დღესდღეობით ისევ და ისევ მთავრობისავე უსუსური და არათანმიდევრული, ხშირ შემთხვევაში ურთიერთსაპირისპირო მოქმედებების შედეგად დაიკარგა. ე.წ. ძალისმიერი მეთოდებით, ულტიმატუმებით, ემოციური შეფასებებით, ათასგვარი დამუქრებებით ამ გავლენის აღდგენის მცდელობა უშედეგოდ დამთავრდება და ვფიქრობთ, სამომავლოდ ისევ და ისევ საზოგადოების ეკონომიკურ კეთილდღეობას დააზარალებს.

ამასთან ერთად, ცოტა არ იყოს ალოგიკურად მეჩვენება, როდესაც მავანი და მავანი ერთის მხრივ "ანტისახელმწიფოებრივად" მონათლულ ბიზნეს-გარემოს აქტივებს, ოლიგარქებს ემუქრება, ხოლო მეორეს მხრივ საკუთარ პოლიტიკურ

დასაყრდენს ანალოგიური ოლიგარქიული (ისევ და ისევ ამ ტერმინს პოზიტიური ნიშნით ვიყენებ) პრინციპებით აყალიბებს. ვეჭვობ, რომ ამგვარი ტენდენციები თანამედროვე ქართულ პოლიტიკურ ეკონომიკაში პროვინციალიზმის ნიშნით წარმოიქმნება და გავლენის სფეროების ე.წ. "ჯუნგლის კანონებით" გადასწავლას გამოიწვევს, მოსახლეობაში კი საზოგადოების შეძლებული ფენის მიმართ უარყოფითი განწყობის და საყოველთაო სიძულვილის მუხტს გააღვივებს. მოვლენების თუ როგორ განვითარებასთან გვექნება საქმე, ამას დიდი მარჩიელობა არ უნდა - საკმარისია ისტორიიდან მეოცე საუკუნის პირველ ათწლეულში განვითარებული დრამატული მოვლენების რამოდენიმე რეგოლუციური ლოზუნგი გავიხსენოთ.

მათთვის, კი ვისაც ოლიგარქიებში, მსხვილ ფინანსურ წარმონაქმნებში, ბიზნეს-გავლენის სფეროებში კორუფციის, უკანონოდ მოპოვებული აქტივების არსებობა აძლევს პოლიტიკური განცხადებების საბაზს, მეგობრულად და მოკრძალებულად მსურს გავუზიარო რამოდენიმე შეხედულება:

ა) სამწუხაროდ ჩვენს ქვეყანაში ჩრდილოვანი ეკონომიკა, კორუფცია, უკანონო შემოსავლებით მოპოვებული გავლენის სფეროები და სხვა ამდაგვარი ნეგატივები "ცალმხრივი სიყვარულის" ნაყოფი არ უნდა იყოს და არც ფრაგმენტულ ხასიათს უნდა ატარებდეს. ვფიქრობ, არსებული სახელმწიფოებრივი მანქანა არათუ ამცირებს მის მასშტაბებს, არამედ მისი მოქმედებების უსუსურობით, ზოგჯერ კი შეგნებული მოქმედებ-

ბითაც სასათბურე პირობებს უქმნის და სისტემურ ხასიათს აძლევს მათ, ხოლო მხოლოდ პოლიტიკურ დეკლარაციებს და მონოდეტებს ამგვარი ტენდენციების "იმუნური სისტემის" გაძლიერება მოაქვს შედეგად;

ბ) ეკონომიკის გაჯანსაღების რეალურ საშუალებად მრავალმხრივი პრევენციული ღონისძიებების გეგმაზომიერი, მიზანმიმართული, შეუქცევადი, ხანგრძლივი და შრომატევადი პროცესი გვესახება. საბედნიეროდ, ხელისუფლებას, პოლიტიკური ნების შემთხვევაში, ცარიელი ადგილიდან არ მოუწევს ამ საქმის დაწყება, საჭიროა მხოლოდ საერთაშორისო თანამეგობრობის (ორგანიზაციების) წინაშე აღებული პროგრამული ვალდებულებების, ამ მიმართებით უკვე შექმნილი და აღიარებული სახელმწიფოებრივი პროგრამების პერმანენტული და სრულყოფილი რეალიზაცია. მოქმედებების იმიტაცია, საქმის ნახევრად კეთება, ეკონომიკური ტენდენციების შელამაზება ფუჭად დაკარგულ დროსა და ენერჯის ნიშნავს და ამასთან ერთად საზოგადოებრივი ნიჰილიზმის გაღრმავების ტოლფასია;

გ) თუ ეკონომიკის თეორიულ საფუძვლებს დავესხვებით, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში კაპიტალის პირველადი დაგროვების პროცესი შედგა და იგი დასკვნით ფაზაში შედის. საზოგადოებრივი თვალსაზრისით თუ რამდენად ობიექტურად წარმართა ეს პროცესი, იგი ცალკე განსჯის საგანია და აქ ამაზე აღარ შევჩერდები. აღნიშნული შემდგომი ფაზა კი დანაზოგების და დაგროვილი კაპიტალის მეორადი განთავსე-

ბის პროცესი გახლავთ. არ შევცდები თუ ვიტყვი, რომ დღეს მთავრობისათვის უპირველესი ამოცანაა საქართველოში ჩამოყალიბოს ისეთი სტაბილური ეკონომიკური სივრცე და გარემო, რომელიც მოიზიდავს ამავე რესურსს, რასაც შესაბამისად აუცილებლად მოყვება უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა და განთავსებაც. სხვა დანარჩენ შემთხვევაში სავარაუდოა, რომ საქართველოში დაგროვილი კაპიტალი სამუდამოდ გაედინოს სხვა ქვეყნებში და იქ მოიძიოს განთავსებისა და დაბანდების ხელსაყრელი პირობები. ამიტომ ულტიმატუმებთან, მუქარასთან, წარსულის ცოდვების შესხენებებთან ერთად უფრო მეტად ახლო მომავალზე უნდა ვიფიქროთ, ამასთან ერთად, ამ თემაზე ნაკლები ვილაპარაკოთ და მეტი ვაკეთოთ;

დ) და ბოლოს, ჩვენი მოსაზრებით, აუცილებლად აღსანიშნავი, მიღწეულ წარმატებებთან ერთად კორუფციის, ჩრდილოვანი ეკონომიკის მასშტაბი იმდენად დიდი და სისტემურია, რომ მან სერიოზული ზეგავლენა მოახდინა საზოგადოებრივ ფასეულობათა დეგრადაციაზე. წარსულის ცოდვების პერმანენტული წამოძახებისას ყველას, "დიდსა" თუ "პატარას" უნდა გვახსოვდეს, რომ შექმნილ არასახარბიელო ვითარებაში "წვლილი" ყველას მიგვიძღვის. ამასთანავე, კარგად დავფიქრდეთ და მივხვდებით, რომ ამ შემთხვევაში არ არსებობს დიდი და პატარა ცოდვა, ხოლო ამგვარად "ძლიერი ორგანიზატორებისათვის" იმიჯის დამკვიდრება "მონანიებისა" და "თვითგანმნების" არაფრის მომცემი მეთოდი, ცრუ საშუალებაა...



# დაბატიანი ანტიმონოპოლიური ორბანოს დამოუკიდებლობის შესახებ

თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ბაზრის მონაწილენი თავისთავად არ არიან დაკულნი საბაზრო ძალების ანტიკონკურენტული ქმედებებისაგან. ანტიმონოპოლიურ რეგულირებას, კონკურენციისა და მომხმარებელთა დაცვას ქვეყნების უმრავლესობაში ახორციელებენ სხვა სახელმწიფო უწყებებისაგან დამოუკიდებელი მაკონტროლებელი მარეგულირებელი ორგანოები კომისიების, სააგენტოების, ბიუროების, უფრო იშვიათად კი ამა თუ იმ ეკონომიკური პროფილის სამინისტროს სტრუქტურული ქვედანაყოფის ან საქვეყნო სტრუქტურების სახით. თანმიმდევრული ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა საბაზრო რეფორმების განუყოფელ ნაწილად და წარმატების აუცილებელ პირობად აღიქმება. შესაბამისად, პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთ ძირითად მიმართულებად ანტიმონოპოლიური რეგულირების, კონკურენტული პოლიტიკისა და მომხმარებელთა დაცვის სამართლებრივი ბაზის განვითარება და შესაბამისი ორგანოების სტატუსისა და უწყებრივი დამოუკიდებლობა განისაზღვრება.

**ქეთევან ლაფაჩი**  
ეკონომიკური მსახიობი  
კანონმდებელი

კონკურენციისა და მომხმარებელთა დაცვაზე სახელმწიფო კონტროლის განმარტებული ორგანოების დამოუკიდებლობის სასარგებლოდ მიუთითებენ ანტიმონოპოლიური რეგულირებისა და მომხმარებელთა დაცვის თეორიული ნიშნდებები და საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპები, ისევე როგორც შესაბამისი კანონების გამოყენების სფეროები და მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში (მათ შორის პოსტ სოციალისტური ევროპისა და დსთ-ს ქვეყნების უმრავლესობაში) აპრობირებული ინსტიტუციონალური მოწყობის მიდელები. დღეისათვის ყოფილი სსრკ ქვეყნების უმრავლესობაში მოღვაწეობს, აზერბაიჯანისა და ბელარუსის გარდა შექმნილია და ფუნქციონირებენ უწყებრივად დამოუკიდებელი ანტიმონოპოლიური ორგანოები განსხვავებული სახელებით, თუმცა მსგავსი ფუნქციებით. მაგალითად, რუსეთში – ანტიმონოპოლიური პოლიტიკისა და მენარმეობის მხარდაჭერის სამინისტრო, უკრაინაში ანტიმონოპოლიური კომიტეტი, უზბეკეთში დემონოპოლიზაციისა და კონკურენციის განვითარების სახელმწიფო კომიტეტი, ესტონეთში – კონკურენციის სააგენტო, ლიტვანია და ლატვიაში – კონკურენციის საბჭო, ყაზახეთში ბუნებრივი მონოპოლიების, კონკურენციის დაცვისა და მცირე ბიზნესის მხარდაჭერის სააგენტო, ყირგიზეთში – ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის სახელმწიფო კომიტეტი, სომხეთში – ეკონომიკური კონკურენციის დაცვის სახელმწიფო კომისია, აზერბაიჯანში ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის დეპარტამენტი, ბელორუსიაში – მენარმეობისა და ინვესტიციების სამინისტრო, მოლდავეთში – ეკონომიკისა და რეფორმების სამინისტრო, საქართველოში – ეკონომიკის, ვაჭრობისა და მრეწველობის სამინისტროსთან არსებული სახელმწიფო ანტიმონოპოლიური სამსახური (რომელიც 1997-2000 წლებში წარმოადგენდა კანონით შექმნილ საჯარო სამართლის იურიდიული პირს, 2001 წლიდან გარდაიქმნა საქვეყნო დაწესებულებად, ამჟამად არის მცდელობა სამინისტროს მიერ დაფუძნებულ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად გარდაქმნისა). როგორც ვხედავთ ანტიმონოპოლიური ორგანო ყოფილი სსრკ ქვეყნებიდან მხოლოდ ოთხ ქვეყანაშია ასოცირებული ეკონომიკის სამინისტროსთან, ამასთან თუ სხვა ქვეყნებში

სამინისტრო ზოგადი პროფილისა, საქართველოში მას დარგობრივი ფუნქციებიც გააჩნია და შესაბამისად შეუთავსებლობა უფრო აშკარაა. იგივე შეიძლება ითქვას პოსტსოციალისტურ ევროპაზეც, სადაც ყველა ქვეყანაში, გარდა სლოვენისა და მაკედონიისა, ფუნქციონირებენ უწყებრივად დამოუკიდებელი ორგანოები, კერძოდ: სლოვაკეთში – ანტიმონოპოლიური ოფისი, პოლონეთში – კონკურენციისა და მომხმარებელთა დაცვის ოფისი, უნგრეთში – ეკონომიკური კონკურენციის ოფისი, ბულგარეთში – კონკურენციის დაცვის კომისია, რუმინეთში – კონკურენციის საბჭო, ჩეხეთში – კონკურენციის დაცვის ოფისი და სხვა.

საქართველოში მომხმარებელთა უფლებების დაცვასა და ანტიმონოპოლიური რეგულირებას ფაქტობრივად საფუძველი ჩაეყარა "მონოპოლიური საქმიანობის შეზღუდვისა და კონკურენციის განვითარების შესახებ" სახელმწიფო საბჭოს დეკრეტის მიღებით. თუმცა მანამდეც არსებობდა კონკურენციისა და მომხმარებელთა დაცვის სამართლებრივი ნორმები ცალკეული დებულებების სახით. განვიხილო ათწლეულში გადაიდგა სერიოზული ნაბიჯები კონკურენციისა და მომხმარებელთა დაცვის სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური ბაზის სრულყოფის მიმართულებით, თუმცა ვერ მოხერხდა ანტიმონოპოლიური ორგანოსათვის უფლებამოსილებებისა და ფუნქციონალური დატვირთვის შესაბამისი სტატუსის მინიჭება. მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფო ანტიმონოპოლიური სამსახური აკმაყოფილებს საქართველოს კანონით "აღმასრულებელი ხელისუფლების სტრუქტურისა და საქმიანობის წესის შესახებ" განსაზღვრულ დამოუკიდებელი სამთავრობო დაწესებულების ყველა კრიტერიუმს.

დაინტერესებულ მკითხველს შეეახსენებთ ანტიმონოპოლიური სამსახურისა და მისი საქმიანობის სამართლებრივი ბაზის განვითარების ძირითად ეტაპებს: 1992 წელს თებერვალში ეკონომიკის სამინისტროში შეიქმნა ანტიმონოპოლიური რეგულირების, მომხმარებელთა დაცვის, მენარმეობის მხარდაჭერის სამმართველო, რომელიც 1995 წელს დაემატა არაკეთილსინდისიერი რეკლამის კონტროლის ფუნქციისა და გადაკეთდა ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის მთავარ სამმართველოდ; 1996 წლის დეკემბერში, ეკონომიკის სამინისტროს რეორგანიზაციის პროცესში, სამმართველო გადაკეთდა ეკონომიკის სამინისტროს ანტიმონოპოლიური სამსახურად.

სამსახურის ქმედუნარიანობის ამაღლების მიზნით შეტანილ



ქეთევან ლაფაჩი

იქნა ცვლილებები და დამატებები საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში, ნორმატიული აქტების შესახებ საქართველოს კანონში, აღმასრულებელი ხელისუფლების წესისა და სტრუქტურის შესახებ კანონში და სხვა სამართლებრივ აქტებში.

შედეგად შეიქმნა მაკონტროლებელი მარეგულირებელი სტრუქტურა, რომელსაც სამი კანონით აქვს დაკისრებული სახელმწიფო კონტროლის განხორციელება ანტიმონოპოლიური რეგულირების, მომხმარებელთა დაცვისა და რეკლამის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის დაცვაზე.

1996 წლის ივნისში "მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ" კანონპროექტი განხილვისას პარლამენტის პლენარულ სხდომაზე დაისვა საკითხი უწყებრივად დამოუკიდებელი ანტიმონოპოლიური ორგანოს შექმნის თაობაზე. საკითხი დადებითად ვერ გადაწყდა, თუმცა კენჭისყრის შედეგები (64-67) მიუთითებს იმდროინდელ პარლამენტში რეფორმატორთა სიმრავლეზე. მას შემდეგ ანტიმონოპოლიური სამსახურის უწყებრივი დამოუკიდებლობის საკითხი ტაბუდადებული იყო და მხოლოდ თეორიულ მსჯელობებში და უცხოელ ექსპერტთა რეკომენდაციების დონეზე იდგა.

საერთაშორისო პრაქტიკაში დამკვიდრებული ნორმების თანახმად, ანტიმონოპოლიური სამსახური არასოდეს ყოფილა ასოცირებული ამა თუ იმ პოლიტიკურ ძალასთან, მათ შორის არც სახელისუფლებო უმრავლესობასთან, არც არასოდეს სარგებლობდა ამ თუ იმ პოლიტიკური ძალის ლობირებით, თუმცა როგორც უმრავლესობის ასევე ოპოზიციის წარმომადგენლები "პოლიტიკურად საჭირო დროს" არაერთხელ ახსენებდნენ ოპონენტებს საქმიანობის, რომლებზეც გაცილებით ადრე ანტიმონოპოლიური სამსახურის დასკვნებს ვერ მიუპყრიათ მათი სათანადო ყურადღება, მით უმეტეს, როდესაც საქმე ეხებოდა მაღალი თანამდებობის პირთა უკა-

ნონო ქმედებებს და გადაწყვეტილებებს, რომლებიც ინვესტორებს კონკურენციის შესუსტებას და/ან შეზღუდვას. სამაგალითოდ ე.წ. "ღვინო მოლდოვას", აგრეთვე კავშირგაბმულობის და დაზღვევის სფეროებთან დაკავშირებული საქმეებიც იკმარება.

საკმაოდ შორს ვარ იმ აზრისაგან, რომ ანტიმონოპოლიური ორგანოში ყველაფერი რიგზეა (მით უმეტეს ნამდვილად ვერ გამოვდგები დღევანდელი სამსახურის პრაქტიკული კურსის დამცველად). მას გააჩნდა და გააჩნია როგორც მთელი რიგი ნაკლოვანებებისა, ასევე მისგან დამოუკიდებელი ზოგადი თუ სპეციფიკური პრობლემები (არაადექვატური სტატუსი, ფინანსური უზრუნველყოფის, კვალიფიციური კადრების დეფიციტი და სხვა). გარდა ამისა, ბოლო სამი წლის განმავლობაში სამსახური გადაიქცა დაუსრულებელი რეორგანიზაციებისა და საკადრო ცვლილებების პოლიგონად, რაც, ცხადია, უარყოფითად აისახა სამსახურის ინსტიტუციონალურ შესაძლებლობებზე, შრომითი რესურსების გამოყენების ეფექტურობაზე, შესაბამისად სამსახურის ქმედუნარიანობაზე და იმიჯზეც. კერძოდ, 2001 წელს სამსახური (რომელიც მანამდე იყო საჯარო სამართლის იურიდიული პირი) გარდაიქმნა საქვეყნო დაწესებულებად. ორი წლის განმავლობაში განხორციელდა ორი რეორგანიზაცია (მოსალოდნელია, რომ მალე მესამე დაიწყება!) და სხვა მრავალი დასაბუთებული თუ დაუსაბუთებელი "პერეტრუბაცია", ერთი კალენდარული წლის განმავლობაში ოთხჯერ შეიცვალა სამსახურის უფროსი, ამავე პერიოდში სამსახური დატოვა არაერთმა ამ სფეროში უკვე საკმაოდ კვალიფიცირებულმა პიროვნებამ (მათ შორის ცენტრალური აპარატის ოთხიდან სამი ფუნქციონალური სამმართველოს უფროსმა), რომელთა მხრებზეც გადაიარა საკანონმდებლო საფუძვლების შექმნის, სამსახურის განვითარებისა და გარდამავალი პერიოდის პირველმა პრობლემებმა.

ყოველივე ზემოაღნიშნული, ჩვენი აზრით, ნათელი მაგალითია

გულგრილი დამოკიდებულებისა იმ პოლიტიკის მიმართ, რომელსაც ეს სამსახური უნდა ატარებდეს და ვფიქრობ, უფრო სერიოზული მსჯელობის საგნად უნდა ქცეულიყო. ასეთ ვითარებაში, ჩვენი აზრით, უპირველეს საზრუნავად უნდა ქცეულიყო სამსახურის ინსტიტუციური პოტენციალის გაზრდა და კანონის აღსრულების სფეროში საქმიანობის ეფექტიანობის ამაღლება, იმავდროულად მისი საქმიანობის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა და საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმების გაძლიერება, რათა საკანონმდებლო დებულებები, რომელთა მიზანია კონკურენციისა და მომხმარებლის დაცვა, მათი არასათანადო ინტერპრეტაციისა და გამოყენების პირობებში, უნებლიედ არ გადაიქცნენ ანტიკონკურენტულ იარაღად.

დღეს კი რა ხდება? იმის მაგივრად რომ გადადგმოლიყო ერთი ნაბიჯი სამსახურის დამოუკიდებლობისა და ავტონომიურობის გაზრდასკენ, ქვეყნის პრეზიდენტის 2002 წლის N430-ე განკარგულების შესაბამისად სამსახურის საქმიანობის ხარისხისა და ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით შემოთავაზებულია საკანონმდებლო ცვლილებების პროექტთა პაკეტი, რომელიც ითვალისწინებს სამსახურის მენეჯმენტის ფასების სახელმწიფო ინსპექციასთან, ახალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შექმნას და ამ პროცესში ერთი ხელის მოსმით ანტიმონოპოლიური სამსახურისათვის პარლამენტის მიერ მინიჭებული დამოუკიდებლობისა და ავტონომიურობის განმარტებული არაერთი უფლების ჩამორთმევას.

თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ფასების მაკონტროლებელ ორგანოსთან, რომლის ფუნქციებიც ბოლო ათწლეულში არსებითად შეიკვცა, გაერთიანება თვისობრივად სრულიად განსხვავებულ, ფუნქციონალურად მზარდ და პროგრესულ სტრუქტურასთან საკამათოდ მიგვაჩნია. თუმცა ეს საკითხი ცალკე მსჯელობის საგანია.

განმარტებითი ბარათი არ განმარტავს: რამ განაპირობა ანტიმონოპოლიური ორგანოსათვის უფლებების შეკვეცის აუცილებლობა, თანაც მისივე დამოუკიდებლობის გაზრდის საბაბით? როგორ ემსახურება ეს სვლა მარეგულირებელთა უფლებების გამიჯვნას ან და სხვა მიზნებს, გარდა ფასების სახელმწიფო ინსპექციის (რომლის გაუქმების საკითხსაც აყენებდა ანტიკორუფციული ბიურო) რაიმე ფორმით გადარჩენისა და გაძლიერებისა? რატომ ითვლება ეს ღონისძიება ქვეყნის პრეზიდენტის 2002 წლის N430 განკარგულებით გათვალისწინებული დავალების შესასრულებლად გადადგმულ ნაბიჯად, რომელიც ჩვენი აზრით, სულ სხვა შინაარსის ღონისძიებების გატარებას ითვალისწინებს?

მეტი სიცხადისათვის მკითხველს ვთავაზობთ "ანტიკორუფციული ღონისძიებათა გეგმის დამტკიცების თაობაზე" საქართველოს პრეზიდენტის 2002 წლის 430-ე განკარგულების დანართის სრულ რედაქციას: **"წარმოდგენილი უნდა იქნეს წინადადებები, რომლის თანახმადაც მკაფიოდ უნდა გაიმიჯნოს ანტიმონოპოლიური ფუნქციები ბუნებრივი მონოპოლების და სადაზღვევო სფეროების**







# პოლონეთი და ბარდაქმნა

წინამდებარე სტატიით ვამთავრებთ იმ ნაწილების ბეჭდვას ლეშეკ ბალცეროვიჩის ნიგნიდან "თავისუფლება და განვითარება", რომლებიც ცალკეული ქვეყნების ეკონომიკურ პრობლემებს ეხება. ბოლო ოცი წლის მანძილზე ლეშეკ ბალცეროვიჩი პოლონეთის უმაღლეს ეკონომიკურ პოსტებზე მუშაობს და ამდენად, იგი კარგად იცნობს ამ ქვეყნის ეროვნულ მეურნეობას.

## როგორ ვისარგებლოთ დამოუკიდებლობით

პოლონეთში ყველა ვთანხმდებით იმაზე, რომ აუცილებელია ქვეყანაში დამყარდეს ქვეყნის დემოკრატია და საბაზრო ეკონომიკა. თითქმის არავის აღარ სურს სოციალიზმი ეკონომიკაში, თუნდაც რომ მას საბაზრო ეკონომიკის სახე ჰქონდეს, ანუ დაახლოებით ისეთი, როგორსაც გვთავაზობდნენ ოთხმოციან წლებში. თუმცა ამასთან, ვფიქრობ, რომ ქვეყნის ეკონომიკური მოწყობის საბოლოო სახე ყველას განსხვავებულად წარმოუდგენია. ეს განსაკუთრებით ეხება პრივატიზაციას. ამგვარ მიდგომებში კი იმალება ის საშიშროება, რომ პოლონეთის ეროვნული მეურნეობა მიიღებს "ლათინურამერიკული მოდელის" სახეს, რომელშიც ძალზე მაღალი ხვედრითი წილით არის წარმოდგენილი სახელმწიფო სექტორი და სადაც უდიდეს მასშტაბებს იღებს სახელმწიფოს ინტერვენცია ქვეყნის ეკონომიკურ ცხოვრებაში. და ეს ხდება მაშინ, როდესაც თავად ლათინური ამერიკის ქვეყნები, სწავლობენ რა საკუთარ შეცდომებზე, უარს ამბობენ ამგვარ გზაზე და ინტენსიური ტემპებით დაიწყეს სახელმწიფო სანარმოების პრივატიზაცია.

## შანსების გათანაბრება და განვითარება

რათა მაქსიმალურად გამოვიყენოთ მოპოვებული თავისუფლება, ახალი ეკონომიკური სისტემა ორი ძირითადი კრიტერიუმით უნდა შევარჩიოთ:

- ეკონომიკური განვითარების მაქსიმალური ტემპები,
- შანსების მაქსიმალური გათანაბრება.

სწრაფი განვითარების ტემპებში ჩვენ ვგულისხმობთ ეკონომიკური განვითარების გაცილებით უფრო მაღალ ტემპებს, ვიდრე დასავლეთში. რაც შეეხება თავად დეფინიციას – განვითარების მაქსიმალური ტემპები, ჩვენ აქ ვგულისხმობთ დიდი რაოდენობის მაღალმწარმოებლური სამუშაო ადგილების შექმნას. სახელდობრ ასე წარმოგვიდგენია სილარიზის დაძლევის ყველაზე ქმედითი გზა. განვითარების ამგვარად გაგება განსაკუთრებით საჭიროა პოლონეთში; ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ ჩვენი ეკონომიკა მრავალი წლით არის ჩამორჩენილი დასავლეთის ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების დონეს და მეორეც, და ეს ჩვენ მნიშვნელოვნად განგვასხვავებს თითქმის ყველა სხვა პოსტსოციალისტური ქვეყნისაგან, უახლოესი წლების მანძილზე ჩვენს ქვეყანას შეემატება დიდი რაოდენობის ახალგაზრდა თაობა, რომელთა უზრუნველყოფაც სამუ-

შაო ადგილებით ეკონომიკის განვითარების უმთავრესი პრიორიტეტი უნდა გახდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქვეყანაში მივიღებთ მრავალრიცხოვან უმუშევართა არმიას და მზარდ ემიგრაციას.

შანსების თანასწორობა ჩვენ წარმოგვიდგენია როგორც სიტუაცია, რომლის დროსაც მსგავსი ცოდნა-განათლებისა და მოტივაციის მქონე ადამიანებს თანაბრად შეეძლებათ თავიანთი ცხოვრებისეული მიზნების რეალიზაცია. ცხადია, შეუძლებელია შანსების სრული გათანაბრება, ეს მიუღწეველი იდეალია, მაგრამ რეალური ცხოვრება ამ იდეალს მაქსიმალურად უნდა მიუახლოვდეს.

პრაქტიკულად რაზე დამოკიდებულია და როგორ შეიძლება იქნეს რეალიზებული შანსების გათანაბრება? ამგვარი პირობების შექმნა უმთავრესად ორი ფაქტორის ამოქმედებით უნდა მოხდეს; პირველი, ეს არის სამეურნეო სუბიექტისათვის ეკონომიკური საქმიანობის სფეროში შესვლის თავისუფლება და სამეურნეო-სამართლებრივი ნესრიგის რეგულირების ყველასათვის თანაბრად მისაღები პირობები. საქმე ეხება იმას, რომ სანარმოსა და ადამიანების ფინანსური მაჩვენებლები დამოკიდებული არ იყოს მათ სიახლოვესა და გავლენაზე სახელისუფლებო ორგანოებთან და მეორეც, ამ მოთხოვნების რეალიზაცია განპირობებული იყოს ადამიანების აღზრდა-განათლებაზე. აქ განსაკუთრებით იგულისხმება ის, რომ ოჯახების განსხვავებულმა ქონებრივმა მდგომარეობამ სერიოზული უარყოფითი გავლენა არ მოახდინოს აქ აღზრდილი ბავშვების და ახალგაზრდების კარგი განათლების მიღებაზე. კარგი განათლების მიღების შესაძლებლობა საზოგადოების თაობათაშორის თანასწორობის ერთ-ერთ უმთავრეს აღმძრავ ბერკეტს წარმოადგენს.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ორივე ეს კრიტერიუმი, შანსების გათანაბრება და განვითარება ერთმანეთს არ გამორიცხავენ. უფრო პირიქით: ისინი ერთმანეთს განაპირობებენ. ეს გამომდინარეობს იქიდან, რომ არსებობს პირობები, რომლებიც ძალზე არსებითია ორივე ამ ფაქტორის რეალიზაციისათვის. მაგალითად, კარგი განათლების მიღება წარმოადგენს ერთ-ერთ ფუნდამენტალურ პირობას შანსების გათანაბრებისათვის მიახლოებისათვის. მას ასევე დიდი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკის განვითარებისათვის, ოღონდ ერთი პირობით: ქვეყანაში უნდა არსებობდეს ამგვარი განვითარების ფუნდამენტი. წინააღმდეგ შემთხვევაში განათლება მზარდაჭერას ვერ პოვებს ხალხში. უფრო მეტიც: იგი მათ იმედგაც-

რუებას გამოიწვევს. ბაზარზე გასვლის თავისუფლება წარმოადგენს პრინციპულად მნიშვნელოვან ფაქტორს, როგორც ეკონომიკის სწრაფი განვითარების, ისე შანსების გამოთანაბრებისათვის. სისტემა, რომლის არსებობისასაც სამეურნეო საქმიანობის შედეგად მოგების მიღება მეწარმის პოლიტიკოსებსა და მოხელეებთან ურთიერთობის ხარისხზეა დამოკიდებული, ისევე აფერხებს განვითარებას, როგორც აპრობებს შანსების უთანაბრობას და ამის შედეგად, უთანაბრობას შემოსავლებშიც.

## პოლონეთის გზა ბაზრისაკენ

ეკონომიკის ტრანსფორმაციის მიმდინარეობა და შედეგები დამოკიდებულია შემდეგ ფაქტორებზე:

1. საწყის პირობებზე;
2. ფართოდ გაგებულ ეკონომიკურ პოლიტიკაზე;
3. ისეთ პირობებზე, რომლებიც წარმოიშობა ეკონომიკური გარდაქმნების დროს, და რომლებიც გავლენას ახდენს ამ გარდაქმნებზე.

ახლა მოდით, აღვნიშნოთ სქემის გამოყენებით გავაკეთოთ იმ ცვლილებების ანალიზი, რომელთაც ადგილი ჰქონდათ 1990-1993 წლებში პოლონეთში მიმდინარე გარდაქმნებისას.

## საწყისი პირობები

ეროვნულ ეკონომიკაში არსებობს საწყისი პირობების მინიმუმ ხუთი კატეგორია მაინც,

რომლებსაც უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს მისი ტრანსფორმაციის ტემპებისა და შედეგებისათვის:

1. მაკროეკონომიკური სიტუაცია;
2. ეკონომიკური სისტემის ტიპი;
3. "რეალური" ეკონომიკის სტრუქტურა;
4. უცხოური ვალები
5. ადამიანური კაპიტალის სტრუქტურა და დონე.

ახლა ვნახოთ პოლონეთში არსებული სიტუაცია რა ზომით შეესაბამებოდა თითოეულ ამ მოთხოვნას და რა განასხვავებდა ჩვენს ქვეყანას სხვა პოსტსოციალისტური ქვეყნებისაგან.

უნდა ითქვას, რომ პოლონეთში, ისევე, როგორც სხვა პოსტსოციალისტურმა ქვეყნებმა, მემკვიდრეობით მიიღო არასაბაზრო სისტემა, რომელშიც გადამწყვეტი ხვედრითი წილით იყო წარმოდგენილი სახელმწიფო სექტორი, ორგანიზაციის კონცენტრაციის მაღალი დონით, დეფორმირებული ფასებით, არაკონვერტირებადი ვალუტით და ა. შ. ქვეყნის ეკონომიკაში არ არსებობდა ასევე საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნისათვის დამახასიათებელი ინსტიტუტებიც: დამოუკიდებელი ცენტრალური და კომერციული ბანკები, ფასიანი ქაღალდების თუ სასაქონლო ბირჟები და ა. შ.

ამასთან, სოციალისტური საზოგადოებრივი წყობა დამძიმებული იყო სოციალური სისტემის ფართო ქსელით, რომლის მუშაობაც თანდათან არაეფექ-

ტური ხდებოდა. მისი მომსახურება ფინანსირდებოდა მნიშვნელოვანწილად სახელმწიფო ბიუჯეტიდან და ნაწილობრივც უშუალოდ სახელმწიფო სანარმოების შემოსავლებიდან. ამის შედეგად პოლონეთში (და სხვა პოსტსოციალისტურ ქვეყნებშიც) შეფარდება საბიუჯეტო ხარჯებსა და ეროვნულ შემოსავლებს შორის გაცილებით მაღალი იყო, ვიდრე იმ კაპიტალისტურ ქვეყნებში, რომელთაც ერთ მცხოვრებზე გაანგარიშებით შემოსავლების დაახლოებით ანალოგიური დონე გააჩნდათ. ჩვენ აქ აღარაფერს ვამბობთ "აზიური ვეფხვების" შესახებ, სადაც ეს შეფარდება გაცილებით დაბალი იყო.

პოლონეთის ეკონომიკისათვის მეორე დამახასიათებელ ნიშანს წარმოადგენდა დეფორმირებული სამეურნეო სტრუქტურა, რაც აქ ათწლეულების მანძილზე სოციალისტური ინდუსტრიალიზაციის არსებობის შედეგს წარმოადგენდა. სოციალისტური ინდუსტრიალიზაცია ძირითადად მიმართული იყო უცხოური იმპორტის წინააღმდეგ. სოციალისტურ მეურნეობაში მეტისმეტად დაბალი იყო მომსახურების, ხოლო ძალზე მაღალი - მრეწველობის ხვედრითი წილი. ამავე დროს, ეკონომიკის მრავალი დარგი, მაგალითად, ტექსტილის, ელექტრონული, ფარმაცევტული და სხვ. დიდიწილად დამოკიდებული იყო იმპორტზე საბჭოთა ბაზარზე. არაეფექტურმა ეკონომიკურმა

ბაზრძალვაა DIO გვარდვა





# პოლონეთი და ბარდაქმნა

09 გვირგვინი

სისტემამ და დეფორმირებულმა ეკონომიკურმა სტრუქტურამ პოლონეთსა და სხვა სოციალისტურ ქვეყნებში უაღრესად დაბინძურა გარემო.

პოლონეთის ეკონომიკისათვის მესამე დამახასიათებელ ნიშანს წარმოადგენდა ადამიანური კაპიტალის განსაკუთრებული სტრუქტურა. მისთვის დამახასიათებელ უარყოფით თვისებას კი შეადგენდა ის, რომ ძალზე იგრძნობოდა იმ სპეციალისტთა დეფიციტი, რომელთა საქმიანობის გარეშეც თითქმის შეუძლებელი იყო საბაზრო ეკონომიკის ფუნქციონირება. კერძოდ, ეს სპეციალობები მარკეტინგი, საბანკო საქმე, თანამედროვე ბუღალტერია და ა. შ. უნდა ითქვას ისიც, რომ ზოგადი განათლება სოციალისტური სისტემის ქვეყნებში დაახლოებით იმ დონეზე იდგა, რა დონეზეც დასავლეთში და გაცილებით იყო დანინაურებული, ვიდრე განვითარებულ (განსაკუთრებით მესამე სამყაროს) ქვეყნებში. ეს კი ხელს უშლიდა ადამიანების მიერ ახალი ცოდნის სწრაფად ათვისებას და როგორც შედეგი, რეფორმების დაჩქარებული ტემპებით განხორციელებას. ეს ვითარება ცხადია, გამოყენებული იქნებოდა მხოლოდ რეფორმების შესაბამისი მიმართულებით განხორციელების შემთხვევაში.

ახლა გადავიდეთ იმ თვისებებზე, რომლებიც მხოლოდ პოლონეთისათვის იყო დამახასიათებელი და ჩვენს ქვეყანას აშკარად განასხვავებდა ყველა სხვა ტიპური სოციალისტური ქვეყნისაგან. აქედან ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო კატასტროფული მაკროეკონომიკური სიტუაცია. ფულის მასა (broad money) 1988 წელს გაიზარდა 63 პროცენტით, 1989 წელს - 61,5 პროცენტით. შესაბამისი მაჩვენებლები მაგალითად, ჩეხოსლოვაკიისათვის შეადგენდა 3,5% და 0,5%-ს, უნგრეთში 17 და 29 პროცენტს, ბულგარეთში 10,6 და 16,6 პროცენტს. ფულის მასის ასეთი მყისიერი ზრდა გამოწვეული იყო ბიუჯეტის დეფიციტის რადიკალური ზრდით და ასევე სასურსათო პროდუქციის სანარმოებლად დიდი მოცულობით სუბსიდირების გამოყოფით. ამ მოვლენის საბოლოო შედეგს წარმოადგენდა გლეხობისათვის ამ პროდუქციაზე შესყიდვის ფასების მოულოდნელი ანევა და საცალო ვაჭრობის ქსელში მათზე კონტროლირებადი ფასების დაწესება. აღნიშნული გარემოების გამომწვევ სხვა მიზეზს წარმოადგენდა ხელფასების სწრაფი ზრდა, რაც შექმნილი პოლიტიკური სიტუაციიდან გამომდინარეობდა. ანალოგიურ სიტუაციას ჰქონდა ადგილი რუმინეთში, რუსეთში, ალბანეთში. სამაგიეროდ, ჩეხოსლოვაკიასა და უნგრეთში პოლიტიკური სიტუაციის დარეგულირება სრულიადაც არ მომხდარა ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესების ხარჯზე.

სხვა სპეციფიკურ დამახასია-

ათებელ თვისებას პოლონეთის ეკონომიკისათვის შეადგენდა ფორმალურად კერძო სოფლის მეურნეობა. კერძოდ, აქ მიწების 76 პროცენტი კერძო მესაკუთრეთა ხელში იყო. 1989 წელს ერთ გლესზე გაანგარიშებით მოდიოდა 7,1 ჰა მიწის ნაკვეთი. თუმცა, მიუხედავად ამისა, გლეხებს არაკონკურენტულ გარემოში უხდებოდათ მუშაობა. თუმცა პოლონელი გლეხები სახელმწიფოს მხრიდან საკმაოდ საგრძნობ მხარდაჭერას პოულობდნენ, რაც მათთვის მაღალი მოგების წყარო ხდებოდა. მაკროეკონომიკური წონასწორობის აღსადგენად საჭირო იყო მათთვის ამ ზემოგებაზე უარის თქმა (დოტაციების მიცემაზე უარის თქმა და სხვ.). ცხადია, ამგვარი პოლიტიკის წარმოდგენა ადვილად შეიძლებოდა, როგორც სოფლის მეურნეობის განადგურება.

## ეკონომიკური სტრატეგია

ქვეყანაში შექმნილი კატასტროფული მაკროეკონომიკური სიტუაცია ხელისუფლებისაგან მოითხოვდა პრინციპული პოლიტიკის გატარებას, რომელიც განსაკუთრებით ბიუჯეტის დეფიციტის შეზღუდვასა და ფულის ემისიის მოზომილი ტემპების დაცვას გულისხმობდა. საჭირო იყო ასევე მკაცრი კონტროლის განხორციელება შრომის ანაზღაურების სფეროზე და სხვ. ამგვარი პოლიტიკის უარყოფითი გავლენა ეკონომიკაზე, განსაკუთრებით პრივატიზაციის განხორციელების პერიოდში, ცხადი ხდებოდა. სერიოზულ აუცილებლობას წარმოადგენდა ასევე ზლოტის მყარი პარიტეტის დაცვა დოლარის მიმართ.

როგორც მაკროეკონომიკური, ისე სისტემური პრობლემების გადაწყვეტის ერთ-ერთ უმთავრეს ელემენტს შეადგენდა ლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკის გატარება. ამასთან, სტაბილიზაცია, ლიბერალიზაცია და ღრმა ინსტიტუციონალური გარდაქმნები პოლონეთში წარმოადგენდა ორი უმთავრესი, მემკვიდრეობით მიღებული პრობლემის, - დიდი საგარეო ვალდებულების და ეკონომიკის ჩამორჩენილი სტრუქტურის სრულყოფის უმთავრეს გასაღებს. განსაკუთრებით ჩამორჩენილი სტრუქტურა ახასიათებდა ეროვნული ეკონომიკის ისეთ დარგებს, როგორც არის სოფლის მეურნეობა, ქვანახშირის მოპოვება და ტელეკომუნიკაციები.

ამ მიმართულებით განვითარებისათვის შესაძლებელი იყო ორი უმთავრესი ვარიანტის გამოყენება: თავდაპირველად შეგვეცვალა ეკონომიკური სისტემა და შემდეგ მიგვეღწია ეკონომიკური სტაბილიზაციისათვის, ანდა თითქმის ერთდროულად აგვემძივებინა ყველა ის მექანიზმი, რომლებიც მიგვალწევინებდა როგორც ეკონომიკურ სტაბილიზაციას, ლიბერალიზაციას, ისე ინსტიტუციონალურ გარდაქმნებს. არ უნდა დავგა-



ვარშავის ხედი

ვინცდეს, რომ საჭირო იყო იმ ეკონომიკის ლიბერალიზაცია და სტაბილიზაცია, რომლის სტრუქტურა ჯერ კიდევ არსებითად სოციალისტურად რჩებოდა.

რეფორმის შემდგომი ეტაპი უნდა ყოფილიყო მისი დაჩქარების ღონისძიებები როგორც ეკონომიკის სტაბილიზაციის და ლიბერალიზაციის, ისე ინსტიტუციური გარდაქმნების სფეროში. ამასთან, თითოეულ ამ სფეროში გარდაქმნების სიჩქარე განსხვავებულია. ცხადია, შედარებით ადვილი იყო ამ სიჩქარის მიღწევა ეკონომიკის სტაბილიზაციის და ლიბერალიზაციის, ვიდრე ინსტიტუციური გარდაქმნების სფეროში. განსაკუთრებული აჩქარება იყო საჭირო ფულის მიმოქცევის (ჰიპერინფლაციის დაძლევა) სფეროში შესაბამისი ღონისძიებების გასატარებლად. აქ ტემპების შენელება ხანძრის ნელ-ნელა ჩაქრობას დაემსგავსებოდა. საშური საქმე იყო ასევე ფასების ლიბერალიზაცია. ამასთან გასათვალისწინებელი იყო ის გარემოება, რომ რაც უფრო გაგრძელდებოდა მათზე კონტროლი, მით უფრო მეტად მოხდებოდა მათი დეფორმაცია, რომლის დროსაც სანარმოთა ფინანსური მდგომარეობის შესახებ მონაცემებს ძალზე საეჭვო ხასიათი მიეცემოდა. ასეთ შემთხვევაში ეს სანარმოები ადვილად მიღწევდნენ სახელმწიფო ფინანსურ ინექციებს.

ასევე საჩქარო საქმე იყო ინფლაციის მოთოკვა. პოლონეთში სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (დეკემბერი დეკემბერთან) 1989 წელს აღწევდა 640 პროცენტს, 1990 წელს - 250 პროცენტს, 1991 წელს - 60 პროცენტს, 1992 წელს - 44 პროცენტს, 1993 წელს 38 პროცენტს. ამჟამად ქვეყანაში ინფლაციის დონე, რა თქმა უნდა, კვლავაც მაღალია, მაგრამ, როგორც ვხედავთ, ამ სფეროში საკმაოდ დადებითი ტენდენცია დასახული. ამგვარი რადიკალური ცვლილებები ინფლაციის სფეროში პოლონეთში განხორციელდა ფასების მკვეთრი ლიბერალიზაციით, რამაც ზოგიერთი ფასის უზომოდ გაზრდა გამოიწვია, განსაკუთრებით ენერგომეცველებზე. 1982-1989 წლებში სამომხმარებლო პროდუქტების ფასები პოლონეთში 30-70 - ჯერ გაიზარდა. იქიდან გამომდინარე, რომ ამ სახის პროდუქციაზე

ფასები სასტარტო ეტაპზე პოლონეთში გაცილებით დაბალი იყო, ვიდრე სხვა სოციალისტურ ქვეყნებში, შესაბამისად, ჩვენთან მათი ზრდის ტემპებიც გაცილებით მაღალი დაფიქირდა.

## ცვლილებები ეკონომიკურ სფეროში

შეიძლება ითქვას, რეფორმების პერიოდში ქვეყანაში განსაკუთრებით დიდი ცვლილებები შეინიშნებოდა ფასების, ქვეყნის ინსტიტუციონალური მოწყობისა და სამართლებრივ სფეროებში.

1. ფასების რადიკალური ცვლილებების შედეგად ვაჭრობათა 90 პროცენტი 1993 წელს თავისუფალი ფასებით განხორციელდა. ამან ქვეყანაში მათი სტრუქტურის რადიკალური ცვლილებები გამოიწვია;

2. მნიშვნელოვნად გაიზარდა ზლოტის, როგორც გადაცვლის საშუალების როლი; ახლა იგი უკვე თავისუფლად იცვლებოდა როგორც საქონელზე, ისე სხვა ვალუტაზეც. ინფლაციის რადიკალურად მოთოკვისა და რეალური საპროცენტო განაკვეთის გაზრდის შედეგად ამალდა მისი, როგორც ღირებულებათა შენახვის საშუალების, ფუნქცია;

3. საკუთრებრივ ურთიერთობათა, საგარეო ვაჭრობის სფეროში განხორციელებულმა ლიბერალიზაციამ და მბრძანებლურ-ადმინისტრაციული მექანიზმების მოშლამ ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკის საფუძვლების გამყარების შესაძლებლობა შექმნა. ეს კი წარმოების ეფექტურობის ამაღლებისა და ქვეყნის კონკურენტულობის განმტკიცების აუცილებელ პირობას წარმოადგენდა. ამის შედეგად 1990-1993 წლებში პოლონეთში მილიონნახევარზე მეტი ფირმა დაფუძნდა.

4. სწრაფი ტემპებით დაიწყო პრივატიზაციის პროცესები, რის შედეგადაც ეკონომიკაში რადიკალურად ამაღლდა კერძო სექტორის როლი და მნიშვნელობა. თუ რეფორმების დაწყების დროს კერძო ფირმებში ძალზე მცირე რიცხოვნობის მუშახელი იყო დასაქმებული (ამ პერიოდში კერძო სფერო ძირითადად აგრარული სექტორითა და მომსახურებით იყო წარმოდგენილი), 1992 წელს აქ უკვე შრომითი რესურსების 34,4 პროცენტი დასაქმდა. თუ ამ მა-

ჩვენებელს დავუმატებთ აგრარულ სფეროსა და მომსახურებასაც, მაშინ მივიღებთ, რომ ამ წლის ბოლოს კერძო სექტორში მთლიანობაში დასაქმებული იყო შრომითი რესურსების 60 პროცენტზე მეტი.

5. ღრმა ცვლილებები განიცადა ქვეყნის საფინანსო სისტემაში. 1989 წლის დასაწყისისათვის პოლონეთმა თანდათან უარი თქვა მონოსაბანკო მოდელზე. კერძოდ, ამ სისტემიდან ცალკე გამოიყო პოლონეთის ეროვნული ბანკი და ცხრა სახელმწიფო კომერციული ბანკი. შემდგომ წლებში თანდათან მომძლავრდა ეროვნული ბანკის პოზიციები და მისი საქმიანობა საკმაოდ დამოუკიდებელი გახდა. ამ პერიოდში მისი ეკონომიკური და ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა მიმართული იყო საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნისათვის დამახასიათებელი ტიპური მეთოდებით მუშაობისაკენ. დაიწყო საბანკო სექტორის პრივატიზაცია.

რაც შეეხება არასაბანკო დაწესებულებებს, აქ განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს ფასიანი ქალაქების ბაზარი, რომელიც 1991 წლის ივლისში ამოქმედდა. მისი საქმიანობა დაფუძნებულია ისეთ თანამედროვე მექანიზმებზე, რომელთაც შეუძლიათ მოემსახურონ გაცილებით მეტი ღირებულების ფასიანი ქალაქებს, ვიდრე დღეს. იმავე პერიოდში ქვეყანაში ამოქმედდა მრავალი საინვესტიციო ფონდი, რომლებიც მალე შეუდგნენ საქმიანობას.

6. 1990-93 წლებში პოლონეთში შემოღებული იყო საგადასახადო სისტემის ყველა თანამედროვე ელემენტი: საშემოსავლო გადასახადი, დამატებული ღირებულების გადასახადი, გაუქმდა მრავალი შეღავათი, რომლებიც აფერხებდნენ ქვეყანაში კონკურენტული გარემოს ჩამოყალიბებას. საგადასახადო სამსახურები მაქსიმალურად კომპიუტერიზირებულია, ხოლო 1992 წელს დაფუძნდა საგადასახადო პოლიცია. აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად ამ ცვლილებებისა, როდი იყო ეკონომიკის დაუბეგრავი სფეროს მასშტაბებმა. ეს განვითარების ასიმეტრიული ტემპების შედეგი იყო. კერძოდ, ის ტემპები, რომლებითაც იქმნებოდა კერძო ფირმები, ბევრად აღემატებოდა საბაზრო-საგადასახადო სამსახურების განვითარების ტემპებს.

7. 1990 წლის შემდეგ მოხდა მრავალი მემკვიდრეობით მიღებული არასაბიუჯეტო ფონდის ლიკვიდაცია, რის შედეგადაც სახელმწიფო ფინანსების განაწილების პროცესი გაცილებით ინტეგრირებული და გამჭვირვალე გახდა.

8. სერიოზული რეფორმები განხორციელდა სოციალური დახმარების სფეროში, რომელიც გაცილებით მიზანმიმართული გახდა. პრინციპული ცვლილებები განიცადა უმუშევართათვის დახმარების



# კოლხური თეორიდან ლარამდე

თბილისში, ლეონიძის ქუჩაზე რამდენიმე თვეა, რაც ფულის მუზეუმი გაიხსნა. მისი ჩამოყალიბების ინიციატივა საქართველოს ეროვნულ ბანკს ეკუთვნის. მუზეუმს სამი პავილიონი აქვს, სადაც საქართველოში მოქმედი ფულის ნიმუშების გარდა, მსოფლიოს სხვა წამყვანი ვალუტების ისტორიის ამსახველი სტენდებიცაა გამოფენილი. მუზეუმის პირველივე სტენდზე კოლხურ თეორს შეხვდებით, რომელიც საქართველოს ტერიტორიაზე მოჭრილი პირველი ფულადი ნიმუშია.

## ბიორბი კალანდაძე

ფულის მუზეუმი თბილისში ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 80-იანი წლების დასაწყისში შეიქმნა. 1981 წელს, ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო ბანკის სისტემაში დაარსდა მუზეუმი, რომელმაც 1989 წლამდე იარსება. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისა და ეროვნული ვალუტის შემოღების შემდეგ ფულის მუზეუმის აღდგენის იდეა დღის წესრიგში დადგა. მუზეუმი მწახველებისათვის რამდენიმე თვის წინ გაიხსნა.

## პირველი ქართული მონეტები

ისტორიული კოლხეთი მსოფლიოში სამონეტო საქმის ერთ-ერთი უძველესი კერაა. ფულის მიმოქცევა და ვერცხლის მონეტების მოჭრა ამ ტერიტორიაზე ძველი ნელთალრიცხვის მეექვსე-მეხუთე საუკუნეებში იწყება. ეს უძველესი სამონეტო ჯგუფი სამეცნიერო ლიტერატურაში "კოლხური თეორის" სახელითაა ცნობილი. მეცნიერთა მოსაზრებით, სტილისტურ-ტიქნიკური თვალსაზრისით შეინიშნება მათი განსაკუთრებული მსგავსება ძველი ნელთალრიცხვის მეექვსე საუკუნის შუა ხანების მილეტურ მონეტებთან, რადგან კოლხური ფული ქალაქ ფაზისში (ფოთი) მიღებულია ახალშენში იჭრებოდა. კოლხური თეორის ასოლოგურ-უმრავლესობა აღმოჩენილია დასავლეთ საქართველოში: ჩრდილოეთით ქალაქ სოხუმიდან, სამხრეთით – მდინარე ჭოროხის შესართავამდე. კოლხური თეორი მცირე მასშტაბით საქართველოს ფარგლებს გარეთაც გადიოდა.

ელნიისტური ხანის დასაწყისში წყდება კოლხური თეორის ემისია და ის თანდათანობით ქრება მიმოქცევიდან. მის ადგილს ალექსანდრე მაკედონელისა და მისი პოლიტიკური მემკვიდრის ლისიმახის სახელით მოჭრილი ოქროს სტატერები იკვირდნენ. მოგვიანებით, სამონეტო ბაზარზე ორიგინალური სტატერების დეფიციტმა და ეკონომიკურმა კრიზისმა მათი ადგილობრივი მინაბაძების გაჩენა გამოიწვია.

ქართლის სამეფოში, ანუ იბერიაში სამონეტო საქმის დასაწყისად უნდა ჩათვალოს კლარჯეთის მამასახლისის ბაგრატ ბივრატის ძის (ძველი ნელთალრიცხვის მესამე საუკუნის შუახანები) ვერცხლის ფული არამეული წარწერებით.

ახალი ნელთალრიცხვის დასასრული ქართული ნუმიზმატიკისთვის მნიშვნელოვანი მოვლენით აღინიშნა: ქართლის ერისმთავრებმა საკუთარი ვერცხლის მონეტა, ე.წ. ქართულ-სასანური დრამები მოჭრეს. ქართული ფულის ისტორიაში ამ მონეტებზე პირველად გაჩნდა ქართული ზედწერილები ირანის შაჰის პორტრეტის გვერდით, ხოლო ირანული წმინდა ცეცხლის ნაცვლად – ქრისტიანული სიმბოლიკა – ჯვრის გამოსახულება.

## ქართული ფული შუა საუკუნეებში

მეთექვსმეტე საუკუნეების საქართველოს სოციალურ-

პოლიტიკური პროგრესი სამონეტო საქმეშიც აისახა. მეთექვსმეტე საუკუნის მეორე ნახევარში ტაოს მფლობელი დავით მესამე კურაპალატი ჭრის ვერცხლის ფულს, ჭეშმარიტი ჯვრის (ძელი ცხორებისაი) გამოსახულებითა და ქართული წარწერით: "ქრისტე, შეინყალე დავით კურაპალატი." ამ მონეტის სულ ოთხი ცალია შემორჩენილი, მაგრამ, მეცნიერთა ვარაუდით, იგი ჩართული უნდა ყოფილიყო საერთაშორისო მიმოქცევაში. ამის საფუძვლად მკვლევარები მიიჩნევენ იმ ფაქტს, რომ ოთხივე მათგანი საქართველოდან ძალიან შორს ჩრდილოეთ გერმანიაში, რუსეთში, ესტონეთსა და შვედეთშია ნაპოვნი.

ლონდონში, ბრიტანეთის მუზეუმშია დაცული სპილენძის უნიკალური მონეტა, რომელიც დავით აღმაშენებელმა, სავარაუდოდ, 1118-1125 წლებში მოჭრა. მონეტაზე გამოსახულია გვირგვინოსანი მეფე ბიზანტიურ სამოსში და მოცემულია ერთიანი საქართველოს მეფეთა სრული ტიტული: "მეფე აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა, სომეხთა."

საქართველოს ტერიტორიულ-მარჯვენა ასევე იმოქმედა საქართველოში ფულის მიმოქცევის პროცესზე. მეთხუთმეტე საუკუნის 30-იანი წლებიდან აღმოსავლეთ საქართველოში ფართოდ ვრცელდება შირვანული თანგები. ამავე პერიოდში იტალიელთა შავიზღვი-სპირა სავაჭრო ფაქტორიებიდან, რომლებიც მეცამეტე საუკუნიდან არსებობდა, საქართველოში შემოიღეს და ვრცელდება ვენეციური ოქროს დუკატები. ამავე პერიოდში დასავლეთ საქართველოში ინტენსიურად ბრუნავს ოსმალური ახჩა. ოსმალური სამონეტო ტრადიციების გავლენა საკუთრივ ქართულ ფულზეც შეინიშნება. მეთექვსმეტე საუკუნის დასაწყისიდან ირან-ოსმალეთის პოლიტიკური დაპირისპირების შემდეგ, დასავლეთ საქართველოში ოსმალეთი გაბატონდა, აღმოსავლეთში კი – ირანი. ქვეყნის პოლიტიკური გადანაწილების პროცესმა ქვეყნის სამონეტო საქმეზეც ჰპოვა ასახვა. ამ პერიოდში დამკვიდრდა ქართულ ენაში დღემდე შემორჩენილი ფულის ერთეულის სპარსული სახელები – თუმანი, აბაზი და შაური.

ირანის შაჰის სახელით საქართველოში ფული პირველად 1555-1570 წლებში ქალაქ ზაგემის (კახეთი) ზარაფხანაში მოიჭრა. ქართლში კი სეფიანთა სახელით ფულის მოჭრა მხოლოდ შაჰ-აბასის რეფორმის შემდეგ დაიწყო. 1632 წლიდან თბილისში რეგულარულად იჭრება ვერცხლის აბაზი, მაჰმუდი (ნახევარი აბაზი) და შაჰი (მეოთხედი აბაზი). თბილისური მონეტები ირანის ქალაქებში მოჭრილი მონეტებისაგან პრაქტიკულად არ განსხვავდებოდა. თბილისის ზარაფხანა იმდენად ინტენსიურად მუშაობდა, რომ აქ მოჭრილმა ფულმა თითქმის განდევნა სამონეტო ბაზრიდან ევროპული ტალერი და სამხრეთ კავკასიის არგლებსაც გასცდა. ცნობილია ოსტ-ინდოეთის კომპანიის მიერ დამოუკიდებელი თბილისური აბაზები.

1757 წლიდან თბილისის ზარაფხანაში ახალი ტიპის ვერცხლის ფულის მოჭრა იწყებენ. აქვე 1767-



ფულის მუზეუმის ერთ-ერთი სტენდი

1798 წლებში რეგულარად იჭრება ვერცხლის ექვსმარტიანი, აბაზი, მაჰმუდი (უხალთუნი) და შაური. ყველა მათგანი მაღალი სინჯის ვერცხლისგან მზადდებოდა. ამიტომ ისინი ძალზე პოპულარული გახდა მოსახლეობაში, რომელიც ამ მონეტათა მთელ სერიას "სირმა ვერცხლს" ან "სირმა აბაზს" უწოდებდა. ლითონის მაღალი ხარისხის გამო "სირმა აბაზი" საქართველოს რუსეთთან შეერთების შემდეგაც დარჩა ბრუნვადი. რუსეთის ხელისუფლებამ მხოლოდ 1853 წელს დაიწყო მოსახლეობის ხელთ არსებული "სირმა აბაზების" შესყიდვა.

## საქართველო რუსეთის იმპერიაში

1801 წელს რუსეთი ქართლ-კახეთის სამეფოს აუქმებს. სამეფო ოჯახი რუსეთში გადასახლეს. თბილისის სამეფო ზარაფხანა კი დაიხურა. მის ნაცვლად სამი წლის შემდეგ დღის წესრიგში დგება ფულის ნიმუშების თბილისშივე მოჭრის საკითხი. სამეფო აბანოს ყოფილ შენობაში იხსნება ზარაფხანა, რომელიც, ძირითადად, ვერცხლის ფულის მოსაჭრელად იყო გამიზნული. ამ პერიოდში გამოშვებულ ვერცხლის ფულზე ქართული მხედრული დამწერლობით ეწერა "ქართული ფული." 1804 წლიდან 1834 წლამდე თბილისის ზარაფხანამ სულ 1 060 713 მანეთისა და 70 კაპიკის ლირებულების ვერცხლისა და 8 310 მანეთისა და 89,5 კაპიკის სპილენძის მონეტა გამოუშვა. რუსულ ფულთან ერთად იგი მეცხრამეტე საუკუნის ბოლომდე დარჩა მიმოქცევაში. 1834 წლის შემდეგ საქართველოში ლითონის ფული აღარ მოჭრილა.

მეცხრამეტე საუკუნის ორმოციანი წლებში საქართველოში რუსულ ფულთან ერთად თავისუფლად მიმოქცეოდა თბილისის ზარაფხანაში მოჭრილი ქართულ-რუსული მონეტები, ერეკლე მეორის დროინდელი "სირმა აბაზები", ჰოლანდიური დუკატები, ირანული, ოსმალური და კავკასიის სახანოებში მოჭრილი ფული. 1853 წელს კავკასიის კომიტეტმა ბრუნვიდან არარუსული ფულის ამოღების ორწლიანი ვადა დაადგინა, რომელიც შემდგომში კიდევ ექვსი თვით გაგრძელდა. საქართველოს ფულად ბაზარზე მი-

მოქცევაში არსებული არარუსული ფულის ძირითადი მასა, მათ შორის, ერეკლე მეორის დროინდელი აბაზები, ხელისუფლებამ მოსახლეობისგან შეისყიდა და გადასადნობად პეტერბურგში გაგზავნა. ამ პერიოდში საქართველოს სამონეტო ბაზარზე რუსული ფულის ბატონობის ხანა იწყება. საქართველოში საკრედიტო დაწესებულებები გაიხსნა და ქვეყანა რუსეთის იმპერიის საფინანსო სისტემაში ჩაერთო.

## ქართული ფული და დამოუკიდებლობის პერიოდი

1917 წლის ოქტომბრის ბოლშევიკურ რევოლუციას საქართველოსა და მთელს სამხრეთ კავკასიაში საკრედიტო ბილეთების დეფიციტის უკიდურესი გამოვლენა მოჰყვა. რუსეთის სახელმწიფო ბანკმა შეწყვიტა თბილისში ფინანსური ოპერაციების განხორციელება. მდგომარეობის გამოსასწორებლად სამხრეთ კავკასიის ახალმა სამხარეო მთავრობამ, რომლის შემადგენლობაშიც ქართველი, სომეხი და აზერბაიჯანელი პოლიტიკოსები შედიოდნენ, საკუთარი ფულადი ნიმუშების გამოშვების გადაწყვეტილება მიიღო. 1918 წლის 29 იანვარს ამიერკავკასიის კომისარიატი ამტკიცებს დებულებას ბონების შესახებ. იმავე წლის 5 თებერვლიდან მიმოქცევაში გამოუშვეს 1, 3, 5, 10, 50 და 100-მანეთიანი ბონები, რომელსაც შემდგომში 250-მანეთიანი ბონები შეემატა.

1918 წლის 26 მაისის შემდეგ, დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლება ეროვნული ვალუტის შესაქმნელად მზადდებდას შეუდგა. 1918 წლის ივნისში ფუძნდება "ქართული ფულის ფონდი." მას მომავალი ეროვნული ვალუტის კურსის სიმყარე უნდა უზრუნველყო. ფონდის შექმნის წყარო მოსახლეობის შემოწირულობა იყო. ერთი თვის თავზე ცხადდება ქართული ფულადი ნიმუშების პროექტების შესარჩევი კონკურსი, რომელშიც მხატვარი იოსებ მარტოშვილის ესკიზები იმარჯვებს. საქართველოს დამფუძნებელი კრების 1919 წლის 11 ივლისის დეკრეტით მიმოქცევაში გავიდა 1, 3, 5, 10, 50, 100 და 500 მანეთის ლირებულების ბონები. დეკრეტით გავალისწინებული იყო ასევე 25-მანეთიანი კუპონების გამოშვებაც,

მაგრამ ისინი არ დაბეჭდილა. 1919 წლის მეორე ნახევარში აღნიშნულ კუპონებს შეემატათ 50-კაპიკიანი, 1920-21 წლებში კი 1000 და 5000 მანეთიანი ბონები. ქართულ ფულზე საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარის ნოე ჟორდანიასა და ფინანსთა მინისტრის კონსტანტინე კანდელაკის ფაქსიმილეებია მოთავსებული. იმდროინდელი მოსახლეობა ქართულ ფულს ნდობით შეხვდა, რომელმაც შედარებით სტაბილური ფულის სახელი საქართველოს ფარგლებს გარეთაც დაიმკვიდრა.

სრულფასოვანი ეროვნული ვალუტის შემოღებისათვის მთავრობა ხელისუფლებაში მოსვლიდანვე ემზადებოდა. ვალუტის ძირითად სახელად საქართველოში მეჩვიდმეტე საუკუნიდან გავრცელებული ფულადი ერთეულის აღმნიშვნელი ტერმინი "მარჩილი" შეირჩა. 1920 წლის ივნისში მთავრობის დავალებით მხატვარმა ევგენი ლანსერემ 25 მარჩილის სახელმწიფო საკრედიტო ბარათის ესკიზი შეასრულა. საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპაციამ, შემდგომში კი ანექსიამ, საქართველოს რესპუბლიკის ფულადი რეფორმის პროექტი განუხორციელებელი დატოვა.

## თბილისი და მსოფლიო ფულის ისტორია

თბილისის ფულის მუზეუმში საბჭოთა კავშირისა და 1991 წლის შემდგომი პერიოდის ფულადი ნიმუშების ამსახველი სტენდებიცაა განლაგებული, მაგრამ რადგანაც საუბარია არა მარტო ქართული ფულის მუზეუმზე, სხვადასხვა ქვეყნების ფულად ნიმუშებს ცალკე პავილიონი აქვს დათმობილი. სტენდებზე სადემოსტრაციო მასალა კონტინენტების მიხედვითაა განლაგებული. ამავე დარბაზშია გამოფენილი ფულის თემაზე გამოცემული ლიტერატურაც.

"ეს არის აგრეთვე სასწავლო ცენტრიც." – აცხადებს მუზეუმის ხელმძღვანელი მაგალი თოდუა, – "აქ მოდიან ისტორიკოსები, სტუდენტები, მოსწავლეები. მუზეუმში ტარდება პრაქტიკული მეცადინეობები."

გამოყენებულია კატალოგი "ფული საქართველოში"



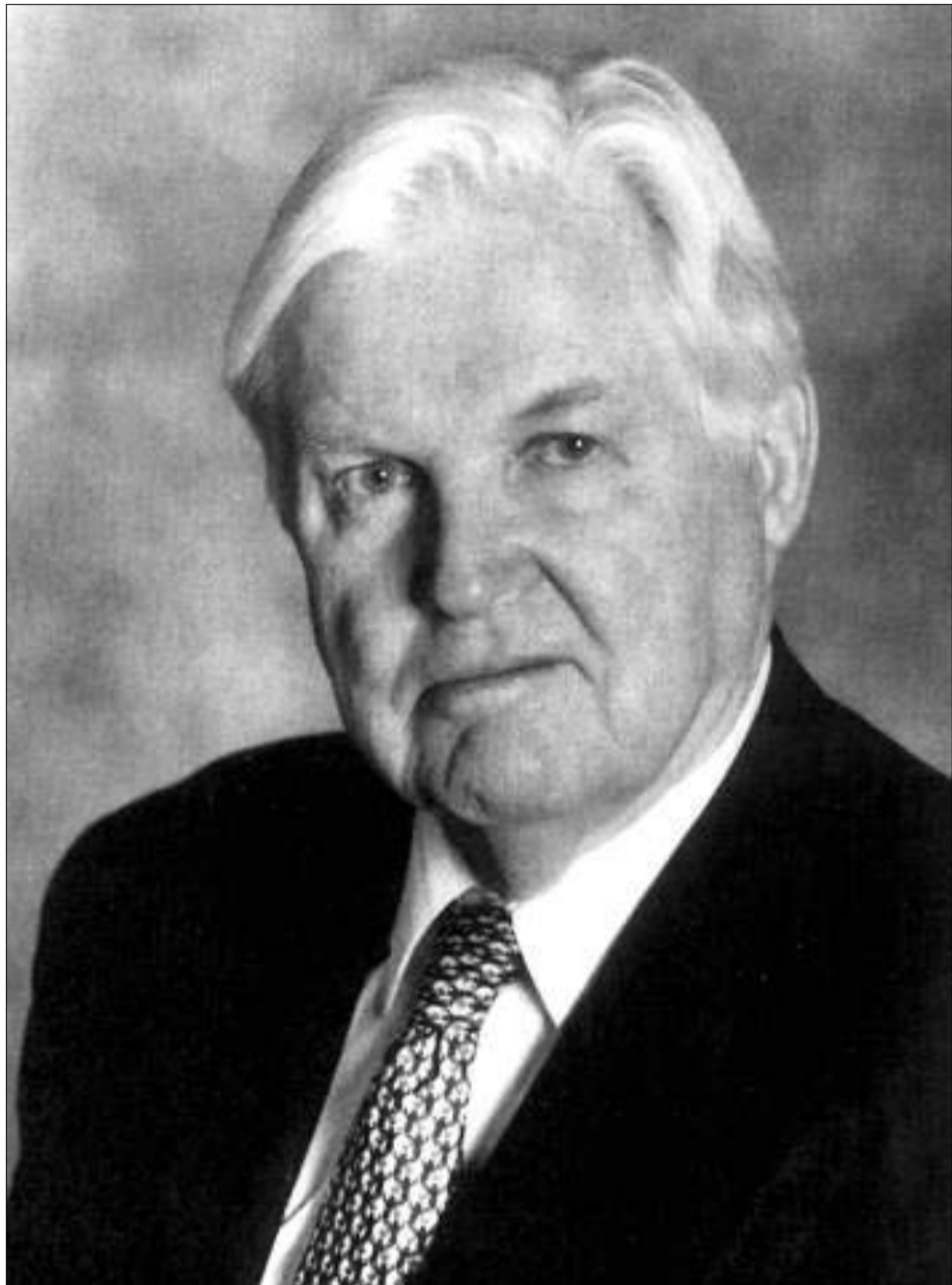
# რობერტ მანდელი და თანამედროვე სავალუტო ზონები

ამერიკელი ეკონომისტი რობერტ ა. მანდელი კანადაში დაიბადა. ბრიტანეთის კოლუმბიის უნივერსიტეტსა და ვაშინგტონის უნივერსიტეტში სწავლის დასრულების შემდეგ, მან განათლების მიღება განაგრძო მასაჩუსეტსის ტექნოლოგიური ინსტიტუტის (მტი) ასპირანტურაში და ასევე ლონდონის ეკონომიკის სკოლაში (ლეს). 1956 წელს საკანდიდატო დისერტაცია დაიცვა მტი-ში. მისი სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი თემა იყო კაპიტალის მიმოქცევა მსოფლიო ბაზრებზე. შემდეგ აკადემიურ წელს მანდელი სტაჟირებას გადიოდა ჩიკაგოს უნივერსიტეტში, როგორც ამ სასწავლებლის სტიპენდიანტი "პოლიტიკური ეკონომიის" სპეციალობით. მანდელი რამდენიმე წელს პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა სტენფორდის უნივერსიტეტში და ჯონ ჰოპკინსის საერთაშორისო კვლევების ცენტრში, ვიდრე 1951 წელს მან მუშაობა არ დაიწყო საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვლევით განყოფილებაში. სავალუტო ფონდის თანამშრომლად მანდელი დარჩა 1963 წლამდე. 60-იანი წლების მეორე ნახევარში მანდელი მუშაობდა ჩიკაგოს უნივერსიტეტში (1966-1971 წწ.) და ამ სასწავლებლის ინტელექტუალური ლიდერების რიცხვს მიეკუთვნებოდა. იმავდროულად მეცნიერი იკავებდა ჟურნალ "პოლიტიკური ეკონომიის"-ს მთავარი რედაქტორის თანამდებობას.

ათი წლის განმავლობაში (1965-75 წწ.) მანდელი მინვეული პროფესორის ხარისხში ყოველ წელს, ზაფხულობით ლექციებს კითხულობდა მსოფლიო ეკონომიკის პრობლემებზე საერთაშორისო კვლევების უმაღლესი სკოლის მსმენელთათვის ჟენევაში (შვეიცარია). 1974 წლიდან მანდელი არის კოლუმბიის უნივერსიტეტის (ნიუ-იორკი) ეკონომიკის ფაკულტეტის პროფესორი. 1997-98 წლებში მანდელი ეკონომიკის პროფესორია საერთაშორისო კვლევების უმაღლესი სკოლასთან არსებულ ჯონ ჰოპკინსის ცენტრში.

მანდელი არის 40-ზე მეტი წიგნის, 200-ზე მეტი სტატიის და საერთაშორისო და სამთავრობო ორგანიზაციებში წაკითხული ათეულობით მოხსენების ავტორი. მისი ნაშრომების უმთავრეს თემებს წარმოადგენს მსოფლიო ეკონომიკის, ფულად-საკრედიტო, ინფლაციის, ეკონომიკური ზრდის, საერთაშორისო სავალუტო სისტემის ისტორიის და საბიუჯეტო პოლიტიკის უმთავრესი პრობლემები. მისი ნაშრომები მიეკუთვნება ფუნდამენტალური მეცნიერების სფეროს და გამოირჩევა ნოვატორული მიდგომებით, პრობლემების არასტანდარტული დასმითა და გადაჭრით და პრაქტიკული გამოყენების მნიშვნელობით.

იმჟიათი მეცნიერული ინტუიციის საშუალებას აძლევდა მანდელს 30 წელზე მეტი ხნის წინ საერთაშორისო სავალუტო ბაზრებისა და საერთაშორისო კაპი-



რობერტ მანდელი

ტალის ბაზრების განვითარების ზუსტი პროგნოზები მოეცა; მეცნიერი მსოფლიო სამეცნიერო საზოგადოებისათვის განსაკუთრებით მას შემდეგ გახდა ცნობილი, რაც ევროპის ერთიანი ვალუტის შექმნის ერთ-ერთი პირველი პროექტი დაამუშავა. მანდელი ცნობილია ასევე როგორც ოპტიმალური სავალუტო ზონის თეორიის ავტორი. გასული საუკუნის 60-იანი წლების დასაწყისში მანდელმა ზოგიერთ თავის სტატიაში დააყენა საკითხი იმის შესახებ, თუ რა გავლენის გამოწვევა შეუძლია ფულად-საკრედიტო და საბიუჯეტო პოლიტიკას საერთაშორისო ბაზრების ორგანიზაციის პროცესებზე. მეცნიერი ასევე შეეცადა დაედგინა, დამოკიდებულია თუ არა ეს გავლენა ქვეყანაში არსებულ ფულად-სავალუტო სისტემაზე და სახელდობრ იმაზე, აფიქსირებს თუ არა მოცემული ქვეყანა ვალუტის ლირებულებას, თუ ნებას აძლევს მას თავისუფლად ირყეოდეს. ზუსტად იმ დროს, სტატიაში "ოპტიმალური სავალუტო ზონების თეორია" (1961 წ.), მანდელმა დააყენა იმ დროისათვის საკმაოდ აბსურდული საკითხი: აუცილებელია თუ არა ქვეყანას ჰქონდეს საკუთარი ვალუტა, თუ თეორიულად და პრაქტიკულად დასაშვებია სიტუაცია, როდესაც მთელი რეგიონისათვის სასარგებლოა უარყოს თავისი სავალუტო სუვერენიტეტი საერთო ერთიანი ვალუტის სასარგებლოდ.

აღნიშნული პრობლემებისადმი მანდელის მიდგომებზე გავლენა მოახდინა იმ ფაქტმა, რომ 50-იან წლებში მის სამშობლოში

ნველყოფილი იქნეს სრული დასაქმება იმ შემთხვევაში, თუკი ერთ-ერთი რეგიონი შეეჯახება "არასიმეტრიულ" დარღვევას, სხვა სიტყვებით, განიცდის ეკონომიკურ კრიზისს.

მცურავი სავალუტო კურსების არსებობა და კაპიტალის მაღალი დონის მობილურობა ახასიათებს დღეს მსოფლიოს უმრავლესი ქვეყნების ეკონომიკებს. მაგრამ 60-იანი წლების დასაწყისში ამ საკითხების დაყენება საკმაოდ კურიოზულად გამოიყურებოდა. მანდელის მეცნიერული შორსმჭვრეტელობა იმაში გამოიხატა, რომ ამ ერთეულ მაგალითებზე მან შეძლო დანახა მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების ტენდენციები. მანდელი თანდათან აღრმავებდა თავის კვლევებს იმასთან დაკავშირებით, რაც უფრო იხსნებოდა კაპიტალის საერთაშორისო ბაზრები და რაც უფრო კრახს განიცდიდა ბრეტონ-ვუდის სისტემა.

თავის მეორე სტატიაში "კაპიტალის მობილურობა და სტაბილიზაციური პოლიტიკა ფიქსირებული და მცურავი სავალუტო კურსის პირობებში", რომელიც "კანადის ეკონომიკურ ჟურნალში" გამოქვეყნდა 1963 წელს, მანდელმა ანალიზი გაუკეთა ფულად-საკრედიტო და ფისკალურ პოლიტიკას გახსნილი ეკონომიკის პირობებში. მიუხედავად ამ ანალიზის გარეგანი უბრალოებისა, მანდელის მსჯელობები შეიცავდა მრავალ მნიშვნელოვან, ნათლად ფორმულირებულ პრაქტიკულ დასკვნებს.

აიღო რა საფუძვლად ცნობილი დიაგრამა IS-LM (დანახოგები საინვესტიციო ფულადი ბაზრისათვის) ჩაკეტილი ბაზრისათვის, რომელიც თავდაპირველად ჯონ ჰიკის მიერ იყო შემუშავებული, მანდელმა მასში შეიყვანა საგარეო ვაჭრობა და კაპიტალის მობილურობა. ამან მას საშუალება მისცა ეჩვენებინა სტაბილიზაციის პოლიტიკის შედეგები და მოკიდებულება მსოფლიო ბაზრებზე კაპიტალის მობილურობის დონეზე და ასევე სავალუტო კურსების რეჟიმზე. კერძოდ, მანდელმა შეიმუშავა მოდელი ლია ეკონომიკისათვის, რომელმაც შემდეგი კანონზომიერება უჩვენა: ფულად-საკრედიტო და ფისკალური პოლიტიკის ეფექტი საბოლოო ჯამში დამოკიდებულია სავალუტო კურსების რეჟიმზე. კაპიტალის აბსოლუტური მობილურობის დროს მოდელმა უჩვენა ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის არაეფექტურობა ვალუტის ფიქსირებული კურსის პირობებში და ბიუჯეტური პოლიტიკის არაეფექტურობა მოქნილი სავალუტო კურსის პირობებში. ზუსტად ამავ პერიოდში, ანუ 60-იანი წლების დასაწყისში, სტაბილიზაციური პოლიტიკის ეფექტურობის პირობების ანალიზური კვლევები წამოიწყო - მანდელისაგან დამოუკიდებლად, 1976 წელს გარდაცვლილმა მარკუს ფლემინგმა, რომელიც მრავალი წლის განმავლობაში საერთაშორისო სავალუტო ფონდის კვლევითი გა-

ნყოფილების გამგე იყო. იგი უკვე მუშაობდა ამ განყოფილებაში, როდესაც მანდელი აქ სამუშაოდ მოვიდა. ამ მკვლევარების მიერ დამოუკიდებლად დამუშავებული სტაბილიზაციური პოლიტიკის მოდელი მათ სახელს ატარებს, თუმცა, სპეციალისტების შეფასებით, მანდელის წვლილი გაცილებით მეტია მასში და უფრო პრიორიტეტული მნიშვნელობა აქვს. მისი ანალიზი გაცილებით ღრმაცაა და დიპაზონიც ფართო. ამასთან იგი გაცილებით დამაჯერებელიცაა. მანდელი-ფლემინგის მოდელი დღეს მაკროეკონომიკის ყველა სახელმძღვანელოშია შეტანილი.

მანდელმა დიდი წვლილი შეიტანა მაკროეკონომიკური თეორიის სხვა განყოფილების დამუშავებაშიც. კერძოდ, მან უჩვენა, რომ ინფლაციის მაღალ ტემპებს შეუძლია ინვესტორები აიძულონ შეამცირონ სალაროს სალდო ეკონომიკის რეალურ სექტორში ინვესტიციების სასარგებლოდ. აქედან მეცნიერი იმ დასკვნას აკეთებდა, რომ მხოლოდ ინფლაციური მოლოდინსაც კი შეუძლია დადებითი ეკონომიკური ეფექტი მოგვცეს, რადგან იგი ასტიმულირებს ინვესტორს, ასე იმოქმედოს. ამ დასკვნამ "მანდელი-ტობინის ეფექტის" სახელწოდება მიიღო, რამდენადაც ტობინმაც უჩვენა, რომ ეკონომიკური აქტიურობის ზრდით გამოწვეული უპირატესობანი, თუნდაც ეს უკანასკნელი ინფლაციის მაღალი ტემპებით იყოს გამოწვეული, აღემატება ინფლაციით გამოწვეულ დანაკარგებს.

მანდელი წარმოადგენს მრავალი საერთაშორისო ორგანიზაციის, მათ შორის, გაეროს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის, მსოფლიო ბანკის, ევროკომისიის, და ასევე მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის მთავრობათა მრჩეველს; 1972-73 წლებში იგი შედიოდა იმ ექსპერტთა ჯგუფში, რომლებიც ევროპაში ეკონომიკურსა და სავალუტო კავშირის მომზადებაზე მუშაობდნენ. იგი მონაწილეობას იღებდა ასევე საერთაშორისო სავალუტო რეფორმების (1964-1978 წ.წ.) მუდმივ მოქმედი სამეცნიერო ჯგუფების მუშაობაში. მანდელი თავმჯდომარეობს საერთაშორისო სავალუტო რეფორმების რეგულარულ კონფერენციას, რომელიც სანტ-კოლომბოში ტარდება. იგი მრავალი ამერიკული უნივერსიტეტის (პრინსტონის, კემბრიჯის, ჩიკაგოს, პენსილვანიის) პროფესორია. მანდელი საპატიო დოქტორია ასევე საზღვარგარეთის მრავალი უნივერსიტეტისა (პარიზის, პეკინის და ა.შ.).

ნობელის პრემიის ლაურეატი ეკონომიკაში მანდელი გახდა 1999 წელს. თემა, რომლის გამოც მას აღნიშნული პრემია მიენიჭა, შემდეგნაირად იყო დასათაურებული: "ფულად-საკრედიტო და ბიუჯეტური (ფისკალური) პოლიტიკის ანალიზისათვის სხვადასხვა რეჟიმის სავალუტო კურსების პირობებში და ასევე ოპტიმალური სავალუტო ზონის ანალიზისათვის".

თარგმნა  
ამბროსი გრიშკაშვილი



# საუკუნეანახევარი ამერიკელის სამსახურში

“დაბეჭდვის ღირსი ყველა ახალი ამბავი”

152 წლის წინ, 1851 წლის 18 სექტემბერს, ნიუ-იორკში გამოვიდა ახალი ქალაქური გაზეთის პირველი ნომერი, რომელსაც *The New York Daily Times* ერქვა. ექვსი წლის შემდეგ მან სახელწოდება შეიცვალა და *The New York Times*-ი დაერქვა. *The New York Times*-ის გამომცემლებმა ჯოუნსმა და რეიმონდმა მიზნად დაისახეს სრულიად ახალი ტიპის გაზეთის გამოშვება, რომელიც ობიექტური ინფორმაციის გავრცელებაზე იქნებოდა ორიენტირებული. ეს იყო ახალი სიტყვა ამერიკულ ჟურნალისტიკაში, რომელიც იმ დროისათვის ყველაზე პრესის ბუმბუა მოიცავდა. ჯოუნსმა და რეიმონდმა წარმატებით ამოიცივეს დროისა და მკითხველის მოთხოვნა, ძალიან მალე “ნიუ-იორკ თაიმსი” ამერიკული ჟურნალისტიკის ფლაგმანად გადაიქცა.

## სოფო კინტრაძე

1851 წელს ჯორჯ ჯოუნსისა და ჰენრი რეიმონდის მიერ გამოცემული გაზეთი, ნიუ-იორკის პერიოდულ გამოცემებს შორის რიგით მერვე იყო, რომლის სახელწოდებამაც სიტყვა Times-ი ერიბა. თუმცა, ვერც ერთმა მათგანმა ერთ წელზე მეტ ხანს ვერ გაძლო, ისინი რამდენიმე თვეში იხურებოდნენ. მხოლოდ “ნიუ-იორკ თაიმსი” აღმოჩნდა ასეთი დღეგრძელი.

პირველი ნომრის ტირაჟი ჯოუნსმა და რეიმონდმა მანჰეტენის სავაჭრო ცენტრის სხვენში ბუნებრივი აირის ფარნის შუქზე დაბეჭდეს. გაზეთი ერთ ცენტად იყიდებოდა, განსხვავებით მისი კონკურენტების *The Herald*-ისა და *The Tribune*-ისაგან, რომლებიც ორი ცენტრი ღირდა. ორივე ეს გაზეთი მონდომებით აღეგნებდა თვალყურს “ნიუ-იორკ თაიმსის” პირველ ნაბიჯებს.

როცა ამერიკის შეერთებულ შტატებში სამოქალაქო ომი მძვინვარებდა, გაზეთის მთავარმა რედაქტორმა რეიმონდმა მხარი ჩრდილოელებს დაუჭირა, მათ მხარდამჭერ ნერილებს იგი გაზეთის პირველ გვერდებზე ათავსებდა. ამ დროს ნიუ-იორკში სახალხო გამოსვლები დაიწყო ახალი კანონის წინააღმდეგ, რომელიც ენკოლნის არმიის საყოველთაო განწვევას ითვალისწინებდა. რედაქტორმა მიიღო სარისკო გადაწყვეტილება და სამხედროებს ნება დართო თავიანთი გასამარებელი პუნქტი რედაქციის შენობაში განეთავსებინათ. რედაქციის ოფისის ფანჯრებიდან თოფის ლულები მოჩანდა, ხოლო შუშები დემონსტრანტებმა ჩაღვნიეს. მიუხედავად ამისა, რისკმა გამართლა. ჩრდილოელებმა გაიმარჯვეს და არ დაივიწყეს გაზეთი, რომელმაც მათ კრიტიკულ მომენტში მხარი დაუჭირა.

ექვსი წლის შემდეგ, 1871 წლის ივლისში გაზეთს ოქროს ხანა დაუდგა. დაიბეჭდა სერია სტატიებისა, სადაც მოთხრობილი იყო ნიუ-იორკის პოლიტიკოსთა მალაქა წრეებში გამეფებული კორუფციის შესახებ. მთავარი დარტყმა დემოკრატიული პარტიის ადგილობრივი ორგანიზაციების ლიდერებზე მოდიოდა, რომელთაც სათავეში უილიამ ტვიდი, ზედმეტსახელად ბოსი, ედგათ. ჟურნალისტიკმა გამოაშკარავეს ტვიდის მონაწილეობის ფაქტები გავლენიანი პირების მოსყიდვაში, მკვლევარებში, საბიუჯეტო თანხების მითვისებაში და ა.შ. ბოლოს და ბოლოს, პოლიტიკოსი დაიჭირეს და მან ციხეში დაასრულა სიცოცხლე. სამაგიეროდ მსხვილი სკანდალი შედგა და გაზეთის ტირაჟიც საგრძობლად გაიზარდა.

თუმცა, დიდება წარმავალია, მალე გაზეთს შავი დღეები დაუდგა. იგი კატასტროფულად კარგავდა მკითხველს, მას გაექცნენ რეკლამის დაბეჭდვებიც, ნახევრად-

რემინალი პოლიტიკოსები კი ღიად ემუქრებოდნენ “ნიუ-იორკ თაიმსის” ჟურნალისტიკას. მეცხრამეტე საუკუნის ბოლოს გაზეთი გაკოტრების პირას იდგა. ამას გარდა, ყველაზე პრესის ლიდერები - უილიამ რენდოლფ ჰერსტის *New York Journal*-ი და ჯოზეფ პულიტცერის *New York World*-ი “ნიუ-იორკ თაიმსს” სერიოზულ კონკურენტობას უწვედნენ.

მაგრამ გაზეთს დახურვა არ ენერა, “ნიუ-იორკ თაიმსი” 38 წლის ბიზნესმენმა და გამომცემელმა ჩატაუნდინად ადოლფ საიმონ ოქსმა იხსნა. საგამომცემლო ბიზნესით ოქსი ჯერ კიდევ 20 წლის ასაკში დაინტერესდა, მან 250 დოლარად პროვინციური გაზეთის აქციების ნახევარი შეისყიდა, ამ გაზეთსაც *The Times*-ი ერქვა. ოქსმა წარმატებით გაართვა თავი ამ საქმეს, ამიტომ როცა გაიგო, რომ “ნიუ-იორკ თაიმსი” მძიმე დღეში იყო, გადაწყვიტა ამ გაზეთში 75 ათასი დოლარი დაეხარებინა. 1896 წლის აგვისტოში, იგი ნიუ-იორკში გადავიდა სამუშაოდ. გაზეთში მას ძალიან მძიმე სიტუაცია დახვდა. ოქსი არ შეუშინდა სიძნელებებს და ენერგიულად შეუდგა წესრიგის დამყარებას.

## სახლი, რომელიც ოქსმა ააშენა

1896 წლის სექტემბერში უკვე გამოვიდა პირველი ნომერი კვირის დამატებისა - *The Sunday Magazine*. ერთი თვის შემდეგ კი შაბათის დამატებები - ლიტერატურულ-მხატვრული - *The Saturday Review of Books and Art*, რომელმაც 1911 წელს შეიცვალა სახელწოდება და *The New York Times Book Review* გახდა. დროთა განმავლობაში “ნიუ-იორკ თაიმს ბუქ რევიუ” ამერიკელების ლიტერატურული გემოვნების ფორმირებაში ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან პერიოდულ გამოცემად გადაიქცა. მისი ბუსტსელერების სიაში მოხვედრა, რაც 1942 წლიდან რეგულარულად იბეჭდებოდა, ნებისმიერი ამერიკელი მწერლის ოცნებაა.

გარდა ამისა, ოქსმა პირველად შემოიღო ყოველდღიურ გაზეთში ფინანსური ახალი ამბების მუდმივი გაშუქება. და ბოლოს, იმავე წლის ოქტომბრით თარიღდება ოქსის მიერ მოფიქრებული დევიზი, რომელიც დღემდე გამოხატავს გაზეთის არსსა და საგამომცემლო კრედოს: **“ყველა ახალი ამბავი, რომელიც დასაბეჭდად გამოდგება.”** (All the news that's fit to print).

ერთმა ასეთმა ახალმა ამბავმა შორეული პორტ-არტურიდან, არა მარტო გაზეთის, არამედ ჟურნალისტიკის ისტორიაშიაც დატოვა თავისი კვალი. 1904 წლის 14 აპრილს “ნიუ-იორკ თაიმსის” კორესპონდენტმა რადიოს საშუალებით პირველად გადმოცა რედაქციას რეპორტაჟი წყნარ ოკეანეში რუსულ საზღვაო-სამხედრო ბაზაზე იაპონიის თავდასხმის შესახებ.



ტაიმს ტაუერი

1905 წლის 1 იანვარს რედაქცია Long Acre Square-ზე ახალ შენობაში გადავიდა, მოგვიანებით მას Times Square ეწოდა, ხოლო შენობას, რომელიც ბროდვეისა და მეშვიდე ავენიუსს გადაკვეთავს მდებარეობდა Times Building-ი, შემდეგ კი Times Tower-ი. 1913 წლამდე ყველა ძირითადი გაზეთი ამ შენობაში იყო განთავსებული. დღეს ამ შენობის ფოტოები ამშვენებს მილიონობით ალბომს, მისალოც ბარათს, Times Tower-ი ბროდვეის სავიზიტო ბარათი და მილიონობით ტურისტის საყვარელი ადგილია. განსაკუთრებით ბევრი ადამიანი გროვდება აქ საახალწლო დამეს, როცა შენობის თავზე საზეიმოდ ეშვება ბრჭყვიალა ბურთი, რომელიც სიმბოლურად გამოხატავს გასულ წელს.

მეოცე საუკუნის დასაწყისში “ნიუ-იორკ თაიმსი” იყო ერთ-ერთი იმ 14 ინგლისურენოვანი გაზეთთაგანი, რომელიც ნიუ-იორკში გამოდიოდა. თავიდან ეს იყო ქალაქური გამოცემა, რომელიც რეგიონულ გაზეთად მოგვიანებით გადაიქცა. ოქსის დროს “ნიუ-იორკ თაიმსი” კორპორაციები მთელს ამერიკაში და მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში გაიხსნა.

სწორედ ოქსის დროს შეიძინა გაზეთმა ინფორმაციის სერიოზული გამავრცელებელი ბეჭდვითი ორგანოს სახელი, რითაც იგი ამერიკის მონივრე გაზეთთა რიგებში მოხვდა. **“თუ რომელიმე გაზეთში დაიბეჭდა სტატია სექსუალურ ნიადაგზე ჩადენილ დანაშაულზე, - ამბობდა ადოლფ საიმონ ოქსი, - მაშინ ეს, როგორც წესი, საშინელი სიბინძურეა. მაგრამ “ნიუ-იორკ თაიმსი” იგივე საბაბი სოციოლოგიური გამოკვლევის თემა გახდება.”**

ოქსის ბიზნესი მისმა სიძემ არტურ ჰეის სულცებერგერმა გააგრძელა. ოქსი 1935 წელს გარდაიცვალა. სულცებერგერი გაზეთში 1918

წელს მოვიდა და მალე რედაქტორის მარჯვენა ხელი გახდა. ხოლო როცა უშუალოდ ჩაუდგა სათავეში “ნიუ-იორკ თაიმსს”, შეეცადა კიდევ უფრო განემტკიცებინა მისი, როგორც სოლიდური და ობიექტური გაზეთის რეპუტაცია. “ნიუ-იორკ თაიმსის” ჟურნალისტიკისათვის მათი ხელმძღვანელის აფორიზმები სახელმძღვანელო პრინციპი გახდა: **“სოლიდურ გაზეთს სოლიდური მკითხველი უნდა ჰყავდეს.”** ეს მართალია ძალიან კარგად აღწერდა, მაგრამ არც თუ ისე იოლი შესასრულებელი იყო.

## ომს თავისი კანონები აქვს

დროთა განმავლობაში ოქსის გაზეთი, რომელსაც პრეტენზია ჰქონდა ნამყვან საერთაშორეო მასობრივი ინფორმაციის საშუალებაზე (ფორმალურად იგი ასეთად 1980 წლის აგვისტოში გახდა), სინამდვილეში ყოველთვის რჩებოდა ოჯახურ ბიზნესად. და როგორც ხშირად ხდება ხოლმე ავტორიტეტული ოჯახის უფროსები ზოგჯერ იმგვარ სიჯიუტეს იჩენენ, რაც არანაირად არ მოდის შესაბამისობაში გაზეთის მიერ აღებულ გეზთან - ობიექტურობასთან და ხედვის მრავალფეროვნებასთან. განსაკუთრებით ნათლად ეს ცივი ომის პერიოდში მჟღავნდებოდა. მაგალითად, რუსეთში რევოლუციის გამარჯვების პირველივე თვეებში, “ნიუ-იორკ თაიმსში” არაერთხელ დაიბეჭდა ინფორმაცია ლენინისა და ტროცკის დაღუპვის და დაპატიმრების შესახებ, ხოლო ბოლშევიკების მთავრობა ლამის 90-ჯერ გამოაცხადეს დაღუპულად. მოკლედ, გაზეთის ფურცლებზე იბეჭდებოდა არა ის, რაც სინამდვილეს შეესაბამებოდა, არამედ ის, რისი ნაკითხვაც მფლობელებს სურდათ.

მიუხედავად ამისა, საბჭოთა რუსეთში “ნიუ-იორკ თაიმსის” პირ-

ველი კორესპონდენტის უოლტერ დიურანტის რეპორტაჟებში იშვიათი სიზუსტის შეფასებებიც გვხვდებოდა. დიურანტიმ დასაველეთის ჟურნალისტიკიდან ერთ-ერთმა პირველთაგანმა განჭვრიტა ბოლშევიკური სისტემის ნამდვილი სახე: **“ეს არის მსოფლიოს ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე დაწყვეტილი ტირანია, საშინელი ერთიანობა ძალადობის, ტერორისა და შპიონაჟისა, შეუბრალებელი როგორც ჩანაფიქრში, ისე შესრულებაში.”** - ნერდა იგი 1920 13 იანვრის პუბლიკაციაში. უკვე 1922 წელს მან ყურადღება გაამახვილა დასაველეთში თითქმის უცნობ პიროვნებაზე სტალინზე, თუმცა საკმაოდ თავისებურად - **“ბატონი სტალინი, ეროვნებით თურქი ქართველი ბოლშევიკი, საკმაოდ ძლიერი პიროვნების შთაბეჭდილებას ტოვებს.”**

ყველაზე აშკარა მიკერძოებას “ნიუ-იორკ თაიმსის” მხრიდან ცივი ომის ათწლეულში ჰქონდა ადგილი, როდესაც გაზეთის რადიკალიზმი აშკარად თვალნათელი ხდებოდა მისი კონკურენტის “ვაშინგტონ პოსტის” გაცილებით თავშეკავებულ პოზიციასთან შედარებით. ასე რომ, 1945 წელს, “ნიუ-იორკ თაიმსის” სამეცნიერო რედაქტორი უილიამ ლოურენსი იყო ერთადერთი ამერიკელი ჟურნალისტი, ამერიკის მთავრობის მიერ იმ თვითმფრინავში დაშვებული, რომელმაც ნაგასაკი დაბომბა. ლოურენსმა ეს მოვლენა ალტაცებული ტონით გადმოსცა. მის რეპორტაჟში უკვე ჩანდა ერთგვარი სიამაყე სამშობლოთი, რომელიც აიმიერდნენ მთელს მსოფლიოს უკარნახებდა თავის ნებას.

ცოტა მოგვიანებით, მაკარტის პრეზიდენტობის დროს, როცა კუდიანებზე ნადირობა გამოცხადდა, რედაქციამ სამსახურიდან დაითხოვა რამდენიმე თანამშრომელი, რომლებმაც უარი თქვეს დაესმინათ თავიანთი კოლეგები სენატის კომისიის წინაშე ანტიამერიკულ საქმიანობაში. სარედაქციო სტატიაში, რომელიც თავად სულცებერგერმა დაწერა, კონსტიტუციას ბოროტად ამოფარებული “საეჭო ელემენტები”, სამარცხვინო ბოძზე იყვნენ გაკრული. ასე გრძელდებოდა 1980-იან წლებამდე. ცივი ომის ერთ-ერთი ბოლო ეპიზოდი, რომელშიც “ნიუ-იორკ თაიმსის” პოზიციას ობიექტურს ვერ უწოდებ, გახდა ინციდენტი საბჭოთა მზვერავების მიერ ჩამოგდებულ კორეულ “ბონგზე”. ამ თემას მხოლოდ 1983 წლის სექტემბერში ნიუ-იორკ თაიმსმა 147 სტატია მიუძღვნა, რომელთა მიმართულება და ტონი თითქმის არ იცვლებოდა. ანალოგიური შემთხვევა მოხდა 1988 წელს, როცა ამერიკელებმა ირანული სამგზავრო ავიალაინერი ჩამოაგდეს, გაზეთმა ამ შემთხვევის გაშუქებას მხოლოდ მშრალი ინფორმაცია მიუძღვნა “ტრაგიკულ ინციდენტზე”.

ხუთი წლის წინ გაზეთში დაიბეჭდა სარედაქციო სტატია, რომელშიც რედაქტორმა ფაქტობრივად აღიარა, რომ სამხრეთ კორეულ “ბონგის” შემთხვევაში აშკარა სუბიექტურობას ჰქონდა ადგილი. მაგრამ მოახლოვდა 1988 წელი და ცივი ომიც დასასრულს მიუახლოვდა. სხვათა შორის, ერთ-ერთი ბოლო წერილი ამ ომს მთავარმა რედაქტორმა მაქს ფრენკელმა დაუსვა. ფრენკელს ეკუთვნის ცნობილი გამოთქვები: **“გაიმარჯვა იაპონიამ”**.



# საუკუნეანახევარი ამერიკელის სამსახურში

მ. ბ. გვარდიძე

## ლავირება აზვირთებულ ზღვაში

ბოლო ორმოცი წლის მანძილზე კამპანია გაუღებები გაზეთის ისტორიაში იმეათია, თუმცა, "ნიუ-იორკ თაიმსი" უკვე მსოფლიოში სახელგანთქმულ, ამერიკული ჟურნალისტიკის ლიდერად ითვლება.

1960 წელს, არტურ ჰეის სულცბერგერს ინფორმაციის მოპოვებასა და მისი მინორიტეტის ოპერატიულობაში. ამავე სახელწოდების კორპორაციას წელიწადში 2,6 მილიარდ დოლარზე მეტი შემოსავალი აქვს. დღეს კორპორაცია "ნიუ-იორკ თაიმსს" ამერიკულ მედიაში ერთ-ერთი ლიდერის პოზიცია უჭირავს. გარდა გაზეთ "ნიუ-იორკ თაიმსისა", კორპორაცია კიდევ ერთ საერთო ეროვნულ გაზეთს The Boston Globe-ს გამოსცემს, ასევე 21 რეგიონალურ გაზეთს (ექვს შტატში) და რამდენიმე ჟურნალს. კორპორაცია ფლობს რვა ტელევიზიას და ორ რადიოსადგურს, აქვს წილები ორ მსხვილ სტამბაში და აქციების ნახევარი გაზეთს The International Herald Tribune-ისა, რომლის მეორე ნახევარი "ვაშინგტონ პოსტს" ეკუთვნის. ამას გარდა, კორპორაცია "ნიუ-იორკ თაიმსი" ავრცელებს ლიცენზირებულ ბეჭდვით და ფოტო ინფორმაციას 650 ამერიკულ გამოცემაში და მსოფლიოს 50-ზე მეტ ქვეყანაში.



ჰენრი რეიმონდი, "ნიუ-იორკ თაიმსი"-ს დამაარსებელი

სულცბერგერ-მეორემ რეკორდული რაოდენობის ახალი ამბების სამსახური შექმნა, შეიძინა რამდენიმე ტელეკომპანია, რადიოსადგური, ჟურნალი, გაზეთი და გამოცემლობა. ინვესტიციები განახორციელა ქალაქის ბიზნესში, ერთი სიტყვით, ოჯახური ბიზნესი საზოგადოებრივ კომპანიადა აქცია, თუმცა, კორპორაციის საკონტროლო პაკეტი თავად შეინარჩუნა.

ახალი ხელმძღვანელის დროს გაზეთმა რამდენიმე განხორციელებული და პრინციპული სასამართლო პროცესი მოიგო, რომელთა გავლენა მნიშვნელოვანია მთელს ამერიკულ პრესაზე.

1964 წლის მარტში აშშ-ს უზენაესმა სასამართლომ "ნიუ-იორკ თაიმსის" მხარე დაიჭირა მთელს ამერიკაში ცნობილ საქმეში დიფამაციის შესახებ, ("ნიუ-იორკ თაიმსი" სალივანის წინააღმდეგ), რითაც ჟურნალისტებს მწვანე შუქი აუნთეს პოლიტიკოსების წინააღმდეგ კომპრომატების გამოქვეყნებაში. ახალი წესების თანახმად მტკიცების ტვირთი ჟურნალისტების ნაცვლად, პოლიტიკოსებზე გადავიდა.

ექვსი წლის შემდეგ კი გაზეთმა დაიწყო პენტაგონის საიდუმლო მასალების ბეჭდვა, რომელიც ვიეტნამის ომის პერიოდში პრეზიდენტ ნიქსონის ადმინისტრაციის არაკანონიერ ქმედებებს ეხებოდა. ეს მასალები ისტორიაში შევიდა, როგორც პენტაგონის ფურცლები

(Pentagon Papers). თეთრი სახლიდან გაზეთმა მკაცრი ბრძანება მიიღო, რომ მასალების ბეჭდვა შეწყვეტილიყო. საქმე კვლავ სასამართლომდე მივიდა. უზენაესმა სასამართლომ ამჯერადაც გაზეთის მხარე დაიჭირა და გაზეთს მასალების გამოქვეყნების ნება დართო. სტატიების ამ სერიის გამო "ნიუ-იორკ თაიმსმა" პულიტცერის მორიგი პრემია მიიღო (სულ გაზეთს პულიტცერის 74 პრემია აქვს, უფრო მეტი ვიდრე ნებისმიერ სხვა ამერიკულ გამოცემას) და რა თქმა უნდა, უმაღლეს ხელისუფლებაში უამრავი მტერიც გაიჩინა.

ამ მოვლენებს გაზეთის ისტორიაში ყველაზე დიდი ჩავარდნა მოჰყვა. ხელმძღვანელობამ გადაწყვიტა, არ გაერთილებინა ურთიერთობა თეთრ სახლთან და 1972 წელს, როცა უკვე უოტერგეიტის ინციდენტი განხორციელდა, სულცბერგერის გაზეთმა ხელისუფალთა ზენოლას ველარ გაუძლო და გადაწყვიტა აღარ გაექცა სარისკო თე-

მა. განსხვავებით თავისი კონკურენტისაგან, "ვაშინგტონ პოსტის" ჟურნალისტები, რომლებიც თავიანთი ლეგენდარული რედაქტორის კეტრინ გრემის მხარდაჭერას გრძობდნენ, არ შეშინდნენ და მასალების მოძიება გააგრძელეს. საბოლოოდ ეს მოვლენები უოტერგეიტის სკანდალით დასრულდა და პრეზიდენტი ნიქსონი თანამდებობიდან გადადგა.

მიუხედავად ამგვარი უსიამოვნებებისა, არტურ ოქს სულცბერგერმა 1990-იანი წლების დასაწყისში შეძლო გაზეთისათვის შეენარჩუნებინა აშშ-ს წამყვანი გაზეთის სტატუსი. დღეისათვის, ნიუ-იორკ თაიმსს, რომლის ტირაჟი მხოლოდ USA Today-ს და Wall Street Journal-ის ტირაჟებს ჩამოუვარდება, კითხულობენ პოლიტიკოსებისა და ბიზნესმენების უმეტესობა, არა მარტო აშშ-ში, არამედ მთელს მსოფლიოში. ცხადია, ყველა გაზეთს ჰგონია, რომ ის საუკეთესოა, მაგრამ "ნიუ-იორკ თაიმს"

ნამდვილად ცოტა თუ შეეჯობრება ინფორმაციის მოპოვებასა და მისი მინორიტეტის ოპერატიულობაში.

ამავე სახელწოდების კორპორაციას წელიწადში 2,6 მილიარდ დოლარზე მეტი შემოსავალი აქვს. დღეს კორპორაცია "ნიუ-იორკ თაიმსს" ამერიკულ მედიაში ერთ-ერთი ლიდერის პოზიცია უჭირავს. გარდა გაზეთ "ნიუ-იორკ თაიმსისა", კორპორაცია კიდევ ერთ საერთო ეროვნულ გაზეთს The Boston Globe-ს გამოსცემს, ასევე 21 რეგიონალურ გაზეთს (ექვს შტატში) და რამდენიმე ჟურნალს. კორპორაცია ფლობს რვა ტელევიზიას და ორ რადიოსადგურს, აქვს წილები ორ მსხვილ სტამბაში და აქციების ნახევარი გაზეთს The International Herald Tribune-ისა, რომლის მეორე ნახევარი "ვაშინგტონ პოსტს" ეკუთვნის. ამას გარდა, კორპორაცია "ნიუ-იორკ თაიმსი" ავრცელებს ლიცენზირებულ ბეჭდვით და ფოტო ინფორმაციას 650 ამერიკულ გამოცემაში და მსოფლიოს 50-ზე მეტ ქვეყანაში.

## დროს არ ირჩევენ

მიუხედავად იმისა, რომ ფერადი ფოტოები 1993 წლიდან იბეჭდებოდა გაზეთის კვირის დამატებებში, 1997 წლის 16 ოქტომბრიდან "ნიუ-იორკ თაიმსის" პირველი გვერდი პირველად დაიბეჭდა ფერადი. მკითხველები საბოლოოდ გამოემშვიდობნენ "ქალბატონს ნაცრისფერებში". ეს დღე გაზეთის ჟურნალისტებისათვის სხვა მიზეზების გამოც აღმოჩნდა გამორჩეული. კორპორაციის ხელმძღვანელმა თანამდებობა დატოვა და იგი თავის შვილს, 46 წლის არტურ სულცბერგერ-უმცროსს გადაულოცა.

ახალი გამომცემლის პირველ ნაბიჯებიდან აღსანიშნავია მცდელობები, რომ გაზეთი კვლავ იმ მკითხველისათვის დაებრუნებინა, ვისთვისაც იგი შეიქმნა - ანუ ნიუ-იორკელებისათვის. "ეს ჩვენი საფუძველია, სწორედ ამ ქალაქში იბადებოდა ის ენერჯია, რომელიც ჩვენი დროის მანქანის ძრავას ამუშავებდა. რა თქმა უნდა, ჩვენ ვთამაშობთ განსაზღვრულ როლს საერთო ეროვნული მასშტაბით, თუმცა, პირველ რიგში, ჩვენ ვართ ქალაქ ნიუ-იორკის გაზე-

თი, სადაც, სხვათა შორის, იმყოფებიან ჩვენი რეკლამის დამკვეთების უმეტესობა. ნიუ-იორკი არის ადგილი, საიდანაც ჩვენ მთელს მსოფლიოს გადაცემით ინფორმაციას." (სიტყვების თამაში - ინგლისურად time machine ნიშნავს დროის მანქანას, Times machine - გაზეთ თაიმსის ძრავა.) სულცბერგერმა შეიღმა ეს სიტყვები ნარმოთქვა კაბინეტში, სულცბერგერ მამასთან ერთად, ხოლო კედლიდან მათ ადოლფ ოქსის პორტრეტი უმზერდათ.

მოკლედ, მამამ შვილს დაუტოვა არა მარტო მართვის საჭე, არამედ უამრავი პრობლემაც. მათ შორის, მთავარი - ტირაჟის კლები ტენდენცია. მარკეტინგულმა გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ მნიშვნელოვანი პროცენტი ახალგაზრდა (20 წლის ასაკის) ამერიკელებისა საერთოდ არ კითხულობენ გაზეთებს. ომის შემდგომი დემოგრაფიული ბუმის შვილები კი იმ ასაკში იმყოფებიან, როცა ოჯახებს ქმნიან, სახლებს ყიდულობენ, კარიერას იკეთებენ, ერთი სიტყვით, ხარჯავენ ძალიან ბევრს, თუმცა, არაფერს არ კითხულობენ, მათ შორის, არც გაზეთებს. დღეს, გაზეთის კითხვაში დროის გატარებას, რადიოს ამჯობინებენ, რომელიც ადამიანებს ხელს არ უშლის მანქანა მართონ და ისე მოუსმინონ ახალ ამბებს.

თუმცა, "ნიუ-იორკ თაიმსს" ყოველთვის შეუძლია დაეყრდნოს განათლებულ მკითხველთა გარკვეულ რაოდენობას, რომელიც მუდამ ერთგული რჩება მისი. დღეისათვის, "ნიუ-იორკ თაიმსი" ამერიკის შეერთებულ შტატებში ერთ-ერთი წამყვანი გაზეთია The Washington Post-თან, The Los Angeles Times-თან, The Wall Street Journal-თან ერთად.

ასე რომ, არტურ სულცბერგერი უმცროსი ოპტიმიზმითაა აღსავსე: "ერთი მეოთხედი საუკუნის შემდეგ ადამიანებს კვლავაც დასჭირდებათ ხარისხიანი ინფორმაცია, და სწორედ ეს უკანასკნელი განსაზღვრავს ჩვენს ადგილს მსოფლიო ბაზარზე. თუ მივიღებთ მხედველობაში, როგორ აღიქვამს ადამიანის ტვინი ინფორმაციას, შეიძლება დარწმუნებული ვიყოთ, რომ "ნიუ-იორკ თაიმსი" მუდამ იარსებებს."

# პოლონეთი და გარდაქმნა

მ. ბ. გვარდიძე

გამოყოფის სფეროში. ახლა ისინი უკვე უმთავრესად იმ მისამართით მიემართება, სადაც გაცილებით მეტია მათზე მოთხოვნილება.

## ცვლილებები "რეალურ" ეკონომიკაში

მაკროეკონომიკურმა სტაბილიზაციამა და ტრანსფორმაციამ "რეალური" ეკონომიკის სტრუქტურასა და დინამიკაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები გამოიწვია:

1. ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი, რაც მოხდა ქვეყნის ეროვნულ მეურნეობაში წარმოების ღრმა რესტრუქტურის შედეგად, იყო ის, რომ შემცირდა მრეწველობის ხვედრითი წილი მშპ-ს 53 პროცენტიდან 47 პროცენტამდე. სამაგიეროდ, ამავე პერიოდში გაიზარდა მომსახურების ხვედრითი წილი - 1991 წლის მშპ-ს 38,4 პროცენტიდან 46 პროცენტამდე. აღნიშნულ პერიოდში განსაკუთრებით გაიზარდა სატელეფონო მომსახურების ღირებულება და ხარისხი. კერძოდ, თუ 1985 წელს ქვეყანაში სატელეფონო მომსახურების აბონენტთა რიცხოვნობა შეადგენდა 168 ათასს, 1993 წლისათვის მათმა რაოდენობამ 477 ათასს მიაღწია.

2. რესტრუქტურისაცია ტექნიკური პროცესისა და ეფექტურობის ზრდის ფართო პროცესის გარკვეულ ფრაგმენტს წარმოადგენს. ამაზე მრავალი ტენდენცია ახდენს გავლენას:

- სწრაფად დაეცა წარმოების ტრანსპორტმეცველობა. კერძოდ, გადაზიდვების მოცულობები 1981 წლის 990 მილიონი ტონიდან რეფორმების შედეგად შემცირდა 561 მლნ ტონამდე, ანუ გაცილებით სწრაფი ტემპებით, ვიდრე იზრდებოდა ეროვნული შემოსავალი;

- დღე სოფლის მეურნეობაში 1990 წლის ექვსი პროცენტიდან 1993 წელს გაიზარდა 19 პროცენტამდე;

- ეკონომიკის მრავალ დარგში ფართო გავრცელებას ჰპოვა ენერჯი და მასალატეკვადი წარმოების ტექნოლოგიებმა. ეს განსაკუთრებით თვალსაჩინოა მშენებლობაში;

- საინვესტიციო პროექტებში იზრდება ტექნიკის ხვედრითი წილი. სამაგიეროდ მცირდება ახალი მშენებლობების მოცულობები. წარმოების სტრუქტურის ცვლილებამ და მისი ეფექტურობის ამაღლებამ გამოიწვია გარემოს დაბინძურების ტემპების შენელება. პარალელურად მთლიან ინვესტიციებში ამაღლდა მისი დაცვისათვის გამოყოფილი ინვესტიციების ხვედრითი წილი 1990 წლის 3,7

პროცენტიდან 1992 წლის 6,5 პროცენტამდე;

3. ადგილი ჰქონდა საგარეო ვაჭრობის რადიკალურად გაზრდასა და მისი სტრუქტურის შეცვლას. ექსპორტიდან ვალუტის შემოდინება 1989 წლის 8,5 პროცენტიდან 1993 წელს გაიზარდა 15,5 პროცენტამდე. პოლონეთის ეკონომიკა გახდა გაცილებით გახსნილი. იგი მჭიდროდ დაუკავშირდა დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებს.

4. ქვეყნის ყველა სახის ოჯახურმა მეურნეობებმა გაზარდეს მოხმარების მაჩვენებლები. ეს უმთავრესად გამოწვეული იყო სამომხმარებლო ფასების შედარებითი შემცირებითა და მათზე მოსახლეობის მხრიდან ხელმისაწვდომობის ამაღლებით.

5. ზემოთ აღნიშნული და ზოგიერთი სხვა ღონისძიების განხორციელების შედეგად პო-

ლონეთი გახდა პირველი პოსტ-სოციალისტური ქვეყანა, რომელმაც 1992 წელს დააფიქსირა ეკონომიკური ზრდა, ხოლო 1993 წელს კი იგი მიეკუთვნებოდა ყველაზე მაღალი ტემპებით განვითარებად დასავლეთის ქვეყნებს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ოფიციალური სტატისტიკის მიხედვითაც კი, მშპ-ს დაცემა 1990-91 წლებში პოსტსოციალისტურ ქვეყნებს შორის პოლონეთში ყველაზე დაბალი იყო.

ცხადია, ამ ნარმატებებს გარკვეული თანამდევნი უარყოფითი მოვლენებიც ახლდა. მათგან აღსანიშნავია უმუშევრობის მაჩვენებლის გაზრდა. ეს განსაკუთრებით ეხება ქვეყნის იმ რეგიონებს, რომელთაც განსაკუთრებით დიდი კვალი დაამჩნია წარმოების სოციალისტურმა წესმა.

პოლონურიდან თარგმნა ამბროსი გრიში კაშვილი



# სურნელოვანი და მალფუჭებადი ბიზნესი

ყვავილების აუქციონს, რომელიც ჰოლანდიის პატარა ქალაქ ალსმერში გამთენიისას ექვს საათზე იწყება, დაახლოებით სამი ათასი მუდმივი მუშტარი ჰყავს. აუქციონის ისტორიაში ყველაზე ძვირად ყვავილი 10.000 ჰოლანდიურ გულდენად გაიყიდა, ხოლო ერთ ცენტრი იყო ის მინიმუმი, რომელიც უცხოელმა მყიდველმა ქოთნის მცენარეში გაიძევა. აუქციონზე ყვავილის გასაყიდ ფასს სამი მეტრის რადიუსის მქონე საათი განსაზღვრავს. ციფერბლატზე სწრაფად მოძრავი წითელი ისარი და მსხვილი დანაყოფებია, რაც ევროსა და ცენტის მაჩვენებელია. ყვავილის შექმნის მსურველს სპეციალური პულტები ურიგდებათ, რომლებიც ამ საათზეა მიერთებული. მცენარე გაიყიდება იმ ფასად, რომელსაც აუქციონის მონაწილე ყველაზე ადრე დააფიქსირებს საკუთარ პულტზე. ერთად აღებული 145 საფეხურით სტადიონი კიდევ უფრო პატარაა, ვიდრე ალსმერის ყვავილების აუქციონი. გარდა იმისა, რომ ის მსოფლიოში ერთ-ერთ ლამაზ სანახობად ითვლება, გინესის რეკორდების წიგნში ალსმერის აუქციონი, თავისი მასშტაბების გათვალისწინებით უდიდეს კომერციულ შენობად არის მოხსენიებული. აქ ყოველდღიურად 20 მილიონზე მეტი ყვავილი იყიდება, რომელიც მსოფლიოს ასამდე ქვეყანაში იგზავნება, მათ შორის საქართველოშიც.

## ეთარ მამულაშვილი

ჰოლანდიური ყვავილების მალაზია თბილისში პირველად ზუსტად ექვსი წლის წინათ, კოლმეურნეობის მოედანზე გაიხსნა. პირველ თვეებში მალაზიის მუშაპერსონალს საქმე თავზესაყრელი ჰქონდა, მყიდველთა მომსახურებას ისინი ძლივს აუდიდნენ. ეს ბუნებრივიც იყო, რადგან მილიონიან ქალაქს ერთი ასეთი მალაზია მთლიანად ვერ განვადებდა. ამიტომაც მომდევნო წლებში იმპორტულ ყვავილზე მოთხოვნილებასთან ერთად, გაიზარდა მალაზიებისა და ყვავილების ბიზნესში ჩართული ადამიანების რიცხვი.

მარტო თბილისში დღეს უკვე ორასამდე მალაზია მუშაობს, რომელიც ჰოლანდიიდან შემოტანილი ყვავილები ვაჭრობს, თუმცა მცენარეების უმუშალო იმპორტს ამ ქვეყნიდან მხოლოდ სამი კომპანია აწარმოებს, რომლებიც დანარჩენებს ამარაგებენ. იმპორტიორებს ჰოლანდიიდან ყვავილი თვეში საშუალოდ ოთხჯერ შემოაქვთ. ეს მაჩვენებელი ზამთარში ექვსამდე იზრდება, როცა ბაზარზე ადგილობრივი ყვავილი მთლიანად ქრება.

ზოგიერთ მალაზიაში მომხმარებელს დაახლოებით ასამდე სახეობის იმპორტულ ყვავილს შორის უნევს არჩევანის გაკეთება. ქრიზანთემა, ლილია, ორქიდეა, ეკვადორის ვარდი, ასტრამერია, ბიუტი, რაფაელა, გლადიოლოსი, ალადინი, - ეს ის ყვავილებია, რომელსაც თბილისელი მამაკაცები თავიანთ გულსწორს ყველაზე ხშირად ჩუქნიან.

ყვავილების მალაზიების უმრავლესობა მხოლოდ იმპორტულ ყვავილზე მუშაობს. მათ ადგილობრივ მცენარეზე უარი ერთი უბრალო მიზეზის გამო თქვეს - ქართული ყვავილი საზღვარგარეთი "კოლეგისგან" განსხვავებით ყველაზე ბევრი ხუთი დღე ცოცხლობს, მაშინ როცა ჰოლანდიური ყვავილი თავდაპირველ იერს ორ კვირაზე მეტს ხანს ინარჩუნებს.

დღეს მსოფლიოს საუკეთესო მებაღეები ყვავილის არამარტო ახალი სახეობების გამოყვანაზე ზრუნავენ, არამედ ცდილობენ, არსებულ ჯიშებს სიცოცხლისუნარიანობა კიდევ უფრო გაუზანგრძლივონ.

ყველაზე მოგებიანი სეზონი

მეყვავილეებისთვის ზამთრის თვეებია, როცა ქართული ბაზარი მთლიანად იმპორტული ყვავილით არის გაჯერებული. ჩვეულებრივ, ამ დროს მოთხოვნილების ზრდასთან ერთად, ყვავილის ფასიც ერთიორად ძვირდება. თბილისში ჰოლანდიური ყვავილების მალაზიები, ძირითადად ქალაქის ცენტრალურ და პრესტიჟულ ქუჩებზეა თავმოყრილი, ერთი უბრალო მიზეზის გამო - მიუხედავად მალაზიების სიმრავლისა, მათ უფრო ხშირად ის ფენა და კატეგორია სტუმრობს, ვის ყოველთვიურ ბიუჯეტს, ერთი თაიგულის ღირებულება - საშუალოდ 50 ლარი, დიდად არ აზარალებს.

ჰოლანდიური ყვავილების მალაზიებს საკუთარი მუდმივი კლიენტურაც ჰყავთ, ისინი ძირითადად საქართველოში აკრედიტირებული დიპლომატური კორპუსი, საერთაშორისო ორგანიზაციები, სახელმწიფო დაწესებულებები და სასტუმროები არიან. სწორედ მათი წყალობით დგას ფეხზე ეს ბიზნესი. თუმცა მაინც დამაინც მალაზი რენტაბელობით ყვავილების მალაზიები ჯერჯერობით არ გამოირჩევიან. ამის მიზეზად ისევე როგორც ბიზნესმენების უმრავლესობა, ყვავილების მალაზიის მფლობელებიც მოქმედ საგადასახადო კოდექსს ასახელებენ და გადასახადების ლიბერალიზაციას ემხრობიან.

ოფიციალური გადასახადების გარდა, როგორც მალაზიის მესკუთრეები ამბობენ მათ არაოფიციალური ბეგარის გადახდა კვირაში ერთხელ მაინც უწევთ. რაც არ უნდა უცანური იყოს, ყვავილების მალაზიის მფლობელები მათ ვინაობას არ აკონკრეტებენ. გადასახადებიდან ყველაზე მეტად, რაც ამ ბიზნესით დაკავებულ ადამიანებს აწუხებთ, ეს დამატებითი ღირებულების გადასახადია.

იუზა ქურდოვანიძე უკვე ოთხი წელიწადია საკუთარი და რამდენიმე თბილისური მალაზიისთვის, ყვავილებს ალსმერის აუქციონზე ყიდულობს. ზაფხულში მის მალაზიაში ბევრი გაუყიდავი ყვავილი რჩება. ბიზნესმენი ამბობს, რომ დამჭენარი, სანაგვეზე მოსვრილი და გაყიდული ყვავილი დამატებითი ღირებულების გადასახადით ერთიანრად იბეგრება. ამას მოქმედი საგადასახადო კოდექსი ითვალისწინებს. **"მალაზიის ფართი ჩემი რომ**



ჰოლანდიური ყვავილების იმპორტს მხოლოდ სამი ფირმა ახორციელებს

არ იყოს, თავს დავანებებდი ამ ბიზნესს", - გვითხრა იუზა ქურდოვანიძემ.

კიდევ ერთი პრობლემა, რაც ყვავილების იმპორტიორებს და მათ ბიზნესს სერიოზულ ზიანს აყენებს - საბაჟო და იქ არსებული კორუფციული გარიგებებია. დღეს არსებული ტარიფებით, იმპორტიორი საბაჟოზე ყვავილის ღირებულების 34 პროცენტს ტოვებს, დაახლოებით ამდენივე მეზაჟეთა "პატივისცემაზე" იხარჯება. მალაზიების მფლობელთა განცხადებით, ქართული საბაჟოს გამოვლის შემდეგ შემოტანილი ყვავილის გასაყიდი ფასი თვითღირებულებასთან შედარებით თითქმის 500 პროცენტით იზრდება. მალაზი საგადასახადო ტარიფების გამო, ბევრმა ჰოლანდიიდან ყვავილების იმპორტი სამუდამოდ შეწყვიტა.

**"საბაჟოზე, როგორც კი ხედავენ, რომ ყვავილი მოგაქვს, ფეხს გვაჭერენ და განბაჟებას ერთიორად აძვირებენ. გაჯიუტებას და ყვირილს აზრი არა აქვს. აქეთ-იქით სირბილსა და სიმართლის მტკიცებაში, ყვავილი ჭკნება",** - ამბობს თამუნა ყვანია, რომელმაც ხსენებული მიზეზების გამო ჰოლანდიიდან ყვავილების იმპორტი ორი წლის წინათ შეწყვიტა. დღეს თამუნა თავის პატარა მალაზიას თბილისელი იმპორტიორების წყალობით ამარაგებს.

საგადასახადო კუთხით პრობლემები ბაზარსა და ქუჩაში მდგომ მეყვავილეებსაც ყოველდღიურად აწუხებთ. ახლომხლო სოფლებიდან ყვავილის გასაყიდად ჩამოტანა და საგზაო ინსპექტორებთან "მორიგება", როგორც წესი, მინიმუმ, 10 ლარი ჯდება. ბაზრისა და ქუჩის "დაკავება" კიდევ სხვა ფული ღირს.

მიუხედავად იმისა, რომ ყვავილების მალაზიებს, მათი მფლობელებისთვის დღეს დიდი მოგება არ მოაქვს, ყვავილების ბაზარზე მაინც დიდი კონკურენციაა. მეყვავილეები მუდმივი ექსპერიმენტებისა და სიახლეების ძიებაში არიან. კონკურენციაც ძირითადად ამ სიახლეების მომხმარებლისთვის შეთავაზებაში იკვეთება. ყველაზე უცნაური, იშვიათი და ეგზოტიკური ჯიშის ყვავილი გაუყიდავი ლარნაკში თითქმის არასდროს რჩება. იშვიათი გამოჩენისის გარდა წარუმატებელი ექსპერიმენტიც ქართველ მეყვავილეებს არ ახსენდებათ.

ყვავილების მალაზიები ერთმანეთს თაიგულების გაფორმებაშიც ეჯიბრებიან. მალაზიის მფლობელები ხშირად თანამშრომლად პროფესიონალ დიზაინერებს იწვევენ, ან მუშა-მოსამსახურეებს სპეციალურ კურსებზე სასწავლებლად უცხოეთში აგზავნიან.

ყვავილების მალაზიებში მომსახურების არეალიც დღითიდღე ფართოვდება. წინასწარი შეკვეთების მიღება, თაიგულის სახლში გაგზავნა, მცენარის მოვლის უფასო კონსულტაციები, (ამისთვის რამდენიმე მალაზიას ბიოლოგებიც კი ყავს მონვეული) ინტერიერის და ექსტერიერის გაფორმება და სხვა. ჩვენთან სერვისის ეს უკანასკნელი სახეობა სულ ახლახან შემოვიდა. შესაბამისად დამკვეთთა რაოდენობა არც თუ ძალიან ბევრია. თუმცა ეზოსა და ოთახების გამწვანების მსურველთა რაოდენობის ზრდის ტენდენცია უკვე შეიმჩნევა.



ყვავილების ბიზნესი ბევრს ქუჩის რომელიმე კუთხეში ან პირდაპირ ტროტუარზე აქვს აწყობილი. თუმცა აქ მყიდველს მინც-დამაინც დიდ არჩევანი არ აქვს, სამაგიეროდ ქუჩაში ნაყიდი ყვავილი მის საფულეს დიდ ეკონომიას უწევს. ყვავილების ამ ბაზარზე ტყისა და მინდვრის ყვავილი, ქართული ვარდი, ტიტა და მიხაკი ჭარბობს, ამას გარდა ქუჩაში იშვიათად, მაგრამ მაინც შეხვდებით ახლომხლო სოფლებიდან შემოტანილ ჰოლანდიურ, თურქული და ირანული ჯიშის ყვავილებს. ქუჩა დეზერტირების ბაზრით მარაგდება.

დეზერტირების ბაზრის აღმოსავლეთ ფლიგელი ალიონზე ყვავილების პატარა კუნძულს წააგავს. აქ დიდი ხმაური და ტრადიციული ალბ-მიცემობა მზის ამოსვლამდე იწყება.

წავკისელი, ტაბახმელელი, თელეთელი, მცხეთელი და შინდისელი მეყვავილეები ჯერ კიდევ ბნელ პავილიონში მუშტარს თავაზიანად უხმობენ. დეზერტირების ბაზარში ყვავილის საყიდლად დილით ადრე ის კატეგორია იღვიძებს, ვისაც საკუთარი პატარა მალაზია ან ქუჩაში სახელდახელოდ მონყობილი ყვავილების ფარდული აქვს. აქედან წაღებული ყვავილის ფასი, ქუჩაში ან მალაზიაში გამოჩენისთანავე სამჯერ-ოთხჯერ ძვირდება. მა-

გალითად ავიღოთ კალა, რომელზედაც მოთხოვნილება გაიზარდა ერთ-ერთი ტელესერიალის ჩვენების შემდეგ. დეზერტირების ბაზარში ერთი ცალი კალას ფასი 20-25 თეთრია, 50-70 ცალის ყიდვის შემთხვევაში კეთილი სოფლები კლიენტს დამატებით 7-8 ცალს ფეშქაშობენ. საბოლოოდ, ასეთი სერვისით მეყვავილეები უფრო მოგებულები რჩებიან - ამით მათ მუდმივი მუშტარი უჩნდებათ.

დეზერტირების ბაზარი დღეს ისათვის ადგილობრივი პროდუქციით არის გაჯერებული. თუმცა მეყვავილეები მომხმარებელს თურქეთიდან, ირანიდან, აზერბაიჯანიდან და სომხეთიდან შემოტანილ ყვავილსაც სთავაზობენ. აცივებასთან ერთად ბაზრზე ადგილობრივი ყვავილის რაოდენობა ნელ-ნელა იკლებს და მის ადგილს ამ ქვეყნიდან შემოტანილი პროდუქცია ავსებს. მიზეზი მარტივია: ჩვეულებრივ ზამთარში ყვავილს განსაკუთრებული ხელშეწყობა სჭირდება. ამ დროს, როგორც წესი, ყვავილი სპეციალურ სათბურებსა და მეურნეობებში მოყავთ. ზამთარში სათბურის ამუშავება ქართველ მეყვავილეებს ძალიან ძვირი უჯდებათ, რაც ისედაც მცირე შემოსავლიან ბიზნესს, წამგებიანს ხდის.

მიუხედავად იმისა, რომ თავად მეყვავილეები მკაცრ საბაჟო პროცედურებზე ბევრს საუბრობენ, ირანიდან, თურქეთიდან, სომხეთიდან და აზერბაიჯანიდან ყვავილის შემოტანა გაცილებით იაფი უჯდება, ვიდრე სათბურში ყვავილის მოყვანა.

დედაქალაქის ახლომხლო სოფლებიდან, სადაც მოსახლეობის უმრავლესობა, სწორედაც, რომ ყვავილების ბიზნესით ირჩენს თავს, წავკისელები "სტაჟიან" მებაღეებად ითვლებიან. ამ სფეროში განსწავლულობა სოფლებს წინაპრებისგან მოსდევდათ.

წავკისელი 47 წლის გიგოლა ქოროლიშვილი მეყვავილეობის ნაბაზას უფრო ადრე გაეცნო, ვიდრე პირველ კლასში "დედაენას". მისი ყოველდღიური შემოსავალი ოჯახის დაპურებას ძლივს აუდნის. საკუთარი ბიზნესის წელში გასამართად გიგოლამ ამ ორიოდე წლის წინათ, თანასოფლელების მიბაძვით, საკუთარ სათბურში ბუნებრივ ტემპერატურაზე, ჰოლანდიური ჯიშის ყვავილების გამოყვანა დაიწყო.

მცხეთის, წავკისისა და ტაბახმელის მსგავსად მებაღეობა ნელ-ნელა ფეხს თბილისის გარეუბნებშიც იკიდებს. დიდმისა და გლდანის მოსახლეობის ერთი ნაწილი თავის გატანას მეყვავილეობით იოლად ახერხებს. აქ ყვავილების გასაშენებლად აუთვისებელი თუ ათვისებული მიწების დამუშავება გაზაფხულსა და შემოდგომაზე აქტიურად მიმდინარეობს.

დღეს ქართველი მებაღეები ახალი ჯიშების გამოყვანით თავს უკვე აღარ ინუხებენ, თუმცა ამის სურვილი ცოდნასთან ერთად ზოგიერთს ჯერ კიდევ შემორჩა. მებაღეები ამბობენ, რომ ახალი ჯიშების გამოგონება და სხვადასხვა ექსპერიმენტები მათ ძალიან ძვირი უჯდებათ, რაც ხშირ შემთხვევაში ვერ ამართლებს კიდევ.



# მსოფლიოს ნომარ პირველი ბასტსაილი

ნიმო ნარკავაპვილი

როგორ შეიძლება იდეა რეალურად განხორციელდეს, ოცნება სინამდვილედ იქცეს და ბოლოს და ბოლოს უბრალო, რიგითმა ადამიანმა გააკეთოს ისეთი საქმე, რომელიც მას სხვებისაგან გამოირჩევს მანსა და საკუთარ შესაძლებლობებში დარწმუნების საშუალებას მისცემს.

ყველაფერი იქიდან დაიწყო, ამერიკის ჰარვარდის უნივერსიტეტის რამდენიმე სტუდენტმა უცხოეთის ქვეყნებში მოგზაურობისათვის გადაწყვიტეს, შეედგინათ პატარა ბუკლეტი, რომელიც მათ მეგზურობას გაუწევდა და საჭირო თანხების განსაზღვრაში დაეხმარებოდა. ასე მიეცა დასაბამი დღეისათვის უკვე პოპულარულ, ფართომასშტაბიან და ფართოთიარაჟიან გამოცემას "Let's Go", რაც ქართულად სიტყვასიტყვით ასე უდერს – მოდით წავიდეთ.

ადრინდელი ოცგვერდიანი ჯიბის წიგნისაგან განსხვავებით, რომელიც სხვადასხვა ქვეყნის შესახებ მარტივ და სტუდენტობისათვის საჭირო ინფორმაციისაგან შედგებოდა, დღევანდელი გამოცემები წარმოუდგენლად დიდი მასშტაბის, ყოვლისმომცველ ინფორმაციას მოიცავს. წიგნი წარმოადგენს საბიუჯეტო სახელმძღვანელოს მოგზაურობისათვის. აქ არის ამომწურავი მოკლე ექსკურსი ამა თუ იმ ქვეყნის ისტორიის, პოლიტიკური თუ ეკონომიკური წყობის, ისტორიული ძეგლების, ხალხის წესჩვეულებების, არსებული კანონების, უსაფრთხოების, დაზღვევის, ნაციონალური საკვების, ვალუტისა და მისი ხელსაყრელად გადაცვლის, საკრედიტო ბარათებით სარგებლობის შესახებ, საკომუნიკაციო სისტემების, ავიაკომპანიების ჩარტერული თუ პირდაპირი რეისების, სასტუმროების, რესტორნებისა და კაფეების, სახმელეთო, სარკინიგზო, საჰაერო და საზღვაო ტრანსპორტის თაობაზე, აგრეთვე განმარტებები მოტოციკლეტით, ველოსიპედით თუ ფეხით მოგზაურობის მოყვარულთათვის, წლის სხვადასხვა თვეებში მოსალოდნელი ამინდის პროგნოზი, სპეციალური ინფორმაცია ასაკოვანი და მცირეწლოვან ბავშვებთან ერთად მოგზაურთათვის. რაც მთავარია, ყველა პუნქტს ახლავს ინფორმაცია თავისი ფასებისა და შესაძლებელი შეღავათების შესახებ, რუკები და მეტროს სქემები. ასე რომ, თუკი "Let's Go" გაქვთ, ჩათვალეთ, რომ მოგზაურობისათვის მზად ხართ.

წიგნი უკვე 43 წელია გამოდის და მისი პოპულარობა დღითიდღე იზრდება. "წლები მანძილზე "Let's Go" მსოფლიოში ნომერ პირველი ინტერნაციონალურ ბესტსელერად რჩება. მისმა გამომცემლებმა უდიდეს წარმატებას მიაღწიეს და დიდი კაპიტალი დააგროვეს. წიგნი, ფაქტობრივად გამოცემისთანავე ქრება დახლებიდან და შეიძლება ითქვას, მას მთელი დედამიწა კითხულობს. ასეთი წარმატებით ვერცერთი გამოცემა ვერ იტარაბაზებს." – წერს გაზეთი "ვაშინგტონ პოსტი."

## "ამერიკული ოცნება"

ალბათ ასეთი რამ მხოლოდ ამერიკაში შეიძლება მოხდეს, რადგან ეს ის ქვეყანაა, თავისი საკუთარ

**LET'S GO**  
THE BUDGET GUIDE TO  
**EUROPE**

1 9 9 7

**COMPLETELY REVISED EVERY YEAR**

რი "ამერიკული ოცნება" რომ აქვს, რომელიც ადამიანის მონდომებისა და შრომის საფასურად, ხშირ შემთხვევაში რეალობად იქცევა ხოლმე. ასე დაემართა "Let's Go"-ს გამომცემელს ადამ ჰანდლისაც. უბრალო, რიგითი მუშაკიდან იგი მსოფლიოში ცნობილ და მდიდარ ადამიანად იქცა. მნიშვნელოვანი კი ის არის, რომ ყოველივე ამას მან მხოლოდ საკუთარი ძალებით, დახმარებისა და მფარველების გარეშე მიაღწია. უბრალოდ მისი უპირატესობა ის არის, რომ მხოლოდ მან დაინახა დიდი პერსპექტივა ჰარვარდის უნივერსიტეტის სტუდენტების წამოწყებაში და 1960 წელს ბანკიდან აღებული

კრედიტით პირველი წიგნი გამოსცა, რომელიც მხოლოდ ევროპის ქვეყნებს შეეხებოდა. 70-80-იან წლებში ამას მოჰყვა გამოცემები ამერიკის შერეული შტატების, ახლო და შორეული აღმოსავლეთის, აზიისა და აფრიკის ქვეყნებზე. წლების განმავლობაში წიგნის ფურცლები შეავსო ინფორმაციამ მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყნის შესახებ. გაჩნდა სპეციალური განმარტებები, რჩევები და ახალი იდეები სხვადასხვა თავისებურებების მქონე მოგზაურთათვის.

**"პირველ გამოცემას რეკლამა ფაქტობრივად არ დასჭირვებია, რადგან იგი სხვა მსგავს წიგნებთან შედარებით ძალიან იაფი**

**იყო და თანაც არცერთ სხვა წიგნს არ ჰგავდა. მთელი ტირაჟი სტუდენტებმა იყიდეს და ეს საუკეთესო რეკლამა აღმოჩნდა. ვერ წარმოიდგენთ, რა სანახაობა იყო – პარკებში, სკვერებში, კაფეებში თუ ქუჩის შადრევნებთან, ერთი სიტყვით, ახალგაზრდობის თავისუფალი ადგილებში, ყველა "Let's Go"-ს კითხულობდა".** – ამბობს ადამ ჰანდლი გაზეთ "ნიუ-იორკ თაიმსი"-სადმი მიცემულ ინტერვიუში.

მაგრამ ადამ ჰანდლიმ აქაც გონივრულად გათვალა და ეს წარმატება გარკვეულწილად ამ გათვლის შედეგი იყო. საუბარია იმაზე, რომ წიგნისათვის ინფორმაციის

შეგროვება ისევ ჰარვარდის უნივერსიტეტის სტუდენტების პრეგოგატივად დარჩა და დღესაც ასეა. ამ მიზნით, სტუდენტები გამომცემლობის ხარჯით მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში მოგზაურობენ და მასალების შესაგროვებლად ძალასა და ენერჯიას არ იშურებენ. მით უმეტეს, რომ გამომცემლობა ინფორმაციას ჰონორარი-თაც ანაზღაურებს. შედეგად ორივე მხარე კმაყოფილია.

რაც შეეხება სტუდენტების მიერ შესასრულებელ სამუშაოს, იგი მართლაც რთული და შრომატევადია. მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენების, პოლიტიკური თუ ეკონომიკური სიტუაციის და რაც მთავარია ფასების ცვლილებების შესაბამისად ყოველწლიურად ახალი მონაცემებით და უცვლელი სათაურით "Let's Go"-ს ახალი გამოცემა იბეჭდება. ადამ ჰანდლის საბანკო ანგარიშიც, შესაბამისად წლიდან წლამდე იზრდება.

ყველაზე მნიშვნელოვანი კი ის გახლავთ, რომ "Let's Go"-ს მკითხველთა აუდიტორია კარგა ხანია გასცდა სტუდენტურ და მოგზაურობის მოყვარულთა წრეებს. დღეისათვის იგი მნიშვნელოვან სახელმძღვანელოს წარმოადგენს ბიზნესმენებისა და პოლიტიკური მოღვაწეებისათვისაც.

**"Let's Go" ერთხანად პოპულარულია ყველა თაობისა და პროფესიის ადამიანებში. საიდუმლო კი იმაში მდგომარეობს, რომ წიგნი უბრალოდ, მარტივად, საინტერესოდ არის დაწერილი და რაც მთავარია ზოგავს დროს, რადგან ყველა საჭირო კითხვაზე მოკლე და ამომწურავ პასუხს იძლევა".** – წერს ჟურნალი "თაიმსი". ადამ ჰანდლის საგამომცემლო საქმიანობა კი კორპორაციაში გადაიზარდა და დღეს მთელს მსოფლიოში იყიდება "Let's Go"-ს სამარკო ნიშნისანი ყველა სახის სამგზავრო ატრიბუტიკა. თვითონ წიგნი კი, რომელსაც ის, რომ № 1 ბესტსელერია, უკვე ყდაზე აწერია, შვიდ ენაზე ნათარგმნი და უდიდესი ტირაჟით გამოიცემა.

## რა დააშვა საქართველომ

სამწუხაროა, მაგრამ რეალობა. "Let's Go"-ს არსებობის 43 წლის მანძილზე საქართველო წიგნი მხოლოდ ერთხელ, 1986 წლის გამოცემაში მოხვდა. კანადელი სტუდენტი ჯონ ჰაუბოლდტი, რომელიც კანადაში გაცნობილი მისი ქართველი მეგობრების მოწვევით საქართველოში იმყოფებოდა, გააოცა იმ ფაქტმა, რომ ასეთ ფართომასშტაბიან გამოცემაში, სადაც ეკვადორი და სომალიც კია შესული, არასოდეს დაბეჭდილა ინფორმაცია საქართველოს შესახებ. ჯონ ჰაუბოლდტის მიერ მოპოვებულმა ინფორმაციამ "Let's Go"-ს მხოლოდ სამი ფურცელი დაიკავა. რა თქმა უნდა, ძნელია ასეთი მცირე მოცულობის მასალაში საქართველოს მთელი წარსული ისტორია და აწმყოც მოათავსო, მაგრამ მთავარია თვითონ ფაქტი და მისი მნიშვნელობა.

და ბოლოს, სტატისტიკური მონაცემებით, 2000 წელს საქართველოში შემოსული უცხოელი ტურისტების რიცხოვნობამ 298,5 ათასი კაცი შეადგინა. მათი საქართველოში მოგზაურობა კი ბევრად სასიამოვნო იქნებოდა "Let's Go"-სთან ერთად.